

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду Європейського Союзу

Рішення за квітень – липень 2023 року

Зміст

I. Цінності Європейського Союзу: верховенство права – незалежність судової влади	7
Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 5 червня 2023 року, <i>Commission v. Pologne</i> (Незалежність та приватне життя суддів), C-204/21	7
Рішення Суду (Велика Палата) від 13 липня 2023 року, <i>YP and others</i> (Зняття імунітету (недоторканності) судді та її / його відсторонення від виконання обов'язків), C-615/20 та C-671/20	15
II. Основоположні права: принципи та основоположні права, закріплені в Хартії	23
Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, <i>Agentia Națională de Integritate</i> , C-40/21	23
III. Захист персональних даних	27
Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 26 квітня 2023 року, <i>SRB v. EDPS</i> , T-557/20	27
Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, <i>Österreichische Datenschutzbehörde and CRIF</i> , C-487/21	30
Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 22 червня 2023 року, <i>Pankki S</i> , C-579/21	33
Рішення Суду (Велика Палата) від 4 липня 2023 року, <i>Meta Platforms and Others</i> (Загальні умови використання соціальної мережі), C-252/21	36
IV. Прикордонний контроль, надання притулку та імміграція	41
1. Імміграційна політика	41
Рішення Суду (Третя Палата) від 18 квітня 2023 року, <i>Афрін</i> , C-1/23 PPU	41
Рішення Суду ЄС (Друга Палата) від 29 червня 2023 року, <i>Stadt Frankfurt am Main and Stadt Offenbach am Main</i> (Поновлення дозволу на проживання в другій державі-члені), C-829/21 та C-129/22	43
2. Політика надання притулку	46
Рішення Суду (Перша Палата) від 6 липня 2023 року, <i>Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl</i> (Біженець, який вчинив тяжкий злочин), C-663/21	46
Рішення Суду (Перша Палата) від 6 липня 2023 року, <i>Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides</i> (Біженець, який вчинив тяжкий злочин), C-8/22	46
Рішення Суду (Перша Палата) від 6 липня 2023 року, <i>Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid</i> (Особливо тяжкий злочин), C-402/22	46
V. Судова співпраця у кримінальних справах	52
1. Європейський ордер на арешт	52
2 Рішення за квітень – липень 2023 року	

Огляд практики Суду Європейського Союзу

Рішення Суду (Велика Палата) від 18 квітня 2023 року, E. D. L. (Підстава для відмови через хворобу), C-699/21	52
Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 6 червня 2023 року, O. G. (Європейський ордер на арешт громадянина третьої країни), C-700/21	54
Рішення Суду (Друга Палата) від 6 липня 2023 року, Міністр юстиції та рівності (рівноправності) (Запит на згоду – Наслідки первісного європейського ордера на арешт), C-142/22	58
2. Право на інформацію у кримінальному провадженні	60
Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 22 червня 2023 року, K. B. and F. S. (Позов <i>ex officio</i> про порушення у кримінальному провадженні), C-660/21	60
VI. Судова співпраця у цивільних справах: Регламент Ради ЄС № 2201/2003 щодо юрисдикції та визнання і виконання судових рішень у справах із сімейних відносин і питаннях про батьківську відповідальність	64
Рішення Суду (Четверта Палата) від 13 липня 2023 року, TT (Незаконне переміщення дитини), C-87/22	64
VII. Конкуренція	67
1. Угоди, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)	67
Рішення Суду (Перша Палата) від 20 квітня 2023 року, Repsol Comercial de Productos Petrolíferos, C-25/21	67
2. Концентрація	70
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 17 травня 2023 року, EVN v. Commission, T-312/20	70
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 17 травня 2023 року, Enercity v. Commission, T-321/20	74
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 14 червня 2023 року, Polwax v. Commission, T-585/20	76
Рішення Суду (Велика Палата) від 13 липня 2023 року, Commission v. SK Telecoms UK Investments, C-376/20 P	79
3. Державна допомога	84
Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 10 травня 2023 року, Ryanair and Condor Flugdienst v. Commission (Lufthansa; COVID-19), T-34/21 і T-87/21	84
Рішення Загального Суду (Десята Палата) від 24 травня 2023 року, Ryanair v. Commission (Італія; схема допомоги; COVID-19), T-268/21	92
Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 14 червня 2023 року, Ryanair and Airport Marketing Services v. Commission, T-79/21	94
4. Правила, що застосовуються до компаній	96
Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 24 травня	
3 Рішення за квітень – липень 2023 року	

2023 року, Meta Platforms Ireland v. Commission, T-451/20	96
VIII. Зближення законодавства	101
1. Авторське право	101
Рішення Суду (Перша Палата) від 25 травня 2023 року, АКМ (Надання супутникових пакетів в Австрії), C-290/21	101
2. Торговельна марка ЄС	103
Рішення Загального Суду (Десята Палата) від 24 травня 2023 року, Emmentaler Switzerland v. EUIPO (EMMENTALER), T-2/21	103
Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 7 червня 2023 року, Société des produits Nestlé v. EUIPO – European Food (FITNESS), T-519/22	105
3. Організовані туристичні поїздки, тури та комплексні турне	108
Рішення Суду ЄС (Друга Палата) від 8 червня 2023 року, UFC – Que choisir та CLCV, C-407/21	108
IX. Економічна та грошово-кредитна політика: пруденційний нагляд за кредитними установами	112
Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, ECB v. Credit lyonnais, C-389/21 P	112
X. Громадянство Союзу: похідне право на проживання громадян третіх країн, які є членами сім'ї громадянина Союзу	116
Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 22 червня 2023 року, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Тайська мати неповнолітньої дитини з Нідерландів), C-459/20	116
XI. Інституційні положення	119
1. Державні закупівлі установами Європейського Союзу	119
Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 14 червня 2023 року, Instituto Cervantes v. Commission, T-376/21	119
2. Привілеї та імунітети Європейського Союзу	122
Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, Puigdemont i Casamajó and Others v. Parliament, T-272/21	122
XII. Провадження Європейського Союзу: позови про скасування	127
Постанова Загального Суду (Шоста Палата) від 21 червня 2023 року, Repasi v. Commission, T-628/22	127
Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, Puigdemont i Casamajó and Comín i Oliveres v. Parliament, T-115/20	129

XIII. Свобода руху	132
1. Свобода надавати послуги	132
Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 8 червня 2023 року, <i>Prestige and Limousine</i> , C-50/21	132
2. Свобода заснування	134
Рішення Суду (Друга Палата) від 13 липня 2023 року, <i>Xella Magyarország</i> , C-106/22	134
XIV. Сільське господарство та рибальство	138
Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 12 липня 2023 року, <i>Cunsorziu di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses and Others v. Commission</i> , T-34/22	138
XV. Положення податкового законодавства: строк позовної давності за позовом податкових органів	141
Рішення Суду (П'ята Палата) від 13 липня 2023 року, <i>Napfény-Toll</i> , C-615/21	141
XVI. Спільна торговельна політика	145
1. Антидемпінг	145
Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, <i>Nevinnomysskiy Azot and NAK 'Azot' v. Commission</i> , T-126/21	145
2. Обмежувальні заходи третіх країн	148
Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 12 липня 2023 року, <i>IFIC Holding v. Commission</i> , T-8/2121	148
XVII. Раніше винесені судові рішення	153
1. Зближення законодавств	153
1.1. Промислові зразки Співтовариства	153
Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 березня 2023 року, <i>B&Bartoni v. EUIPO – Hypertherm</i> (Електрод для вставки в пальник), T-617/21	153
Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 26 квітня 2023 року, <i>Activa – Grillkuche v. EUIPO – Targa</i> (Apparatus for grilling) (Пристрій для смаження), T-757/21	155
1.2. Торговельна марка ЄС	158
Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 28 червня 2023 року, <i>CEDC International v. EUIPO – Underberg</i> (Форма травинки у пляшці), T-145/22	158
1.3. Хімікати	160
Рішення Загального Суду (Четверта Палата) від 29 березня 2023 року, <i>Nouryon Industrial Chemicals and others v. Commission</i> , T-868/19	160

1.4. Телекомунікації	165
Рішення Суду (П'ята Палата) від 20 квітня 2023 року, DIGI Communications, C-329/21	165
2. Інституційні положення	169
2.1. Державні закупівлі установами Європейського Союзу	169
Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 26 квітня 2023 року, OHB System v. Commission, T-54/21	169
2.2. Витрати та грошова допомога членів Європейського Парламенту	174
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 7 червня 2023 року, TC v. Parliament, T-309/21	174
3. Сільське господарство та рибальство	179
Рішення Загального Суду (Перша Палата) від 8 березня 2023 року, Bulgaria v. Commission, T-235/21	179
4. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи	182
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 8 березня 2023 року, Assaad v. Council, T-426/21	182
5. Спільна торговельна політика: антидемпінг	185
Рішення Загального Суду (Четверта Палата) від 21 червня 2023 року, Hangzhou Dingsheng Industrial Group and Others v. Commission, T-748/21	185

I. Цінності Європейського Союзу: верховенство права – незалежність судової влади

Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 5 червня 2023 року, *Commission v. Pologne* (Незалежність та приватне життя суддів), C-204/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Невиконання державою-членом зобов'язань – Другий підпараграф статті 19(1) ДФЄС – Стаття 47 Хартії основних прав Європейського Союзу – Верховенство права – Ефективний правовий захист у сферах, охоплених законодавством ЄС – Незалежність суддів – Стаття 267 ДФЄС – Можливість посилання на Суд для попереднього рішення – Примат права ЄС – Юрисдикція стосовно зняття імунітету від кримінального переслідування суддів та у сфері трудового права, соціальне забезпечення та відставка суддів Sąd Najwyższy (Верховний суд, Польща), покладені на Дисциплінарну палату цього суду – Національним судам заборонено ставити під сумнів легітимність конституційних судів та органів або встановлювати або оцінювати законність призначення суддів або їх судових повноважень – Перевірка суддею дотримання певних вимог, що стосуються існування незалежного та неупередженого суду, раніше встановленого законом, що класифікується як «дисциплінарний проступок» – Виключна юрисдикція для розгляду питань, що стосуються відсутності незалежності суду або судді, наданої Палаті з надзвичайного контролю та громадських справ Sąd Najwyższy (Верховного суду) – Статті 7 та 8 Хартії основних прав – Права на недоторканність приватного життя та захист персональних даних – Регламент (ЄС) 2016/679 – Стаття 6 (1), перший підпункт, пункти (с) та (е), та Стаття 6(3), другий підпункт – Стаття 9(1) – Конфіденційні дані – Національне законодавство, що вимагає від суддів подавати декларацію про те, чи належать вони до асоціацій, фондів чи політичних партій, а також до посад, які обіймаються в цих асоціаціях, фондах чи політичних партіях, та передбачає розміщення в Інтернеті даних, що містяться в цих деклараціях

У 2017 році в рамках Sąd Najwyższy (Верховний суд, Польща) було створено дві нові палати, а саме Izba Dyscyplinarna (Дисциплінарна палата) та Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Палата з надзвичайного контролю та державних справ).

Законом від 20 грудня 2019 року про внесення змін до Закону про Верховний Суд, який набрав чинності у 2020 році, цим двом палатам було надано нову юрисдикцію, зокрема, дозволити розпочати кримінальне провадження проти суддів або застосувати попереднє (тимчасове) ув'язнення.¹ Зі свого боку, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Палата з надзвичайного контролю та державних справ) отримала виключну юрисдикцію розглядати скарги та правові питання, що

¹ Закон про Верховний Суд зі змінами, стаття 27(1).

У рішенні, винесеному у цій справі, Суд, засідаючи як Велика Палата, задовольнив позов, поданий Комісією. Він вважає, що ці нові національні положення підривають незалежність суддів, гарантовану другим підпунктом статті 19(1) ДЄС у поєднанні зі статтею 47 Хартії, і, крім того, порушують, по-перше, зобов'язання, покладені на національні суди в контексті процедури попереднього рішення, і, по-друге, принцип примату права ЄС. Крім того, положення, що встановлюють декларативні механізми щодо суддів та онлайн-публікації зібраних таким чином даних, порушують право на повагу до приватного життя та право на захист персональних даних, закріплене в Хартії основних прав Європейського Союзу ("Хартія") та Загальному регламенті про захист даних ("GDPR").¹⁰

Висновки Суду

Що стосується, по-перше, юрисдикції Суду виносити рішення щодо скарг, поданих Комісією щодо порушень положень статті 19(1) ДЄС у поєднанні зі статтею 47 Хартії та принципом верховенства права ЄС, Суд нагадує, що Європейський Союз заснований на цінностях, які є спільними для держав-членів¹¹, і що повага до цих цінностей є необхідною умовою для вступу до Європейського Союзу.¹² Таким чином, Європейський Союз складається з держав, які вільно та добровільно взяли на себе зобов'язання щодо цих цінностей, повага до цих цінностей та їх просування є фундаментальною передумовою, на якій ґрунтується взаємна довіра між державами-членами. Таким чином, дотримання державою-членом цих цінностей є умовою для користування всіма правами, що випливають із застосування Договорів до цієї держави-члена, і не може бути зведено до зобов'язання, яке держава-кандидат повинна виконувати для вступу до Європейського Союзу і яке вона може ігнорувати після свого вступу. У зв'язку з цим Суд зазначає, що стаття 19 ДЄС дає конкретне вираження цінності верховенства права, викладеного в статті 2 ДЄС¹³, і передбачає, що саме державам-членам належить створити систему засобів правового захисту та процедур, що забезпечують дотримання фізичними особами їх права на ефективний судовий захист у сферах, що охоплюються законодавством ЄС. Отже, Суд постановляє, що вимоги, що випливають з поваги до цінностей та принципів, таких як верховенство права, ефективний судовий захист та незалежність судової влади, не

відповідно до другого та третього пунктів статті 267 ДФЄС, який передбачає можливість (другий пункт) для деяких національних судів та зобов'язання (третій підпункт) для інших, зробити посилання на попереднє рішення – відповідно до принципу примату права ЄС та відповідно до статей 7 та 8 Хартії та пунктів (с) та (е) першого підпункту статті 6(1), статті 6(3) та статті 9(1) GDPR (Загального регламенту захисту даних), що стосуються права на недоторканність приватного життя та права на захист персональних даних.

¹⁰ Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR): Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб при обробці персональних даних та про вільне переміщення таких даних та скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальні правила захисту даних), ст. 1, ОВ 2016 L 119/1.

¹¹ Стаття 2 ДЄС.

¹² Стаття 49 ДЄС.

¹³ Див., у зв'язку з цим, рішення від 27 лютого 2018 року, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, пункт 32).

здатні вплинути на національну ідентичність держави-члена у значенні статті 4(2) ДЄС.

Таким чином, Суд зазначає, що при виборі своєї відповідної конституційної моделі держави-члени зобов'язані дотримуватися, зокрема, вимоги про те, щоб суди були незалежними, що впливає зі статті 2 та другого підпункту статті 19(1) ДЄС, і що вони, таким чином, зобов'язані, зокрема, забезпечити, щоб у світлі цінності верховенства права запобігався будь-який регрес їх законів про організацію правосуддя, утримуючись від прийняття правил, які підривали б незалежність суддів.

Крім того, Суд нагадує у зв'язку з цим, що другий підпункт статті 19(1) ДЄС, тлумачений у світлі статті 47 Хартії, який накладає на держави-члени чітке та зрозуміле зобов'язання щодо результату, який має бути досягнутий, зокрема щодо незалежності та неупередженості судів, які покликані тлумачити та застосовувати законодавство ЄС, та вимоги про те, щоб ці суди були раніше створені відповідно до закону, має пряму дію відповідно до принципу примату права ЄС, що означає, що будь-яке положення, прецедентне право або національна практика, що суперечать цим положенням законодавства ЄС, повинні бути скасовані. Враховуючи, що Суд має виключну юрисдикцію давати остаточне тлумачення законодавства ЄС, у міру необхідності, відповідний національний конституційний суд, де це доречно, повинен змінити свою власну прецедентну практику, яка несумісна з законодавством ЄС, як його тлумачить Суд. Отже, Суд заявляє, що він має юрисдикцію розглядати скарги, подані Комісією.

По-друге, звертаючись до суті скарг, поданих Комісією, Суд постановляє, по-перше, що, надавши Дисциплінарній палаті Верховного Суду, незалежність та неупередженість якої не гарантується, юрисдикцію розглядати та вирішувати справи, що мають безпосередній вплив на статус суддів та суддів-стажистів, такі як справи, що стосуються зняття кримінального імунітету суддів та у сфері трудового права, соціального забезпечення та відставки суддів Верховного Суду, Республіка Польща не виконала свої зобов'язання за другим підпунктом статті 19(1) ДЄС.

У зв'язку з цим Суд вважає, що правовий порядок відповідної держави-члена повинен включати гарантії, здатні запобігти будь-якому ризику політичного контролю за змістом судових рішень або тиску та залякуванню суддів, які можуть, серед іншого, призвести до появи відсутності незалежності або неупередженості з їхнього боку, здатної завдати шкоди довірі, яку правосуддя в демократичному суспільстві, керованому верховенством права, повинно викликати в людей.¹⁴ Таким чином, важливо, як Суд визнав раніше стосовно правил, що застосовуються до дисциплінарного режиму для суддів,¹⁵ що, беручи до уваги основні наслідки, які можуть виникнути внаслідок них як для кар'єрного росту суддів, так і для умов їхнього життя, рішення, що дозволяють розпочати проти них кримінальне провадження, їх арешт та затримання, а також зменшення їхньої винагороди, або

¹⁴ Див., з цією метою, рішення від 18 травня 2021 року, *Asociația 'Forumul Judecătorilor din România' and Others* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 та C-397/19, EU:C:2021:393, пункт 216).

¹⁵ Див., з цією метою, рішення від 15 липня 2021 року, *Commission v Poland* (Дисциплінарний режим для суддів) (C-791/19, ЄС:C:2021:596, пункт 80).

рішення, що стосуються суттєвих аспектів законів про зайнятість, соціальне забезпечення або пенсійне забезпечення, що застосовуються до цих суддів, повинні бути прийняті або переглянуті органом, який сам задовольняє гарантії, притаманні ефективному судовому захисту, включаючи гарантії незалежності.

По-друге, Суд вважає, що, прийнявши та підтримавши положення, згідно з якими перевірка відповідності вимогам ЄС, що стосуються незалежного та неупередженого суду, раніше встановленого законом, може бути класифікована як "дисциплінарний проступок",¹⁶ Республіка Польща не виконала свої зобов'язання за другим підпунктом статті 19(1) ДФЄС, що розглядається разом зі статтею 47 Статуту, та за статтею 267 ДФЄС.

У зв'язку з цим Суд нагадує, що основне право на справедливий судовий розгляд означає, зокрема, що коли виникають серйозні сумніви з цього приводу, кожен суд зобов'язаний перевірити, чи забезпечує він належний склад. Він також зазначає, що національні суди за різних інших обставин можуть бути зобов'язані переглядати дотримання вищезазначених вимог і що такий перегляд може стосуватися, зокрема, того, чи може порушення процедури призначення судді призвести до порушення цього основного права. За таких обставин той факт, що національний суд виконує завдання, покладені на нього Договорами, і дотримується своїх зобов'язань за цими Договорами, вводячи в дію такі положення, як другий підпункт статті 19(1) ДЄС та стаття 47 Хартії, не може, за визначенням, розглядатися як дисциплінарний проступок без порушення цих положень законодавства ЄС *ipso facto*.

Суд зауважує, перш за все, що визначення дисциплінарних проступків, про які йде мова, є дуже широкими та неточними, тому вони охоплюють ситуації, в яких судді повинні перевірити, чи вони самі, суд, в якому вони засідають, інші судді або інші суди відповідають вимогам, що впливають з положень другого підпункту статті 19(1) ДЄС та статті 47 Статуту. Також національні положення, про які йде мова, не гарантують, що відповідальність відповідних суддів за судові рішення, які вони покликані виносити, суворо обмежується повністю винятковими випадками і, отже, що дисциплінарний режим, що застосовується до суддів, не може бути використаний для здійснення політичного контролю за судовими рішеннями. Крім того, у світлі конкретних умов та контексту, в якому були прийняті ці національні положення, Суд зазначає, що терміни, обрані польським законодавством, чітко перегукуються з низкою питань, які змусили різні польські суди звернутися до Суду за попереднім рішенням щодо сумісності з другим підпунктом статті 19(1) ДЄС та статтею 47 Хартії різних останніх законодавчих поправок, що впливають на організацію правосуддя в Польщі. Отже, Суд вважає, що ризик того, що ці національні положення можуть бути інтерпретовані таким чином, що дисциплінарний режим, що застосовується до суддів, може бути використаний для того, щоб запобігти винесенню відповідними національними судами певних висновків, що вимагаються від них законодавством ЄС, і вплинути на судові рішення цих судів, тим самим підриваючи незалежність цих

¹⁶ Пункти 2 та 3 частини першої статті 107 Закону зі змінами, що стосуються звичайних судів, та пункти 1-3 частини першої статті 72 Закону про Верховний Суд зі змінами.

суддів, встановлюється, і тому ці положення законодавства ЄС порушуються в цьому відношенні. Ці національні положення також порушують статтю 267 ДФЄС, оскільки вони створюють ризик накладення дисциплінарних стягнень на національних суддів за те, що вони звернулися до Суду за попереднім рішенням.

Що стосується, більш конкретно, дисциплінарного проступку, заснованого на «явному та грубому порушенні законних норм» суддями Верховного Суду,¹⁷ Суд вважає, що національне положення, що передбачає це, також підриває незалежність цих суддів, оскільки воно не перешкоджає використанню дисциплінарного режиму, що застосовується до цих суддів, з метою створення тиску та стримуючого ефекту, який може вплинути на зміст їхніх рішень. Це положення також обмежує обов'язок Верховного Суду передавати питання до Суду для винесення попереднього рішення з точки зору можливості порушення дисциплінарного провадження.

По-третє, Суд вважає, що, прийнявши положення, що забороняють будь-якому національному суду переглядати дотримання вимог, що випливають з законодавства ЄС, що стосується гарантії незалежного та неупередженого суду, раніше встановленого законом,¹⁸ Республіка Польща не виконала свої зобов'язання за другим підпунктом статті 19(1) ДЄС, що розглядається разом зі статтею 47 Хартії, та принципом верховенства права ЄС.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що ці національні положення забороняють не тільки «встановлювати», але й «оцінювати» у світлі їх «законності» як саме «призначення», так і «повноваження виконувати завдання щодо здійснення правосуддя, що випливають з цього призначення». Крім того, ці положення забороняють будь-яке «ставлення під сумнів» «законності» «судів і трибуналів» та «конституційних органів держави та органів, відповідальних за перегляд та захист закону». Такі формулювання здатні, особливо в конкретному контексті, в якому вони були прийняті, призвести до того, що ряд актів, які відповідні суди, тим не менш, зобов'язані ухвалити, відповідно до зобов'язань, покладених на них з метою забезпечення дотримання другого підпункту статті 19(1) ДЄС та статті 47 Хартії, можуть, через їх зміст або наслідки, підпадати під заборони, встановлені таким чином. Крім того, оскільки ці національні положення здатні перешкоджати польським судам скасовувати положення, що суперечать цим двом положенням законодавства ЄС, які мають пряму дію, вони також можуть порушувати принцип примату права ЄС.

По-четверте, Суд вважає, що, надавши Палаті з надзвичайного контролю та державних справ виключну юрисдикцію розглядати скарги та правові питання, що стосуються відсутності незалежності суду або судді,¹⁹ Республіка Польща не виконала свої зобов'язання за другим підпунктом статті 19(1) ДЄС, що розглядається разом зі статтею 47 Статуту, а також за статтею 267 ДФЄС та принципом примату права ЄС.

¹⁷ Пункт 1 частини першої статті 72(1) Закону про Верховний Суд зі змінами.

¹⁸ Стаття 42а(1) та (2) та стаття 55(4) Закону про загальні суди зі змінами, стаття 26(3) та стаття 29(2) та (3) Закону про Верховний суд зі змінами та стаття 5(1а) та (1b) Закону про адміністративні суди зі змінами.

¹⁹ Стаття 26(2) та (4) - (6) та Стаття 82(2) - (5) Закону про Верховний Суд зі змінами та Стаття 10 Закону про внесення змін до Закону про Верховний Суд та деяких інших законів.

У зв'язку з цим Суд стверджує, що реорганізація та централізація юрисдикції, про яку йде мова, пов'язані з певними конституційними та процесуальними вимогами, що випливають з другого пункту статті 19(1) ДЄС та статті 47 Хартії, дотримання яких повинно бути гарантовано у всіх основних сферах застосування законодавства ЄС та перед усіма національними судами, які розглядають справи, що належать до цих сфер. У зв'язку з цим ці положення тісно пов'язані з принципом примату права ЄС, імплементація якого національними судами сприяє забезпеченню ефективного захисту прав, які законодавство ЄС надає фізичним особам.

У цьому контексті, зокрема, оскільки будь-який національний суд, покликаний застосовувати законодавство ЄС, зобов'язаний перевіряти, чи є він незалежним та неупередженим судом, створеним відповідно до закону, якщо з цього приводу виникають серйозні сумніви, і оскільки такі суди також повинні, за певних обставин, мати можливість перевіряти, чи порушення процедури призначення судді може призвести до порушення фундаментального права на такий суд, перегляд національними судами дотримання цих вимог перешкоджає загальним та невибірковим чином підпадати під юрисдикцію єдиного національного органу, тим більше, якщо цей орган відповідно до національного законодавства не може розглядати певні аспекти, які є невід'ємною частиною цих вимог. У цій справі Суд вважає, що мета національних положень, про які йде мова, полягає в тому, щоб залишити за єдиним органом загальний перегляд вимог, що стосуються незалежності всіх судів та суддів, як судового, так і адміністративного порядку, позбавляючи їх повноважень, а також перегляд вимог до національних судів, які раніше мали юрисдикцію здійснювати різні види перегляду, що вимагаються законодавством ЄС, та застосовувати прецедентне право Суду. Він знову підкреслює особливий контекст, в якому реорганізація судових повноважень, про яку йде мова, здійснюється відповідно до закону про внесення змін, який характеризується тим фактом, що польські судді, крім того, не можуть робити певні висновки та оцінки, які вони зобов'язані робити відповідно до законодавства ЄС.

Суд приходить до висновку, що надання єдиному національному органу повноважень перевіряти дотримання фундаментального права на ефективний судовий захист, коли необхідність такої перевірки може виникнути в будь-якому національному суді, у поєднанні з введенням різних заборон та дисциплінарних проступків, призводить до послаблення ефективності перегляду дотримання цього фундаментального права. Таким чином, перешкоджаючи іншим судам без винятку робити те, що необхідно для забезпечення дотримання права фізичних осіб на ефективний судовий захист, скасовуючи, у відповідних випадках, національні правила, всупереч вимогам законодавства ЄС, національні положення, про які йде мова, також порушують принцип примату права ЄС. Крім того, оскільки сам факт надання виняткової юрисдикції Палаті з надзвичайного контролю та державних справ Верховного Суду для врегулювання певних питань, пов'язаних із застосуванням другого пункту статті 19(1) ДФЄС та статті 47 Статуту, є таким, що перешкоджає іншим судам звертатися до Суду для попереднього рішення, відповідні національні положення також порушують статтю 267 ДФЄС.

По-п'яте, Суд постановляє, що, прийнявши положення, що накладають на суддів зобов'язання повідомляти інформацію, що стосується їхньої діяльності в асоціаціях та некомерційних фондах, а також їх членства в політичній партії, до їх призначення, і забезпечуючи публікацію цієї інформації,²⁰ Республіка Польща порушила право на повагу до приватного життя та право на захист персональних даних, гарантоване Хартією²¹ та GDPR.²²

У зв'язку з цим, зробивши висновок про те, що GDPR є застосовним, і, більш конкретно, це стосується пунктів (с) та (е) першого підпараграфа статті 6(1) та статті 9(1) цього Регламенту, Суд вважає, що цілі, висунуті Республікою Польща на підтримку відповідних положень, що полягають у зменшенні ризику того, що на суддів можуть впливати при виконанні ними своїх обов'язків міркування, пов'язані з приватними або політичними інтересами, та зміцнення довіри осіб щодо існування такої неупередженості, підпадають під мету загального інтересу, визнану Європейським Союзом у значенні статті 52(1) Хартії, або законну мету суспільного інтересу у значенні GDPR.²³ Суд, однак, нагадує, що, хоча така мета може дозволяти обмеження здійснення прав, гарантованих статтями 7 та 8 Хартії, це стосується лише випадків, зокрема, коли ці обмеження дійсно відповідають такій меті та є пропорційними їй.

Вивчаючи необхідність розглянутих заходів, Суд зазначає, що Республіка Польща не надала чітких і конкретних пояснень щодо того, чому публікація інформації, що стосується членства судді в політичній партії до його/її призначення та під час виконання ним/нею обов'язків судді до 29 грудня 1989 року, буде такою, що наразі сприятиме посиленню права осіб на розгляд їхньої справи судом, що відповідає вимозі неупередженості. Беручи до уваги конкретний контекст, в якому було прийнято закон про внесення змін та ці заходи, Суд вважає, крім того, що ці заходи були, насправді, прийняті з метою, зокрема, завдати шкоди професійній репутації відповідних суддів та ставленню фізичних осіб до них. Відповідно, ці заходи є недоцільними з метою досягнення законної мети, заявленої в цій справі.

Щодо іншої інформації, що стосується поточного або минулого членства суддів в асоціації або неприбутковій організації, Суд вважає, що апріорі не можна виключати, що факт розміщення такої інформації в Інтернеті може сприяти виявленню можливих конфліктів інтересів, які можуть вплинути на неупереджене виконання суддями своїх обов'язків при розгляді окремих справ, оскільки така прозорість може, крім того, сприяти, в більш загальному плані, зміцненню довіри осіб до цієї неупередженості та справедливості. Однак, спочатку він зазначає, що в цій справі відповідні персональні дані стосуються, зокрема, періодів, що передують даті, з якої суддя зобов'язаний зробити необхідну заяву. Суд постановляє, що за відсутності часового обмеження стосовно попередніх відповідних періодів не можна

²⁰ Стаття 88а Закону про загальні суди зі змінами, стаття 45(3) Закону про Верховний Суд зі змінами та стаття 8(2) Закону про адміністративні суди зі змінами.

²¹ Стаття 7 та стаття 8(1) Хартії.

²² Пункт (с) та (е) першого підпараграфа статті 6(1), статті 6(3) та статті 9(1) GDPR

²³ У значенні статті 6(3) та статті 9(2)(g) GDPR.

вважати, що розглянуті заходи обмежуються тим, що є суворо необхідним для цілей сприяння зміцненню права осіб на розгляд їхньої справи судом, що відповідає вимозі неупередженості. По-друге, що стосується балансу між метою загального інтересу та правами, про які йдеться, Суд вважає, по-перше, що розміщення в Інтернеті вказаної інформації, про яку йдеться, залежно від об'єкта відповідних асоціацій або некомерційних організацій, може розкрити інформацію про певні чутливі аспекти приватного життя відповідних суддів, зокрема їхні релігійні або філософські переконання. Далі він зазначає, що обробка відповідних персональних даних призводить до того, що ці дані стають вільно доступними в Інтернеті для широкої громадськості і, отже, для потенційно необмеженої кількості осіб. Нарешті, він зазначає, що в конкретному контексті, в якому були прийняті відповідні заходи, розміщення цих даних в Інтернеті може піддати відповідних суддів ризикам невинуватеної стигматизації, невинуватено впливаючи на сприйняття цих суддів окремими особами та громадськістю в цілому, а також ризику того, що це перешкоджатиме їх кар'єрному зростанню. За таких обставин Суд приходиться до висновку, що обробка персональних даних, про яку йдеться, є особливо серйозним втручанням у основні права відповідних осіб щодо їхнього приватного життя та захисту їхніх персональних даних.

При цьому, зважаючи на серйозність цього втручання проти важливості передбачуваної мети загального інтересу, Суд вважає, що, беручи до уваги загальний і конкретний національний контекст, в якому були прийняті відповідні заходи, і особливо серйозні наслідки, які можуть впливати з них для відповідних суддів, результат цієї процедури зважування не є збалансованим.

Порівняно з попереднім статус-кво, що впливає з існуючої національної правової бази, розміщення відповідних персональних даних в Інтернеті є потенційно значним втручанням в основні права, гарантовані статтею 7 та статтею 8(1) Хартії, без того, щоб це втручання могло в даному випадку бути виправдане будь-якими перевагами, які можуть виникнути внаслідок цього з точки зору запобігання конфлікту інтересів з боку суддів та підвищення довіри до їх неупередженості.

Рішення Суду (Велика Палата) від 13 липня 2023 року, *YP and others* (Зняття імунітету (недоторканності) судді та її / його відсторонення від виконання обов'язків), C-615/20 та C-671/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Другий підпараграф статті 19\(1\) Договору про Європейський Союз \(далі – ДЄС\) ДЄС – Верховенство права – Ефективний правовий захист у галузях права Союзу – Незалежність суддів – Примат права ЄС – Стаття 4\(3\) ДЄС – Обов'язок щирого співробітництва – Зняття імунітету судді від судового переслідування та його або її відсторонення від обов'язків, за наказом Izba Dyscyplinarna \(Дисциплінарною палатою\) Sąd Najwyższy \(Верховний суд, Польща\) – Відсутність незалежності та неупередженості з боку цієї палати – Зміна складу суду,](#)

призначеного для розгляду справи, яка до цього часу була покладена на цього суддю – Заборона національним судам ставити під сумнів легітимність суду, підривати його функціонування або оцінювати законність чи ефективність призначення суддів або їхніх судових повноважень, які підлягають дисциплінарним стягненням – Обов'язок відповідних судів та органів, які мають повноваження призначати та змінювати склад суду, скасовувати заходи, що знімають імунітет та призупиняють виконання суддею обов'язків – Зобов'язання тих самих судів та органів скасувати національні положення, що передбачають ці заборони)

Справа C-615/20

На підставі обвинувального акту від Prokuratura Okręgowa w Warszawie (Варшавська обласна прокуратура, Польща), УР та іншим обвинуваченим було пред'явлено обвинувачення, яке розглядалося у Sąd Okręgowy w Warszawie (Регіональний суд, Варшава, Польща) щодо вчинення низки кримінальних правопорушень. Ця справа була призначена до розгляду одноосібним суддею цього суду І.Т.

Коли ця справа перебувала на завершальному етапі провадження Prokuratura Krajowa Wydział Spraw Wewnętrznych (Національна прокуратура, Відділ внутрішніх справ, Польща) 14 лютого 2020 року звернулася до Дисциплінарної палати Sąd Najwyższy (Верховний суд, Польща)²⁴ з проханням надати дозвіл на притягнення до відповідальності судді І.Т. за те, що в грудні 2017 року представникам засобів масової інформації було дозволено здійснювати відео- та аудіозапис під час судового засідання та ухвалення рішення у відповідній справі, й усного викладення причин цього і, таким чином, нібито було розголошено інформацію, що впливає з розслідування Варшавською регіональною прокуратурою у цій справі.

Постановою від 18 листопада 2020 року (далі - постанова) Дисциплінарна палата надала дозвіл на порушення кримінального провадження проти судді І.Т., відсторонила його від виконання обов'язків та зменшила розмір його винагороди на 25% на час відсторонення.

Суд, що звернувся, який є складом суду Варшавського регіонального суду, що здійснює розгляд кримінального провадження, розпочатого, зокрема, проти УР, і в якому суддя І.Т. засідає як одноосібний суддя, зазначає, що постанова, про яку йде мова, є такою, що перешкоджає йому продовжувати ці провадження. У цьому контексті він вирішив зупинити провадження, аби запитати Суд, по суті, про сумісність із законодавством ЄС національних положень, які надають органу, чия незалежність та неупередженість не гарантується, юрисдикцію дозволяти порушувати кримінальне провадження проти суддів звичайних судів та, якщо такий

²⁴ Закон про Верховний суд від 8 грудня 2017 року, створив у рамках Sąd Najwyższy (Верховний суд, Польща), нову дисциплінарну палату, відому як Izba Dyscyplinarna («Дисциплінарна палата»). Законом від 20 грудня 2019 року про внесення змін до Закону про Верховний суд, який набрав чинності у 2020 році, на цю палату були покладені нові повноваження, зокрема, дозвіл розпочинати кримінальне провадження проти суддів або помістити їх до установи попереднього ув'язнення (стаття 27(1)(1a)).

дозвіл надається, відсторонювати відповідних суддів від виконання своїх обов'язків та зменшувати їх винагороду на час такого відсторонення. Його питання, по суті, спрямовані на визначення того, чи, з огляду на положення та принципи права ЄС,²⁵ одноособовий суддя, який входить до складу цього суду, все ще має право продовжувати розгляд справи в основному провадженні, незважаючи на відповідну постанову, яка відсторонила його від виконання ним його обов'язків.

Справа C-671/20

Інше кримінальне провадження між Варшавською регіональною прокуратурою (the Warsaw Regional Public Prosecutor's Office) та М.М., який також обвинувачується у вчиненні різних кримінальних правопорушеннях, стосується рішення цієї прокуратури впровадити примусову іпотеку на будівлю, що належить М.М. Останній оскаржив це рішення до Варшавського регіонального суду, в рамках якого справа, пов'язана з його позовом, спочатку було розподілено для розгляду суддею І.Т.

Після прийняття спірної постанови, яка, зокрема, відсторонила суддю І.Т. від виконання його обов'язків, Голова Варшавського регіонального суду доручив Голові Палати, в якій засідав суддя І.Т., змінити склад суду у справах, які були розподілені на цього суддю, за винятком справи, в якій суддя І.Т. подав до Суду клопотання про попереднє рішення, що є предметом справи C-615/20. Отже, Голова Палати видав розпорядження про перерозподіл справ, початково розподілених судді І.Т., включаючи справу, що стосується М.М.

На думку суду, що звернувся, а саме іншого одноосібного складу суду Варшавського регіонального суду, до якого ця справа була передана, ці події свідчать, що Голова цього суду визнав, що відповідна постанова є обов'язковою, вважаючи, що відсторонення судді І.Т. від виконання своїх обов'язків перешкодило розгляду цієї справи цим суддею або що існувала довготривала перешкода для такого розгляду.

Цей суд порушує питання про те, чи є такий акт, як постанова, про яку йдеться, обов'язковим для виконання, та чи є законними інші склади суду, визначені в результаті виконання цієї постанови. Крім того, він вказує, що нещодавні національні положення забороняють йому, за умови застосування дисциплінарних заходів, вивчати обов'язковий характер цієї постанови. Його запитання до Суду, по суті, спрямовані на те, щоб визначити, чи може він, з урахуванням положень та принципів права ЄС,²⁶ без будь-якого ризику дисциплінарної відповідальності для одноособового судді, який засідає в цьому суді, вважати відповідну постанову необов'язковою з тим, аби не було підстав для ухвалення рішення у справі в межах

²⁵ А саме, стаття 47 Хартії основних прав Європейського Союзу, стаття 2 ДЄС та другий підпараграф статті 19(1) ДЄС, що встановлює принцип верховенства права та вимоги ефективного правового захисту, а також принципи верховенства, щирого співробітництва та правової визначеності.

²⁶ А саме стаття 2 та другий підпараграф статті 19(1) ДЄС та принципи примату, щирого співробітництва та правової визначеності.

основного провадження яке було перерозподілено йому після прийняття цієї постанови, і щоб визначити, чи повинна ця справа бути повернута судді, який її початково розглядав.

У своєму рішенні, ухваленому в цих об'єднаних справах, Суд, засідаючи у складі Великої Палати, посилається на вказівки, що містяться у його прецедентному праві,²⁷ зокрема у рішенні від 5 червня 2023 року, *Commission v. Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*.²⁸ Суд постановляє, по суті, що другий підпараграф статті 19(1) ДЄС виключає національні положення, які дозволяють такому органу, як Дисциплінарна Палата, незалежність та неупередженість якої не гарантується, позбавляти суддю імунітету, відсторонювати його або її від виконання своїх обов'язків та зменшувати винагороду. З огляду на принцип примату права ЄС та принцип щирого співробітництва, викладений у статті 4(3) ДЄС, у ньому також чітко роз'яснюються наслідки такого висновку для національного суду щодо такого акту, як відповідна постанова в порушення другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС, відсторонення судді, який засідає одноособово, від виконання своїх обов'язків, а також для судових органів, які мають повноваження призначати та змінювати склад судів цього національного суду.

Висновки Суду

По-перше, Суд постановляє, що другий підпараграф статті 19(1) ДЄС виключає національні положення, які надають органу, незалежність та неупередженість якого не гарантуються, повноваження дозволяти розпочинати (порушувати) кримінальне провадження проти суддів звичайних судів та, якщо такий дозвіл надається, відстороняти відповідних суддів від виконання їхніх обов'язків та зменшувати їх винагороду на час такого відсторонення.

У зв'язку з цим Суд зауважує, що з моменту ухвалення ним двох попередніх рішень, він ухвалив рішення у справі *Commission v. Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, в якому, зокрема, постановив, що надавши Дисциплінарній палаті, незалежність та неупередженість якої не гарантується,²⁹ повноваження розглядати та вирішувати справи, що мають безпосередній вплив на статус суддів та виконання ними своїх обов'язків, такі як клопотання про дозвіл розпочати (порушувати) кримінальне провадження проти суддів, Польща не виконала свої зобов'язання за другим підпараграфом статті 19(1) ДЄС.³⁰

У вищезгаданому рішенні Суд зазначив, що сама перспектива для суддів піддаватися ризику того, що дозвіл на їх переслідування (обвинувачення) може бути

²⁷ Стосовно відсутності незалежності та неупередженості Дисциплінарної палати, створеної Законом про Верховний суд 2017 року, зі змінами, в контексті реформи судової системи Польщі 2019 року.

²⁸ Рішення від 5 червня 2023 року, *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)* (C-204/21, EU:C:2023:442).

²⁹ В параграфі 102 рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)* Суд, на основі своєї попередньої прецедентної практики (параграф 112 рішення від 15 липня 2021 року, *Commission v Poland (Дисциплінарний режим для суддів)* (C-791/19, EU:C:2021:596)), повторив свій висновок про те, що Дисциплінарна палата не відповідає вимогам незалежності та неупередженості.

³⁰ Рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, резолютивна частина 1.

запитуваний та отриманий від органу, незалежність якого не гарантується, може вплинути на їх власну незалежність, і що те ж саме стосується ризиків того, що такий орган може вирішувати питання про їхнє відсторонення від виконання обов'язків та зменшення розміру їхньої винагороди.³¹

У цій справі відповідна постанова була прийнята щодо судді І.Т.³² на підставі національних положень, які Суд у вищезгаданому рішенні визнав такими, що суперечать другому підпараграфу статті 19(1) ДЄС, оскільки вони надають такому органу повноваження для прийняття таких актів, як ця постанова.

Якщо органи відповідної держави-члена зобов'язані змінити національні положення, відносно яких ухвалено судові рішення, що встановлює невиконання зобов'язань щодо приведення їх у відповідність до вимог законодавства ЄС, суди цієї держави-члена, зі свого боку, зобов'язані забезпечувати під час виконання своїх обов'язків дотримання рішення Суду, що, зокрема, означає, що ці національні суди повинні враховувати, за потреби, елементи права, що містяться в цьому рішенні, аби визначити обсяг положень законодавства ЄС, які вони мають застосовувати. Отже, запитуючий суд у справі C-615/20, зобов'язаний в основному провадженні зробити всі відповідні висновки з вказівок у рішенні у справі *Commission v. Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*.

По-друге, Суд тлумачить другий підпараграф статті 19(1) ДЄС, принцип примату права ЄС та принцип щирого співробітництва як такі, що означають:

- по-перше, що формування національного суду, який розглядає справу та складається з одного судді, щодо якого орган, незалежність та неупередженість якого не гарантуються, прийняв постанову, що дозволяє розпочати (порушити) кримінальне провадження та вимагає відсторонити цього суддю від виконання його обов'язків та зменшити його винагороду, є виправданим у незастосуванні такої постанови, яка перешкоджає здійсненню ним юрисдикції (повноважень) у цій справі, і,

- по-друге, що судові органи, які мають повноваження призначати та змінювати склад цього національного суду також повинні скасувати таку постанову що перешкоджає здійсненню юрисдикції (повноважень) цим судовим складом.

У зв'язку з цим він зазначає, що відповідно до усталеного прецедентного права,³³ принцип примату права ЄС накладає на будь-який національний суд, покликаний у межах своєї юрисдикції, обов'язок застосовувати положення законодавства ЄС для повного виконання вимог законодавства ЄС у розглядуваному ним спорі, шляхом незастосування, як це вимагається, за власною ініціативою, будь-якого національного правила або практики, які суперечать положенню законодавства ЄС з прямою дією, не вимагаючи та не очікуючи попереднього скасування цього національного правила або практики законодавчими або іншими

³¹ Рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, параграф 101.

³² Тобто, звичайний суд, який може бути покликаний ухвалити рішення відповідно до другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС з питань, пов'язаних із застосуванням або тлумаченням законодавства ЄС.

³³ Див., з цього приводу, рішення від 22 лютого 2022 року, *RS (Наслідки рішень конституційного суду)* (C-430/21, EU:C:2022:99, параграф 53 та цитована прецедентна практика, а також параграф 55 та цитована прецедентна практика).

конституційними засобами. Дотримання цього зобов'язання є вираженням принципу щирого співробітництва.

Другий підпараграф статті 19(1) ДЄС, інтерпретований у світлі статті 47 Хартії основних прав,³⁴ має пряму дію, яка означає, що будь-яке національне положення, прецедентне право або практика, що суперечать цим положенням законодавства ЄС, як їх тлумачить Суд,³⁵ не застосовуються.

Навіть за відсутності національних законодавчих заходів, які б поклали край невиконанню зобов'язань, встановлених Судом, національні суди повинні вжити всіх заходів для сприяння повному застосуванню законодавства ЄС відповідно до *dicta* рішення, яким встановлено невиконання зобов'язань. Крім того, відповідно до принципу щирого співробітництва, вони повинні звести нанівець незаконні наслідки порушення законодавства ЄС.

Для виконання цих зобов'язань національний суд повинен скасувати такий акт, як відповідна постанова, яка, порушуючи другий підпараграф статті 19(1) ДЄС, містить розпорядження про відсторонення судді від виконання своїх обов'язків, якщо такий наслідок є важливим з огляду на розглянуту процедурну ситуацію, з метою забезпечення примату права ЄС.³⁶

Нарешті, Суд зазначає, що якщо такий акт, як відповідна постанова, був прийнятий органом, який не є незалежним та неупередженим трибуналом у розумінні права ЄС, жодне міркування, що стосується принципу правової визначеності або передбачуваної остаточності цієї постанови, не може бути успішно використане для того, аби перешкодити запитуючим суду та судовим органам, які мають повноваження призначати та змінювати склад національного суду, скасувати таку постанovu.³⁷

У зв'язку з цим Суд зазначає, що основне провадження у справі C-615/20 було зупинено запитуючим судом до ухвалення цього рішення. У цьому контексті продовження цього провадження одноосібно суддею запитуючого суду, особливо на завершальній стадії, якої досягли ці особливо складні провадження, не видається таким, що здатне підірвати правову визначеність. Навпаки, здається, що це дозволяє розглядати справу в основному провадженні, що призводить до прийняття рішення, яке відповідає, по-перше, вимогам, що впливають з другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС, і, по-друге, праву відповідних осіб на справедливий судовий розгляд у розумний строк.

За цих обставин запитуючий суд у справі C-615/20, має підстави скасувати відповідну постанovu, аби мати можливість продовжити розгляд справи в основному провадженні в її нинішньому складі без того, аби судові органи, які мають

³⁴ Яка накладає на держави-члени чітке та точне зобов'язання щодо результату, який має бути досягнутий, і який не обумовлений жодними умовами, зокрема щодо незалежності та неупередженості судів, які покликані тлумачити та застосовувати право ЄС, та вимоги про те, що ці суди повинні бути попередньо створені відповідно до закону.

³⁵ Рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, параграф 78 та цитована прецедентна практика.

³⁶ Див., з цього приводу, рішення від 6 жовтня 2021 року, *W.Ż. (Палата екстраординарного контролю та публічних справ Верховного Суду – Призначення)* (C-487/19, EU:C:2021:798, параграфи 159 та 161).

³⁷ Див., з цього приводу, рішення у справі *W.Ż. (Палата екстраординарного контролю та публічних справ Верховного суду – Призначення)*, параграф 160.

повноваження призначати та змінювати склад формувань національного суду, перешкождали продовженню розгляду.

По-третє, Суд тлумачить другий підпараграф статті 19(1) ДЄС та принципи примату права ЄС і щирого співробітництва у зв'язку з ситуацією щодо складу національного суду, такого як запитуючого суду у справі C-671/20, якому справа, яка до цього часу була передана іншому складу цього національного суду, була перепризначена в результаті акту Дисциплінарної палати, а саме постанови, з метою визначення, зокрема, чи повинен цей суд, що передає справу, в даному випадку скасувати цю постанову та утриматися від продовження розгляду цієї справи.

У зв'язку з цим він зазначає, що зобов'язання національних судів скасувати (незастосовувати) постанову, що призводить, в порушення другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС, до відсторонення судді від виконання своїх обов'язків, якщо це є суттєвим з огляду на процедурну ситуацію, про яку йде мова, з метою забезпечення верховенства права ЄС, лягає, зокрема, на склад суду, якому було б перепризначено справу на підставі такої постанови. Як наслідок цей склад суду повинен утриматися від розгляду та вирішення цієї справи. Цей обов'язок також зобов'язує органи, які мають повноваження призначати та змінювати склад національного суду, і ці органи повинні, відповідно, повернути цю справу тому складу суду, який початково її розглядав.

У цій справі не можна з успіхом покладатися на міркування, що стосуються принципу правової визначеності або пов'язані зі стверджуваною остаточністю цієї постанови.

У зв'язку з цим Суд зауважує, що у справі C-671/20 та на відміну від інших справ, призначених судді І.Т., які тим часом також були б перерозподілені до інших складів суду, але розгляд яких був би продовжений і навіть, в деяких випадках, завершений прийняттям рішення цими новими складами суддів, основне провадження було призупинено до ухвалення цього рішення. За таких обставин відновлення цих проваджень суддею І.Т., як видається, дозволить цим провадженням, незважаючи на затримку, спричинену відповідною постановою, прийняти рішення, яке відповідає як вимогам, що впливають з другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС, так і вимогам, що впливають з права відповідної особи на справедливий судовий розгляд.

Отже, Суд тлумачить другий підпараграф статті 19(1) ДЄС та принципи примату права ЄС й щирого співробітництва як такі, що:

- по-перше, склад національного суду, якому була передана справа, що раніше була перерозподілена іншому складу цього суду – в результаті постанови, прийнятого органом, незалежність і неупередженість якого не гарантуються, і який дозволив розпочати кримінальне провадження проти одного судді, який одноособово складав попередній склад суду, і який відсторонив його або її від виконання обов'язків і зменшив його або її винагороду – і який вирішив зупинити розгляд цієї справи до прийняття рішення Судом за попереднім рішенням, повинен скасувати (не застосовувати) цю постанову і утримуватися від подальшого розгляду цієї справи і,

- по-друге, судові органи, які мають повноваження призначати та змінювати склад цього національного суду, у такій ситуації зобов'язані повернути (призначити) цю справу тому складу суду, який початково її розглядав.

Що стосується, по-четверте, національних положень та прецедентного права конституційного суду, згадуваного запитуючим судом у справі C-671/20,³⁸ які не дозволяли б останньому ухвалювати рішення про відсутність обов'язкової сили такого акту, як постанова, про яку йдеться, і, якщо необхідно, скасовувати її, навіть якщо він зобов'язаний це зробити з урахуванням відповідей, наданих Судом на інші його питання, Суд зазначає, що той факт, що національний суд виконує завдання, покладені на нього Договорами, і виконує свої зобов'язання за ними, вводячи в дію такі положення, як другий підпараграф статті 19(1) ДЄС, не може бути заборонений або вважатися дисциплінарним проступком з боку суддів, які засідають в такому суді.³⁹

Аналогічним чином, з огляду на пряму дію другого підпараграфу статті 19(1) ДЄС, принцип примату права ЄС вимагає від національних судів скасування будь-якого національного прецедентного права, що суперечить цьому положенню права ЄС, як протлумачено Судом. Таким чином, у випадку, якщо після рішень, ухвалених Судом, національний суд визнає, що прецедентне право конституційного суду суперечить праву ЄС, той факт, що такий національний суд скасовує (не застосовує) це конституційне прецедентне право відповідно до принципу примату права ЄС, не може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність.⁴⁰

Отже, другий підпараграф статті 19(1) ДЄС та принципи примату права ЄС й щирого співробітництва повинні тлумачитися як такі, що виключають:

- по-перше, національні положення, які забороняють національному суду, за умови накладення дисциплінарних санкцій на суддів, які входять до складу цього суду, розглядати, чи є обов'язковим акт, прийнятий органом, незалежність та неупередженість якого не гарантується, і який санкціонував порушення кримінального провадження проти судді та розпорядився про його відсторонення від виконання обов'язків та зменшення його винагороди, і, якщо необхідно, скасовувати цей акт та,

- по-друге, прецедентну практику конституційного суду, за якою акти про призначення суддів не можуть бути предметом судового перегляду, оскільки ця прецедентна практика може перешкоджати такому розгляду.

³⁸ Стаття 42a(1) та (2) Закону про звичайні суди від 27 липня 2001 року зі змінами, внесеними Законом від 20 грудня 2019 року, накладає на ці суди заборону ставити під сумнів законність судів або оцінювати законність призначення судді або його повноваження для виконання судових завдань. Пункт 3 статті 107(1) цього закону передбачає дисциплінарне правопорушення, зокрема, за будь-яку дію суддів звичайних судів, яка ставить під сумнів ефективність призначення судді.

³⁹ Див., з цього приводу, рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, параграф 132.

⁴⁰ Див., з цього приводу, рішення у справі *Commission v Poland (Незалежність та приватне життя суддів)*, параграф 132.

II. Основоположні права: принципи та основоположні права, закріплені в Хартії

Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, *Agentia Națională de Integritate*, C-40/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Запит на попереднє рішення – Рішення 2006/928/ЄС – Механізм співпраці та перевірки прогресу Румунії щодо досягнення конкретних контрольних показників у сферах судової реформи та боротьби з корупцією – Хартія основоположних прав Європейського Союзу – стаття 15(1) – Стаття 47 – Стаття 49(3) – Виборна державна посада – Конфлікт інтересів – Національне законодавство, яке забороняє займати виборну державну посаду протягом визначеного періоду – Додаткове покарання до покарання у вигляді припинення строку повноважень – Принцип пропорційності

У 2016 році заявник в основному провадженні був обраний мером муніципалітету MN, Румунія. У звіті, складеному в 2019 році, Національне агентство доброчесності (*Agentia Națională de Integritate*, ANI) виявило, що він не дотримувався правил, які врегульовували питання вирішення конфлікту інтересів в адміністративних справах. У випадку, якщо цей звіт став би остаточним, строк повноважень заявника в основному провадженні припинився б автоматично, і на нього було б накладено додаткову заборону займати виборну державну посаду протягом трьох років.

Заявник в основному провадженні подав позов, вимагаючи скасування цього звіту. Він стверджував, що право ЄС виключало можливість прийняття національного законодавства, згідно з яким на особу, щодо якої існувало припущення, що вона діяла в ситуації конфлікту інтересів, покарання накладалося автоматично та без можливості його коригування пропорційно серйозності вчиненого правопорушення.⁴¹ Національний суд, який розглядав цей позов, звернувся до Суду із запитом про сумісність цієї заборони із принципом пропорційності покарання вчиненому правопорушенню⁴², правом на працю⁴³ та правом на ефективний засіб правового захисту та доступ до незалежного суду⁴⁴, які гарантуються Хартією основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія).

⁴¹ Article 25 of *legea nr. 176/2010 privind integritatea în exercitarea funcțiilor și demnităților publice, pentru modificarea și completarea legii nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, precum și pentru modificarea și completarea altor acte normative* (Закон від 1 вересня 2010 року № 176/2010 про доброчесність під час виконання державних обов'язків і обіймання державних посад, який вніс зміни і доповнення до Закону № 144/2007 про заснування, організацію та функціонування Національного агентства доброчесності, а також до інших нормативно-правових актів. Цей закон імплементував другий контрольний показник, викладений у додатку до Рішення Комісії 2006/928/ЄС від 13 грудня 2006 року про встановлення механізму співпраці та перевірки прогресу Румунії для досягнення конкретних контрольних показників у сферах судової реформи та боротьби з корупцією (ОВ 2006 L 354, с. 56).

⁴² Стаття 49(3) Хартії.

⁴³ Стаття 15(1) Хартії.

⁴⁴ Стаття 47 Хартії

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що стаття 49(3) Хартії не застосовується до національного законодавства, яке, після застосування адміністративної процедури, встановлює заходи, що забороняють особі, щодо якої було встановлено факт існування конфлікту інтересів під час обіймання нею виборної державної посади, обіймати будь-які такі посади протягом встановленого періоду в три роки у випадку, якщо ці заходи не є кримінальними за своєю природою.

У зв'язку з цим для оцінки кримінально-правового характеру покарання мають значення три критерії: юридична класифікація правопорушення згідно з національним законодавством, внутрішній характер правопорушення та ступінь суворості покарання.

Перш за все, що стосується першого критерію, ані автоматичне припинення строку повноважень у разі виявлення конфлікту інтересів, ані заборона обіймати будь-яку виборну державну посаду не розглядаються відповідно до румунського законодавства як кримінальне покарання. Далі, другий критерій стосується визначення того, чи має захід, про який йде мова, *inter alia*, каральну мету. Відповідне законодавство спрямоване на забезпечення доброчесності та прозорості при виконанні державних функцій та зайнятті посад, а також на запобігання інституційній корупції. Таким чином, метою такої заборони, як і автоматичного припинення строку повноважень, є збереження належного функціонування та прозорості держави шляхом остаточного припинення ситуацій, в яких існуватиме конфлікт інтересів. Отже, такий захід переслідує по суті превентивну, а не каральну мету. З точки зору третього критерію, цей заборонний захід полягає не в призначенні покарання у вигляді позбавлення волі чи штрафу, а в забороні в майбутньому займатися конкретною діяльністю, а саме обіймати виборну державну посаду, і така заборона спрямована на осіб, які належать до обмеженої групи з особливим статусом. Вона має обмежену у часі тривалість і не впливає на право голосу.

У тій мірі, в якій він не є кримінальним за своєю природою, цей захід не може бути оцінений у світлі статті 49(3) Хартії.

Тим не менш, оскільки національне законодавство, яке застосовується в основному провадженні, імплементує право ЄС, воно в будь-якому випадку має відповідати принципу пропорційності як загальному принципу права ЄС.

По-друге, у цьому відношенні Суд вказує, що цей принцип необхідно розуміти як такий, що не виключає можливість прийняття такого законодавства за умови, що, з огляду на всі відповідні обставини, його застосування призводитиме до накладення покарання, пропорційного серйозності правопорушення, яке воно карає, і метою якого буде забезпечення доброчесності та прозорості під час виконання державних функцій та обіймання посад, а також запобігання інституційній корупції. Однак справа буде інакшою, коли, у виключних випадках, виявлена протиправна поведінка, з огляду на вказану мету, не матиме елемента серйозності, тоді як вплив карального

заходу на особисте, професійне та економічне становище цієї особи виявиться особливо серйозним.

Таким чином, накладення відповідного покарання автоматично дає змогу остаточно покласти край виявленому конфлікту інтересів, підтримуючи при цьому належне функціонування держави та відповідних виборних органів. Крім того, запровадження як автоматичного припинення строку повноважень, так і автоматичної заборони обіймати будь-яку виборну державну посаду протягом достатньо тривалого, заздалегідь визначеного періоду може стримувати осіб, які мають виборний мандат, від вчинення таких дій та заохочувати їх дотримуватися своїх обов'язків в цьому питанні.

Крім того, що стосується необхідності зазначеного покарання, румунський законодавець визначив, що воно триватиме три роки з огляду на суттєву серйозність випадків, які становлять ситуацію конфлікту інтересів, як для функціонування держави, так і для суспільства. Таким чином, ця заборона накладається внаслідок порушення, вчиненого особою, яка займає виборну державну посаду, і яке, безсумнівно, є серйозним. У зв'язку з цим слід також брати до уваги масштаби конфлікту інтересів та рівень корупції, який спостерігається в національному державному секторі. Крім того, зазначена заборона обмежена в часі, поширюється лише на певні категорії осіб, які виконують певні повноваження, і стосується лише певної діяльності, а саме виборних державних функцій, і не перешкоджає зайняттю будь-якою іншою професійною діяльністю.

Насамкінець, коли мова йде про пропорційність такого заходу відносно серйозності шкоди, завданої суспільним інтересам у результаті корупційних дій та конфлікту інтересів, навіть найменшого, з боку обраних представників у національному контексті, що включає високий ризик корупції, цей захід, в принципі, не виглядає непропорційним відносно правопорушення, яке він прагне покарати. Тим не менш, той факт, що встановлена тривалість такої заборони не передбачає жодної можливості її зміни, не виключає можливості того, що в деяких виняткових випадках таке покарання може виявитися непропорційним.

По-третє, Суд чітко пояснює, що право здійснювати виборний мандат, отриманий в результаті демократичного виборчого процесу, наприклад обіймання посади мера, не охоплюється статтею 15(1) Хартії.

Незважаючи на те, що це положення сформульоване широко, воно не включає права здійснювати такий мандат протягом фіксованого періоду. Стаття 15 міститься в розділі II Хартії, який має назву «Свободи», тоді як конкретні положення щодо права бути кандидатом на виборах містяться в окремому розділі, а саме в розділі V «Права громадян».⁴⁵ Практика Європейського суду з прав людини підтверджує таке тлумачення.⁴⁶

По-четверте, і останнє, Суд визнає, що стаття 47 Хартії не виключає можливість прийняття відповідного національного законодавства за умови, що

⁴⁵ Див. статті 39 і 40 Хартії щодо права голосу та права бути кандидатом на виборах до Європейського парламенту та на муніципальних виборах відповідно.

⁴⁶ Див. рішення ЄСПЛ від 8 листопада 2016 року у справі *Savisaar v. Estonia*, CE:ECHR:2016:1108DEC000836516.

відповідна особа мала ефективну можливість оскаржити законність звіту, який зробив висновок про наявність конфлікту інтересів, та накладене на його підставі покарання, включаючи його пропорційність.

Право на ефективний засіб правового захисту включає, серед інших аспектів, можливість для особи, яка має це право, отримати доступ до суду чи трибуналу, який здатний забезпечити дотримання прав, гарантованих цій особі правом ЄС, і для цього розглянути всі питання факту та права, що мають значення для вирішення справи, яка ним розглядається. У цій справі це право передбачає, що національний суд, який звернувся із запитом про попереднє рішення, має можливість перевірити законність оціночного звіту, який ставить під сумнів поведінку заявника в основному провадженні, і, якщо необхідно, скасувати цей звіт і покарання, накладені на його основі.

III. Захист персональних даних

Рішення Загального Суду (Восьма Палата, розширений склад) від 26 квітня 2023 року, SRB v. EDPS, T-557/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Захист персональних даних – Порядок надання компенсації акціонерам і кредиторам після рішення банку – Рішення EDPS, у якому було встановлено, що SRB не виконала свого зобов'язання щодо обробки персональних даних – стаття 15(1)(d) Регламенту (ЄС) 2018/1725 – Поняття персональних даних – Стаття 3(1) Регламенту 2018/1725 – Право доступу до файлу

У червні 2017 року Єдина рада з врегулювання (SRB) прийняла схему врегулювання щодо Banco Popular Español SA банку, на підставі Регламенту № 806/2014⁴⁷. Щоб визначити, чи акціонери та кредитори, які постраждали від санації, отримали б кращий підхід, якби цей банк розпочав звичайне провадження у справі про банкрутство, це положення вимагало залучення незалежної третьої сторони, яка складає оцінку різниці в поведженні⁴⁸. SRB звернулася до компанії Deloitte з проханням провести оцінку.

Після того, як цю оцінку було складено, SRB прийняла попереднє рішення щодо компенсації, яку необхідно було надати акціонерам і кредиторам і розпочала процес реалізації права бути почутим, що дозволило б їй прийняти остаточне рішення⁴⁹. Під час цього процесу, який поділявся на дві фази, постраждалим акціонерам і кредиторам спочатку було запропоновано висловити свою зацікавленість у здійсненні їх права бути почутим за допомогою онлайн-реєстраційної форми та надати документацію на підтвердження своїх прав («етап реєстрації»). По-друге, постраждалі акціонери та кредитори, чий статус був перевірений SRB, змогли подати свої письмові коментарі щодо попереднього рішення та оцінки SRB («етап консультацій»). У перший день етапу реєстрації, SRB опублікувала на веб-сторінці реєстрації для процесу права бути почутим заяву про конфіденційність обробки персональних даних у контексті цього процесу.

Дані, зібрані на етапі реєстрації, були доступні для обмеженої кількості співробітників SRB, яким було доручено їх обробити, щоб визначити відповідність учасників. Ці дані були невидимі для персоналу SRB, який відповідає за обробку коментарів, отриманих на етапі консультацій, під час якої ці співробітники отримали

⁴⁷ Регламент (ЄС) № 806/2014 Європейського Парламенту та Ради від 15 липня 2014 року про встановлення єдиних правил та уніфікованої процедури врегулювання проблем кредитних установ і певних інвестиційних компаній у рамках Єдиного механізму врегулювання та Єдиний фонд вирішення проблем та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 1093/2010 (ОВ 2014 р. L 225, с. 1).

⁴⁸ Стаття 20(16) - (18) Регламенту № 806/2014.

⁴⁹ Згідно зі статтею 76(1)(e) Регламенту № 806/2014.

лише коментарі, визначені посиланням на буквено-цифровий код, призначений кожному окремому коментарю, поданому за допомогою форми.

Після агрегації, автоматичної фільтрації та категоризації коментарів SRB передає до Deloitte для оцінки коментарі щодо проведеного опрацювання. До Deloitte були передані лише коментарі, отримані на етапі консультацій і які мали буквено-цифровий код. Завдяки цьому коду лише SRB могла пов'язати коментарі з даними, отриманими на етапі реєстрації. Deloitte не мала і не має доступу до бази даних, зібраних на етапі реєстрації. У цьому контексті, враховуючи, що заява про конфіденційність щодо обробки персональних даних, опублікована SRB, не містила жодної згадки про передачу третім сторонам даних, зібраних через форму, постраждалі акціонери та кредитори («скаржники») подали п'ять скарг відповідно до Регламенту 2018/1725⁵⁰ до Європейського комісара із захисту даних (EDPS). Вони стверджували про порушення SRB своїх інформаційних зобов'язань щодо обробки персональних даних відповідно до цього положення⁵¹.

EDPS постановив початкове рішення, яке було скасовано після запиту про перегляд з боку SRB і замінено переглянутим рішенням, у якому EDPS визнав, що SRB порушила вимоги положення щодо регулювання тим, що вона не повідомила скаржників у своїй заяві про конфіденційність, що їх особисті дані можуть бути розкриті Deloitte. Потім SRB подала позов до Загального Суду, вимагаючи, серед іншого, скасування цього переглянутого рішення EDPS. Вносячи рішення у розширеному складі, Суд підтримує позов SRB і скасовує переглянуте EDPS рішення, що роз'яснює поняття персональних даних у світлі рішень Суду ЄС у Nowak⁵² та Breyer⁵³.

Висновки Загального Суду

У своєму рішенні Суд роз'яснює концепцію персональних даних у значенні статті 3(1) Регламенту 2018/1725, визначених як «будь-яка інформація, що стосується ідентифікованої, або такої, що ідентифікується, фізичної особи. Для того, щоб інформація становила персональні дані, дві сукупні умови мають бути виконані: по-перше, інформація має «стосуватися» фізичної особи, а по-друге, ця фізична особа має бути «ідентифікованою або такою, що ідентифікується».

У першу чергу, Суд перевіряє, чи EDPS мав право зробити висновок, що інформація, передана компанії Deloitte, «пов'язана» з фізичною особою в розумінні цього положення.

⁵⁰ Регламент (ЄС) 2018/1725 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2018 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних установами, органами, службами та агентствами Союзу та вільне переміщення таких даних, та скасування Регламенту (ЄС) № 45/2001 та Рішення № 1247/2002/ЄС (ОВ 2018 р. L 295, с. 39).

⁵¹ Згідно зі статтею 15(1)(d) Регламенту 2018/1725, «якщо персональні дані, що стосуються суб'єкта даних, збираються з у суб'єкта даних, контролер під час отримання персональних даних надає суб'єкту даних ... інформацію [щодо] одержувачів або категорії одержувачів персональних даних, якщо такі є».

⁵² Рішення від 20 грудня 2017 року, Комісія проти Болгарії (C-488/16, EU:C:2017:994).

⁵³ Рішення від 19 жовтня 2016 року, Комісія проти Болгарії (C-488/14, EU:C:2016:779)

Стосовно цього Суд також вважає, що у своєму рішенні у справі Nowak, цитованому вище, Суд ЄС раніше мав нагоду постановити, що ця умова виконується, якщо інформація, через її зміст, мету чи ефект, пов'язана з конкретною особою. Однак у переглянutoму рішенні EDPS не досліджував зміст, мету чи наслідки інформації, переданої Deloitte. Він лише зазначив, що коментарі, зроблені скажниками на етапі консультацій, відображали їхні думки чи погляди і лише на цій основі дійшов висновку, що вони становлять інформацію стосовно скажників, що було достатнім для класифікації їх як персональних даних. Звичайно, не можна виключати, що особисті погляди або думки можуть становити особисті дані. Однак, з рішення у справі Nowak⁵⁴ випливає, що такий висновок не може базуватися на презумпції як той, що був застосований EDPS, а має ґрунтуватися на перевірці того, чи його зміст, мета або ефект, погляд пов'язаний з конкретною особою. З цього випливає, що оскільки EDPS не проводив таку експертизу, він не міг зробити висновок, що інформація, передана Deloitte, становила інформацію, що «стосується» фізичної особи у значенні статті 3(1) Регламенту 2018/1725.

По-друге, Суд перевіряє оцінку EDPS того, чи інформація, передана компанії Deloitte, пов'язана з «ідентифікованою або такою, що ідентифікується» фізичною особою за значенням цього положення. У цьому відношенні Суд вважає, що не заперечується, по-перше, що буквено-цифровий код, який містився в інформації, переданій Deloitte, сам по собі не дозволяв авторам коментарів бути ідентифікованими, по-друге, що Deloitte не мала доступу до ідентифікаційних даних, отриманих на етапі реєстрації, які б пов'язали учасників з їхніми коментарями через цей код. EDPS заявив, що додаткова інформація, необхідна для встановлення авторів коментарів, складалася з буквено-цифрового коду та ідентифікаційної бази даних. Це правда, що, у відповідності до цитованого вище рішення у справі Breyer⁵⁵, той факт, що додаткова інформація, необхідна для визначення авторів коментарів, отриманих на етапі консультацій, проведених не Deloitte, а SRB, не виглядає таким, щоб виключити апріорі, що інформація, передана Deloitte, становила для Deloitte персональні дані. Однак, з цього рішення також випливає, що щоб визначити, чи була інформація, передана компанії Deloitte, персональними даними, необхідно поставити себе на місце Deloitte, щоб визначити, чи інформація, передана їй, стосується «осіб, яких можна ідентифікувати».

Таким чином, відповідно до згаданого вище рішення у справі Breyer⁵⁶, EDPS мав перевірити, чи коментарі, надіслані компанії Deloitte, становлять особисті дані для Deloitte. Таким чином, Суд вважає, що EDPS неправомірно стверджує, що не було необхідності з'ясувати, чи автори інформації, переданої Deloitte, були повторно ідентифіковані компанією Deloitte або чи була така повторна ідентифікація обґрунтовано можливою. Суд зазначає, що в переглянutoму рішенні EDPS зробив висновок, що того факту, що SRB володіла додатковою інформацією, яка дозволяє

⁵⁴ Пункт 34 та 35 рішення.

⁵⁵ Пункт 43 рішення.

⁵⁶ Пункт 44 рішення.

повторно ідентифікувати авторів коментарів, було достатньо, щоб зробити висновок, що інформація, передана

Deloitte, була персональними даними, визнаючи при цьому, що ідентифікаційні дані, отримані під час етапу реєстрації, не були повідомлені Deloitte. Відповідно, з переглянутого рішення випливає, що EDPS лише перевірів, чи можливо повторно ідентифікувати авторів коментарів з точки зору SRB, а не Deloitte. Зі згаданого вище рішення у справі Breyer⁵⁷ випливає, що EDPS має визначити, чи існування можливості об'єднання даних, які були передані Deloitte разом із додатковою інформацією, що зберігається SRB, становило засоби, які, ймовірно, обґрунтовано використовуватимуться Deloitte для ідентифікації авторів коментарів.

Таким чином, оскільки EDPS не досліджував, чи Deloitte мав доступні правові засоби, які на практиці могли надати їй доступ до додаткової інформації, необхідної для повторної ідентифікації авторів коментарів, EDPS не міг дійти висновку, що інформація, передана Deloitte, становить інформацію, що стосується «фізичної особи, яку можна ідентифікувати» у значенні статті 3(1) Регламенту 2018/1725. Отже, Суд скасовує переглянуте рішення EDPS.

Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, Österreichische Datenschutzbehörde and CRIF, C-487/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Запит на попереднє рішення – Захист персональних даних – Регламент (ЄС) 2016/679 – Право суб'єкта даних на доступ до своїх даних, які знаходяться у процесі обробки – Стаття 15(3) – Надання копії даних – Поняття «копія» – Поняття «інформація»

CRIF є бізнес-консалтинговим агентством, яке надає на запит своїх клієнтів інформацію про кредитоспроможність третіх осіб. Саме з цією метою воно обробило персональні дані фізичної особи – заявника в основному провадженні. Останній звернувся до CRIF на підставі Загального регламенту щодо захисту даних⁵⁸ з проханням надати йому доступ до його персональних даних. Крім того, він попросив надати йому копію документів, а саме електронних листів і витягів із бази даних, які містили, серед іншого, його дані «у стандартному технічному форматі».

У відповідь на цей запит CRIF надіслало заявнику в основному провадженні у стислій формі перелік його персональних даних, які оброблялися. Вважаючи, що CRIF повинно було надіслати йому копії всіх документів, які містять його дані, таких як електронні листи та витяги з бази даних, заявник у основному провадженні подав скаргу до Австрійського відомства із захисту даних (Österreichische Datenschutzbehörde). Цей орган відхилив скаргу, вважаючи, що CRIF жодним чином

⁵⁷ Пункт 45 рішення.

⁵⁸ Стаття 15 Регламенту (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних і про вільний рух таких даних, що скасовує Директиву 95/46/ЄС

не порушило права заявника в основному провадженні на доступ до його персональних даних.

Федеральний адміністративний суд (Bundesverwaltungsgericht), Австрія, який розглядав позов заявника в основному провадженні на це рішення, не був впевнений у обсязі зобов'язання, викладеного в першому реченні статті 15(3) Регламенту щодо надання суб'єкту даних «копії» його чи її персональних даних, які знаходяться у процесі обробки. Цей суд не був впевнений, зокрема, чи буде дотримано це зобов'язання, якщо контролер передає персональні дані у формі зведеної таблиці, чи це зобов'язання також передбачає передачу витягів документів або навіть цілих документів, а також витягів із баз даних, в яких ці дані відтворюються. Національний суд також просив Суд роз'яснити, що саме охоплюється поняттям «інформація» у третьому реченні статті 15(3) Регламенту.⁵⁹

У своєму рішенні Суд надає роз'яснення щодо змісту та обсягу права суб'єкта даних на доступ до його чи її персональних даних, які знаходяться у процесі обробки. Суд вважає, що право отримати від контролера «копію» персональних даних, які знаходяться у процесі обробки, відповідно до першого речення статті 15(3) Регламенту означає, що суб'єкту даних має бути надана достовірна та зрозуміла копія всіх цих даних. Це право передбачає право отримувати копії витягів із документів або навіть цілих документів чи витягів із баз даних, які містять, серед іншого, ці дані, якщо надання такої копії має важливе значення для того, щоб суб'єкт даних міг ефективно здійснювати права, надані йому або їй Регламентом, пам'ятаючи про те, що в цьому відношенні необхідно враховувати права та свободи інших осіб. Крім того, Суд визначає, що поняття «інформація», згадане в третьому реченні статті 15(3) Регламенту, стосується виключно персональних даних, копію яких контролер повинен надати відповідно до першого речення цього абзацу.

Висновки Суду

По-перше, Суд дає буквальне, системне та телеологічне тлумачення першого речення статті 15(3) Регламенту, яке передбачає право суб'єкта даних отримати копію його чи її персональних даних, які знаходяться у процесі обробки.

Що стосується формулювання першого речення статті 15(3) Регламенту, Суд зазначає, що, хоча це положення не містить визначення терміну «копія», необхідно враховувати звичайне значення цього терміну, який стосується точного відтворення або транскрипції оригіналу, в результаті чого суто загальний опис даних, які знаходяться у процесі обробки, або посилання на категорії персональних даних не відповідатимуть цьому визначенню. Крім того, з формулювання цього положення стає очевидним, що зобов'язання щодо розкриття стосується персональних даних, які піддаються відповідній обробці. Провівши дослівний аналіз цього положення, Суд визнає, що воно надає суб'єкту даних право отримати точне відтворення його чи її

⁵⁹ Згідно з третім реченням статті 15(3) Регламенту, якщо суб'єкт даних робить запит електронними засобами, і якщо інше не вимагається суб'єктом даних, інформація повинна надаватися загальноприйнятими електронними засобами.

особистих даних, що розуміються в широкому сенсі, відносно яких здійснюються операції, які можна класифікувати як обробку, що здійснюється контролером.

Стосовно контексту, частиною якого є перше речення статті 15(3) Регламенту, Суд зазначає, що стаття 15 Регламенту визначає в її пункті 1 предмет і обсяг права суб'єкта даних на доступ. Стаття 15(3) Регламенту визначає практичні заходи для виконання контролером своїх зобов'язань, уточнюючи, зокрема, у першому реченні, форму, у якій цей контролер повинен надавати персональні дані, які знаходяться у процесі обробки, а саме у формі «копії». Як наслідок, перше речення статті 15(3) Регламенту не можна тлумачити як встановлення окремого права від права, передбаченого статтею 15(1) Регламенту. Крім того, Суд зазначає, що термін «копія» стосується не документа як такого, а персональних даних, які він містить і які мають бути повними. Тому копія повинна містити всі персональні дані, які знаходяться у процесі обробки.

Стосовно цілей, які переслідує стаття 15 Регламенту, Суд зазначає, що право на доступ, передбачене цією статтею, повинно дозволити суб'єкту даних переконатися, що персональні дані, що його стосуються, є правильними та що вони обробляються в законний спосіб.

Крім того, на думку Суду, з положень Регламенту⁶⁰ випливає, що контролер зобов'язаний вжити відповідні заходи для надання суб'єкту даних усієї інформації, яка його стосується, у стислій, прозорій, зрозумілій та легкодоступній формі, використовуючи просту і зрозумілу мову, а також що інформація повинна бути надана в письмовій формі або іншими засобами, в тому числі, у відповідних випадках електронними засобами, якщо суб'єкт даних не вимагає, щоб вона була надана в усній формі. Звідси випливає, що копія персональних даних, які знаходяться у процесі обробки, яку повинен надати контролер, повинна мати всі характеристики, необхідні суб'єкту даних для ефективного здійснення своїх прав згідно з цим Регламентом, і, отже, повинна відтворювати ці дані повністю та достовірно.

Відповідно, для забезпечення того, щоб така інформація була легкозрозумілою, може виявитися необхідним відтворення витягів із документів або навіть цілих документів чи витягів із баз даних, які містять, серед іншого, персональні дані, які знаходяться у процесі обробки. Зокрема, якщо персональні дані генеруються з інших даних або якщо такі дані є результатом порожніх полів, тобто якщо відсутня інформація, яка надає інформацію про суб'єкта даних, контекст, у якому дані обробляються, є важливим елементом, що дозволяє суб'єкту даних отримати прозорий доступ і зрозумілий виклад цих даних.

У разі конфлікту між, з одного боку, здійсненням права на повний доступ до персональних даних та правами або свободами інших осіб, з іншого, Суд вважає, що потрібно знайти баланс між правами і свободами, про які йдеться. Усюди, де це можливо, слід обирати засоби передачі персональних даних, які не порушують права чи свободи інших, пам'ятаючи, що результатом цих міркувань не має бути відмова надати всю інформацію суб'єкту даних.

⁶⁰ Зокрема, пункти 58 і 60 і стаття 12(1) цього Регламенту.

По-друге, Суд розглядає питання про те, що саме охоплюється поняттям «інформація», згаданим у третьому реченні статті 15(3) Регламенту. Хоча це положення не визначає, що слід розуміти під терміном «інформація», з його контексту випливає, що «інформація», на яку воно посилається, обов'язково відповідає персональним даним, копію яких контролер повинен надати відповідно до першого речення цього пункту.

Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 22 червня 2023 року, *Pancki S*, C-579/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Обробка персональних даних – Регламент \(ЄС\) 2016/679 – Статті 4 та 15 – Обсяг права доступу до інформації, зазначеної в статті 15 – Інформація, що міститься в даних журналу – Стаття 4 – Визначення «персональних даних» – Визначення «одержувачів» – Тимчасове застосування](#)

J.M. був співробітником та клієнтом фінської банківської установи. У 2014 році він дізнався, що протягом 2013 року співробітники цієї установи кілька разів ознайомлювалися з його персональними клієнтськими даними. У 2018 році, маючи сумніви щодо законності цих ознайомлень, J.M., який тим часом був звільнений зі своєї посади в цій установі, попросив останню розкрити йому дані про осіб, які ознайомлювалися з його клієнтськими даними, точні дати та цілі обробки цих даних.

Банківська установа, як контролер даних,⁶¹ відмовилася розкрити йому особу працівників, які здійснювали ознайомчі операції, на тій підставі, що ця інформація є персональними даними цих працівників. Вона заявила, що ознайомлення були проведені, за її дорученням, її службою внутрішнього аудиту в контексті розслідування потенційного конфлікту інтересів між J.M. та іншим клієнтом.

Згодом J.M. подав запит до наглядового органу Фінляндії з проханням повідомити дані про осіб, які ознайомилися з його клієнтськими даними. Після відхилення цього запиту на тій підставі, що реєстраційні дані працівників, які обробляли його дані, є персональними даними цих працівників, J.M. подав позов до суду. Суд не впевнений, чи поширюється на передачу реєстраційних даних, які містять інформацію про цілі обробки, одержувачів даних та дані про осіб, які здійснювали ці операції – у даному випадку, працівників контролера – стаття 15 GDPR.

Своєю постановою Суд вирішує питання про тимчасове застосування статті 15 GDPR у контексті запиту про доступ до інформації, зазначеної в цьому положенні, зробленого після того, як це положення стало застосовуватися. Він також визначає

⁶¹ У значенні пункту 7 статті 4 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та про вільний рух таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (OJ 2016 L 119, с. 1; "GDPR").

обсяг права суб'єкта даних на отримання від контролера доступу до даних, що обробляються і стосуються його, та до інформації, що стосується цих даних.⁶²

Висновки Суду

По-перше, Суд постановляє, що стаття 15 GDPR застосовується до запиту на доступ до інформації, зазначеної в цьому положенні, якщо операції з обробки, яких стосується цей запит, були виконані до дати, коли цей регламент набув чинності, але запит був поданий після цієї дати. Стаття 15(1) GDPR не стосується умов, за яких обробка персональних даних суб'єкта даних є законною, вона просто визначає обсяг права цього суб'єкта даних на доступ до даних та інформації, яку він охоплює. Відповідно, це положення надає суб'єктам даних процесуальне право, що полягає в отриманні інформації про обробку їхніх персональних даних. Як процесуальна норма, воно застосовується до запитів на доступ, зроблених з моменту введення в дію цього регламенту, таких як запит J.M.

По-друге, Суд зазначає, що інформація, що стосується ознайомчих операцій, проведених з персональними даними суб'єкта даних, та щодо дат і цілей цих операцій, є інформацією, яку ця особа має право отримати від контролера відповідно до статті 15(1) GDPR.

По-перше, з текстового аналізу цього положення та понять, що містяться в ньому, випливає, що право доступу, яке воно надає суб'єкту даних, характеризується широким обсягом інформації, яку контролер повинен надати суб'єкту даних.

Далі, з контексту, частиною якого є це положення, видно, що воно призначене для забезпечення прозорості способу обробки персональних даних щодо суб'єкта даних, без якого суб'єкт даних не міг би оцінити законність обробки своїх даних.

Нарешті, таке тлумачення обсягу права доступу, передбаченого статтею 15(1) GDPR, підтримується цілями, переслідуваними цим регламентом, які включають необхідність забезпечення послідовного та високого рівня захисту фізичних осіб у межах Європейського Союзу та надання суб'єкту даних можливості переконатися, що пов'язані з ним персональні дані є правильними та що вони обробляються законним чином.

Що стосується інформації, яку вимагає J.M., Суд зауважує, по-перше, що ознайомчі операції, проведені з персональними даними J.M., є «обробкою»,⁶³ в результаті чого вони надають йому право доступу до цих даних та право на отримання інформації, пов'язаної з цими операціями.⁶⁴ У зв'язку з цим він зазначає, що повідомлення дат ознайомчих операцій дозволить суб'єкту даних отримати підтвердження того, що його персональні дані дійсно були оброблені, тоді як дата такої обробки дозволить йому перевірити її законність. Крім того, Суд стверджує, що інформація, що стосується цілей операцій обробки, прямо передбачена GDPR,⁶⁵ і що

⁶² Як передбачено статтею 15(1) GDPR.

⁶³ У значенні пункту 2 статті 4 GDPR.

⁶⁴ Стаття 15(1) GDPR.

⁶⁵ Стаття 15(1)(a) GDPR.

GDPR передбачає, що контролер повинен інформувати суб'єкта даних про одержувачів, яким були розкриті його або її дані.⁶⁶

Що стосується передачі всієї цієї інформації шляхом надання реєстраційних даних, що стосуються відповідних операцій обробки, Суд зазначає, по-друге, що передача копії інформації в цих файлах може виявитися необхідною для того, щоб контролер виконав зобов'язання щодо надання суб'єкту даних доступу до всієї інформації, зазначеної в статті 15(1) GDPR, та забезпечення справедливої та прозорої обробки його/її даних.

З одного боку, ці реєстраційні дані не тільки показують існування обробки даних,⁶⁷ але також надають інформацію про частоту та інтенсивність ознайомчих операцій. Таким чином, вони дозволяють гарантувати суб'єкту даних, що обробка насправді мотивована цілями, висунутими контролером.

З іншого боку, ці файли містять інформацію, що стосується особистості осіб, які проводили ознайомчі операції. У цьому випадку, хоча суб'єкт даних має право отримати від контролера інформацію, що стосується одержувачів або категорій одержувачів, яким персональні дані були або будуть розкриті,⁶⁸ працівники контролера не можуть вважатися «одержувачами»⁶⁹ під час обробки персональних даних під керівництвом цього контролера та відповідно до його інструкцій. Таким чином, припускаючи, що розкриття інформації, що стосується особистості цих працівників, суб'єкту даних необхідне для забезпечення законності обробки його персональних даних, він, тим не менш, несе відповідальність за порушення прав і свобод цих працівників, оскільки ця інформація сама по собі містить персональні дані цих працівників. У цій ситуації необхідно зважити право суб'єкта даних на доступ з правами та свободами інших осіб. Відповідно, Суд приходить до висновку, що стаття 15(1) GDPR не встановлює права особи, дані якої обробляються, на отримання від контролера доступу до інформації, що стосується особистості працівників цього контролера, які здійснювали ці операції під його керівництвом та відповідно до його інструкцій, за винятком випадків, коли ця інформація є важливою для того, щоб суб'єкт даних міг ефективно здійснювати свої права, надані йому цим положенням, і за умови врахування прав і свобод цих працівників.

По-третє, Суд зазначає, що той факт, що контролер займається банківською діяльністю та діє в рамках регульованої діяльності, і що суб'єкт даних, чії персональні дані були оброблені в якості клієнта контролера, також був працівником цього контролера, в принципі, не впливає на обсяг права доступу, наданого цьому суб'єкту даних статтею 15(1) GDPR. Що стосується обсягу цього права, в регламенті не проводиться розмежування відповідно до характеру діяльності контролера або статусу особи, чії персональні дані обробляються.

⁶⁶ Стаття 15(1)(c) GDPR.

⁶⁷ Інформація, до якої суб'єкт даних повинен мати доступ відповідно до статті 15(1) GDPR.

⁶⁸ Відповідно до статті 15(1)(c) GDPR.

⁶⁹ У значенні статті 15(1)(c) GDPR.

Рішення Суду (Велика Палата) від 4 липня 2023 року, *Meta Platforms and Others* (Загальні умови користування соціальною мережею), C-252/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Посилання на попереднє рішення – Захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних – Регламент (ЄС) 2016/679 – Соціальні мережі– Зловживання оператором такої мережі домінуючим становищем – Зловживання, пов'язані з обробкою персональних даних користувачів цієї мережі, як це передбачено загальними умовами користування – Повноваження антимонопольного органу держави-члена встановлювати, що обробка не відповідає цьому регламенту – Узгодження з повноваженнями національних органів нагляду за захистом даних – Стаття 4(3) ДЄС – Принцип широкого співробітництва – Пункти (a)–(f) першого підпараграфу статті 6(1) Регламенту 2016/679 – Чи є обробка законною – Стаття 9(1) та (2) – Обробка особливих категорій персональних даних – Стаття 4(11) – Поняття «згоди»

Meta Platforms володіє соціальною мережею Facebook, яка є безкоштовною для приватних користувачів. Бізнес-модель цієї соціальної мережі заснована на фінансуванні через онлайн-рекламу, яка адаптована до її окремих (individual) користувачів. Така реклама в технічному плані стала можливою завдяки автоматизованому створенню детальних профілів користувачів мережі та користувачів онлайн-сервісів, що пропонуються на рівні Meta Group. Щоб мати можливість користуватися цією соціальною мережею, під час реєстрації користувачі повинні прийняти загальні умови, складені Meta Platforms, які стосуються політики щодо даних та куки-файлів (cookies), встановленої цією компанією. Відповідно до цієї політики, на додаток до даних, які ці користувачі надають безпосередньо під час реєстрації, Meta Platforms також збирає дані про дії користувачів у соціальній мережі та поза нею та пов'язує ці дані з обліковими записами відповідних користувачів у Facebook. Останні дані, також відомі як «дані поза Facebook», - це дані про відвідування сторонніх веб-сторінок і додатків, а також дані про використання інших онлайн-сервісів, що належать до групи Meta (включаючи Instagram і WhatsApp). Сукупний перегляд зібраних таким чином даних дозволяє зробити детальні висновки про вподобання та інтереси цих користувачів.

Рішенням від 6 лютого 2019 року Bundeskartellamt (Федеральне бюро у справах картелів, Німеччина) заборонило Meta Platforms, по-перше, в загальних умовах, що діяли на той час,⁷⁰ робити використання соціальної мережі Facebook приватними користувачами, які проживають у Німеччині, за умови обробки їхніх даних поза межами Facebook, і, по-друге, обробляти ці дані без їхньої згоди. Крім того, Федеральне бюро у справах картелів вимагало від Meta Platforms адаптувати ці загальні умови таким чином, щоб було зрозуміло, що ці дані не будуть ні збиратися, ні

⁷⁰ 31 липня 2019 року Meta Platforms впровадила нові загальні умови, в яких чітко зазначено, що користувач погоджується на демонстрацію реклами замість оплати за користування продуктами Facebook.

пов'язуватися з обліковими записами користувачів Facebook, ні використовуватися без згоди відповідних користувачів. Наостанок у бюро уточнили, що така згода є недійсною, адже вона є умовою користування соціальною мережею. Бюро ґрунтувало своє рішення тим, що обробка даних, яку воно визнало несумісними з GDPR,⁷¹ є зловживанням домінуючим становищем Meta Platforms на ринку онлайн-соціальних мереж.

Meta Platforms подала позов проти цього рішення до Oberlandesgericht Düsseldorf (Вищий регіональний суд, Дюссельдорф, Німеччина). Маючи сумніви щодо (i) того, чи можуть національні антимонопольні органи розглядати питання про те, чи відповідає обробка персональних даних вимогам, викладеним у GDPR, та (ii) тлумачення та застосування певних положень цього регламенту, Вищий регіональний суд Дюссельдорфа передав справу до Суду для ухвалення попереднього рішення.

Своїм рішенням Суд, засідаючи Великою палатою, ухвалює щодо повноважень національного антимонопольного органу встановлювати, що обробка персональних даних не відповідає GDPR, а також про те, як узгодити це з повноваженнями національних органів нагляду за захистом даних.⁷² Крім того, він надає роз'яснення щодо того, чи можуть «чутливі» персональні дані користувачів оброблятися оператором соціальної мережі, щодо умов законної обробки даних таким оператором, та щодо того, чи є дійсною згода цих користувачів, надана ними для цілей такої обробки компанії, яка має домінуюче становище на національному ринку соціальних мереж.

Висновки Суду

По-перше, стосовно повноважень антимонопольного органу встановити, що обробка персональних даних не відповідає GDPR, Суд вважає, що за умови виконання свого обов'язку щирого співробітництва⁷³ з органами нагляду за захистом персональних даних, такий орган, в контексті розгляду зловживання компанією домінуючим становищем⁷⁴, може виявити, що загальні умови користування послугами цієї компанії, що стосуються обробки персональних даних та їх використання, не відповідають цьому положенню, якщо це необхідно для встановлення наявності факту зловживання. Тим не менш, якщо орган з питань конкуренції виявляє порушення GDPR в контексті встановлення факту зловживання домінуючим становищем, то він не замінює собою наглядові органи.

Таким чином, у світлі принципу щирого співробітництва, коли антимонопольні органи при здійсненні своїх повноважень покликані перевірити, чи відповідає поведінка компанії положенням GDPR, вони зобов'язані консультиватися та щиро

⁷¹ Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR): Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних), (OJ 2016 L 119, р. 1, та виправлення OJ 2018 L 127, р. 2) ('the GDPR').

⁷² Для цілей статей 51-59 GDPR.

⁷³ Закріплено в статті 4(3) ДЄС.

⁷⁴ У значенні статті 102 ДФЄС.

співпрацювати з відповідними національними наглядовими органами або з провідним наглядовим органом. Далі, всі ці органи влади зобов'язані дотримуватися своїх відповідних повноважень та компетенції таким чином, аби забезпечити дотримання зобов'язань, що випливають з GDPR, та цілей цього регламенту при одночасному забезпеченні їхньої ефективності. З цього слідує, що у випадках, коли в контексті розгляду, спрямованого на встановлення наявності факту зловживання компанією домінуючим становищем, антимонопольний орган вважає за потрібне перевірити, чи відповідає поведінка цієї компанії положенням GDPR, цей орган повинен з'ясувати, чи була така поведінка або подібна їй вже предметом рішення компетентного національного наглядового органу або провідного наглядового органу або Суду. Якщо це так, то антимонопольний орган не може відступити від нього, хоча він все ж може робити власні висновки з точки зору застосування законодавства про конкуренцію.

Якщо він має сумніви щодо обсягу оцінки, проведеної компетентним національним наглядовим органом або провідним наглядовим органом, коли відповідна поведінка або схожа їй одночасно розглядається цими органами, або якщо, за відсутності розслідування цими органами, він вважає, що поведінка підприємства не відповідає положенням GDPR, антимонопольний орган повинен проконсультуватися з цими органами та звернутися до них за співпрацею, щоб розвіяти свої сумніви або з'ясувати, чи повинен він чекати, поки відповідний наглядовий орган ухвалить рішення, перш ніж розпочинати власну оцінку. За відсутності будь-яких заперечень або відповіді протягом розумного строку антимонопольний орган може продовжити власне розслідування.

По-друге, стосовно обробки особливих категорій персональних даних⁷⁵ Суд вважає, що коли користувач онлайнної соціальної мережі відвідує вебсайти або додатки, до яких належить одна або декілька з цих категорій, і, залежно від обставин, вносить в них інформацію під час реєстрації або розміщення онлайнзамовлень, обробка персональних даних оператором цієї онлайнної соціальної мережі⁷⁶ повинна розглядатися як «обробка особливих категорій персональних даних» у значенні статті 9(1) GDPR, яка дозволяє розкривати інформацію, що підпадає під одну з цих особливих категорій, незалежно від того, чи стосується ця інформація користувача цієї мережі або будь-якої іншої фізичної особи. Така обробка даних в принципі заборонена з певними винятками.⁷⁷

⁷⁵ Посилання на статтю 9(1) GDPR. Згідно цього положення «обробка персональних даних, що розголошує расове чи етнічне походження, політичні погляди, релігійні чи філософські переконання або членство в профспілках, а також обробка генетичних даних, біометричних даних з метою точної ідентифікації фізичної особи, даних щодо стану здоров'я чи даних про статеве життя або сексуальну орієнтацію фізичної особи забороняється».

⁷⁶ Така обробка передбачає збір – за допомогою інтегрованих інтерфейсів, файлів cookie або подібних технологій зберігання – даних про відвідування цих сайтів та додатків та інформації, введеної користувачем, зв'язування всіх цих даних з обліковим записом соціальної мережі користувача та використання цих даних цим оператором.

⁷⁷ Передбачено статтею 9(2) GDPR. Ця стаття передбачає, що «параграф 1 не застосовується, якщо застосовується одне з наступного:

(а) суб'єкт даних дав пряму згоду на обробку цих персональних даних для однієї або декількох визначених цілей, окрім випадків, коли законодавство Союзу або держави-члена передбачає, що заборона, визначена в параграфі 1, не може бути скасована суб'єктом даних...

(е) обробка стосується персональних даних, які явно розголошуються суб'єктом даних;

Що стосується останнього, то Суд стверджує, що, коли користувач онлайнної соціальної мережі відвідує вебсайти або додатки, до яких належить одна або декілька з цих особливих категорій, то користувач явно не розголошує⁷⁸ дані відвідувань, зібрані оператором цієї онлайнної соціальної мережі за допомогою файлів cookie або подібних технологій зберігання. Крім того, якщо він або вона вводить інформацію на таких вебсайтах або додатках, або якщо він або вона натискає кнопки (позначки), інтегровані в ці сайти та додатки, такі як кнопки (позначки) «Подобається» або «Поділитися» або кнопки (позначки), що дозволяють користувачеві ідентифікувати себе на цих сайтах або додатках, використовуючи облікові дані для входу, пов'язані з його або її обліковим записом користувача соціальної мережі, його або її номером телефону чи адресою електронної пошти, цей користувач явно розголошує дані, введені таким чином або в результаті натискання цих кнопок (позначок), лише за обставин, коли він або вона явно зробили вибір заздалегідь, залежно від конкретного випадку на основі індивідуальних налаштувань, обраних з повним розумінням фактів, аби зробити дані, що стосуються його або її, загальнодоступними для необмеженої кількості осіб.

По-третє, що стосується більш загальних умов законної обробки персональних даних, Суд нагадує, що відповідно до GDPR обробка даних є законною, якщо і в тій мірі, в якій суб'єкт даних надав згоду для однієї або декількох конкретних цілей.⁷⁹ За відсутності такої згоди або якщо така згода не була надана добровільно, конкретно, усвідомлено та однозначно, така обробка, тим не менш, є виправданою, якщо вона відповідає одній з вимог необхідності,⁸⁰ яка повинна суворо тлумачитися. Обробка персональних даних своїх користувачів оператором соціальної мережі онлайн може вважатися необхідною для виконання договору, стороною якого є ці користувачі, лише за умови, що обробка об'єктивно необхідна для мети, яка є невід'ємною частиною договірної зобов'язання, призначеного для цих користувачів таким чином, що основний предмет договору не може бути досягнутий, якщо така обробка не відбувається.

Крім того, на думку Суду обробка даних, про яку йде мова, може вважатися необхідною для цілей законних інтересів, переслідуваних контролером (регулятором) або третьою стороною, лише за умови, що оператор повідомив користувачів, від яких були зібрані дані, про законний інтерес, який переслідується обробкою даних, що така обробка здійснюється лише в тій мірі, в якій це суворо необхідно для цілей цього законного інтересу, і що очевидно з урівноваження протилежних інтересів, з огляду на всі відповідні обставини, що інтереси або основні свободи та права цих користувачів не переважають цей законний інтерес контролера (регулятора) або

(f) обробка необхідна для встановлення, здійснення або захисту юридичних позовів або коли суди діють у межах судових повноважень; ...'.

⁷⁸ У значенні статті 9(2)(e) GDPR.

⁷⁹ У значенні пункту (a) першого підпараграфу статті 6(1) GDPR.

⁸⁰ Згадується в пунктах (b) - (f) першого підпараграфу статті 6(1) GDPR. Відповідно до цих положень обробка є законною лише в тому випадку, якщо і в тій мірі, в якій вона, зокрема, необхідна для виконання договору, стороною якого є суб'єкт даних (пункт (b) першого підпараграфу статті 6(1) GDPR), для дотримання юридичного зобов'язання, яке підпадає під дію контролера (пункт (c) першого підпараграфу статті 6(1) GDPR) або для цілей законних інтересів, переслідуваних контролером або третьою стороною (пункт (f) першого підпараграфу статті 6(1) GDPR).

третьої сторони. Суд, зокрема, вважає, що за відсутності згоди з їхнього боку інтереси та основні права цих користувачів переважають над інтересами оператора онлайнної соціальної мережі в персоналізованій рекламі, за допомогою якої він фінансує свою діяльність.

Зрештою, Суд зазначає, що обробка персональних даних, про які йде мова, є виправданою, якщо вона фактично необхідна для дотримання юридичного зобов'язання, якому підлягає контролер (регулятор), відповідно до положення права ЄС або законодавства відповідної держави-члена, якщо така правова основа відповідає меті суспільного інтересу і пропорційна переслідуюній законній меті, і якщо така обробка здійснюється лише в тій мірі, в якій це суворо необхідно.

По-четверте і наостанок, що стосується дійсності згоди відповідних користувачів на обробку їхніх даних відповідно до GDPR, Суд постановляє, що той факт, що оператор онлайнної соціальної мережі займає домінуюче становище на ринку онлайнних соціальних мереж, як такий, не перешкоджає користувачам такої мережі мати можливість на законних підставах давати згоду на обробку своїх персональних даних цим оператором. Однак, оскільки ця позиція може вплинути на свободу вибору цих користувачів і створити чіткий дисбаланс між ними та контролером (регулятором), це є важливим фактором у визначенні того, чи була згода фактично дійсною і, зокрема, добровільно наданою, що має довести цей оператор.⁸¹

Зокрема, користувачі відповідної соціальної мережі повинні мати право індивідуально відмовитися, в контексті договірного процесу, надати свою згоду на конкретні операції з обробки даних, які не є необхідними для виконання договору, без зобов'язання повністю утримуватися від використання цієї соціальної мережі в Інтернеті, що означає, що цим користувачам повинна бути запропонована, якщо це необхідно за відповідну плату, еквівалентна альтернатива, яка не супроводжується такими операціями з обробки даних. Крім того, повинна бути можливість надати окрему згоду на обробку даних поза Facebook.

⁸¹ Відповідно до статті 7(1) RGPD.

IV. Прикордонний контроль, притулок та імміграція

1. Імміграційна політика

Рішення Суду (Третя Палата) від 18 квітня 2023 року, Афрін, C-1/23 PPU

Подання на попереднє рішення – Терміновий порядок попереднього рішення – Прикордонний контроль, надання притулку та імміграція – Імміграційна політика – Директива 2003/86/ЄС – Право на возз'єднання сім'ї – Стаття 5(1) – Подання заяви про в'їзд та проживання з метою реалізації права на возз'єднання сім'ї – Законодавство держави-учасниці вимагає від членів сім'ї спонсора подання особистої заяви до компетентної дипломатичної установи цієї держави-учасниці – неможливість або надмірні складнощі у доступі до цієї установи – Хартія основних прав Європейського Союзу – статті 7 і 24

Пані Х і пан У, громадяни Сирії, одружилися в 2016 році в Сирії. У них було двоє дітей, 2016 року народження та 2018 відповідно. У 2019 році пан У покинув Сирію, щоб поїхати до Бельгії, а пані Х та їхні двоє дітей залишилися в місті Афрін, розташованому на північному заході Сирії, де вони знаходяться і зараз. В У серпні 2022 року пан У був визнаний біженцем у Бельгії.

Електронним листом від 28 вересня 2022 року, надісланим до Office des étrangers (Імміграційне бюро, Бельгія), адвокат заявників подав заяву про возз'єднання сім'ї від імені пані Х та двох дітей, щоб вони могли приєднатися до пана У у Бельгії. У цьому електронному листі зазначено, що заява була подана адвокатом заявників до Бюро за виняткових обставин, які на практиці завадили пані Х та її дітям поїхати до бельгійської дипломатичної установи особисто, щоб подати туди заяву про возз'єднання сім'ї, як того вимагає бельгійське законодавство.

29 вересня 2022 року Бюро відповіло, що згідно з бельгійським законодавством неможливо подати таку заяву електронною поштою та запропонувало заявникам зв'язатися з компетентним посольством Бельгії. За проміжною заявою від 9 листопада 2022 року заявники подали позов проти État belge (Бельгійська держава) до суду, посилаючись на реєстрацією їхньої заяви про возз'єднання сім'ї. Вони стверджують, що бельгійський закон, який дозволяє членам сім'ї біженця лише особисто подати заяву про в'їзд і проживання до дипломатичної установи, навіть якщо ці особи не мають змоги подорожувати, не відповідає законодавству ЄС.

Запитуючий Суд підтверджує, що бельгійським законодавством не передбачено жодного відступу від вимоги особистої явки на початку процедури, передбаченої в ситуації, подібній до нинішньої справи. Однак цей суд зазначає, що пані Х та її діти не мають реальної можливості покинути місто Афрін, щоб дістатися компетентної бельгійської дипломатичної установи, оскільки шлях до сусідніх країн, де знаходяться ці установи, небезпечний для осіб, які тікають з Сирії, або, ймовірно, є недоступним через необхідність перетину лінії фронту на ньому. Хоча стаття 5(1)

Директиви 2003/86⁸² залишає державам-учасницям право визначати хто – спонсор або члени його сім'ї – можуть подати заяву на возз'єднання сім'ї, у цій справі вибір бельгійського законодавчого органу рівнозначний відмові пані Х та її дітям у будь-якій можливості подання такої заяви. Тому запитуючий суд прагне визначити, чи ця відмова підриває ефективність цієї директиви і чи порушує основні права⁸³, які він прагне захистити.

У контексті термінової процедури попереднього рішення Суд ЄС заявляє, що Директива 2003/86⁸⁴, у поєднанні з Хартією⁸⁵, виключає національне законодавство, яке вимагає, для цілей подання заяви на в'їзд і проживання з метою возз'єднання сім'ї, щоб члени родини спонсора, зокрема, члени сім'ї визнаного біженця, з'явилися особисто до дипломатичної або консульської установи держави-учасниці, компетентної щодо місця їх перебування, тимчасового або постійного проживання за кордоном, у тому числі в ситуації, коли для них є неможливою або надзвичайно складною змога дістатися до цієї установи. Однак ця держава-учасниця зберігає цю можливість вимагати особистої явки цих членів сім'ї на пізнішому етапі процедури подання заяви про возз'єднання сім'ї.

Висновки Суду

Щоб дійти такого висновку, по-перше, Суд зазначає, що для досягнення мети Директиви 2003/86 щодо сприяння возз'єднанню сім'ї, держави-учасниці повинні продемонструвати в таких ситуаціях, як та, що розглядається в основному провадженні, необхідну гнучкість, щоб дати можливість зацікавленим особам подавати їхні заяви про возз'єднання сім'ї вчасно, сприяючи подачі такої заяви і шляхом дозволу, зокрема, використання дистанційних засобів зв'язку. За відсутності такої гнучкості щодо вимоги особисто з'явитися до компетентної дипломатичної чи консульської установи, коли подання заяви не дає можливості врахувати будь-які перешкоди, які можуть завадити поданню такої заяви, зокрема, якщо члени родини спонсора перебувають у країні, де є збройний конфлікт. Крім того, що стосується конкретної ситуації біженців, відсутність будь-якої гнучкості з боку відповідної держави-учасниці, що перешкоджає членам їх сім'ї подати заяву про возз'єднання сім'ї, незалежно від обставин, може призвести до того, що відповідні особи не зможуть дотриматися встановленого терміну, передбаченого у третьому абзаці статті 12(1) Директиви 2003/86⁸⁶, що означає, що возз'єднання сім'ї цих осіб

⁸² Директива Ради 2003/86/ЄС від 22 вересня 2003 року про право на возз'єднання сім'ї (ОВ 2003 р. L 251, с. 12).

⁸³ Це включає право на повагу до приватного та сімейного життя, гарантоване статтею 7 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»), право враховувати найкращі інтереси дитини та право дитини підтримувати на регулярній основі особисті відносини з обома батьками, закріплені статтею 24 Хартії.

⁸⁴ Стосовно статті 5(1) Директиви 2003/86.

⁸⁵ Суд посилається на статтю 7 і статтю 24(2) і (3) Хартії.

⁸⁶ Відповідно до цього положення, «держави-учасниці можуть вимагати, щоб біженець відповідав умовам, зазначеним у статті 7(1), якщо заява про возз'єднання сім'ї не подається протягом трьох місяців після надання статусу біженця».

Стаття 7(1) Директиви

2003/86 передбачає: «Коли подається заява про возз'єднання сім'ї, відповідна держава-учасниця може вимагати від особи, яка подала заяву, надати докази того, що спонсор має:

може бути предметом додаткових умов, що суперечить меті приділяти особливу увагу становищу біженців. Отже, вимога про явку особи в процесі подання заяви про возз'єднання, без відступів від порядку враховувати особливу ситуацію членів сім'ї спонсора, що призводить до неможливості на практиці здійснення права на возз'єднання сім'ї, свідчить, що таке законодавство застосовується без необхідної гнучкості, підриває мету, переслідувану Директивою 2003/86, і позбавляє її ефективності.

По-друге, Суд заявляє, що національне положення, яке вимагає, без винятку, від членів сім'ї спонсора подання з'яви про возз'єднання сім'ї особисто, навіть якщо це неможливо або надто складно, порушує право на повагу до єдності сім'ї, закладеного у статті 7 Хартії, у відповідних випадках у поєднанні зі статтею 24(2) і (3). Таке зобов'язання є непропорційним втручанням у право на повагу до єдності сім'ї з метою, яка, тим не менш, є законною, боротьби з шахрайством, пов'язаним з возз'єднанням сім'ї. Оскільки процедура подачі заяви на возз'єднання сім'ї відбувається поетапно, то Держави-учасниці можуть попросити членів родини спонсора особисто з'явитися на більш пізньому етапі процедури, без необхідності накладення, для цілей обробки заяви на возз'єднання сім'ї, вимоги щодо їх особистої присутності під час подання заяви. Однак, щоб не підірвати мету сприяння Директиві 2003/86 про возз'єднання сім'ї та основні права, які ця директива прагне захистити, де Держава-учасниця вимагає, щоб члени сім'ї спонсора з'явилися особисто на цьому пізньому етапі, Держава-учасниця повинна сприяти такій явці, зокрема шляхом видачі консульських документів або *laissez-passers* (дозвільний пропуск – *франц.*), і скоротити кількість явок до суворого мінімуму.

Рішення Суду ЄС (Друга Палата) від 29 червня 2023 року, Stadt Frankfurt am Main and Stadt Offenbach am Main (Поновлення дозволу на проживання в другій державі-члені), C-829/21 та C-129/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Імміграційна політика – Статус громадян третіх країн, які є довгостроковими резидентами – Директива 2003/109/ЄС – Другий підпункт статті 9\(4\), стаття 14 \(1\), другий підпункт статті 15 \(4\), стаття 19\(2\) та стаття 22 – Право громадян третіх країн на статус довгострокового резидента в державі-](#)

(а) житло, яке вважається звичайним для сім'ї в тому самому регіоні та яке відповідає загальним стандартам охорони здоров'я та безпеки, що діють у відповідній державі-учасниці;

(б) страхування на випадок хвороби щодо всіх ризиків, які зазвичай покриваються для власних громадян у відповідній державі-учасниці для них та членів їх сім'ї;

(с) стабільні та регулярні ресурси, достатні для того, щоб утримувати себе та членів їх сім'ї без звернення до системи соціальної допомоги відповідної держави-учасниці. Держави-учасниці повинні оцінювати ці ресурси з огляду на їх характер і регулярність і можуть враховувати рівень мінімальних національних зарплат і пенсій, а також кількість членів сім'ї

члені – Надання першою державою-членом «дозволу на проживання довгострокового резидента ЄС» необмеженого терміну – Громадянин третьої країни, відсутній на території першої держави-члена протягом більш ніж шести років – Втрата права на статус довгострокового резидента як наслідок – Заява на поновлення дозволу на проживання, виданого другою державою-членом відповідно до положень Глави III Директиви 2003/109/ЄС – Заява відхилена другою державою-членом через втрату цього права – Умови

TE, громадянка Гани та EF, громадянин Пакистану отримали довгостроковий дозвіл на проживання ЄС в Італії з написом «illimitata» (необмежений (термін)). У 2013 та 2014 роках відповідно вони в'їхали до Німеччини з Італії. На підставі статусу довгострокового резидента, наданого їм в Італії, німецька влада надала їм, відповідно до німецького законодавства про проживання іноземних громадян,⁸⁷ дозволу на проживання, які були дійсними протягом одного року.

Згодом влада Німеччини відхилила заяви TE та EF про поновлення їх посвідок на проживання. TE та EF оскаржили відмову в поновленні в судах. Зокрема, у випадку EF відмова у поновленні ґрунтувалась на підставі, передбаченій другим підпунктом статті 9(4) Директиви 2003/109,⁸⁸ що він більше не має права на статус довгострокового резидента в Італії, оскільки він не проживав у цій державі-члені більше шести років. Така ж підстава була застосована у справі TE у провадженні, в якому вона оскаржила відхилення її заяви про поновлення.

Німецькі суди, які розглядали позови TE та EF відповідно, а саме Hessischer Verwaltungsgerichtshof (Вищий регіональний суд, Гессен, Німеччина) та Verwaltungsgericht Darmstadt (Адміністративний суд, Дармштадт, Німеччина), вирішили передати низку питань щодо тлумачення Директиви 2003/109 до Суду.

У своєму рішенні Суд роз'яснює, *inter alia*, умови прийняття рішення, наприклад рішення, що розглядаються в основному провадженні, про відмову в поновленні посвідки на проживання громадянина третьої країни на тій підставі, що ця особа була відсутня протягом більш ніж шести років на території держави-члена, яка надала статус довгострокового резидента і, отже, більше не має права на цей статус.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що право на отримання статусу довгострокового резидента в «першій державі-члені»⁸⁹ є обов'язковою передумовою, яка повинна бути виконана громадянином третьої країни, який бажає отримати або поновити дозвіл на

⁸⁷ Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Закон про проживання, працевлаштування та інтеграцію іноземних громадян на Федеральній території) від 30 липня 2004 року (BGBl. 2004 I, с. 1950), у редакції, що застосовується до спорів в основному провадженні.

⁸⁸ Директива Ради 2003/109/ЄС від 25 листопада 2003 року щодо статусу громадян третіх країн, які є довгостроковими резидентами (ОJ 2004 L 16, с. 44), зі змінами, внесеними Директивою 2011/51/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2011 року (ОJ 2011 L 132, с. 1).

⁸⁹ Відповідно до статті 2(с) Директиви 2003/109, це держава-член, яка вперше надала статус довгострокового резидента громадянину третьої країни

проживання в «другій державі-члені»⁹⁰ відповідно до положень Глави III Директиви 2003/109. Отже, якщо друга держава-член виявить, що відповідний громадянин третьої країни більше не має права зберігати статус довгострокового резидента в першій державі-члені на підставі, зокрема, як це передбачено в другому підпункті статті 9(4) Директиви 2003/109, що він або вона відсутні на території першої держави-члена протягом більш ніж шести років, цей висновок перешкоджає поновленню такого дозволу на проживання.

Далі, що стосується відповідної дати оцінки умови, що стосується права на статус довгострокового резидента, Суд стверджує, що це дата, коли відповідний громадянин третьої країни подав свою заяву про поновлення посвідки на проживання відповідно до положень глави III Директиви 2003/109. Однак нічого не перешкоджає другій державі-члену прийняти нове рішення про відмову в поновленні або анулюванні посвідки на проживання відповідно до статті 22 цієї директиви, якщо вона вважає, що втрата права на статус довгострокового резидента в першій державі-члені сталася під час адміністративної процедури або судового розгляду щодо заяви про поновлення.

Нарешті, Суд стверджує, що тягар доведення права на отримання статусу довгострокового резидента в першій державі-члені покладається, в принципі, на громадянина третьої країни. Однак з Директиви 2003/109⁹¹ випливає, що дозвіл на проживання довгострокового резидента ЄС дає підстави вважати, що цей громадянин третьої країни залишається таким, що має право на такий статус. Зрозуміло, що презумпція не є незаперечною, оскільки друга держава-член може вважати за необхідне вивчити одну з підстав втрати статусу довгострокового резидента, зазначену в статті 9 Директиви 2003/109. Тим не менш, будь-яке таке оскарження має встановлювати існування достатньо конкретних та послідовних доказів того, що одна з цих підстав може застосовуватися.

У цьому контексті Суд визначає перевірки, які повинна проводити друга держава-член, якщо такі докази існують, у світлі підстав, передбачених другим підпараграфом статті 9(4) Директиви 2003/109, звертаючись, за необхідністю, за допомогою до першої держави-члена відповідно до принципу щирої співпраці.⁹² З одного боку, громадянин третьої країни повинен спочатку бути запрошений надати доказ своєї присутності (якщо така є) на території першої держави-члена протягом шестирічного періоду, зазначеного в цьому положенні, присутність на цій території загальною тривалістю лише кілька днів є достатньою для запобігання втраті права на статус довгострокового резидента. З іншого боку, у разі відсутності на цій території протягом більш ніж шести років, друга держава-член повинна перевірити, відповідно до третього підпункту статті 9(4) Директиви 2003/109, чи скористалася перша держава-член можливістю передбачити, що «з конкретних причин»

⁹⁰ Відповідно до статті 2(d) Директиви 2003/109, цей термін стосується "будь-якої держави-члена, крім тієї, яка вперше надала довгостроковий статус резидента громадянину третьої країни і в якій цей довгостроковий резидент здійснює право на проживання".

⁹¹ Зокрема, перший підпараграф статті 15(4) Директиви 2003/109, прочитаний у світлі преамбули 11.

⁹² Цей принцип викладений у статті 4(3) ДЄС.

довгостроковий резидент повинен зберігати свій статус у цій державі-члені у разі такої відсутності, і, якщо це так, чи встановлена така конкретна причина.

2. Політика надання притулку

Рішення Суду (Першої Палати) від 6 липня 2023 року, *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Біженець, який вчинив тяжкий злочин), C-663/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Посилання на попереднє рішення – Директива 2011/95/ЄС – Стандарти надання статусу біженця або додаткового захисту – Стаття 14(4)(b) – Скасування статусу біженця – Громадянин третьої країни, засуджений остаточним рішенням суду за особливо тяжкий злочин – Небезпека для громади – Тест на пропорційність – Директива 2008/115/ЄС – Повернення незаконно проживаючих громадян третіх країн – Відстрочка депортації

Рішення Суду (Першої Палати) від 6 липня 2023 року, *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides* (Біженець, який вчинив тяжкий злочин), C-8/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Посилання на попереднє рішення – Директива 2011/95/ЄС – Стандарти надання статусу біженця або додаткового захисту – Стаття 14(4)(b) – Позбавлення статусу біженця – Громадянин третьої країни, засуджений остаточним рішенням суду за особливо тяжкий злочин – Небезпека для громади – Тест на пропорційність

Рішення Суду (Першої Палати) від 6 липня 2023 року, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Особливо тяжкий злочин), C-402/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Посилання на попереднє рішення – Директива 2011/95/ЄС – Стандарти надання статусу біженця або додаткового захисту – Стаття 14(4)(b) – Позбавлення статусу біженця – Громадянин третьої країни, засуджений остаточним рішенням суду за особливо тяжкий злочин – Небезпека для громади – Критерії пропорційності

У справі *Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl* (Біженець, який вчинив тяжкий злочин) (C-663/21) АА в грудні 2015 року було надано статус біженця в Австрії. У період з березня 2018 року по жовтень 2020 року він неодноразово засуджувався до позбавлення волі та штраф за різні правопорушення, включаючи, зокрема, небезпечну погрозливу поведінку, знищення або пошкодження майна інших осіб,

несанкціоноване поводження з наркотиками, торгівлю наркотиками, завдання поранень та агресивну поведінку щодо члена державного наглядового органу.

Рішенням, прийнятим у вересні 2019 року, компетентний австрійський орган позбавив АА статусу біженця, ухвалив рішення про його повернення із заборонаю на проживання й встановив строк для добровільного виїзду, при цьому зауваживши, що його депортація не допускається.

За результатами апеляції, поданої АА, Bundesverwaltungsgericht (Федеральний адміністративний суд, Австрія), рішенням, ухваленим у травні 2021 року, скасував зазначене вище рішення від вересня 2019 року. Цей суд встановив, що АА був засуджений остаточним вироком суду за вчинення особливо тяжкого злочину, і що він становив небезпеку для громади. Тим не менше, він вважав, що необхідно зважити інтереси приймаючої держави-члена з інтересами відповідної особи, як бенефіціара міжнародного захисту, беручи до уваги заходи, яким ця особа буде піддана у разі скасування цього захисту. Враховуючи, що АА в разі повернення до країни походження може бути підданий ризику катувань або смерті, цей суд вирішив, що його інтереси переважають інтереси Австрії. Компетентний австрійський орган подав касаційну скаргу на це рішення до Verwaltungsgerichtshof (Вищий адміністративний суд, Австрія).

У справі *Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Біженець, який вчинив тяжкий злочин)* 1(C-8/22), у лютому 2007 року ХХХ було надано статус біженця в Бельгії. Вироком суду, ухваленим у грудні 2010 року, він був засуджений до 25 років позбавлення волі, зокрема, за крадіжку кількох предметів рухомого майна з обтяжуючими обставинами та умисне вбивство з метою сприяння цій крадіжці або забезпечення безкарності.

Рішенням, прийнятим у травні 2016 року, компетентний бельгійський орган позбавив його статусу біженця. ХХХ подав апеляцію на це рішення до Conseil du contentieux des étrangers (Рада з питань притулку та імміграції, Бельгія), яка рішенням, ухваленим у серпні 2019 року, відхилила її. Цей суд постановив, що небезпека, яку ХХХ представляє для громади, впливає з його засудження за особливо тяжкий злочин, в результаті чого цей орган не має доводити, що він становить реальну та достатньо серйозну небезпеку для громади. Навпаки, саме ХХХ мав довести, що незважаючи на судимість, він більше не становить такої небезпеки. ХХХ подав на це рішення касаційну скаргу до Conseil d'État (Державна рада, Бельгія).

У справі *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Особливо тяжкий злочин)* (C-402/22) М.А. у липні 2018 року подав заяву про надання міжнародного захисту в Нідерландах. Компетентний орган Нідерландів відхилив його заяву у червні 2020 року на тій підставі, що заявник у 2018 році був засуджений до 24 місяців позбавлення волі за вчинення трьох епізодів сексуального нападу, замах на вчинення сексуального насильства та крадіжку мобільного телефону, що були вчинені в один і той же вечір.

За апеляційною скаргою, поданою М.А., рішення від червня 2020 року було скасовано судом першої інстанції на підставі неналежного обґрунтування. Компетентний орган Нідерландів подав апеляцію на це рішення до the Raad van State

(Державна рада Нідерландів). По-перше, він стверджує, що дії, за які М.А. був засуджений, слід розглядати як одне правопорушення, що становить особливо тяжкий злочин, і, по-друге, те, що засудження за особливо тяжкий злочин, в принципі, демонструє, що М.А. становить небезпеку для суспільства.

У цих трьох справах суди, які передають справи, запитують Суд, по суті, про умови, що регулюють позбавлення статусу біженця відповідно до статті 14(4)(b) Директиви 2011/95,⁹³ та зважування, у цьому контексті, інтересів приймаючої держави-члена та інтересів відповідної особи, як бенефіціара міжнародного захисту.

Цими трьома рішеннями, ухваленими в один і той же день, Суд відповідає на ці питання, уточнюючи, по-перше, поняття «особливо тяжкий злочин» та «небезпека для суспільства» та, по-друге, обсяг критеріїв пропорційності, яких слід дотримуватись в цьому контексті. Він також пояснює взаємозв'язок між позбавленням статусу біженця та прийняттям рішення про повернення.

Висновки Суду

Суд вважає, по-перше, що застосування статті 14(4)(b) Директиви 2011/95 передбачає виконання двох окремих умов, а саме: по-перше, що відповідний громадянин третьої країни був засуджений остаточним рішенням суду за особливо тяжкий злочин і, по-друге, що було встановлено, що цей громадянин третьої країни становить небезпеку для громади держави-члена, в якій він або вона перебуває. Отже, не можна стверджувати, що факт виконання першої з цих двох умов є достатнім для встановлення факту виконання й другої умови. Таке тлумачення цього положення слідує з його формулювання та з порівняння цього положення зі статтею 12(2)(b)⁹⁴ та статтею 17(1) Директиви 2011/95.⁹⁵

Що стосується першої з цих умов, за відсутності чіткого посилання на законодавство держав-членів з метою визначення його значення та сфери застосування, поняття «особливо тяжкий злочин», як правило, повинно мати незалежне та єдине тлумачення на всій території Європейського Союзу. По-перше, відповідно до свого звичайного значення, поняття «злочин», в цьому контексті, характеризує дію або бездіяльність, яка становить серйозне порушення правопорядку відповідної громади і, тому є кримінально караною в межах цієї

⁹³ Директива 2011/95/ЄС Європейського парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року щодо стандартів кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як осіб, які отримують міжнародний захист, про єдиний статус для біженців або для осіб, які мають право на додатковий захист, а також зміст наданого захисту (ОJ L 337, с. 9). Стаття 14(4)(b) цієї Директиви передбачає: «Держави-члени можуть позбавити, припинити або відмовити у поновленні статусу, наданого біженцю урядовим, адміністративним, судовим або квазі-судовим органом, якщо ... він або вона, будучи засудженим остаточним вироком за особливо тяжкий злочин, становить небезпеку для громади цієї держави-члена».

⁹⁴ Стаття 12(2)(b) Директиви 2011/95 прямо передбачає, що громадянин третьої країни не може бути біженцем, якщо він чи вона вчинили серйозний неполітичний злочин за межами країни притулку до його чи її прийому як біженця, без будь-якої вимоги встановлення, що ця особа становить небезпеку для громади держави-члена, в якій він чи вона перебуває.

⁹⁵ Стаття 17(1) Директиви 2011/95, що стосується надання додаткового захисту, який може пропонувати більш обмежений захист, ніж статус біженця, в пункті (b) стосується вчинення тяжкого злочину, а в пункті (d) - існування небезпеки для суспільства, і ці критерії прямо представлені як альтернативні умови, кожна з яких, взята окремо, тягне за собою відмову у праві на додатковий захист.

громади. По-друге, вираз «особливо серйозний», оскільки він додає два кваліфікатори до цього поняття «злочин», належить до злочину виняткової тяжкості.

Що стосується контексту, в якому використовується поняття «особливо тяжкий злочин», то по-перше, слід враховувати прецедентну практику Суду за статтею 12(2)(b) Директиви 2011/95, яка стосується «тяжкого неполітичного злочину», та статтею 17(1)(b) цієї директиви, яка стосується «тяжкого злочину» беручи до уваги, що ці статті також призначені для позбавлення міжнародного захисту громадянина третьої країни, який вчинив злочин певного ступеня тяжкості. По-друге, порівнюючи статті 12, 14, 17 та 21 Директиви 2011/95 очевидно, що законодавчий орган ЄС встановив різні вимоги щодо визначення ступеня тяжкості злочинів, на які можна посилатися, аби виправдати застосування підстави для виключення із системи міжнародного захисту або його скасування, чи примусового видворення біженця. Таким чином, стаття 17(3) Директиви 2011/95 стосується вчинення «одного або більше злочинів», а статті 12(2)(b) та 17(1)(b) цієї Директиви стосуються вчинення «тяжкого злочину». З цього слідує, що використання у статті 14(4)(b) Директиви 2011/95 виразу «особливо тяжкий злочин» підкреслює вибір законодавчого органу ЄС застосувати це положення за умови задоволення, між іншим, особливо суворі умови, щодо наявності остаточного засудження за злочин виняткової тяжкості, більш тяжкий, ніж злочини, які можуть виправдати застосування цих положень цієї директиви.

Що стосується оцінки тяжкості злочину у світлі статті 14(4)(b) Директиви 2011/95, то ця оцінка повинна проводитися на основі загального стандарту та загальних критеріїв. Однак, оскільки кримінальне законодавство держав-членів не є предметом загальних гармонізаційних заходів, оцінка повинна проводитися з урахуванням вибору, зробленого в рамках кримінальної системи відповідної держави-члена, щодо виявлення злочинів, які, з огляду на їх специфічні особливості, є винятково серйозними, оскільки вони найбільш серйозно послаблюють правовий порядок громади.

Тим не менш, враховуючи, що це положення стосується остаточного засудження за «особливо тяжкий злочин» в однині, ступінь тяжкості злочину не може визначатися шляхом поєднання окремих злочинів, жоден з яких сам по собі не є особливо тяжким злочином.

Зрештою, щоб оцінити ступінь тяжкості такого злочину, слід дослідити всі конкретні обставини відповідної справи. У зв'язку з цим важливе значення мають, зокрема, підстави засудження, характер і розмір можливого та призначеного покарання, характер вчиненого злочину, всі обставини, пов'язані з вчиненням цього злочину, незалежно від того, чи був цей злочин умисним, а також характер і розмір шкоди, заподіяної цим злочином.

Що стосується другої умови, а саме встановлення того, що громадянин третьої країни становить небезпеку для громади приймаючої держави-члена Суд, по-перше, вважає, що захід, зазначений у статті 14(4)(b) Директиви 2011/95, може бути вжито лише тоді, коли громадянин третьої країни становить реальну, існуючу і досить серйозну загрозу, що зачіпає один з основоположних інтересів суспільства цієї

держави-члена. У зв'язку з цим Суд стверджує, зокрема, що з самого формулювання цього положення очевидно, що воно застосовується лише тоді, коли цей громадянин «становить» небезпеку для спільноти, що свідчить про те, що ця небезпека повинна бути реальною та існуючою. Відповідно, чим пізніше буде прийнято рішення відповідно до цього положення після остаточного засудження за особливо тяжкий злочин, тим в більшій мірі компетентний орган зобов'язаний враховувати, зокрема, події, що відбулися після вчинення такого злочину, аби визначити, чи існує реальна та достатньо серйозна загроза на момент прийняття рішення про потенційне позбавлення статусу біженця. У зв'язку з цим Суд також посилається на той факт, що порівнюючи різні положення Директиви 2011/95 з її статтею 14(4)(b) зрозуміло, що застосування останнього положення підлягає дотриманню суворих умов.

По-друге, що стосується відповідних ролей компетентного органу та зацікавленого громадянина третьої країни в оцінці наявності небезпеки, то саме компетентний орган, застосовуючи статтю 14(4)(b) Директиви 2011/95, повинен провести для кожного окремого випадку оцінку всіх конкретних обставин справи. У цьому контексті цей орган повинен володіти всією відповідною інформацією і провести власну оцінку фактів з метою з'ясування змісту свого рішення та наведення повного викладу підстав для такого рішення.

Зрештою, вибір держави-члена вжити захід, передбачений статтею 14(4)(b) Директиви 2011/95, повинен здійснюватися з дотриманням, зокрема, принципу пропорційності, який означає, що загроза, яку відповідний громадянин третьої країни представляє для суспільства держави-члена, в якій він або вона присутні, з одного боку, повинна зважуватися з правами, які повинні бути гарантовані особам, які відповідають матеріально-правовим умовам статті 2(d) цієї Директиви, з іншого. У цій оцінці компетентний орган повинен також врахувати основоположні права, гарантовані правом ЄС, і, зокрема, визначити, чи можна вжити інших заходів, менш шкідливих для прав, гарантованих біженцям, та основоположних прав, які були б однаково ефективні для забезпечення захисту суспільства в приймаючій державі-члені.

Однак, коли він вживає такий захід, цей орган не зобов'язаний додатково перевіряти, що суспільний інтерес у поверненні громадянина третьої країни до своєї країни походження переважає його інтерес у продовженні міжнародного захисту у світлі обсягу та характеру заходів, яким може бути підданий громадянин третьої країни, якщо він повернеться до своєї країни походження. Наслідки для відповідного громадянина третьої країни або для громади держави-члена, в якій цей громадянин третьої країни перебуває, потенційне повернення цього громадянина до своєї країни походження повинні братися до уваги не тоді, коли приймається рішення про позбавлення статусу біженця, а, залежно від обставин, коли компетентний орган розглядає питання про прийняття рішення щодо повернення проти цього громадянина третьої країни.

У зв'язку з цим Суд стверджує, що стаття 14(4)(b) Директиви 2011/95 частково відповідає підставам для виключення, що містяться в статті 33 Женевської

конвенції.⁹⁶ За цих обставин, оскільки перше з цих положень передбачає в сценаріях, зазначених у ньому, можливість для держав-членів позбавляти статусу біженця, тоді як друге дозволяє повернення біженця до країни походження, на яку поширюється один з цих сценаріїв, до країни, де його життя або свобода будуть під загрозою, право ЄС забезпечує більш широкий міжнародний захист відповідних біженців, ніж гарантований Женевською конвенцією. Отже, відповідно до права ЄС, компетентний орган може мати право скасувати, відповідно до статті 14(4)(b) Директиви 2011/95, статус біженця, наданий громадянину третьої країни, однак без обов'язкового рішення про його депортацію до країни походження. Крім того, на процедурному рівні таке видворення передбачає прийняття рішення про повернення відповідно до матеріальних та процедурних гарантій, передбачених Директивою 2008/115,⁹⁷ яка передбачає, зокрема, у статті 5, що держави-члени зобов'язані при виконанні цієї директиви дотримуватися принципу недопущення повернення. Таким чином, скасування статусу біженця відповідно до статті 14(4) Директиви 2011/95 не можна розглядати як таке, що передбачає прийняття позиції щодо окремого питання про те, чи може ця особа бути депортована до країни її походження. У цьому контексті Суд далі роз'яснює, що стаття 5 Директиви 2008/115 перешкоджає прийняттю рішення про повернення стосовно громадянина третьої країни, якщо встановлено, що його або її видворення до країни призначення, в силу принципу недопущення повернення, виключається на невизначений термін.

⁹⁶ Стаття 33 Конвенції про статус біженців, підписаної в Женеві 28 липня 1951 року (United Nations Treaty Series, Vol. 189, с. 150, No 2545 (1954)), яка набрала чинності 22 квітня 1954 року і була доповнена Протоколом, що стосується статусу біженців, укладеним у Нью-Йорку 31 січня 1967 року («Женевська конвенція»), передбачає: «1. Договірні Держави не будуть жодним чином висилати або повертати («refouler») біженців до кордонів країни, де їхньому життю чи свободі загрожуватиме небезпека через їхню расу, релігію, громадянство, належність до певної соціальної групи або політичні переконання. 2. Ця постанова, однак, не може застосовуватися до біженців, які розглядаються з поважних причин як такі, що є суспільно небезпечними і становлять загрозу безпеці країни, в якій вони знаходяться, або засуджені чинним вироком за вчинення особливо тяжкого злочину.

⁹⁷ Директива 2008/115/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2008 року про загальні стандарти та процедури держав-членів для повернення громадян третіх країн за їх незаконного перебування (Офіційний вісник OJ L 348, с. 98)

V. Судова співпраця у кримінальних справах

1. Європейський ордер на арешт

Рішення Суду (Велика Палата) від 18 квітня 2023 року, E. D. L. (Підстава для відмови через хворобу), C-699/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Подання на попереднє рішення – Судова співпраця у кримінальних справах – Європейський ордер на арешт – Рамкове рішення 2002/584/ЈНА – Стаття 1(3) – Стаття 23(4) – Процедури передачі між Державами-учасницями – Підстави для невиконання – Стаття 4(3) TEU – Обов'язок щирої співпраці – Відстрочка виконання європейського ордера на арешт – стаття 4 Хартії основних прав Європейського Союзу – Заборона нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження – Серйозна, хронічна та потенційно незворотна хвороба – ризик серйозної шкоди здоров'ю особи, якої стосується європейський ордер на арешт

У 2019 році хорватський суд видав європейський ордер на арешт E.D.L., який проживає в Італії, з метою здійснення кримінального переслідування. У контексті виконання цього ордера на арешт, Corte d'appello di Milano (Апеляційний суд, Мілан, Італія) постановив, що E.D.L. має бути оцінений психіатром; висновок психіатра показав, що він страждає на психотичний розлад, який вимагав лікування, що зробило його непридатним для перебування у в'язниці. З цих підстав Апеляційний суд Мілана постановив, що виконання європейського ордера на арешт перерве лікування E.D.L. і призведе до погіршення загального стану здоров'я або навіть підвищення ризику самогубства. Однак, положення італійського законодавства⁹⁸, що транспонує Рамкове рішення 2002/584 18 про європейський ордер на арешт, не містить жодних положень про те, що в передачі запитуваної особи може бути відмовлено з таких причин здоров'я. Апеляційний суд Мілана висловив сумніви щодо конституційності цих національних положень, тому їх було передано на розгляд до Corte costituzionale (Конституційний суд, Італія). Проте, на думку останнього, ситуація серйозної загрози здоров'ю відповідної особи внаслідок хронічних захворювань потенційно невизначеної тривалості, таких як ті, від яких страждав E.D.L., не є однією з підстав для відмови у виконанні європейського ордеру на арешт, передбаченого Рамковим

⁹⁸ Legge n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla soluzione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (Закон № 69, Положення щодо приведення національного законодавства у відповідність із Рамковим рішенням Ради 2002/584/ЈНА від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт і процедури передачі між державами-учасницями), від 22 квітня 2005 року (GURI № 98 від 29 квітня 2005 року, п. 6), зі змінами та в редакції, застосовній до фактів в основному провадженні.

рішенням 2002/584⁹⁹. Тому вирішив подати запит про роз'яснення до Суду ЄС, як інтерпретувати це рамкове рішення в такій ситуації.

У своєму рішенні Суд, засідаючи у складі Великої палати, виносить постанову щодо умов, за яких виконуючий судовий орган має повноваження або зобов'язання відповідно до Рамкового рішення 2002/584 відстрочити видачу запитуваної особи та відмовити у виконанні Європейського ордеру на арешт, якщо існує ризик заподіяння серйозної шкоди здоров'ю цієї особи та щодо зобов'язання за таких обставин вступити в діалог із судовим органом, який його видав.

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що Рамкове рішення 2002/584 не передбачає, що виконуючі судові органи можуть відмовити у виконанні європейського ордеру на арешт виключно на підставі того, що особа, на яку видається такий ордер на арешт, страждає на серйозні, хронічні та потенційно незворотні захворювання. Беручи до уваги принцип взаємної довіри, який лежить в основі сфери свободи, безпеки та правосуддя¹⁰⁰, існує презумпція, що догляд та ставлення у державах-учасниках, які надаються з метою лікування, серед іншого, таких захворювань, будуть адекватними, у тому числі і у в'язниці.

Тим не менш, беручи до уваги статтю 23(4) Рамкового рішення 2002/584¹⁰¹, виконуючий судовий орган може тимчасово відкласти видачу запитуваної особи за умови, що є серйозні підстави вважати, на основі об'єктивних матеріалів, таких як медичні довідки або експертиза, що виконання ордеру на арешт явно загрожує здоров'ю цієї особи, наприклад, через тимчасову хворобу або стан цієї особи, який існував до дати, коли він чи вона мають бути передані.

По-друге, Суд вважає, що не можна виключати, що передача особи, яка є серйозно хворою, може призвести до того, що ця особа піддається реальному ризику нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження у значенні статті 4 Хартії, внаслідок або за певних обставин, незалежно від рівня якості медичної допомоги, доступної в запитуючій державі-учасниці, у випадках, коли таке лікування досягає мінімального рівня тяжкості, що перевищує неминучий рівень властивих страждань через перебування під вартою.

Якщо виконуючий судовий орган, у світлі наявних у нього об'єктивних матеріалів, має вагомі та встановлені підстави вважати, що видача запитуваної особи, яка є тяжкохворою, наразить його або її на реальний ризик значного скорочення очікуваної тривалості життя або на швидке, значне та незворотне

⁹⁹ Рамкове рішення Ради 2002/584/ЖНА від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт і процедури передачі між державами-учасниками (ОЖ 2002 р. L 190, р. 1), зі змінами, внесеними Рамковим рішенням Ради 2009/299/ЖНА від 26 лютого 2009 року (ОЖ 2009 р. L 81, р. 24).

¹⁰⁰ Ця сфера права ЄС регулюється статтею 67 et seq. ДФЄС і охоплює, зокрема, судову співпрацю у кримінальних справах

¹⁰¹ Згідно з цим положенням «передача може бути тимчасово відкладена у виняткових випадках з серйозних гуманітарних причин, наприклад, якщо є вагомі підстави вважати, що це явно загрожуватиме життю чи здоров'ю запитуваної особи»

погіршення стану його або її здоров'я, цей орган повинен тимчасово відкласти передачу. Крім того, він повинен попросити запитуючий судовий орган надати йому усі відомості, необхідні для того, щоб забезпечити порядок кримінального провадження, на якому ґрунтується європейський ордер на арешт, або умови будь-якого тримання під вартою такої особи, що дозволяє виключити відповідний ризик. Якщо такі гарантії передбачені запитуючим судовим органом, європейський ордер на арешт повинен бути виконаний і нова дата передачі повинні бути узгоджені.

По-третє, Суд вважає, що це, однак, суперечило б загальному задуму статті 23(4) Рамкового рішення 2002/584, яка посилається на «тимчасовий» характер відстрочки передачі, за якої виконуючий судовий орган міг би відкласти передачу запитуваної особи протягом значного або навіть невизначеного періоду часу, щоб уникнути ризику нанесення серйозної шкоди здоров'ю.

Отже, за виняткових обставин, у світлі інформації, наданої запитуючим судовим органом, а також будь-якої іншої інформації, доступної виконуючому судовому органу, останній може дійти висновку, по-перше, що існують вагомі та встановлені підстави вважати, що якщо його або її буде передано запитуючій державі-учасниці, запитувана особа підлягатиме ризику завдання серйозної шкоди здоров'ю і, по-друге, що цей ризик не можна виключити протягом розумного терміну. За таких обставин виконуючий судовий орган повинен, згідно зі статтею 1(3) Рамкового рішення 2002/584¹⁰², у світлі статті 4 Хартії, відмовити у виконанні європейського ордера на арешт.

Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 6 червня 2023 року, O. G. (Європейський ордер на арешт громадянина третьої країни), C-700/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Судова співпраця у кримінальних справах – Європейський ордер на арешт – Рамкове рішення 2002/584/ЖНА – Підстави для невиконання Європейського ордера на арешт – Стаття 4\(6\) – Мета соціальної реабілітації – Громадяни третіх країн, які перебувають або проживають на території держави-члена, що виконує ордер – Рівне ставлення – Стаття 20 Хартії основних прав Європейського Союзу](#)

O.G., громадянин Молдови, був засуджений в Румунії до п'яти років позбавлення волі за ухилення від сплати податків та привласнення коштів, належних для сплати податку на прибуток та податку на додану вартість (ПДВ), вчинені в період з вересня 2003 року по квітень 2004 року. 13 лютого 2012 року Judecătoria Braşov (Суд першої інстанції, Брашов, Румунія) видав європейський ордер на арешт O.G.,

¹⁰² Згідно з цим положенням, Рамкове рішення 2002/584 не повинно мати наслідком зміни зобов'язання поважати основні права та основні правові принципи, закріплені в статті 6 TEU.

який тим часом переїхав до Італії з метою відбування покарання у вигляді позбавлення волі.

Першим рішенням від 7 липня 2020 року компетентний Апеляційний суд¹⁰³ постановив передати O.G. судовому органу, що видав рішення. O.G. оскаржив це рішення у Corte suprema di cassazione (Верховний касаційний суд, Італія), який скасував це рішення та повернув справу до Апеляційного суду.

Відповідно до законодавства ЄС,¹⁰⁴ держави-члени можуть відмовитися виконувати європейський ордер на арешт лише на підставах, викладених у Рамковому рішенні 2002/584,¹⁰⁵ які включають необов'язкові підстави для невиконання, а саме підстави, за якими держави-члени мають повноваження, але не зобов'язані, передбачити такі положення при транспонуванні цього рамочного рішення. Одна з таких підстав стосується можливості судового органу, що виконує ордер, відмовити у виконанні цього ордера, якщо він був виданий з метою виконання покарання у вигляді позбавлення волі, якщо запитувана особа перебуває або є громадянином або резидентом держави-члена, що виконує ордер, і ця держава зобов'язується виконати вирок або розпорядження про затримання відповідно до свого внутрішнього законодавства.¹⁰⁶

Апеляційний суд постановив, що закон, який транспонує цю підставу необов'язкового виконання в італійське законодавство, обмежує можливість відмови у видачі лише громадян Італії та громадян інших держав-членів, за винятком громадян третіх країн, навіть якщо останні доводять, що вони встановили стабільні економічні, професійні та емоційні зв'язки в Італії.

Виявивши, що стабільна сімейна та трудова ситуація O.G. в Італії була достатньо доведена, суд поставив питання щодо конституційності цього закону перед Corte costituzionale (Конституційний суд, Італія), який є судом, що передає цю справу. Суд, що передає справу, запитує, чи шляхом видачі громадян третіх країн, які постійно проживають в Італії з метою виконання покарання у вигляді позбавлення волі за кордоном, цей закон неналежним чином обмежує обсяг підстав необов'язкового виконання, викладених у статті 4(б) рамкового рішення, метою якого є забезпечення соціальної реабілітації засудженої особи після закінчення терміну її покарання, що передбачає збереження сімейних та соціальних зв'язків засудженої особи.

Суд, що передає справу, вважає, що необхідно, перш ніж з'ясувати, чи відповідає національне законодавство, про яке йде мова в основному провадженні, італійській конституції, перевірити, чи відповідає воно законодавству ЄС.

Відповідаючи на запитання суду, що передає справу, щодо тлумачення статті 4(б) рамкового рішення, Суд, засідаючи як Велика Палата, постановив, що це положення виключає закон держави-члена, який, транспонуючи його, абсолютно і

¹⁰³ Corte d'appello di Bologna (Апеляційний суд, Болонья, Італія; «Апеляційний суд»).

¹⁰⁴ Стаття 1(2) та статті 4 та 4а Рамкового рішення Ради 2002/584/ЮВС від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі між державами-членами (OJ 2002 L 190, с. 1).

¹⁰⁵ Далі - «Рамкове рішення».

¹⁰⁶ Підстави для невиконання, викладені в статті 4(б) рамкового рішення.

автоматично виключає будь-якого громадянина третьої країни, який перебуває або проживає на території цієї держави-члена, від отримання вигоди від підстави для необов'язкового виконання європейського арешту, який він встановлює, без можливості судового органу, що виконує, оцінити зв'язки, які цей громадянин має з цією державою-членом. Ним також роз'яснюється характер оцінки, яку цей орган повинен провести для визначення доцільності відмови у виконанні європейського ордеру на арешт, виданого проти громадянина третьої країни, який проживає в державі-члені, що виконує ордер, а також щодо елементів, які здатні показати, що між цією особою та державою-членом, що виконує ордер, існують зв'язки, що демонструють достатню інтеграцію в цій державі, так що виконання в цій державі-члені вироку про позбавлення волі, винесеного проти цієї особи в державі-члені, що видає ордер, сприятиме збільшенню шансів на соціальну реабілітацію після виконання цього вироку.

Висновки Суду

В якості першого кроку Суд нагадує, що відповідно до принципу взаємного визнання, виконання європейського ордеру на арешт є нормою. Відмова у виконанні, яка можлива лише на підставі обов'язкового або необов'язкового виконання, викладеного в рамковому рішенні, має бути винятком, який повинен тлумачитися строго.

Що стосується підстав для необов'язкового виконання європейського ордеру на арешт, перерахованих в рамковому рішенні, з прецедентного права Суду ясно, що при транспонуванні цього рамкового рішення в національне законодавство, держави-члени мають право на свободу розсуду. Тому вони вільні транспонувати ці підстави у своє внутрішнє законодавство або не робити цього. Вони також можуть вирішити обмежити ситуації, в яких судовий орган, що виконує ордер, може відмовитися виконувати європейський ордер на арешт, тим самим полегшуючи видачу запитуваних осіб відповідно до принципу взаємного визнання.

Однак існують обмеження дискреційних повноважень, доступних державам-членам при транспонуванні підстав для невиконання, викладених у статті 4(б) рамкового рішення.

По-перше, держава-член, яка вирішила транспонувати цю підставу, повинна відповідати основним правам та принципам законодавства ЄС, які включають принцип рівності перед законом, гарантований статтею 20 Хартії основних прав Європейського Союзу,¹⁰⁷ яка вимагає, щоб подібні ситуації не розглядалися по-різному і щоб різні ситуації не розглядалися однаково, якщо таке різне ставлення не є об'єктивно виправданим.

Вимога про те, що ситуації повинні бути порівнянними, з метою визначення наявності порушення принципу рівності перед законом, повинна оцінюватися в світлі,

¹⁰⁷ Хартія

зокрема, змісту та мети акту, який визначає відповідну відмінність, з урахуванням принципів та цілей сфери, якої стосується акт.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що різниця в тлумаченні, що впливає з національного законодавства, про яке йде мова в основному провадженні, між громадянами Італії та інших держав-членів, з одного боку, та громадянами третіх країн, з іншого боку, була встановлена з метою транспонування статті 4(б) рамкового рішення, яка не передбачає різниці залежно від того, чи є особа, яка є суб'єктом європейського ордеру на арешт і яка не є громадянином держави-члена, що виконує ордер, громадянином іншої держави-члена.

З формулювання цього положення та мети, яку воно переслідує, впливає, що не можна припускати, що громадянин третьої країни, який є суб'єктом такого європейського ордеру на арешт і перебуває або проживає в державі-члені, що виконує ордер, обов'язково перебуває в ситуації, яка відрізняється від ситуації громадянина цієї держави-члена або громадянина іншої держави-члена, який перебуває або проживає в державі-члені, що виконує ордер, і є суб'єктом такого ордеру. Навпаки, ці особи можуть перебувати в порівнянних ситуаціях з метою застосування підстави необов'язкового виконання, передбаченої цим положенням, коли вони певною мірою інтегровані в державі-члені, що виконує ордер.

Отже, національне законодавство, що транспонує статтю 4(б) рамкового рішення, не відповідає статті 20 Хартії, якщо воно по-різному ставиться, з одного боку, до власних громадян та інших громадян Союзу та, з іншого боку, до громадян третіх країн, відмовляючи останнім, абсолютно і автоматично, в перевазі підстави для необов'язкового виконання, передбаченої в рамковому рішенні, навіть якщо ці громадяни третіх країн перебувають або проживають на території цієї держави-члена, і без урахування ступеня їх інтеграції в суспільство цієї держави-члена. Така різниця у ставленні не може розглядатися як об'єктивно виправдана.

Однак немає нічого, що перешкоджало б державі-члену при транспонуванні цього положення у своє внутрішнє законодавство здобути вигоду від підстав необов'язкового виконання, яку це положення встановлює, обумовлену тим, що цей громадянин перебував або постійно проживав у цій державі-члені протягом мінімального періоду часу, якщо ця умова не виходить за межі того, що необхідно для забезпечення того, щоб запитувана особа була певною мірою інтегрована в державі-члені, що виконує ордер.

По-друге, транспонування статті 4(б) рамкового рішення не може призвести до позбавлення судового органу, що виконує рішення, дискреційних повноважень, необхідних для прийняття рішення, з огляду на передбачувану мету соціальної реабілітації, чи відмовляти, чи ні у виконанні європейського ордеру на арешт.

Закон, подібний до того, про який йдеться, підриває мету соціальної реабілітації, позбавляючи судовий орган, що виконує ордер, повноважень оцінювати, чи достатні зв'язки громадянина третьої країни, зазначені в європейському ордері на арешт, з державою-членом, що виконує вирок, щоб вирішити, що виконання вироку в цій державі-члені збільшить шанси на реабілітацію після закінчення цього вироку.

Як другий крок, Суд стверджує, що для того, щоб оцінити доцільність відмови у виконанні європейського ордеру на арешт, виданого проти громадянина третьої країни, який перебуває або проживає на території держави-члена, що виконує ордер, судовий орган, що виконує ордер, повинен зробити загальну оцінку всіх конкретних елементів, що характеризують ситуацію запитуваної особи, здатну показати, що між цією особою та державою-членом, що виконує ордер, існують зв'язки, які можуть призвести до висновку, що ця особа достатньо інтегрована до цієї держави. Ці елементи включають сімейні, мовні, культурні, соціальні або економічні зв'язки, які громадянин третьої країни має з державою-членом, що виконує зобов'язання, а також характер, тривалість та умови його або її перебування в цій державі-члені.

Зокрема, якщо запитувана особа встановила центр свого сімейного життя та свої інтереси в державі-члені, що виконує зобов'язання, слід враховувати той факт, що соціальній реабілітації цієї особи після відбуття покарання сприятиме той факт, що вона може підтримувати регулярні та часті контакти зі своєю сім'єю та близькими їй людьми.

Рішення Суду (Друга Палата) від 6 липня 2023 року, Міністр юстиції та рівності (Запит про згоду – Наслідки первісного європейського ордеру на арешт), C-142/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Поліцейське та судове співробітництво у кримінальних справах – Європейський ордер на арешт – Рамкове рішення 2002/584/ЈНА – Стаття 27 – Переслідування \(обвинувачення\) за правопорушення, вчинене до видачі особи, крім того, за яке вона була передана – Запит про згоду, надісланий судовому органу, що виконує ордер – Європейський ордер на арешт, виданий прокурором держави-члена, який не є судовим органом, що може видавати ордер – Наслідки запиту про згоду](#)

За наказом Високого суду (Ірландія) про виконання трьох європейських ордерів на арешт, виданих у 2016 році, прокурорами Нідерландів, ОЕ було видано Нідерландам у 2017 році. Тоді його засудили до позбавлення волі.

У 2019 році слідчий суддя в Амстердамі (Нідерланди) звернувся до Високого суду відповідно до правила, викладеного в статті 27(3)(g) та статті 27(4) Рамкового рішення 2002/584,¹⁰⁸ з проханням надати згоду на судове переслідування (обвинувачення) ОЕ за злочини, вчинені до його видачі, крім тих, які були обґрунтовані первісних європейських ордерів на арешт. ОЕ заперечував проти цього прохання у Високому суді, стверджуючи, що первісні ордери на арешт, які були видані прокурорами, були прийняті органами влади, які не можуть вважатися «судовими органами, що видають ордер» у значенні статті 6(1) Рамкового рішення 2002/584. За словами ОЕ, цей факт перешкодив задоволенню прохання про надання

¹⁰⁸ Рамкове рішення Ради 2002/584/ЈНА від 13 червня 2002 року про європейський ордер на арешт та процедури передачі між державами-членами (OJ 2002 L 190, с. 1).

згоди. Однак наказом від 27 липня 2020 року Високий суд надав згоду, про яку йдеться.

У травні 2021 року Апеляційний суд (Ірландія) відхилив апеляцію ОЕ постановивши, що необхідно застосувати національну процесуальну норму естопеля, яка виключає оскарження наказу про видачу 2017 року, який мав силу *res judicata*.

У контексті апеляції, поданої ОЕ на це рішення до Верховного суду (Ірландія), який є запитуючим судом в цій справі, цей суд не впевнений щодо того, яким чином можна юридично класифікувати зв'язок між процедурою видачі та процедурою згоди.

Суд постановляє, що стаття 27(3)(g) та (4) Рамкового рішення 2002/584 повинна тлумачитися як така, що означає, що той факт, що європейський ордер на арешт, на підставі якого особа стала суб'єктом рішення про видачу, був виданий органом, який не є «судовим органом, що видає ордер» у значенні статті 6(1) цього рамкового рішення, не перешкоджає судовому органу, що виконує ордер, до якого було подано запит про це судовим органом, що видає ордер, у значенні статті 6(1), надати згоду на те, щоб ця особа була притягнута до відповідальності, засуджена або іншим чином позбавлена свободи за правопорушення, вчинені до її видачі, окрім тих, за які її видано.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що європейські ордери на арешт, видані прокурором держави-члена, який, здійснюючи свої повноваження з прийняття рішень, може отримувати вказівки у конкретній справі від виконавчої влади, не видаються відповідно до вимог, що випливають з Рамкового рішення 2002/584.

Далі Суд зазначає, що рішення про згоду має свою специфіку. З цієї причини воно повинне бути прийняте судовим органом, що виконує ордер, після окремого розгляду та незалежно від розгляду, спричиненого європейським ордером на арешт. Такий розгляд повинен проводитися відповідно до статті 27(4) Рамкового рішення 2002/584. Судовий орган, що виконує ордер, повинен спочатку перевірити, чи супроводжується поданий йому запит про згоду інформацією, необхідною відповідно до рамкового рішення, та перекладом.¹⁰⁹ По-друге, цей орган повинен також з'ясувати, чи підпадає саме правопорушення, щодо якого запитується згода, під зобов'язання про видачу відповідно до того ж рамкового рішення. По-третє, у світлі підстав для обов'язкового або необов'язкового невиконання, встановлених цим рамковим рішенням,¹¹⁰ він повинен оцінити чи може бути дозволено поширення обвинувачення на інші злочини, крім тих, за які відповідна особа була видана. Однак, з формулювання відповідних положень не зрозуміло, чи буде недолік, що впливає на первісний європейський ордер на арешт, таким, що перешкоджатиме судовому органу, що виконує ордер, надати запитувану згоду.

¹⁰⁹ Див. Статтю 8(1) та (2) Рамкового рішення 2002/584.

¹¹⁰ Див. Статті 3 та 4 Рамкового рішення 2002/584.

Крім того, Суд вважає, що визнання того, що умови, за яких було здійснено видачу, можуть бути предметом перегляду в контексті запиту про згоду, направлено відповідно до статті 27(3) (g) та (4) Рамкового рішення 2002/584, призведе до затримки з прийняттям рішення про згоду на підставах, не пов'язаних з тими, що передбачені в параграфі 4, що суперечитиме потребі в оперативності, яка лежить в основі цього рамкового рішення.

Зрештою, Суд зазначає, що в цій справі наказ про видачу 2017 року став остаточним незважаючи на те, що він був прийнятий після європейських ордерів на арешт, які були видані органами влади, що не можуть бути класифіковані як «компетентні судові органи» у значенні статті 6 Рамкового рішення 2002/584. Тому було б парадоксально ставити під сумнів, виходячи з цього факту, згоду на початку справи в основному провадженні, яка, зі свого боку, слідує за клопотанням такого компетентного судового органу.

2. Право на інформацію у кримінальному провадженні

Рішення Суду ЄС (Велика Палата) від 22 червня 2023 року, *K. V. and F. S.* (Позов *ex officio* про порушення у кримінальному провадженні), C-660/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Простір свободи, безпеки та правосуддя – Судова співпраця у кримінальних справах – Директива 2012/13/ЄС – Статті 3 та 4 – Обов'язок компетентних органів негайно інформувати підозрюваних та обвинувачених про їхнє право зберігати мовчання – Стаття 8\(2\) – Право посилатися на порушення такого зобов'язання – Національне законодавство, що забороняє суду першої інстанції розглядати таке порушення за власною ініціативою – Статті 47 та 48 Хартії основних прав Європейського Союзу](#)

22 березня 2021 року К.В. та F.S. були допитані працівниками поліції та заарештовані за вчинення крадіжки пального.

Французький суд, в якому було порушено кримінальне провадження проти К.В. та F.S., встановив, що були проведені певні слідчі дії та зроблені певні самообвинувальні заяви до того, як К.В. та F.S. були поінформовані про свої права, що суперечить національному законодавству,¹¹¹ що транспонує статті 3 та 4 Директиви 2012/13.¹¹²

У зв'язку із затримкою у їх взятті під варту та інформуванні про їхні права, зокрема право зберігати мовчання, цей суд вважав, що право не свідчити проти себе

¹¹¹ Стаття 63-1 Кримінально-процесуального кодексу Франції передбачає, зокрема, що особа, яка поміщена під варту, повинна бути негайно повідомлена старшим офіцером поліції або, під наглядом останнього, офіцером поліції про те, що вона має право на слухання, після встановлення її особи, робити заяви, відповідати на поставлені їй запитання або зберігати мовчання.

¹¹² Директива 2012/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 травня 2012 року про право на інформацію в кримінальному провадженні (OJ 2012 L 142, с. 1

було порушено. За таких обставин обшук транспортного засобу, тримання підозрюваних під вартою та всі подальші дії повинні, в принципі, бути скасовані. Однак у французькому кримінальному праві¹¹³ заява про визнання процесуальної недійсності, такої як порушення зобов'язання інформувати особу про право зберігати мовчання під час утримання цієї особи під вартою, повинна бути подана відповідною особою або адвокатом цієї особи перед будь-яким захистом по суті. Ні підозрювані, ні їх адвокат не заявляли про визнання недійсності через порушення цього зобов'язання, перш ніж виступити із захистом по суті.

Крім того, суд, що звернувся, стверджує, що, згідно з Касаційним судом, Франція (Court of Cassation, France), судам першої інстанції забороняється заявляти за власною ініціативою про недійсність процедури, окрім як за відсутності юрисдикції, оскільки, як і в цій справі, обвинувачений, який має право на допомогу адвоката, коли він з'являється або представлений перед судом першої інстанції, може заявити про таку недійсність до того, як він виступить із захистом по суті, і, крім того, може зробити це в апеляційному порядку, якщо він не з'явився або не був представлений в першій інстанції.

У цьому контексті суд, що надіслав запит, запитав Суд ЄС, чи сумісна із законодавством ЄС заборона порушувати зобов'язання, таке як зобов'язання, викладене у статтях 3 та 4 Директиви 2012/13, негайно інформувати підозрюваних та обвинувачених про їхнє право зберігати мовчання.

У своєму рішенні Суд, засідаючи як Велика Палата, відповідає, що статті 3 та 4 та стаття 8(2) Директиви 2012/13, прочитані у світлі статей 47 та 48 Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»), не перешкоджають національному законодавству, яке забороняє суду першої інстанції у кримінальній справі порушувати з власної ініціативи з метою скасування процедури за порушення зобов'язання, покладеного на компетентні органи, негайно інформувати підозрюваних або обвинувачених осіб про їхнє право зберігати мовчання, якщо ці підозрювані або обвинувачені не були позбавлені практичної та ефективної можливості мати доступ до адвоката,¹¹⁴ якщо це необхідно, отримавши правову допомогу,¹¹⁵ і якщо вони, як і їхні адвокати, якщо такі є, мали право на доступ до своєї справи та право посилатися на це порушення протягом розумного періоду часу.

Висновки Суду

Суд нагадує, що Директива 2012/13¹¹⁶ ґрунтується на правах, викладених, зокрема, у статтях 47 та 48 Хартії, і спрямована на сприяння реалізації цих прав щодо

¹¹³ У цьому випадку ст. 385 КПК.

¹¹⁴ Відповідно до статті 3 Директиви Європейського Парламенту та Ради 2013/48/ЄС від 22 жовтня 2013 року про право доступу до адвоката в кримінальному провадженні та в провадженні за європейським ордером на арешт, а також про право інформувати третю сторону про позбавлення волі та спілкуватися з третіми особами та консульськими органами під час позбавлення волі (ОJ 2013 L 294, с. 1).

¹¹⁵ Як передбачено Директивою (ЄС) 2016/1919 Європейського Парламенту та Ради від 26 жовтня 2016 року про правову допомогу підозрюваним та обвинуваченим у кримінальному провадженні та розшукуваним особам у провадженні за європейським ордером на арешт (ОВ 2016 L 297, с. 1).

¹¹⁶ Див. Преамбулу 14 Директиви 2012/13.

підозрюваних або обвинувачених у кримінальному провадженні. Право зберігати мовчання гарантується не тільки статтею 48 Хартії, що стосується презумпції невинуватості та права на захист, але й другим параграфом статті 47 Хартії, що стосується права на справедливий розгляд.

Стаття 3(1)(e) та (2) та стаття 4 (1) та (2) Директиви 2012/13 встановлюють обов'язок компетентних органів держав-членів негайно інформувати підозрюваних або обвинувачених про їхні права, зокрема про право зберігати мовчання. У будь-якому випадку така інформація повинна бути надана не пізніше першого офіційного допиту підозрюваного або обвинуваченого поліцією або іншим компетентним органом.

Відповідно до статті 8(2) Директиви 2012/13, держави-члени повинні забезпечити, щоб підозрювані або обвинувачені особи або їхні адвокати мали право оскаржувати, відповідно до процедур, передбачених національним законодавством, можливе ненадання або відмову компетентних органів надати інформацію відповідно до цієї директиви. Оскільки це положення, зокрема, призначене для застосування в ситуації, коли інформація про право зберігати мовчання була надана пізно, підозрювані або обвинувачені особи або їхні адвокати повинні мати можливість оскаржити відсутність належного інформування.

Згадане вище положення, однак, не вказує ні на процедуру та строки, протягом яких підозрювані та обвинувачені особи, а також їхні адвокати, якщо такі є, можуть оскаржити порушення зобов'язання негайно повідомити таких підозрюваних та обвинувачених про їхнє право зберігати мовчання, ні на можливі процесуальні наслідки неоскарження такого порушення, такі як повноваження суду першої інстанції у кримінальній справі порушувати такий розгляд за власною ініціативою з метою скасування процедури. Таким чином, держави-члени мають певну свободу дій для встановлення цієї процедури та цих наслідків.

Тим не менш, при імплементації Статті 3(1) (e), Статті 4 (1) та Статті 8(2) Директиви 2012/13, держави-члени повинні, відповідно до Статті 51(1) Хартії, забезпечити дотримання вимог, що впливають як з права на ефективний засіб правового захисту, так і на справедливе слухання, викладених у першому та другому параграфах Статті 47 Хартії, а також прав на захист, викладених у Статті 48(2) Хартії, яким надається конкретне вираження цими положеннями Директиви 2012/13.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що відповідно до пояснень, наданих урядом Франції, французьке кримінальне законодавство¹¹⁷ дозволяє підозрюваним або обвинуваченим особам, а також їхнім адвокатам, якщо такі є, в будь-який час, між їхнім взяттям під варту та поданням захисту по суті, посилатися на будь-яке порушення стосовно зобов'язання негайно інформувати підозрюваних або обвинувачених про своє право зберігати мовчання, і слід чітко вказати, що як підозрювані, так і обвинувачені особи, а також їхні адвокати мають право доступу до справи і, зокрема, до протоколу повідомлення про запобіжний захід та пов'язані з ним права.

¹¹⁷ Зокрема, стаття 63-1(3), стаття 63-4-1 та стаття 385 Кримінально-процесуального кодексу.

Держави-члени, на підставі свободи дій, наданої їм Директивою 2012/13, можуть обмежити час, протягом якого таке посилання на порушення може здійснюватись і має передувати поданню захисту по суті. Зокрема, заборона суду першої інстанції розглядати це порушення за власною ініціативою з метою скасування процедури поважає, в принципі, права, закріплені Хартією, за умови, що підозрювані, обвинувачені особи або їхні адвокати мали практичну та ефективну можливість посилатися на відповідне порушення та мали розумний період часу для цього, а також доступ до справи.

Однак цей висновок застосовується лише в тій мірі, в якій впродовж усього періоду, коли ці особи могли посилатися на порушення статті 3(1) (e) та статті 4(1) Директиви 2012/13, вони – практично та ефективно – мали право доступу до адвоката, як викладено в статті 3 Директиви 2013/48 і чому сприяє система правової допомоги, передбаченої Директивою 2016/1919.

Той факт, що підозрюваним та обвинуваченим повинна бути надана практична та ефективна можливість відповідно до національного законодавства проконсультуватися з адвокатом, однак, не перешкоджає їм, якщо вони відмовляються від цієї можливості, зіштовхнутися з можливими наслідками такої відмови, якщо вона була надана відповідно до Директиви 2013/48. У зв'язку з цим підозрюваному або обвинуваченому повинна бути надана, в усній або письмовій формі, чітка та достатня інформація простою та зрозумілою мовою про зміст права на доступ до адвоката та можливі наслідки відмови від нього, а відмова повинна бути надана добровільно та однозначно.

Нарешті, Суд зазначає, що відповідно до прецедентного права Європейського суду з прав людини, у випадках коли було виявлено процесуальний недолік, національні суди повинні провести оцінку того, чи було виправлено цей процесуальний недолік під час подальшого провадження, оскільки відсутність оцінки цього факту сама по собі є *prima facie* несумісною з вимогами справедливого судового розгляду відповідно до статті 6 Європейської конвенції з прав людини.¹¹⁸ Таким чином, якщо підозрюваний не був своєчасно поінформований про привілей не свідчити проти себе та право зберігати мовчання, необхідно оцінити, чи, незважаючи на це, кримінальне провадження в цілому можна вважати справедливим, беручи до уваги ряд факторів, включаючи те, чи є заяви, зроблені без надання такої інформації, невід'ємною або значною частиною доказових свідчень, а також силу інших доказів у справі.¹¹⁹

¹¹⁸ ЄСПЛ, 28 січня 2020 року, Mehmet Zeki Çelebi v. Turkey, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, § 51.

¹¹⁹ Див. ЄСПЛ, 13 вересня 2016 року, Ibrahim and Others v. the United Kingdom, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, §§ 273 та 274.

VI. Судова співпраця у цивільних справах: Регламент Ради ЄС № 2201/2003 щодо юрисдикції та визнання і виконання судових рішень у справах із сімейних відносин і питаннях про батьківську відповідальність

Рішення Суду (Четверта Палата) від 13 липня 2023 року, ТТ (Незаконне переміщення дитини), С-87/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Юрисдикція у справах щодо батьківської відповідальності – Регламент Ради \(ЄС\) № 2201/2003 – Статті 10 і 15 – Передача до суду іншої держави-члена, яка краще підходить для розгляду справи – Умови – Суд держави-члена, до якої дитина була незаконно переміщена – Гаазька конвенція 1980 року – Найкращі інтереси дитини](#)

Громадяни Словаччини ТТ та АК є батьками V та M, народжених у Словаччині у 2012 році. У 2014 році сім'я переїхала до Австрії. ТТ та АК розійшлися у 2020 році, і АК привезла дітей до себе до Словаччини без згоди ТТ. Потім ТТ звернувся із заявою про повернення дітей до словацького суду відповідно до Гаазької конвенції 1980 року.¹²⁰ Паралельно він подав заяву до австрійського суду з метою отримання одноосібної опіки над двома дітьми. АК звернулася до цього ж суду з проханням, аби словацький суд здійснив свою юрисдикцію щодо опіки над дітьми відповідно до Регламенту № 2201/2003,¹²¹ ¹²² стверджуючи, що словацькі суди забезпечать кращі можливості для вирішення питання про батьківську відповідальність за двох дітей.

Запитуючий суд задається питанням про те, чи може юрисдикція щодо опіки над дитиною бути передана відповідно до Регламенту № 2201/2003,⁶⁰¹²³ до суду держави-члена, де дитина прижилася у своєму звичайному місці проживання після неправомірного переміщення, і чи є умови, встановлені для такої передачі, вичерпними.

Розглянувши цю справу Суд ЄС надає роз'яснення щодо умов, за яких суд держави-члена, який має юрисдикцію ухвалювати рішення по суті у справі з питання батьківської відповідальності відповідно до статті 10 Регламенту № 2201/2003, у виняткових випадках, може просити про передачу цієї справи, передбачених статтею 15(1)(b) цього регламенту, до суду держави-члена, до якої дитина була незаконно переміщена одним з її батьків.

¹²⁰ Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, укладена в Гаазі 25 жовтня 1980 року.

¹²¹ Регламент Ради (ЄС) № 2201/2003 від 27 листопада 2003 року щодо юрисдикції та визнання і виконання судових рішень у справах сімейних відносин і питаннях батьківської відповідальності, що скасовує Регламент (ЄС) № 1347/2000 (ОJ 2003 L 338, с. 1). Стаття 15 Регламенту № 2201/2003 передбачає, що, як виняток, суди держави-члена, які мають юрисдикцію по суті справи у справах батьківської відповідальності, можуть вимагати передачі цієї справи або її конкретної частини до суду іншої держави-члена, з якою дитина має особливий зв'язок, якщо цей суд має кращі можливості для розгляду справи та якщо передача відповідає найкращим інтересам дитини.

¹²² Зокрема, зі статтею 15(1)(b), (2)(a) та (5) цього Регламенту.

¹²³ Відповідно до статті 15(1)(b) цього Регламенту.

Висновки Суду

Правила про юрисдикцію у питаннях батьківської відповідальності, що містяться в Регламенті № 2201/2003, були розроблені з метою задоволення найкращих інтересів дитини, і з цією метою вони віддають перевагу критерію близькості. Таким чином, загальне правило юрисдикції встановлено¹²⁴ на користь судів держави-члена, в якій дитина постійно проживає на момент розгляду справи судом. Однак, це правило застосовується¹²⁵ з урахуванням, зокрема, статті 10 цього Регламенту, яка наділяє юрисдикцією судів держави-члена, в якій ця дитина постійно проживала безпосередньо перед незаконним переміщенням або утриманням. Це положення, яке має на меті запобігання неправомірного переміщення або утримання дітей між державами-членами, зводить нанівець наслідки застосування загального правила юрисдикції у випадку неправомірного переміщення відповідної дитини, а саме передачі юрисдикції державі-члену, де дитина, можливо, набула нового звичного місця проживання, після його або її неправомірного переміщення чи утримання.

Крім того, стаття 15 Регламенту № 2201/2003 передбачає засоби співпраці, за допомогою яких суд держави-члена, який має юрисдикцію для розгляду справи, може, як виняток, передати її до суду іншої держави-члена, за умови, що цей суд визнає юрисдикцію протягом шести тижнів. Суд, юрисдикція якого ґрунтується на статті 10 Регламенту № 2201/2003, також має право просити про передачу, і не виключено, що передача може бути здійснена до суду держави-члена, до якої відповідна дитина була незаконно переміщена одним з його або її батьків. Найкращі інтереси дитини, що є однією з цілей, переслідуваних Регламентом № 2201/2003, є основоположним міркуванням, і передача, про яку йде мова, повинна відповідати цим найкращим інтересам. Таким чином мета, переслідувана Регламентом № 2201/2003 полягає в тому, щоб суд, що має юрисдикцію у справах про батьківську відповідальність на підставі статті 10 цього Регламенту, мав можливість просити передати справу, щодо якої вона розглядається, до суду держави-члена, до якої відповідна дитина була незаконно переміщена одним з її батьків.

Однак запит про передачу може бути поданий лише в тому випадку, якщо дотримано три сукупні та вичерпні умови,¹²⁶ а саме: що існує «особливий зв'язок» між дитиною та іншою державою-членом, що суд, який має юрисдикцію для розгляду справи по суті, вважає, що суд цієї іншої держави-члена «краще підходить» для розгляду справи, і що така передача відповідає найкращим інтересам дитини, в тій мірі, в якій це не завдає шкоди становищу відповідної дитини. Наявність заяви про повернення, поданої на підставі Гаазької конвенції 1980 року, стосовно якої ще не було прийнято остаточного рішення в державі-члені, до якої відповідна дитина була незаконно переміщена одним з її батьків, не перешкоджає передачі юрисдикції, про

¹²⁴ Відповідно до статті 8(1) цього Регламенту.

¹²⁵ Відповідно до статті 8(2) цього Регламенту.

¹²⁶ Вичерпно перераховано у статті 15(1) Регламенту № 2201/2003.

яку йдеться, але цей факт слід враховувати при аналізі того, чи були виконані умови, встановлені для такої передачі.

У зв'язку з цим, по-перше, той факт, що держава-член є місцем громадянства дитини, є одним з критеріїв, що дозволяє встановити, що ця дитина має «особливий зв'язок» з цією державою-членом.

По-друге, що стосується умови, що суд, якому передбачається передати справу повинен бути «в кращому становищі» для її розгляду, то суд, що має юрисдикцію, повинен враховувати кілька факторів. Перш за все, передача повинна забезпечити реальну та конкретну користь для прийняття рішення, що стосується дитини, порівняно з тим, якби справа продовжувала розглядатись судом, що має юрисдикцію. Серед іншого, це стосується випадків, коли суд, якому передбачається передати справу, на вимогу сторін основного провадження та відповідно до застосованих процесуальних норм, ухвалив ряд невідкладних тимчасових заходів на основі, зокрема, статті 20 Регламенту № 2201/2003. Далі, така передача не може призвести до явного ризику того, що один з батьків, який подає заяву про повернення дитини, буде позбавлений можливості ефективно представити свої аргументи перед судом, до якого передбачається передати справу. Зрештою, якщо заява про повернення на підставі Гаазької конвенції 1980 року була подана до компетентних органів держави-члена, до якої відповідна дитина була незаконно переміщена, жоден суд цієї держави-члена не може вважатися «кращим» для розгляду справи до спливу шести тижнів, встановлених для прийняття рішення щодо заяви про повернення дитини.¹²⁷ Крім того, суттєва затримка судів цієї держави-члена в прийнятті рішення за цією заявою може становити фактор, що впливає на висновок про те, що ці суди мають кращі можливості для ухвалення рішення по суті з прав опіки. Після отримання інформації про неправомірне переміщення дитини суди Договірної держави, до якої була переміщена дитина, не можуть приймати рішення щодо суті прав опіки, допоки не буде встановлено, що, зокрема, умови для повернення дитини не виконані.¹²⁸

По-третє, що стосується умови про найкращі інтереси дитини, то оцінка цієї умови не може ігнорувати тимчасову неможливість для судів держави-члена, до якої дитина була незаконно переміщена одним з її батьків, приймати рішення щодо суті прав опіки відповідно до цих найкращих інтересів, до того, як суд цієї держави-члена, який розглядає заяву про повернення цієї дитини, принаймні, ухвалив рішення щодо неї.

¹²⁷ Викладено у статті 11 Гаазької конвенції 1980 року та статті 11 Регламенту № 2201/2003.

¹²⁸ Стаття 16 Гаазької конвенції 1980 року.

VII. Конкуренція

1. Угоди, рішення та узгоджені дії (стаття 101 ДФЄС)

Рішення Суду (Перша Палата) від 20 квітня 2023 року, *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos*, C-25/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Подання на попереднє рішення – Конкуренція – Вертикальні обмеження конкуренції – стаття 101(1) та (2) ДФЄС – Принцип ефективності – Регламент (ЄС) № 1/2003 – Стаття 2 – Директива 2014/104/ЄС – Стаття 9(1) – Обов'язкова сила остаточних рішень національних органів з питань конкуренції, які визнають порушення норм конкурентного права – Часове та матеріальне застосування – Позови про відшкодування збитків та визнання недійсності угоди за порушення положень законодавства ЄС про конкуренцію

Рішеннями від 11 липня 2001 року та 30 липня 2009 року іспанські органи з питань конкуренції, по суті, визнали, що, встановивши в контексті своїх договірних відносин з певними іспанськими станціями технічного обслуговування роздрібні ціни на паливо, Repsol порушив норми конкурентного законодавства¹²⁹. Так як дії, спрямовані на оскарження цих рішень були невдалими, рішення стали остаточними.

Після зазначених рішень власники станції технічного обслуговування подали до Juzgado de lo Mercantil No 2 de Madrid (Комерційний суд № 2, Мадрид, Іспанія; «національний суд»), по-перше, позов про визнання недійсними ексклюзивних контрактів на постачання, укладених з Repsol протягом періоду з 1987 по 2009 рік у зв'язку з діяльністю цієї станції технічного обслуговування та, по-друге, позов про збитки, вимагаючи відшкодування шкоди, яка, ймовірно, була заподіяна цими контрактами. Для досягнення мети вони поклалися на ці рішення, щоб продемонструвати наявність відповідного порушення.

За таких обставин національний суд із самого початку зазначає, що відповідно до статті 2 Регламенту № 1/2003¹³⁰, тягар доведення порушення статті 101 ДФЄС лежить на стороні, що стверджує про порушення. Він додає, що, в принципі, відповідно до статті 9(1) Директиви 2014/104¹³¹, у позові про відшкодування збитків, поданому за рішенням національного органу з питань конкуренції, яке стало остаточним, відповідний заявник може мати можливість виконати свій тягар доведення наявності порушення, продемонструвавши, що це рішення стосується конкретно договірних відносин, про які йдеться. У цьому контексті національний суд

¹²⁹ Рішення, про які йде мова, надалі разом іменуватимуться «рішення іспанських органів з питань конкуренції».

¹³⁰ Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про впровадження правил конкуренції, викладених у статтях 81 і 82 Договору (ОJ 2003 L 1, р. 1).

¹³¹ Своім рішенням суд відповідає на зазначені питання та ухвалює рішення про тимчасову та матеріальну застосовність Директиви 2014/104.

ставити питання про обов'язкову силу рішень іспанських органів з питань конкуренції у цій справі про порушення норм конкурентного законодавства. Крім того, той суд запитує, які наслідки випливають з можливої недійсності ексклюзивних контрактів на поставку, укладених між власниками CTO та Repsol.

Висновки Суду

По-перше, тією мірою, якою національний суд посилається на статтю 9(1) Директиви 2014/104, Суд зазначає, що це положення могло мати відношення до результату спору в основному провадженні, лише якщо цей спір підпадає під його матеріальну та часову сферу дії. У зв'язку з цим Суд зазначає на початку, що матеріальна сфера дії Директиви 2014/104 обмежена виключно позовами про відшкодування збитків, поданими за порушення правил конкуренції, і, таким чином, не поширюється на інші види дій щодо порушення положень законодавства про конкуренцію, наприклад на позови про визнання недійсності угоди, подані відповідно до статті 101(2) ДФЄС.

Що стосується застосовності статті 9(1) Директиви 2014/104 у часі до позову про відшкодування збитків, поданих власниками станції обслуговування, що розглядається в основному провадженні, Суд зазначає, що це положення встановлює неспростовну презумпцію щодо існування порушення законодавства про конкуренцію і, таким чином, відноситься до наявності одного зі складових елементів цивільно-правової відповідальності за порушення норм конкурентного законодавства. У тих умовах така норма має бути класифікована як матеріальна норма в значенні статті 22 цієї директиви, яка регулює його часове застосування¹³².

Беручи до уваги матеріальний характер статті 9 цієї директиви та оперативних механізмів цього положення, Суд підкреслює, що момент часу, в який неспростовна презумпція, згадана в цьому положенні, є застосовною *ratione temporis* – це час, що відповідає даті, коли прийняте рішення національного органу з питань конкуренції стало остаточним. Однак у цій справі Директива 2014/104 не була транспонована Законом Іспанії в межах терміну для його транспонування. Таким чином, рішення іспанських органів з питань конкуренції набули остаточного характеру до дати закінчення цього терміну, ситуацію, про яку йдеться в тому основному провадженні, було встановлено. З цього випливає, що в даній справі стаття 9(1) цієї Директиви не застосовується *ratione temporis*. За таких обставин Суд вважає, що в у цій справі необхідно вивчити національне законодавство у світлі статті 101 ДФЄС, як встановлено статтею 2 Регламенту № 1/2003.

По-друге, Суд розглядає, що стосується суті, питання обов'язкової сили остаточних рішень національних органів з питань конкуренції про виявлення порушення законодавства про конкуренцію в контексті позову про визнання недійсною угоди і позову про відшкодування збитків.

¹³² Стаття 22(1) Директиви 2014/104 виключає будь-яке ретроактивне застосування положень цієї директиви, які є матеріальними за своєю природою

У зв'язку з цим він нагадує, що хоча стаття 2 Регламенту № 1/2003 прямо регулює тягар доказування порушення статті 101 ДФЄС, будь то національне провадження чи провадження в ЄС, факт залишається фактом, що цей регламент не містить жодних положень щодо наслідків остаточних рішень національного органу з питань конкуренції в контексті дій з оголошення недійсності угоди згідно зі статтею 101(2) ДФЄС та/або позовів про відшкодування збитків за порушення конкурентного права.

Таким чином, за відсутності норм ЄС, які регулюють питання, які застосовуються *ratione materiae* або *ratione temporis*, внутрішня правова система кожної держави-учасниці має встановити детальні правила, які регулюють реалізацію права вимагати визнання недійсними угод або рішень згідно статті 102 ДФЄС та права на компенсацію шкоди, заподіяної внаслідок порушення статті 101 ДФЄС, включаючи ті, що стосуються обов'язкових наслідків остаточних рішень національних органів з питань конкуренції в контексті таких видів дій за умови дотримання принципів еквівалентності та наявної ефективності.

Забезпечити примусове виконання позовів про відшкодування збитків через порушення статті 101 ДФЄС буде надміру складно, якщо остаточні рішення органу з питань конкуренції не будуть мати жодної сили незалежно від цивільних позовів про відшкодування збитків або позовів про встановлення недійсності угод або рішень, заборонених цією статтею, винесених після таких остаточних рішень та в суді тієї самої держави-учасниці, у якій цей орган здійснює свою юрисдикцію.

Таким чином, Суд вважає, що для того, щоб гарантувати ефективне застосування статей 101 і 102 ДФЄС у контексті цих дій наявність порушення законодавства ЄС про конкуренцію, встановленого в таких рішеннях, повинна вважатися прийнятою заявником, доки не буде доведено протилежне, що, в свою чергу, перекаже тягар доведення, визначений статтею 2 Регламенту № 1/2003, на відповідача, за умови, що характер і матеріальний, особистий, часовий і територіальний обсяг в стверджуваних порушеннях, які є предметом позову заявника, відповідають порушенням, виявленим у цих рішеннях. Проте, там, де відповідність таким чином вимагається лише частково, висновки в такому рішенні свідчать лише про існування фактів, яких ці висновки стосуються.

По-третє, і останнє, Суд вважає за умови, якщо заявнику вдасться встановити наявність порушення статті 101 ДФЄС, яке є предметом його позову про визнання недійсності угоди, поданого згідно зі статтею 101(2) ДФЄС, та свого позову про відшкодування збитків у зв'язку з цим порушенням, саме національний суд має визначити всі наслідки цього та зробити висновок, серед іншого, про автоматичну недійсність усіх тих договірних положень, які несумісні зі статтею 101(1) ДФЄС.

2. Концентрація

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 17 травня 2023 року, *EVN v. Commission*, T-312/20

Конкуренція – Концентрація – Німецький ринок електроенергії – Рішення про визнання концентрації сумісною з внутрішнім ринком – Позов про скасування – *Locus standi* – Прийнятність – Обов'язок викласти причини – Поняття «єдиної концентрації» – Право на ефективний судовий захист – Право бути почутим – Визначення ринку – Період аналізу – Аналіз ринкової влади – Вирішальний вплив – Явні помилки оцінки – Обов'язок обачності

У березні 2018 року компанії «RWE AG» та «E.ON», діяльність яких регулюється німецьким законодавством, оголосили, що хочуть брати участь у комплексному обміні активами за допомогою трьох операцій концентрації («загальна транзакція»).

Під час першої операції з концентрації компанія RWE, яка діяла по всьому ланцюжку постачання електроенергії в кількох європейських країнах, бажала отримати одноосібний або спільний контроль над певними генеруючими активами E.ON, постачальника електроенергії, який працював в кількох європейських країнах. Друга операція з концентрації полягала в придбанні компанією E.ON виключного контролю над розподілом та роздрібною торгівлею енергією, а також над деякими виробничими активами Innogy SE, дочірньої компанії RWE. Що стосується третьої операції з концентрації, то вона стосувалася придбання RWE 16,67% акцій E.ON.

Перша та друга операції з концентрації були перевірені Європейською комісією, тоді як третя операція була перевірена Федеральною службою з питань конкуренції (Bundeskartellamt), Німеччина.

У квітні 2018 року німецька компанія «EVN GmbH», яка виробляє електроенергію на території Німеччини як з традиційних, так і з відновлюваних джерел, повідомила Комісію про своє бажання взяти участь у процедурі, що стосується першої та другої операцій з концентрації, і, отже, отримати документи, що їх стосуються.

Комісія була повідомлена про першу операцію з концентрації 22 січня 2019 року. Рішенням від 26 лютого 2019 року¹³³ («спірне рішення») Комісія вирішила не виступати проти операції, про яку було повідомлено, і оголосила, що вона сумісна з внутрішнім ринком відповідно до положень Регламенту № 139/2004.¹³⁴

¹³³ Рішення Комісії C(2019) 1711 остаточне від 26 лютого 2019 року, яке визнало концентрацію сумісною з внутрішнім ринком і з Угодою про Європейську економічну зону (справа M.8871 – RWE/E.ON Assets).

¹³⁴ Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентраціями між компаніями («Регламент ЄС про злиття») (ОВ 2004 L 24, с. 1). Згідно зі статтею 6(1)(b) цього Регламенту, якщо Комісія вважає, що концентрація, про яку повідомлено, не викликає серйозних сумнівів щодо її сумісності зі спільним ринком, вона повинна прийняти рішення не заперечувати їй і повинна заявити, що вона сумісна зі спільним ринком.

EVN¹³⁵ подала позов до Суду з вимогою скасувати спірне рішення. Відхиляючи цей позов, Суд уточнив, перш за все, концепцію «єдиної концентрації» щодо обміну активами. Далі, він вперше зобов'язав Комісію публікувати рішення, ухвалені згідно зі статтею 6(1)(b) Регламенту № 139/2004. Нарешті, він уточнив тривалість періоду, протягом якого Комісія повинна здійснити аналіз з метою оцінки сумісності концентрації, про яку йдеться, із внутрішнім ринком, і розглянув концепцію «загального володіння акціями».

Висновки Загального Суду

Перш за все, Суд відхиляє заяву RWE про неприйнятність, яка ґрунтувалася на відсутності у EVN права на подання позову.

У цьому контексті Суд нагадує, що згідно з частиною четвертою статті 263 ДФЕС фізична або юридична особа може порушити провадження проти рішення, адресованого іншій особі, лише якщо це рішення стосується її безпосередньо та особисто.

Що стосується першої складової, Суд зазначає, що спірне рішення, дозволяючи негайно ввести в дію першу операцію з концентрації, було здатне негайно змінити стан відповідних ринків. Звідси випливає, що спірне рішення безпосередньо стосувалося компанії EVN, яка діє на цьому ринку.

Стосовно того, чи рішення про те, що операція з концентрації є сумісною з внутрішнім ринком, стосувалося EVN особисто, Суд зазначає, що індивідуальна зацікавленість компанії, яка є третьою стороною концентрації, залежить, з одного боку, від впливу на її позицію на ринку, а з іншого – від її участі в адміністративній процедурі. У цій справі, з огляду на значну залученість EVN до адміністративної процедури, її статус як конкурента сторін злиття та потенційний вплив на вартість певних інвестицій, визначених EVN після концентрації, її слід розглядати як таку, якої спірне рішення стосувалося особисто.

По-друге, по суті, Суд відхиляє клопотання про критику дій Комісії за те, що вона, з одного боку, не розглянула третю операцію з концентрації, а з іншого боку, не розглядала три операції з концентрації як компоненти єдиної концентрації.

Що стосується третьої операції з концентрації, Суд визнає, що EVN не має підстав стверджувати, що це концентрація для цілей статті 3 Регламенту № 139/2004.¹³⁶

У зв'язку з цим Суд зазначає, по-перше, що формально позов стосується лише рішення Комісії, яке визнало першу операцію концентрації сумісною з внутрішнім

¹³⁵ Варто зауважити, що ще десять компаній також домагалися скасування цього рішення. Усі ці позови були відхилені або як неприйнятні, або по суті. Див. пов'язані серії справ: рішення від 17 травня 2023 року, Stadtwerke Leipzig v Commission, T-313/20, Stadtwerke Hameln Weserbergland v Commission, T-314/20, TEAG v Commission, T-315/20, Naturstrom v Commission, T-316/20, EnergieVerbund Dresden v Commission, T-317/20, eins energie in sachsen v Commission, T-318/20, GGEW v Commission, T-319/20, Mainova v Commission, T-320/20, та Stadtwerke Frankfurt am Main v Commission, T-322/20.

¹³⁶ Це положення під назвою «Визначення концентрації» містить критерії, яким має відповідати операція, щоб вважатися концентрацією за визначенням права ЄС.

ринком. Це рішення прямо не визначало класифікацію третьої операції у світлі поняття «концентрація» а отже і те, чи має Комісія компетенцію оцінювати її сумісність із внутрішнім ринком. Тому EVN не може просити Суд винести рішення щодо питання компетенції, яке не було розглянуте Комісією в рішенні, яке є предметом позову. Крім того, якщо EVN вважала, що третя операція з концентрації може мати значення на рівні Союзу, саме EVN мала подати скаргу до Комісії, щоб попросити її вирішити справу, оскільки в таких випадках від Комісії вимагається визначити принцип своєї компетенції як контролюючого органу.

По-друге, і в будь-якому випадку, придбання неконтрольного (міноритарного) пакету акцій може призвести до контролю лише тоді, коли до такого неконтрольного пакету акцій додаються певні права, що забезпечує одноосібний контроль *de jure*, або якщо міноритарний акціонер отримує через надзвичайні обставини одноосібний контроль *de facto*.¹³⁷ У цій справі EVN не стверджувала, що до придбаного RWE неконтрольного пакету акцій додавалися особливі права, і не вказала, що RWE отримала *de facto* одноосібний контроль над E.ON.

Що стосується питання, чи можна розглядати три операції з концентрації як компоненти єдиної концентрації, Суд зауважує, що для цього мають бути виконані дві умови.¹³⁸ По-перше, операції мають бути взаємозалежними таким чином, щоб жодна з них не виконувалася без інших. По-друге, результатом цих операцій має бути надання одному чи декільком компаніям прямого чи опосередкованого економічного контролю над діяльністю однієї чи кількох інших компаній. З огляду на ці умови концепція «єдиної концентрації» не може застосовуватися, коли взаємозалежні компанії отримують контроль над різними цілями, як у випадку обміну активами.

У цьому випадку з аналізу Суду випливає, що вся транзакція відповідає умові щодо взаємозалежності, але не умові щодо результату. Між трьома операціями концентрації немає функціонального зв'язку, оскільки вся спірна транзакція не є концентрацією, за допомогою якої здійснюються кілька проміжних транзакцій з метою отримання контролю над однією чи декількома компаніями однією і тією самою компанією чи компаніями. За таких обставин, оскільки одна з умов не виконана, Комісія справедливо дійшла висновку, що три операції з концентрації не були компонентами єдиної концентрації.

Зважаючи на це, немає нічого суперечливого в тому, що Комісія аналізувала першу та другу операції з концентрації окремо, хоча і врахувала у спірному рішенні наслідки, які вони мали одна для одної відповідно.

У зв'язку з цим в якості попереднього міркування Суд зазначає, що, навіть якби було необхідно підтвердити існування правила пріоритету в умовах, встановлених Комісією, а саме те, що концентрація повинна аналізуватися з огляду на всі транзакції, про які було раніше оголошено, до даної справи це б не було застосовано. Про першу операцію з концентрації було офіційно оголошено перед другою операцією з концентрації. Суд додав, що, беручи до уваги юридичну та

¹³⁷ див. з цього приводу параграфи 57 і 59 Кодифікованого повідомлення про юрисдикцію відповідно до Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004 щодо контролю за концентраціями між компаніями (ОВ 2008 С 95, с. 1).

¹³⁸ Для цього див. пункт 20 декларативної частини та статтю 3(1)(b) Регламенту № 139/2004.

фактичну взаємозалежність спірних операцій концентрації, механічне застосування цього правила могло б мати довільний вплив на обсяг повноважень Комісії щодо проведення аналізу. Таким чином, у тій мірі, в якій ці операції концентрації мають зв'язок, що дозволяє Комісії отримати розуміння ймовірного впливу, який кожна концентрація здійснить на ринок, саме Комісія повинна взяти це до уваги в загальній оцінці всіх відповідних доказів, яку вона проводить щодо кожної з цих операцій. Вони становлять, з огляду на інші операції, елемент, який Комісія повинна взяти до уваги у своєму загальному аналізі впливу операції на внутрішній ринок.

Далі Суд відхиляє заяву про порушення права на ефективний судовий захист, оскільки опублікування спірного рішення відбулося після того, як минув значний проміжок часу, зазначаючи, що несвоєчасна публікація акта Союзу не має жодного значення для дійсності цього акта.

У своєму аналізі Суд зазначає, що хоча Регламент № 139/2004 не вимагає публікації в Офіційному журналі Європейського Союзу рішень Комісії, прийнятих згідно зі статтею 6(1)(b) цього Регламенту, на практиці Комісія має самостійне зобов'язання оприлюднювати такі рішення і робити це, забезпечуючи збереження конфіденційності інформації, пов'язаної з професійною таємницею або з іншими пов'язаними з державною політикою винятками.¹³⁹ Суд вважає, що такий підхід узгоджується із зобов'язанням Комісії гарантувати шляхом належного оприлюднення право третіх сторін, яких безпосередньо та особисто стосуються такі рішення, на ефективний судовий захист.

Нарешті, Суд відхиляє заяву про явні помилки, зроблені Комісією в її оцінці сумісності спірної концентрації з внутрішнім ринком з огляду на, серед іншого, вибір періоду аналізу, який нібито був надто коротким, і, по-друге, з огляду на перевірку впливу, який RWE могла б мати на E.ON, який, як стверджується, є недостатнім, зокрема з огляду на їхній спільний пакет акцій.

Стосовно періоду аналізу, Суд нагадує, що під час контролю за злиттям Комісія повинна оцінити, чи є концентрація такою, що може значно перешкодити ефективній конкуренції на внутрішньому ринку або на його суттєвій частині. Проспективний аналіз, який полягає у вивченні того, як концентрація могла б змінити фактори, що визначають стан конкуренції на певному ринку, вимагає розгляду різних причинно-наслідкових ланцюгів з метою визначення того, які з них є найбільш імовірними. З цього випливає, що Комісія повинна провести оцінку наслідків концентрації протягом періоду, максимальна тривалість якого не може перевищувати – з достатнім ступенем певності – часовий проміжок, протягом якого можуть відбутися певні події. З цієї точки зору від Комісії не можна вимагати проведення проспективного аналізу на основі елементів, з яких вона не в змозі передбачити, у межах розумної похибки, довгострокові наслідки.

Що стосується колективного впливу RWE та третьої компанії на E.ON, Суд не виключає, що існування спільного володіння акціями, а саме володіння тими самими інституційними інвесторами акціями конкуруючих компаній та їх неузгоджений

¹³⁹ Див. пункти 2 і 5 «Керівництва щодо підготовки публічних версій рішень Комісії, ухвалених відповідно до Регламенту про злиття».

конкурентний вплив, може зменшити конкурентний тиск на інших конкурентів. З цієї причини сам по собі результат такого зменшення в принципі не є достатнім, щоб продемонструвати суттєве перешкодження ефективній конкуренції в контексті теорії шкоди, заснованої на неузгоджених результатах. У цій справі Суд зазначив, що EVN не була спроможною визначити індикативні фактори, які б дозволили встановити, що присутність третьої компанії, про яку йде мова, у капіталі RWE та E.ON є доказом того, що тенденція до спільного домінування вже існує. Звідси випливає, що Комісія не може вважатися такою, що допустила явну помилку в оцінці, не згадавши такі докази.

У світлі цих міркувань Суд відхиляє позов у повному обсязі.

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 17 травня 2023 року, *Enercity v. Commission*, T-321/20

Конкуренція – Концентрація – Німецький ринок електроенергії – Рішення про визнання концентрації сумісною з внутрішнім ринком – Позов про скасування – Відсутність *locus standi* – Відсутність активної участі – Неприйнятність

У березні 2018 року компанії «RWE AG» та «E.ON», діяльність яких регулюється німецьким законодавством, оголосили, що хочуть брати участь у комплексному обміні активами за допомогою трьох операцій з концентрації.

Під час першої операції з концентрації компанія «RWE», яка діяла по всьому ланцюжку постачання електроенергії в кількох європейських країнах, бажала отримати одноосібний або спільний контроль над певними генеруючими активами E.ON, постачальника електроенергії, який працював в кількох європейських країнах. Друга операція з концентрації полягала в придбанні компанією E.ON виключного контролю над розподілом та роздрібною торгівлею енергією, а також над деякими виробничими активами Innogy SE, дочірньої компанії RWE. Що стосується третьої операції з концентрації, то вона стосувалася придбання RWE 16,67% акцій E.ON.

24 липня 2018 року муніципальна компанія «Enercity AG», яка виробляє та постачає енергію в Німеччині, повідомила Європейську комісію про своє бажання взяти участь у процедурі, що стосується першої та другої операцій з концентрації, і, отже, отримати документи, що їх стосуються.

Після того, як 22 січня 2019 року Комісію було повідомлено про першу операцію з концентрації, остання провела, серед іншого, ринковий тест, надіславши запитальник певним компаніям. Рішенням від 26 лютого 2019 року¹⁴⁰ (далі – спірне рішення) Комісія оголосила цю концентрацію сумісною з внутрішнім ринком.

Enercity¹⁴¹ подала позов про скасування цього рішення, який був відхилений четвертою палатою Загального Суду (розширений склад) як неприйнятний, оскільки

¹⁴⁰ Рішення Комісії C(2019) 1711 остаточне від 26 лютого 2019 року, яке визнало концентрацію сумісною з внутрішнім ринком і з Угодою про Європейську економічну зону (справа M.8871 – RWE/E.ON Assets).

¹⁴¹ Варто зазначити, що ще десять компаній також домогалися скасування цього рішення. Усі ці позови були відхилені або як неприйнятні, або по суті. Див. пов'язані серії справ: рішення від 17 травня 2023 року EVN v Commission, T-312/20,

спірне рішення не стосувалося муніципальної компанії особисто. Щоб дійти такого висновку, Суд розглянув, зокрема, нове питання про тягар доведення в тому, що стосується надіслання Комісією запитальника в контексті проведення її ринкового тесту.

Висновки Загального Суду

В якості попереднього міркування Суд нагадує, що згідно з частиною четвертою статті 263 ДФЄС фізична або юридична особа може порушити провадження проти рішення, адресованого іншій особі, лише якщо це рішення стосується її безпосередньо та особисто.

У цьому відношенні Суд підтверджує, що спірне рішення безпосередньо стосується Enercity, оскільки, дозволивши негайно ввести в дію першу операцію з концентрації, це рішення могло призвести до негайної зміни стану відповідних ринків.

Стосовно того, чи рішення про сумісність концентрації з внутрішнім ринком, стосувалося Enercity особисто, Загальний Суд зазначає, що індивідуальна зацікавленість компанії, яка є третьою стороною концентрації, залежить, з одного боку, від впливу на її позицію на ринку, а з іншого – від її участі в адміністративній процедурі. Щодо цього останнього пункту, з прецедентної практики впливає, що хоча активна участь третьої сторони в адміністративній процедурі є фактором, який регулярно береться для встановлення, у поєднанні з іншими конкретними обставинами, прийнятності її позову про скасування, простої участі в процедурі недостатньо для визнання того, що рішення стосується цієї третьої сторони особисто.

У цій справі Суд із самого початку зазначає, що участь Enercity в адміністративній процедурі щодо першої концентрації не оскаржується. Зважаючи на це, на основі детального вивчення наданих у цьому відношенні доказів Суд визнає, що цих доказів недостатньо для встановлення «активного» характеру цієї участі. Суд визнає, зокрема, що зауваження, зроблені Enercity у цьому контексті, хоча вони мали певну релевантність і були розглянуті Комісією, не були переконливими для оцінки впливу спірної концентрації на відповідний ринок.

Цей висновок не спростовується аргументацією Enercity, яка, по суті, стверджувала про відсутність ретельності та уваги з боку служб Комісії стосовно неї, як щодо надіслання запитальника для цілей проведення ринкового тесту, так і щодо дій, вжитих у відповідь на її запит про визнання її зацікавленою третьою стороною.

Оскільки Enercity стверджувала, що вона не отримала цей запитальник, Суд зазначив, перш за все, що Комісія має надати докази того, що він був надісланий. У зв'язку з цим Суд відзначив, що Комісія відповідно до заходів організаційної процедури, надала кілька доказів, які засвідчили, що спірний документ було направлено до Enercity.

Stadtwerke Leipzig v Commission, T-313/20, Stadtwerke Hameln v Commission, T-314/20, TEAG v Commission, T-315/20, Naturstrom v Commission, T-316/20, EnergieVerbund Dresden v Commission, T-317/20, eins energie in sachsen v Commission, T-318/20, GGEW v Commission, T-319/20, Mainova v Commission, T-320/20, та Stadtwerke Frankfurt am Main v Commission, T-322/20.

Далі, у відповідь на аргумент Enercity про те, що запитальник було адресовано неправильному одержувачу, а саме її прес-секретарю, Суд зауважив, що можна розумно очікувати від такої особи, що отримання не лише електронного листа, але й факсу від Європейської установи, дозволить їй якнайшвидше повідомити таку установу про допущену нею помилку стосовно одержувача. Крім того, ця особа також могла зв'язатися з юридичним чи комерційним відділом своєї компанії, щоб повідомити їх про отримання цих документів.

У будь-якому випадку, навіть якби Enercity надіслала назад заповнений запитальник, цього простого листування було б недостатньо для того, щоб її участь в адміністративній процедурі була класифікована як активна та для визнання Enercity такою, що має особистий інтерес для цілей четвертого абзацу статті 263 ДФЄС.

Нарешті, навіть якщо запит Enercity до посадової особи, яка проводила розгляд, про визнання її зацікавленою третьою стороною є доказом її бажання брати участь у процедурі, яка стосувалася спірної концентрації, Суд також не визнав, що такий запит може встановити «активний» характер її участі, оскільки така класифікація вимагає існування дій відповідної компанії, які могли б вплинути на те, щоб така процедура була встановлена.

За цих обставин, з яких стає очевидним, що Enercity не брала активної участі в першій операції з концентрації, і, крім того, беручи до уваги відсутність конкретних обставин, що стосуються впливу на її позицію на ринку, Загальний Суд вважає, що спірне рішення не стосується її особисто. Відповідно, Суд доходить висновку, що Enercity не продемонструвала, що вона має право подати позов, і, відповідно, відхилив її позов як неприйнятний.

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 14 червня 2023 року, Polwax v. Commission, T-585/20

Конкуренція – Концентрації – Ринки виробництва парафіну – Ринки збуту парафіну – Рішення про визнання концентрації сумісною з внутрішнім ринком та Угодою про ЄЕП – Відсутність зобов'язань щодо постачання парафіну – Вертикальні ефекти – Закриття вхідного ринку

Polski Koncern Naftowy Orlen S.A. («Orlen») та Grupa Lotos S.A. («Lotos») є двома вертикально інтегрованими підприємствами, які в основному займаються переробкою та маркетингом палива та супутніх продуктів у Польщі. Orlen також активно працює в цих секторах у Чехії, Литві та Німеччині.

3 липня 2019 року Orlen повідомив Комісію про запропоновану концентрацію, що полягає у придбанні одноосібного контролю над Lotos. Беручи до уваги, що транзакція викликала серйозні сумніви щодо її сумісності з внутрішнім ринком, Комісія вирішила розпочати ретельне розслідування. Після завершення цього розслідування концентрація була оголошена сумісною з внутрішнім ринком та

Угодою про Європейський економічний простір (ЄЕП) за умови дотримання Orlen певних зобов'язань.¹⁴²

Польська компанія Polwax SA, яка виробляє та продає парафінові воски та парафінові продукти, подала позов до Загального Суду про скасування цього рішення. Однак цей позов був відхилений Третьою палатою розширеного складу, Загального Суду.

Висновки Суду

В якості попереднього пункту, Загальний Суд відхиляє запит Polwax про призначення висновку експерта щодо впливу концентрації на конкуренцію.

Хоча це правда, що Загальний Суд може ухвалити заходи з розслідування на будь-якій стадії провадження, залишається фактом, що запит про це повинен бути відхилений, якщо він виходить за рамки предмету заходів розслідування, зазначених у статті 91 Регламенту Загального Суду, який полягає в тому, щоб дозволити довести точність фактичних вимог, висунутих стороною на підтримку своїх юридичних позовів. Однак, враховуючи, що метою висновку експерта, який вимагав Polwax, насправді було переглянути оцінки, що містяться в рішенні Комісії щодо сумісності запропонованої концентрації з Регламентом № 139/2004,¹⁴³ Загальний Суд перевищив би свою юрисдикцію, застосувавши такий захід.

По суті, Polwax стверджував, зокрема, що Комісія спиралася на неправильне визначення відповідних ринків для цілей оцінки концентрації відповідно до статті 2 Регламенту № 139/2004.

Що стосується відповідних ринків, Комісія встановила, що Lotos та Orlen виробляють парафін, який в основному використовується як сировина для парафінових восків. Беручи до уваги той факт, що Lotos продає парафін, в той час як Orlen використовує його для власного виробництва парафінових восків, Комісія постановила, що ринки продукції, на які вплинула концентрація, включали ринок виробництва, що складається з постачання парафіну в Польщу, і ринок збуту, що складається з постачання парафінових восків в ЄЕЗ.

У зв'язку з цим Polwax критикував Комісію за те, що вона не врахувала існування трьох різних ринків для "низькотемпературного" парафіну, «середньотемпературного» парафіну та "високотемпературного" парафіну. Тим не менш, таке заперечення в будь-якому випадку повинно бути відхилене як необґрунтоване.

У світлі методу, викладеного в Повідомленні Комісії щодо визначення відповідного ринку,¹⁴⁴ Polwax повинен був надати на підтвердження такого заперечення переконливі показання, що свідчать про те, що різні типи парафіну не

¹⁴² Рішення Комісії від 14 липня 2020 року (справа M.9014), прийняте на підставі статті 8(2) Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль концентрацій між підприємствами (OJ 2004 L 24, с. 1).

¹⁴³ Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль концентрацій між підприємствами (OJ 2004 L 24, с. 1).

¹⁴⁴ Повідомлення Комісії про визначення відповідного ринку для цілей законодавства про конкуренцію [ЄС] (OJ 1997 C 372, с. 5).

були взаємозамінюваними з точки зору попиту та пропозиції, щоб вони належали до одного ринку. Що стосується взаємозамінності різних типів парафіну з точки зору попиту, Polwax лише висунув прості твердження. Більше того, питання можливої заміненості з точки зору пропозиції навіть не було розглянуто Polwax.

На підтвердження своїх дій Polwax також стверджував, що Комісія помилилася у своїй оцінці впливу концентрації на відповідні ринки відповідно до статті 2(1)(b) Регламенту Ради (ЄС) № 139/2004. У зв'язку з цим Polwax оскаржив, по-перше, нездатність дослідити горизонтальні ефекти концентрації на ринку парафіну та, по-друге, переваги вивчення вертикальних ефектів концентрації на ринку парафінів.

По-перше, Загальний Суд відхиляє заперечення, яким стверджується, що він не дослідив горизонтальний вплив концентрації на ринок парафіну. Зазначивши, що горизонтальні злиття можуть суттєво перешкоджати ефективній конкуренції на ринку в результаті створення або зміцнення домінуючого становища, Загальний Суд підкреслює, що концентрація, про яку йде мова, не могла призвести до скорочення пропозиції на ринку парафіну, оскільки не заперчується, що Orlen не продавав парафін, який він виробляв. З цієї точки зору концентрація не може призвести до усунення важливого конкурентного обмеження на цьому ринку або створення більшої ринкової влади для підприємств, присутніх на цьому ринку, а також навряд чи сприятиме координації на ринку.

Крім того, Комісію не можна критикувати за те, що вона не дослідила можливість того, що концентрація призведе до негативних наслідків для конкуренції в результаті поєднання підприємства, яке вже присутнє на ринку, Lotos, та потенційного конкурента, Orlen. Для того, щоб концентрація мала значні горизонтальні ефекти, було б необхідно, щоб можливість виходу Orlen на ринок парафіну на стороні пропозиції становила до цієї концентрації значне обмеження для постачальників, які в даний час присутні на цьому ринку. Однак існування такого обмеження було виключено, оскільки Orlen був покупцем на цьому ринку.

По-друге, Загальний Суд також відхиляє скаргу з твердженням про неправильне вивчення вертикального впливу концентрації на ринок парафінів.

У зв'язку з цим Polwax оскаржив, зокрема, висновок Комісії про те, що після придбання Lotos, Orlen не матиме можливості втілювати стратегію блокування доступу до парафіну на ринку парафіну.

З цього приводу Загальний Суд зазначає, що, оцінюючи ймовірність антиконкурентного сценарію блокування доступу на ринку ресурсів для виробництва, Комісія розглядає, по-перше, чи матиме об'єднаний суб'єкт господарювання, після злиття, можливість значно позбавити доступу до вхідних ресурсів; по-друге, чи матиме він стимул для цього; і, по-третє, чи матиме стратегія блокування викупу на ринку значний негативний вплив на конкуренцію в переробній сфері/ нижчих рівнях. Оскільки ці три умови є кумулятивними, відсутність будь-якої з них є достатньою, щоб виключити ризик блокування доступу.

Зокрема, що стосується першої умови, Комісія дійшла висновку, що Orlen не має можливості позбавити доступу до парафіну, оскільки після злиття понад 60-70% ринку залишатиметься доступним як джерело постачання парафіну.

У зв'язку з цим Загальний Суд вважає, що Комісія правильно включила імпортований до Польщі парафін у своє визначення ринку парафіну. Отже, Комісія також мала рацію, виявивши, що значна частка постачання парафіну на ринку не буде порушена концентрацією. Існування імпорту парафіну в Польщу також зробило малоімовірним, що після злиття Orlen матиме можливість блокувати доступ до ринку парафіну. У будь-якому випадку, Polwax залишався здатним перейти на альтернативні джерела постачання, без того, щоб Orlen міг негативно вплинути на загальну доступність ресурсів на ринку збуту з точки зору ціни або якості.

Виходячи з цього, Комісія мала рацію, визнавши, що перша з умов, які повинні бути сукупно виконані для того, щоб було присутнє блокування доступу до ринку вхідних ресурсів, не була виконана в даній справі.

Оскільки інші заперечення, висунуті Polwax, також виявилися необґрунтованими, Загальний Суд відхиляє позов у повному обсязі.

Рішення Суду (Велика Палата) від 13 липня 2023 року, Commission v. SK Telecoms UK Investments, C-376/20 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Оскарження – Конкуренція – Регламент (ЄС) №139/2004 – Контроль за концентраціями суб'єктів господарювання – Послуги мобільного зв'язку – Рішення про визнання концентрації такою, що суперечить внутрішньому ринку – Олігополістичний ринок – Суттєві перешкоди для добросовісної конкуренції – Наслідки неузгоджених дій – Стандарт доказування – Дискреційні повноваження Європейської Комісії з економічних питань – Межі судового перегляду – Керівні принципи по оцінці горизонтального злиття – Фактори, що свідчать про наявність суттєвих перешкод для добросовісної конкуренції – Поняття «ключова конкурентна сила» та «близькі конкуренти» – Замкнутість конкуренції учасників концентрації – Кількісна оцінка наслідків пропонованої концентрації на ціни – Ефективність – Спотворення – Скарга подана Загальним Судом Європейського Союзу з власної ініціативи – Скасування

11 вересня 2015 року Європейську Комісію було повідомлено про проповану концентрацію, яка включає двох із чотирьох операторів мобільного зв'язку, що працюють на роздрібному ринку послуг мобільного зв'язку у Сполученому Королівстві. Ця пропонована операція мала надати можливість SK Hutchison Holdings Ltd набути одноосібний контроль над Telefónica Europe plc («O2») через свою непряму дочірню компанію Hutchison 3G UK Investments Ltd, яка в свою чергу стала SK Telecoms UK Investments Ltd («SK Telecoms»). Відповідно до запропонованої концентрації Hutchison 3G UK Ltd («Three»), непряма дочірня компанія SK Hutchison

Holdings, та O2 стануть основними гравцями на такому ринку, випереджаючи двох інших наявних операторів, а саме EE Ltd, дочірню компанію BT Group plc та наступника колишнього оператора («BT/EE»), та Vodafone.

Рішенням від 11 травня 2016 року¹⁴⁵ Комісія у відповідності до Регламенту про концентрацію¹⁴⁶ та власних керівних принципів по оцінці горизонтального злиття¹⁴⁷ визнала концентрацію такою, що суперечить внутрішньому ринку. Комісія висунула три «теорії шкоди». Комісія висловила думку, що концентрація створить значні перешкоди для добросовісної конкуренції, через наслідки, завдані неузгодженими діями, по-перше, усуненням важливих конкурентних обмежень на роздрібному ринку (перша «теорія шкоди»), що ймовірно призвело б до зростання цін на послуги мобільного зв'язку та обмеження свободи вибору для споживачів. По-друге, оскільки особливістю даного ринку є те, що BT/EE та Three, з одного боку, і Vodafone та O2, з іншого боку, уклали угоди про спільне використання мережі, концентрація негативно вплине на якість послуг для споживачів, перешкоджаючи розвитку інфраструктури мобільного зв'язку у Сполученому Королівстві (друга «теорія шкоди»). По-третє, існував ризик того, що концентрація мала б значний неузгоджений вплив на оптовий ринок (третя «теорія шкоди»).

Загальний Суд, до якого SK Telecoms подала позов про скасування спірного рішення, також був покликаний вперше ухвалити рішення щодо умови, за якої Регламент про концентрацію застосовується до концентрації на олігополістичному ринку, яка не призводить ні до створення, ні до зміцнення індивідуального чи колективного домінуючого становища, але яке може призвести до неузгоджених наслідків.

Рішенням від 28 травня 2020 року¹⁴⁸ Загальний Суд скасував оскаржуване рішення, постановивши, по суті, що Комісія не змогла продемонструвати, що повідомлена концентрація призведе до неузгоджених наслідків, які можуть суттєво перешкоджати добросовісній конкуренції, як на роздрібному ринку, у відповідності до першої та другої теорій шкоди, так і на оптовому ринку, у відповідності до третьої теорії шкоди.

Комісія оскаржила це рішення в апеляційному порядку.

Своїм рішенням Суд ЄС, засідаючи у складі Великої Палати, вважає, що більшість доводів, висунутих Комісією за шістьома підставами, на які вона посилається в підтримку своєї апеляційної скарги, є обґрунтованими, і тому він у повному обсязі скасовує оскаржуване рішення. Роблячи це, Суд надає роз'яснення,

¹⁴⁵ Рішення Комісії C(2016) 2796, остаточне від 11 травня 2016 року, яким визнано концентрацію такою, що не відповідає внутрішньому ринку (Справа M.7612 – Hutchison 3G UK/Telefónica UK), неконфіденційна версія доступна англійською мовою за наступним посиланням: <https://ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7612_6555_3.pdf>, і короткий виклад якого опубліковано у Офіційному віснику Європейського Союзу (OJ 2016 C 357, с. 15, «рішення, про яке йде мова»).

¹⁴⁶ Регламент Ради (ЄС) № 139/2004 від 20 січня 2004 року про контроль за концентраціями суб'єктів господарювання (Регламент ЄС про злиття) (OJ 2004 L 24, р. 1).

¹⁴⁷ Керівні принципи по оцінці горизонтального злиття у відповідності до положень Регламенту Ради про контроль за концентраціями суб'єктів господарювання (OJ 2004 C 31, с. 5, «керівні принципи»).

¹⁴⁸ Рішення від 28 травня 2020 року, *SK Telecoms UK Investments v Commission* (T-399/16, EU:T:2020:217, «оскаржуване рішення»).

зокрема, стосовно: (i) необхідного стандарту доказування для того, щоб Комісія могла дійти висновку про можливе існування серйозних перешкод для ефективної конкуренції, (ii) тлумачення статті 2(3) Регламенту про концентрацію, (iii) меж судового перегляду, (iv) тлумачення понять «ключова конкурентна сила» та «близькі конкуренти», (v) ефективності, яку Комісія може взяти до уваги, та (vi) загальної оцінки відповідних факторів, які можуть вплинути на те, чи можуть неузгоджені наслідки виникнути через концентрацію на олігополістичному ринку.

Висновки Суду

Першочергово Суд ЄС досліджує таку підставу оскарження, яка фактично зводиться до встановленого Загальним Судом стандарту доказування, необхідного від Комісії, при здійсненні аналізу потенційних наслідків вищезазначеної концентрації з метою продемонструвати можливу наявність суттєвих перешкод для ефективної конкуренції, як обґрунтування рішення про несумісність.

З приводу визначення необхідного стандарту доказування, Суд ЄС насамперед зауважує, що положення Регламенту про концентрації, які окреслюють межі повноважень Комісії щодо контролю за концентраціями, є симетричними в частині покладених на Комісію стандартів доказування продемонструвати, чи перешкоджала б повідомлена концентрація значною мірою ефективній конкуренції та відповідно чи повинна вона бути оголошена несумісною або сумісною з внутрішнім ринком. У цьому контексті Суд нагадує, що у зв'язку з аналізом, який вимагається, не може бути загальної презумпції сумісності чи несумісності з внутрішнім ринком. Більше того, необхідний стандарт доказування не залежить від виду концентрації, яка розглядається Комісією або складності, властивої теорії конкурентної шкоди, яка була висунута щодо повідомленої концентрації. За таких обставин, у світлі потенційного характеру необхідного економічного аналізу, Суд вважає, що для того, аби мати можливість прийняти рішення щодо концентрації, Комісії достатньо продемонструвати, за допомогою досить переконливої та узгодженої сукупності доказів те, що відповідна концентрація, буде або не буде суттєво перешкоджати ефективній конкуренції на внутрішньому ринку або значній його частині. Таким чином, беручи до уваги в рішенні за апеляцією те, що Комісія повинна продемонструвати з «високою ймовірністю наявність значних перешкод» для ефективної конкуренції, що є наслідком такої концентрації, а також того, що «стандарт доказування, застосований у цій справі, є відповідно суворішим, ніж той, у відповідності до якого перешкоди для ефективної конкуренції є «скоріше значними, аніж ні», Загальний Суд застосував стандарт доказування, який не впливає з Регламенту про концентрації, як його тлумачить Суд ЄС, і таким чином припустився помилки в праві.

По-друге, Суд ЄС вважає, що тлумачення Загальним Судом статті 2(3) Регламенту про концентрації у світлі преамбули 25, є неправильним щодо умов, необхідних для встановлення того, чи існує значна перешкода для ефективної конкуренції внаслідок концентрації, яка має неузгоджені наслідки для

олігополістичного ринку. Загальний Суд вважає, що в цій декларативній частині викладено дві сукупні умови, за яких такі наслідки можуть, за певних обставин, призвести до значного перешкоджання ефективній конкуренції, а саме: по-перше, усунення важливих конкурентних обмежень, які учасники концентрації, накладали один на одного, і, по-друге, зменшення конкурентного тиску на інших конкурентів. Відповідно, Загальний Суд вимагав, аби Комісія продемонструвала, що ці дві умови були в цій справі дотримані. За такого тлумачення, що ці умови є кумулятивними, означатиме, що усунення важливих конкурентних обмежень, які учасники конкуренції наклали один на одного, та одностороннє підвищення цін, яке може призвести до цього, самі по собі ніколи не будуть достатніми для демонстрації значної перешкоди ефективній конкуренції, а також те, що таке тлумачення є несумісним з метою Регламенту про концентрації яка полягає у встановленні ефективного контролю за всіма концентраціями, які можуть призвести до такої перешкоди, включаючи ті, що призводять до неузгоджених наслідків.

Виходячи з наслідків вищезазначених заяв про принципи, Суд ЄС розглядає, по-третє, підставу апеляції, за якою Комісія скаржилася, по суті, на те, що Загальний Суд перш за все, перевищив межі судового розгляду при тлумаченні понять «важлива конкурентна сила» та «близькі конкуренти», й далі спотворив як відповідне рішення, так і захист Комісії і, зрештою, неправильно протлумачив поняття «важлива конкурентна сила» та «близькі конкуренти», що містяться в керівних принципах.

У зв'язку з цим Суд ЄС, перш за все, стверджує, що Загальний Суд не може бути підданий критиці за те, що він перевищив межі судового розгляду покладені на нього при тлумаченні цих понять. Хоча це правда, що ці концепції вимагають економічного аналізу при їх впровадженні, суди ЄС, тим не менш, продовжують мати юрисдикцію тлумачити їх при здійсненні перегляду рішень Комісії щодо контролю за концентраціями.

Однак, вивчення Судом ЄС підстав, відносно яких висловлюється критика, свідчить про те, що недоліки Загального Суду щодо застосування цих понять є як спотворенням відповідного рішення, так і неправильним тлумаченням понять «важлива конкурентна сила» та «близькі конкуренти».

По-перше, з цього рішення не вбачається, що Комісія вважала, що в цій справі усунення «конкурентної сили» або близькість конкуренції самі по собі є серйозною перешкодою ефективності конкуренції., щоб Таким чином, роблячи висновок про протилежне, Загальний Суд спотворив зміст відповідного рішення. По-друге, Суд ЄС зауважує, що Загальний Суд допустив помилку в праві встановивши, що для того, аби мати можливість класифікувати підприємство як «важливу конкурентну силу», Комісія повинна була продемонструвати, зокрема, що відповідне підприємство особливо агресивно конкурувало з точки зору цін, і що воно змусило інших гравців на ринку узгоджувати свої ціни, тоді як Комісії достатньо встановити, що відповідне підприємство мало більший вплив на конкурентний процес, ніж його частка на ринку або подібні заходи, як це підтверджується параграфом 37 керівних принципів. Тому Загальний Суд помилився, визнавши у цій справі, що Комісія не продемонструвала необхідних правових стандартів, що Three підпадають під цю концепцію. Аналогічним

чином, Суд ЄС вважає, що для цілей застосування поняття «близьких конкурентів», Загальний Суд також не виправдано вимагав від Комісії встановити «особливу» близькість між сторонами концентрації, щоб мати можливість класифікувати їх як «близьких конкурентів».

По-четверте, що стосується кількісного аналізу наслідків пропонованої концентрації на ціни, який Загальний Суд також визнав недостатньо підкріпленим, з вивчення відповідних пунктів оскаржуваного рішення стає очевидним, що жоден з факторів, на які він посилається, не є достатнім, аби забезпечити основу для висновку, що піддається критиці.

Дійсно, з одного боку, порівнявши оцінку, яка була представлена як така що не є предметом спору, прогнозованого зростання ціни в даному випадку з більш високим зростанням, виявленим в інших випадках, які Комісія з цієї причини не розглядала ці більш високі підвищення як «значні», Загальний Суд (i) спотворив письмові заяви Комісії в першій інстанції, що свідчить про відсутність згоди сторін щодо оцінки, яка повинна бути використана, і (ii) помилився при порівнянні цієї справи з іншими справами про концентрацію, які розглядалися Комісією.

З іншого боку, Загальний Суд також помилився, вважаючи, що Комісія повинна включити в свій кількісний аналіз так звану «стандартну» ефективність (продуктивність), яка, на думку Загального Суду, є конкретною для всіх концентрацій. Суд ЄС вважає, що лише сторони концентрації повинні продемонструвати такі наслідки для конкуренції, і не може бути презумпції для цього.

По-п'яте, Суд ЄС розглядає підстави для апеляції, за якими Комісія критикує Загальний Суд за те, що він не проаналізував, чи всі відповідні фактори підтвердили висновок про те, що Комісія змогла в цій справі встановити, що концентрація призведе до значної перешкоди ефективній конкуренції, і тому помилково обмежив своє вивчення певними факторами, що підтримують першу теорію шкоди, і чи були ці фактори достатніми для встановлення такої перешкоди, взяті окремо. Суд ЄС підтримав цю підставу для апеляції та зазначає, що, не здійснивши, після розгляду суті факторів та висновків, оскаржуваних компанією «СК Telecoms» в першій інстанції, та у світлі результатів цього розгляду, загальну оцінку відповідних факторів та висновків, аби переконатися в тому, що Комісія довела наявність суттєвих перешкод для ефективної конкуренції, Загальний Суд допустив правову помилку (порушив закон).

По-шосте, Суд ЄС розглядає підстави, зазначені в апеляційній скарзі, на які посилався Загальний Суд, щоб відхилити аналіз Комісії щодо другої теорії шкоди. У зв'язку з цим Суд ЄС постановляє, по-перше, що висновок Загального Суду про те, що Комісія не змогла оцінити можливе погіршення якості мережі внаслідок концентрації, пояснюється спотворенням відповідного рішення. По-друге, Суд ЄС зауважує, що СК Telecoms не критикувала Комісію в Загальному Суді за те, що вона не визначила або не проаналізувала відповідні часові рамки, протягом яких ця установа мала намір встановити наявність неузгоджених наслідків та суттєвої перешкоди для ефективної конкуренції. Однак Загальний Суд з власної ініціативи провів аналіз з цього питання. Відповідно, Загальний Суд допустив помилку,

ініціювавши за власною ініціативою скаргу, яка не може бути класифікована як заява, пов'язана з питанням державної політики.

Беручи до уваги широту, характер та обсяг помилок, допущених Загальним Судом, які впливають на обґрунтування цього суду в цілому в оскаржуваному рішенні, Суд ЄС постановляє, що оскаржуване рішення повинно бути скасоване. Враховуючи, що Загальний Суд прийняв своє рішення, не розглянувши всіх підстав, і враховуючи, що характер і обсяг помилок, виявлених Судом ЄС, вимагають, по суті, нового аналізу, Суд ЄС вважає, що стан провадження не дозволяє ухвалити остаточне рішення у цьому питанні, і тому Суд ЄС постановляє повернути справу до Загального Суду.

3. Державна допомога

Рішення Загального Суду (Десята Палата, розширений склад) від 10 травня 2023 року, Ryanair and Condor Flugdienst v. Commission (Lufthansa; COVID-19), T-34/21 і T-87/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Німецький ринок авіаперевезень – Допомога, надана Німеччиною авіакомпанії в контексті пандемії COVID-19 – Рекапіталізація Deutsche Lufthansa – Рішення не висувати жодних заперечень – Тимчасові рамки для заходів державної допомоги – Позови про скасування – Locus standi – Істотний вплив на конкурентну позицію – Прийнятність – Значний ринковий вплив – Додаткові заходи для збереження ефективної конкуренції на ринку – Обов'язковість пояснення причин

12 червня 2020 року Федеративна Республіка Німеччина повідомила Європейську комісію про надану компанії «Deutsche Lufthansa AG» (DLH) індивідуальну допомогу у формі рекапіталізації у розмірі 6 мільярдів євро (далі – спірний захід). Рекапіталізація, яка була частиною ширшої серії заходів підтримки Lufthansa Group,¹⁴⁹ мала на меті відновити стан балансу та ліквідність підприємств цієї групи у винятковій ситуації, викликаній пандемією COVID-19.

Спірний захід складався з трьох різних елементів: участі в акціонерному капіталі в розмірі приблизно 300 мільйонів євро, мовчазної участі, яка не підлягає конвертації в акції, у розмірі приблизно 4,7 мільярда євро («Мовчазна участь I» і мовчазної участі у розмірі 1 мільярда євро з можливістю застосування конвертованого боргового інструменту («Мовчазна участь II»).

Не розпочавши формальної процедури розслідування, передбаченої статтею 108(2) ДФЄС, Комісія класифікувала спірний захід як державну допомогу, яка була

¹⁴⁹ DLH є материнською компанією Lufthansa Group, до складу якої, зокрема, входять Lufthansa Passenger Airlines, Brussels Airlines SA/NV, Austrian Airlines AG, Swiss International Air Lines Ltd та Edelweiss Air AG.

сумісною з внутрішнім ринком¹⁵⁰ згідно зі статтею 107(3)(b) ДФЕС¹⁵¹ та Повідомленням від Комісії про Тимчасове положення про заходи державної допомоги для підтримки економіки в умовах нинішнього спалаху COVID-19.¹⁵²

Авіакомпанії Ryanair DAC і Condor Flugdienst GmbH («Condor») подали два позови про скасування цього рішення, які були підтримані Десятою палатою (розширений склад) Загального Суду на тій підставі, що Комісія, ухваливши оскаржуване рішення, порушила кілька умов і вимог, викладених у Тимчасовому положенні.

Висновки Загального Суду

Прийнятність позовів про скасування

Щодо права заявників порушувати провадження щодо оскарження суті оскаржуваного рішення, Суд зауважує, що відповідно до четвертого абзацу статті 263 ДФЕС існують дві альтернативні ситуації, у яких будь-яка фізична чи юридична особа може порушити провадження проти акта, який їм не адресований, а саме, по-перше, якщо акт, про який йде мова, стосується їх безпосередньо та особисто, і, по-друге, якщо це регуляторний акт, що стосується їх безпосередньо та не призводить до виконавчих заходів.

Оскільки оскаржуване рішення, адресоване Федеративній Республіці Німеччина, не є регуляторним актом, Суд має визначити, чи стосується таке рішення заявників безпосередньо та особисто.

По-перше, в тому, що стосується питання, чи оскаржуване рішення вплинуло на заявників особисто, то з прецедентної практики стає очевидним, що ця умова може бути виконана, якщо заявники нададуть докази того, що відповідний захід може мати суттєвий несприятливий вплив на їхнє становище на відповідному ринку. Відповідно, Ryanair і Condor довели свій статус прямих конкурентів Lufthansa Group на численних маршрутах, які являються відповідними ринками. Ryanair також підкреслив свій статус прямого конкурента Lufthansa Group на ринках Німеччини, Бельгії та Австрії.

Відзначивши, що на етапі розгляду питання про прийнятність позову достатньо встановити, що запропоноване заявниками визначення спірного ринку є переконливим, і, не завдаючи шкоди розгляду цього питання по суті, Суд підтвердив, що спірний захід міг мати суттєвий вплив на конкурентну позицію заявників на ринках авіаперевезень пасажирів.

¹⁵⁰ Рішення Комісії C(2020) 4372 остаточне від 25 червня 2020 року щодо державної допомоги SA.57153 (2020/N) – Німеччина – COVID-19 – Допомога Lufthansa («оскаржуване рішення»). 14 грудня 2021 року Комісія прийняла остаточне рішення C(2021) 9606, яке вносило зміни до оскаржуваного рішення.

¹⁵¹ Згідно зі статтею 107(3)(b) ДФЕС, допомога для усунення серйозних порушень в економіці держави-члена може, за певних умов, вважатися сумісною з внутрішнім ринком.

¹⁵² Повідомленням від Комісії від 19 березня 2020 року про Тимчасове положення про заходи державної допомоги для підтримки економіки в умовах нинішнього спалаху COVID-19 (OJ 2020 C 91 I, р. 1 ; «Тимчасове положення»), зі змінами, спочатку внесеними 3 квітня 2020 року(OJ 2020 C 112 I, р. 1) і потім вдруге 8 травня 2020 року (OJ 2020 C 164, р. 3).

Вивчення відповідних та достовірних даних, наданих заявниками, у поєднанні з оскаржуваним рішенням, свідчить про те, що спірний захід не лише б дозволив Lufthansa Group впоратися з ризиком виходу з ринків, на яких вона була у прямій конкуренції з заявниками, але також би посилив її конкурентну позицію. Відповідно, надання спірного заходу було *prima facie* здатним призвести до втрати заявниками можливості отримати прибуток або до менш сприятливого для них розвитку подій, ніж це було б без запровадження такого заходу.

По-друге, що стосується питання про те, чи оскаржуване рішення стосується заявників безпосередньо, Суд зауважує, що рішення Комісії, яке дозволяє державі-члену виплачувати допомогу, безпосередньо стосується конкурента бенефіціара такої допомоги, якщо немає жодних сумнівів щодо наміру такої держави це зробити, що і мало місце в цьому випадку.

Беручи до уваги всі ці фактори, Суд підтверджує, що заявники мають право оскаржити спірне рішення по суті шляхом подання позовів про його скасування.

Щодо суті позовів про скасування

Перш ніж розглянути суть різних позовів про скасування, поданих заявниками, Суд зауважує, що Комісія пов'язана керівними принципами та повідомленнями, які вона видає в конкретній сфері державної допомоги, у тій мірі, в якій вони не відступають від правил Договору. Таким чином, Суди Європейського Союзу повинні визначити, чи дотримувалася Комісія правил, які вона прийняла в цій сфері.

Крім того, Суд зазначає, що в контексті перевірки, яку він проводить щодо комплексних економічних оцінок, проведених Комісією у сфері державної допомоги, до його повноважень насправді не належить проведення власної економічної оцінки замість тієї, що була проведена Комісією. Однак Суд має встановити не лише те, чи докази, на які посилаються, насправді є точними, надійними та послідовними, але також чи містять ці докази всю відповідну інформацію, яку необхідно взяти до уваги для оцінки складної ситуації, і чи можуть вони обґрунтувати зроблені на їх підставі висновки. Крім того, перевірка, проведена Судами Європейського Союзу, є всебічною щодо оцінок, зроблених Комісією, які не стосуються складних економічних оцінок, або щодо питань суто юридичного характеру.

А. Право DLH на заявлену допомогу

Зробивши ці зауваження, Суд розглядає, перш за все, різноманітні скарги, які заперечують право DLH на відповідну допомогу. У зв'язку з цим заявники, зокрема, стверджували про порушення пункту 49(с) Тимчасового положення, у якому зазначено, що для того, щоб мати право на захід рекапіталізації, бенефіціар повинен бути нездатним отримати фінансування на ринках за прийнятними умовами.

Відповідно до оскаржуваного рішення ця умова була виконана, оскільки DLH не мала б достатньої застави для отримання фінансування на ринках на всю суму допомоги.

Проте з цього приводу Суд зазначає, що в оскаржуваному рішенні немає нічого, що вказувало б на те, що Комісія оцінювала можливу наявність застави, такої як вільні літаки DLH, їх вартість та умови будь-яких позик, які можна було б отримати

на фінансових ринках під таку застава. Крім того, твердження про те, що «застава», не зазначена в оскаржуваному рішенні, не буде достатньою для покриття всієї суми необхідних коштів, ґрунтується на хибному припущенні, що фінансування, яке можна отримати на ринках, обов'язково повинно покривати всі потреби бенефіціара допомоги. Ні формулювання, ні мета, ні контекст пункту 49(с) Тимчасового положення не підтверджують думку про те, що бенефіціар має бути нездатним знайти фінансування на ринках для всіх своїх потреб.

Оскільки Комісія не оцінила, чи могла DLH залучити незначну частину необхідного фінансування на ринках, Суд вважає, що Комісія не врахувала всі відповідні докази, які повинні бути взяті до уваги для оцінки відповідності спірного заходу пункту 49(с) Тимчасового положення. Отже, Суд підтримує скаргу, подану Ryanair на підставі порушення цього пункту, і, тим більше, скаргу Condor про наявність серйозних сумнівів у цьому відношенні.

В. Винагорода та вихід держави

Далі Суд розглядає скарги про порушення умов, викладених у Тимчасовому положенні щодо винагороди та виходу держави.

У зв'язку з цим Ryanair, зокрема, критикувала Комісію за те, що вона не забезпечила механізм підвищення для збільшення винагороди Німеччини щодо, по-перше, пайової участі в капіталі DLH і, по-друге, Мовчазної участі II після її можливої конвертації в акції.

По-перше, що стосується винагороди за пайові інструменти, такі як пайова участь у капіталі, у пункті 61 Тимчасового положення зазначено, що будь-який захід з рекапіталізації повинен включати механізм підвищення винагороди держави, щоб стимулювати бенефіціара до викупу вливання капіталу, здійсненого державою. Пункт 62 Положення передбачає, що Комісія може вжити альтернативні механізми, за умови, що вони в цілому призведуть до подібного результату щодо стимулювання виходу державного капіталу з відповідної кампанії та матимуть подібний загальний вплив на винагороду держави.

Хоча участь німецької держави в акціонерному капіталі DLH не супроводжувалася жодним механізмом підвищення у значенні пункту 61 Тимчасового положення, Комісія виявила, що загальна структура оголошеної допомоги становила альтернативний механізм підвищення у значенні пункту 62, оскільки він включав достатньо сильні стимули для виходу держави з капіталу DLH. На підтримку цього висновку Комісія послалася, зокрема, на значну знижку, з якою Німеччина придбала акції DLH, що забезпечила б державі вищу винагороду, ніж та, яка була б результатом застосування механізму підвищення.

Однак цей аргумент був відхилений Судом, який зазначив, що ціна, за якою держава набуває акції після входу в капітал бенефіціара, регулюється пунктом 60 Тимчасового положення, згідно з яким вливання капіталу держави має здійснюватися за ціною, яка не перевищує середню ціну акцій, встановлену за 15 днів, що передували запиту на вливання капіталу. Предмет і мета цього правила відрізняються від тих, що лежать в основі механізму підвищення. Хоча останній механізм має на меті спонукати відповідного бенефіціара якнайшвидше викупити

пакет акцій держави, правило щодо ціни придбання акцій, по суті, має на меті гарантувати, що ціна, за якою держава придбає його акції, не перевищує їх ринкової ціни. Оскільки ціна акцій може як зростати, так і падати, купівельна ціна не обов'язково має на меті збільшити з часом стимул для відповідного бенефіціара викупити пакет акцій держави.

Звідси випливає, що, всупереч тому, що стверджувала Комісія, ціна акцій на момент входження німецької держави в капітал DLH не становила альтернативного механізму підвищення для збільшення винагороди цієї держави.

По-друге, що стосується Мовчазної участі II, яка є гібридним інструментом залучення капіталу, пункт 68 Тимчасового положення вимагає, щоб після її перетворення в акціонерний капітал був включений механізм підвищення для збільшення винагороди держави та для стимулювання зацікавлених бенефіціарів викупити вливання державного капіталу. На думку Суду, загальновідомо, що Мовчазна участь II на момент її перетворення в капітал також не супроводжується механізмом підвищення або подібним механізмом.

Отже, Суд визнає, що Комісія порушила Тимчасове положення, оскільки вона не вимагала включення механізму підвищення (a step-up mechanism to increase the remuneration) з метою збільшення винагороди держави або подібного механізму для винагороди за пайову участь у капіталі та за Мовчазну участь II на момент перетворення останнього в акції.

С. Наявність у Lufthansa Group значного ринкового впливу на спірні ринки та структурні зобов'язання

На останок Суд мав розглянути скарги про порушення пункту 72 Тимчасового положення, у якому зазначено, що якщо бенефіціаром заходів рекапіталізації у зв'язку із COVID-19 у розмірі понад 250 мільйонів євро є компанія зі значним ринковим впливом принаймні на одному з відповідних ринків, на якому вона працює, держави-члени повинні запропонувати додаткові заходи для збереження ефективної конкуренції на цих ринках.

У цьому відношенні заявники по суті висунули три групи скарг, що стосувалися (а) визначення спірних ринків; (б) питання, чи має Lufthansa Group значний ринковий вплив на цих ринках; та (с) ефективності та достатності структурних зобов'язань, визнаних Комісією.

а. Визначення відповідних ринків

По-перше, що стосується визначення відповідних ринків, Комісія в оскаржуваному рішенні ухвалила, що ринки, на яких працює Lufthansa Group, були ринками надання послуг пасажирського повітряного транспорту до та з аеропортів, які обслуговує ця група. Таким чином, вона визначила відповідні ринки відповідно до підходу «від аеропорту до аеропорту». Цей підхід заперечувався заявниками, які стверджували, що Комісія повинна була визначити ринки для надання послуг пасажирського повітряного транспорту як пари міст між пунктом відправлення та пунктом призначення («ринки O&D»).

Оскільки пункт 72 Тимчасового положення не визначає метод, який слід використовувати для визначення відповідних ринків, Суд зауважує, що заходи з

рекапіталізації, які підпадають під дію Тимчасового положення, спрямовані на усунення серйозних порушень в економіці держави-члена шляхом підтримки, зокрема, життєздатності компаній, які постраждали від пандемії COVID-19, з метою відновлення структури капіталу до рівня, який існував до пандемії. Ці заходи допомоги, таким чином, спрямовані на загальну фінансову ситуацію бенефіціара та, в більш загальному плані, на ситуацію відповідного економічного сектора.

У цьому контексті спірний захід був, по суті, спрямований на забезпечення того, щоб компанії Lufthansa Group мали достатню ліквідність і щоб збої, спричинені пандемією COVID-19, не підривали їх життєздатність, а не на підтримку присутності цієї групи компаній на певному маршруті. Отже, Комісія мала рацію, заявивши, що спірний захід був спрямований на збереження загальної спроможності Lufthansa Group надавати послуги повітряного транспорту і що, як наслідок, було недоречно аналізувати вплив спірного заходу на кожен ринок O&D окремо.

Аргументи заявників, засновані на підході, який використовується у сфері контролю за злиттям, у якому відповідні ринки визначаються відповідно до підходу O&D, також не є переконливими, оскільки ця аналогія недостатньо враховує особливості Тимчасового положення та спірного заходу, який не має прямого зв'язку з тими чи іншими ринками O&D.

Отже, з метою застосування пункту 72 Тимчасового положення Комісія мала право, не допускаючи явної помилки в оцінці, визначити спірні ринки відповідно до підходу «від аеропорту до аеропорту».

Крім того, Суд відхиляє альтернативні скарги Ryanair щодо того, що Комісія допустила помилку у застосуванні підходу «від аеропорту до аеропорту», обмеживши своє дослідження лише аеропортами в Європейському Союзі, в яких група Lufthansa мала своє базування. З цього приводу Суд зауважив, що оскільки компанія Ryanair не продемонструвала відповідно до належного правового стандарту, що Lufthansa Group, ймовірно, мала значний ринковий вплив в аеропортах, у яких в неї не було базування, Комісія мала право виключити ці аеропорти зі свого аналізу. Крім того, у питаннях державної допомоги Комісія не має юрисдикції перевіряти, чи має Lufthansa Group значний ринковий вплив в аеропорту, розташованому за межами Європейського Союзу.

b. Чи має Lufthansa Group значний ринковий вплив у відповідних аеропортах

Оскільки всі аргументи заявників щодо визначення відповідних ринків були відхилені як необґрунтовані, Суд у другу чергу аналізує скарги в частині, яка стосувалася наявності у Lufthansa Group значного ринкового впливу в аеропортах, які перевірялися Комісією.

Оскільки концепція значного ринкового впливу не визначена ні в Тимчасовому положенні, ні в більш загальному плані у сфері державної допомоги, Суд починає із зауваження, що цю концепцію слід розглядати, по суті, як еквівалентну концепції домінуючого становища, визначену у праві конкуренції. Згідно з усталеною прецедентною практикою, таке домінуюче становище визначається як становище економічної сили, яким користується компанія, яке дозволяє їй перешкоджати підтримці ефективної конкуренції на відповідному ринку, надаючи їй

можливість діяти в значній мірі незалежно від своїх конкурентів, своїх клієнтів і, зрештою, споживачів.

У оскаржуваному рішенні, зі змінами, Комісія побудувала свій аналіз на тому, чи мала Lufthansa Group значний ринковий вплив у 10 перевірених аеропортах¹⁵³, на слотах, які ця група мала в цих аеропортах, рівні їх завантаженості та кількості слотів, які мали конкуренти; вона також взяла до уваги кількість літаків, які ця група та її конкуренти базували в деяких аеропортах.

У цьому відношенні Суд вважає, що ці критерії, які по суті стосуються пропускної здатності аеропорту та доступу авіакомпаній до інфраструктури аеропорту, не надають прямої інформації про ринкову частку Lufthansa Group на ринку послуг пасажирських авіаперевезень у перевірених аеропортах. Однак, враховуючи, що співвідношення між ринковими частками цієї компанії та її конкурентів було відповідним доказом існування значного ринкового впливу, Комісія не могла проігнорувати фактори, які надавали інформацію з цього питання, такі як кількість рейсів і пасажирських місць, які пропонувалися до та з відповідних аеропортів. З цього випливає, що, не взявши до уваги всі фактори, які були суттєвими для оцінки ринкового впливу Lufthansa Group у відповідних аеропортах, Комісія допустила явну помилку в оцінці.

Більше того, у будь-якому випадку, Комісія також допустила явну помилку в оцінці, встановивши, виключно на основі критеріїв, які вона перевірила, що Lufthansa Group мала значний ринковий вплив в аеропортах Франкфурта та Мюнхена влітку 2019 року та впродовж зимових сезонів 2019-2020 років, але не мала його в інших відповідних аеропортах. У зв'язку з цим Суд зазначає, що загальна оцінка критеріїв, проаналізованих Комісією для аеропортів Дюссельдорфа та Відня протягом літнього сезону 2019 року, демонструє наявність дуже великої кількості слотів з боку Lufthansa Group в аеропорту Дюссельдорфа та їх високої кількості в аеропорту Відня, в тому числі в години пік; дуже високий рівень заторів у цих двох аеропортах, що характеризується майже повним затором у години пік; і слабкі позиції конкурентів цієї групи компаній. Як наслідок лише на основі цих критеріїв Комісія не могла належним чином визначити, що Lufthansa Group не мала значного ринкового впливу в аеропортах Дюссельдорфа та Відня, принаймні протягом літнього сезону 2019 року. Крім того, у будь-якому разі дані, які змусили Комісію встановити, що Lufthansa Group мала значний ринковий вплив в аеропортах Франкфурта та Мюнхена, суттєво не відрізнялися від даних щодо аеропортів Дюссельдорфа та Відня, принаймні щодо літнього сезону 2019 року. На цій підставі Суд підтримав скарги заявників.

с. Структурні зобов'язання

По-третє, і останнє, Суд розглядає скарги щодо кількох аспектів структурних зобов'язань, прийнятих Комісією згідно з пунктом 72 Тимчасового положення, щоб зберегти ефективну конкуренцію в аеропортах Франкфурта та Мюнхена.

Відповідно до пункту 72, держави-члени можуть, пропонуючи такі заходи, запропонувати структурні або поведінкові зобов'язання, передбачені в Повідомленні

¹⁵³ А саме аеропорти Берлін-Тегель, Брюссель, Дюссельдорф, Франкфурт, Гамбург, Мюнхен, Пальма-де-Майорка, Штутгарт, Відень і Ганновер.

про засоби правового захисту.¹⁵⁴ Згідно з цим Повідомленням, запропоновані зобов'язання повинні повністю усунути занепокоєння щодо конкуренції, бути всеосяжними та ефективними з усіх точок зору і, крім того, повинні підлягати ефективному виконанню протягом короткого періоду часу. У цьому контексті Комісія повинна, зокрема, розглядати всі відповідні чинники, що стосуються самого запропонованого засобу правового захисту, включаючи тип, масштаб і обсяг запропонованого засобу правового захисту, які оцінюються з урахуванням структури та особливостей ринку, на якому виникають проблеми щодо конкуренції, включаючи позицію сторін та інших гравців на ринку.

Необхідно також враховувати особливості закону про державну допомогу та, зокрема, Тимчасове положення, частиною яких є вимога щодо додаткових заходів. Враховуючи те, що метою допомоги, яка надавалася відповідно до цього Положення, було забезпечення безперервності функціонування життєздатних компаній під час пандемії COVID-19, зобов'язання, викладені в пункті 72, мали бути розроблені таким чином, щоб гарантувати, що після того, як допомога буде надана, її бенефіціар не отримуватиме більш впливове становище на ринку, ніж це було до спалаху COVID-19, і що на відповідних ринках буде підтримуватися ефективна конкуренція. У цій справі оскаржуване рішення передбачало як заходи, запропоновані Німеччиною згідно з пунктом 72 Тимчасового положення, зокрема відчуження DLH 24 слотів на день у кожному з аеропортів Франкфурта та Мюнхена, а також додаткових активів, по мірі необхідності Координатором слотів, щоб дозволити передачу слотів. У зв'язку з цим заявники оскаржили, серед іншого, процедуру відчуження слотів, затверджену в оскаржуваному рішенні, яка мала відбуватися у два етапи. На першому етапі слоти мали пропонуватися лише «новим учасникам». Якщо після певного періоду, що перевищує кілька сезонів, слоти не будуть передані новому учаснику, на другому етапі вони стануть доступними перевізникам, які вже мають базу в цих двох аеропортах. Посилаючись на обов'язок Комісії розглядати всі відповідні фактори, що стосуються запропонованих зобов'язань, які оцінюються з урахуванням структури та особливостей спірного ринку, включаючи позицію сторін та інших гравців на ринку, Суд вважав, що Комісія не перевірила, чи було доцільним виключати конкурентів, які вже знаходилися в аеропортах Франкфурта та Мюнхена, з першого етапу цієї процедури. У оскаржуваному рішенні Комісія не навела жодної причини, здатної продемонструвати, що це виключення могло підтримати ефективну конкуренцію на відповідних ринках і що воно було необхідним для цієї мети. У даній справі така експертиза була тим більше необхідною, оскільки згідно з самим оскаржуваним рішенням структура ринку в аеропортах Франкфурта та Мюнхена характеризувалася тим, що Lufthansa Group мала в цих аеропортах набагато більшу вагу порівняно з вагою її найближчих конкурентів, які вже мали базу в цих аеропортах, так що їх виключення з першого етапу процедури ризикувало призвести до подальшої фрагментації конкуренції в цих аеропортах. Крім того, той факт, що найближчі конкуренти Lufthansa Group, які завдяки своїй присутності в аеропортах Франкфурта

¹⁵⁴ Повідомлення Комісії про засоби правового захисту, прийнятні згідно з Регламентом Ради (ЄС) № 139/2004 та відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 802/2004 (ОВ 2008 С 267, с. 1).

та Мюнхена могли б мати кращі можливості для придбання вказаного портфеля слотів і посилити конкурентний тиск, змогли б отримати таке право під час другого етапу процедури, не ставить цей висновок під сумнів, оскільки таке їх право залежить від невдалої реалізації першого етапу. У світлі вищевикладеного Суд вважає, що, виключаючи конкурентів, які вже мають базу в аеропортах Франкфурта та Мюнхена, з першого етапу процедури відчуження слотів, Комісія не вивчила всі відповідні фактори, що стосуються запропонованого зобов'язання, і тому зробила явну помилку в оцінці. Що стосується відчуження слотів DLH в аеропортах Франкфурта та Мюнхена, Condor, крім того, стверджувала, що Комісія порушила свій обов'язок вказати причини, оскільки вона не пояснила, яким чином вимога оплатити відчуження вказаних слотів, як було вказано в оскаржуваному рішенні, замість того, щоб вимагати їх безоплатної передачі, по-перше, відповідає застосовним правилам і, по-друге, робила зобов'язання достатньо привабливими для потенційного покупця. З цього приводу Суд зауважив, що вимога щодо того, що відчуження слотів повинно підлягати оплаті, мало вирішальне значення в схемі оскаржуваного рішення, в результаті чого Комісія була зобов'язана вказати причини, чому вона вважала, що ця вимога відповідає застосовним правилам. Враховуючи відсутність будь-яких вказівок щодо причин, які спонукали Комісію до висновку, що вказане відчуження слотів повинно здійснюватися за винагороду, а не безкоштовно, і що ця вимога не призведе до зменшення привабливості цих слотів, а отже, ефективності пов'язаних зобов'язань, Суд визнав, що Комісія не виконала свого зобов'язання викласти причини прийняття оскаржуваного рішення. З огляду на все вищевикладене, Суд вважає, що оскаржуване рішення, зі змінами, містить кілька помилок і невідповідностей, і, як наслідок, він скасовує це рішення.

Рішення Загального Суду (Десята Палата) від 24 травня 2023 року, Ryanair v. Commission (Італія; схема допомоги; COVID-19), T-268/21

[Посилання на судове рішення, опубліковане у скороченій формі](#)

[Державна допомога – Італійський ринок авіаперевезень – Схема компенсації для авіакомпаній з італійською ліцензією на експлуатацію – Рішення не висувати жодних заперечень – Допомога, спрямована на компенсацію шкоди, спричиненої винятковою подією – Зобов'язання вказати причини](#)

У жовтні 2020 року Італійська Республіка повідомила Європейську комісію про захід державної допомоги, який полягав у виплаті субсидій із компенсаційного фонду в розмірі 130 мільйонів євро певним авіакомпаніям, які мають італійську ліцензію (далі – спірний захід). Цей захід мав на меті відшкодувати шкоду, яку відповідні авіакомпанії зазнали внаслідок запровадження обмежень на подорожі та інших заходів стримування, вжитих для обмеження поширення пандемії COVID-19.

Відповідно до однієї з умов відповідності, передбаченої спірним заходом, для того, щоб скористатися ним, авіакомпанії повинні були застосувати як до своїх

працівників, чия домашня осілість була в Італії, так і до працівників сторонніх компаній, які беруть участь у їхній діяльності, рівну винагороду до або вище мінімальної винагороди, встановленої національною колективною угодою, що застосовується до сектору повітряного транспорту, укладеною організаціями роботодавців і профспілками, які вважаються найбільш представницькими на національному рівні («вимога до мінімальної винагороди»).

Не відкриваючи формальної процедури розслідування, передбаченої статтею 108(2) ДФЄС, Комісія вирішила не висувати заперечень проти спірного заходу на тій підставі, що він був сумісний із внутрішнім ринком.¹⁵⁵

Позов про скасування цього рішення був поданий авіакомпанією Ryanair до Загального Суду, який скасував його через відсутність обґрунтування підстав його ухвалення, як це передбачено статтею 296 ДФЄС.

Висновки Загального Суду

Згідно з усталеною прецедентною практикою у рішенні не розпочинати офіційну процедуру розслідування стосовно оголошеної допомоги повинні бути викладені підстави, за якими Комісія вважає, що вона не зіткнулася з серйозними труднощами в оцінці сумісності такої допомоги з внутрішнім ринком. Хоча для цієї мети достатньо стислого викладу підстав, таке рішення має чітко та недвозначно їх розкривати, а саме має бути вказано, чому Комісія вважає, що вона не зіткнулася з такими труднощами.

Суд вважає, що тут цього не було зроблено.

Перш за все, він зазначає, що в оскаржуваному рішенні Комісія підтвердила як те, що вимога щодо мінімальної винагороди була нерозривно пов'язана зі спірним заходом, так і те, що ця вимога не була невід'ємною метою цього заходу, однак не виклала чітко і недвозначно міркування, які спонукали її зробити ці дві заяви.

Крім того, Суд вважає, що висновок у оскаржуваному рішенні про те, що вимога щодо мінімальної винагороди не суперечить «іншим положенням законодавства Союзу», окрім статей 107 і 108 ДФЄС, також був спотворений відсутністю обґрунтувань.

З цього приводу він зазначає, що єдиним положенням законодавства ЄС, окрім статей 107 і 108 ДФЄС, у світлі якого Комісія розглядала цю вимогу, була стаття 8 Регламенту Рим I¹⁵⁶, яка встановлює спеціальні колізійні правила, що стосуються індивідуальних трудових договорів. Однак Комісія не змогла викласти в оскаржуваному рішенні причини, якими вона обґрунтовувала думку про те, що ця стаття була єдиним відповідним положенням, крім статей 107 і 108 ДФЄС, ураховуючи яке вона мала перевірити сумісність вимоги щодо мінімальної винагороди відповідно до законодавства ЄС. Відповідно, Комісія не змогла чітко та

¹⁵⁵ Остаточне рішення Комісії C(2020) 9625 від 22 грудня 2020 року щодо державної допомоги SA.59029 (2020/N) Схема компенсації для авіакомпаній з італійською ліцензією на експлуатацію.

¹⁵⁶ Регламент (ЄС) № 593/2008 Європейського Парламенту та Ради від 17 червня 2008 року про право, застосовне до договірних зобов'язань (Рим I) (ОВ 2008 L 177, с. 6).

прозоро викласти причини, чому вона встановила, що ця вимога не є порушенням «інших положень права Союзу».

Це пояснюється тим фактом, що, досліджуючи вимоги до мінімальної винагороди, Комісія взяла до уваги скаргу, подану Італійською асоціацією авіакомпаній з низькими тарифами, яка заперечувала сумісність італійських правил, що передбачають мінімальні вимоги до винагороди, подібні до тих, що включені у спірному заході щодо свободи надання послуг згідно зі статтею 56 ДФЄС. З огляду на це, Комісія тим більше опинилася в такій ситуації, в якій їй довелося ухвалити рішення щодо відповідності статті 56 ДФЄС для цілей перевірки сумісності спірного заходу з внутрішнім ринком.

У світлі вищевикладеного Суд доходить висновку, що Комісія порушила покладені на неї статтею 296 ДФЄС зобов'язання вказати підстави, на яких ґрунтувалося її рішення, у зв'язком з чим воно скасовується.

Рішення Загального Суду (Дев'ята Палата) від 14 червня 2023 року, *Ryanair та Airport Marketing Services v. Commission*, T-79/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Угоди, укладені з авіакомпанією Ryanair та її дочірньою компанією Airport Marketing Services – Маркетингові послуги – Рішення про визнання допомоги несумісною з внутрішнім ринком та розпорядження про її відновлення – Перевага – Тест «Реальна потреба» – Статті 41 та 47 Хартії основних прав – Право на доступ до справи – Право бути почутим

У 2017 році Європейська комісія отримала скаргу від Air France, в якій стверджувалося, що авіакомпанія Ryanair DAC отримала незаконну державну допомогу для підтримки своїх авіаперевезень до та з аеропорту Montpellier.

Наприкінці офіційної процедури розслідування Комісія встановила, що державна допомога була надана Ryanair та її дочірній компанії Airport Marketing Services Ltd ("AMS") у формі угод про маркетингові послуги, укладених цими компаніями з Асоціацією сприяння туристичним та економічним потокам (Association for the Promotion of Tourist and Economic Flows) («APFTE»), рішення якої можна було вважати рішенням, прийнятим Французькою державою. Комісія встановила, що надана таким чином допомога була незаконною та несумісною з внутрішнім ринком, і своїм рішенням від 2 серпня 2019 року¹⁵⁷ зобов'язала Францію повернути її.

Ryanair та AMS подали позов про скасування цього рішення. Тим не менш, цей позов був відхилений Загальним Судом. За таких обставин Суд надає роз'яснення щодо застосовності Тесту оператора ринкової економіки (тест «МЕО»), щоб оцінити, чи надає державний захід перевагу згідно з цілями, встановленими статтею 107(1) ДФЄС.

¹⁵⁷ Рішення Комісії (ЄС) 2020/1671 від 2 серпня 2019 року про державну допомогу SA.47867 2018/C (ex 2017/FC) надану Францією Ryanair та Airport Marketing Services (OJ 2020 L 388, стор. 1; «оскаржуване рішення»).

Висновки Суду

На підтвердження своїх позовів про скасування заявники, Ryanair та AMS, опротестували, зокрема, аналіз оскаржуваного рішення про те, що угоди про маркетингові послуги, укладені з APFTE, надали їм економічну перевагу.

У зв'язку з цим Суд нагадує, що лише державні заходи, які можуть прямо чи опосередковано сприяти певним підприємствам або які слід розглядати як економічну вигоду, яку підприємство, яке є бенефіціаром, не отримало б за нормальних ринкових умов, можуть бути класифіковані як державна допомога в розумінні статті 107(1) ДФЄС. Оцінка умов, за яких надавалася така перевага, здійснюється, як правило, шляхом застосування тесту «МЕО».

У оскаржуваному рішенні Комісія, тим не менш, вважала, що тест «МЕО» був незастосовним з двох причин, пов'язаних, по суті, з тим фактом, що APFTE уклала угоди про маркетингові послуги як державний орган і з тим фактом, що закупівля цих послуг APFTE не задовольняла реальну потребу цієї асоціації.

Як стверджували заявники, жодна з цих причин не була такою, щоб виключити застосовність принципу оператора ринкової економіки в цій справі.

Що стосується, по-перше, причини, пов'язаної з тим, що APFTE діяв як орган державної влади, з прецедентного права очевидно, що, хоча застосування тесту «МЕО» повинно розглядатися без посилання на цілі державної політики, досягнення таких цілей не перешкоджає застосуванню цього тесту.

По-друге, що стосується причини, пов'язаної з придбанням маркетингових послуг, які не відповідали реальній потребі APFTE, Суд зазначає, що для вивчення того, чи існує реальна потреба з боку держави в придбанні товарів і послуг, необхідно, за визначенням, оцінити, чи приватний оператор в ситуації, максимально наближеній до ситуації держави, вчинив би такі самі дії в нормальних ринкових умовах. Отже, така оцінка підпадає під дію тесту «МЕО».

Відповідно, прийшовши до висновку, що тест «МЕО» не застосовний в цій справі, Комісія допустила помилку в тлумаченні положень закону.

Однак, оскільки, по-перше, Комісія також розглянула в оскаржуваному рішенні, чи відповідає покупка маркетингових послуг реальній потребі APFTE, і, по-друге, її оцінка в цьому відношенні не була такою, яка б призвела до визнання недійсним рішення, помилка, встановлена Судом щодо трактування положень закону не була такою, щоб призвести до скасування цього рішення.

У зв'язку з цим Суд вважає, по-перше, що двозначність в аналізі наявності економічної вигоди в оскаржуваному рішенні не була такою, щоб позбавити це рішення протиріччя, яке може вплинути на його дійсність, оскільки, відповідно до прецедентного права, заявники були в змозі з'ясувати реальні причини цього та оскаржити його по суті, зокрема, в контексті їх позову про скасування. Відхиляючи, по-друге, різні заяви, що оскаржують відсутність реальної потреби з боку APFTE у придбанні маркетингових послуг заявників, Суд приходить до висновку, що ця підстава була здатна забезпечити основу для резолютивної частини оскаржуваного

рішення щодо існування економічної вигоди, яку заявники не отримали б за нормальних ринкових умов.

Оскільки інші клопотання, висунуті заявниками, також виявилися необґрунтованими, Суд відхиляє позов у повному обсязі.

4. Правила, що застосовуються до компаній

Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 24 травня 2023 року, Meta Platforms Ireland v. Commission, T-451/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Конкуренція – Ринки даних – Адміністративна процедура – Стаття 18(3) і стаття 24(1)(d) Регламенту (ЄС) № 1/2003 – Запит на інформацію – Віртуальна кімната даних – Зобов'язання вказати причини – Юридична визначеність – Право на захист – Необхідність запитуваної інформації – Зловживання владою – Право на недоторканність приватного життя – Пропорційність – Принцип належного адміністрування – Професійна таємниця

На підставі підозр групи Facebook у антиконкурентній поведінці, яка полягала у використанні даних та в управлінні її платформою соціальної мережі, Європейська Комісія рішенням від 4 травня 2020 року¹⁵⁸ надіслала запит на інформацію Meta Platforms Ireland Ltd, раніше Facebook Ireland Ltd. Це рішення, прийняте відповідно до статті 18(3) Регламенту № 1/2003,¹⁵⁹ вимагало від Meta Platforms Ireland надати Комісії всі документи, підготовлені або отримані трьома її керівниками протягом відповідного періоду, які містили один або більше пошукових запитів, визначених у додатках. Це рішення передбачало потенційний штраф у розмірі 8 мільйонів євро на день у разі ненадання запитуваної інформації.¹⁶⁰

Рішення від 4 травня 2020 року замінило попереднє аналогічне рішення, яке встановлювало ширші критерії пошуку. Це нове рішення, прийняте після обміну інформацією між Комісією та Meta Platforms Ireland, зменшило кількість запитуваних документів шляхом уточнення пошукових запитів та обмеження кількості зацікавлених посадових осіб.

15 липня 2020 року Meta Platforms Ireland подала позов про скасування рішення від 4 травня 2020 року, а також заяву про тимчасові заходи.

¹⁵⁸ Остаточне рішення Комісії (C(2020) 3011 від 4 травня 2020 року щодо провадження згідно зі статтею 18(3) і статтею 24(1)(d) Регламенту (ЄС) № 1/2003 (Справа AT.40628 – практики Facebook, пов'язані з даними).

¹⁵⁹ Регламент Ради (ЄС) № 1/2003 від 16 грудня 2002 року про імплементацію правил конкуренції, викладених у статтях [101] і [102 ДФЄС] (ОВ 2003 L 1, с. 1).

¹⁶⁰ Того ж дня Комісія прийняла запит на інформацію згідно зі статтею 18(3) Регламенту (ЄС) № 1/2003 щодо компанії Meta Platforms Ireland Ltd у контексті її паралельного розслідування щодо певної практики, пов'язаної з продуктом Marketplace. Позов про скасування, поданий Meta Platforms Ireland Ltd проти цього рішення, відхилений Судом у його рішенні від тієї ж дати у справі T-452/20, Meta Platforms Ireland v Commission.

Ухвалою від 29 жовтня 2020 року¹⁶¹ про застосування тимчасових заходів Голова Загального Суду постановив призупинити виконання рішення від 4 травня 2020 року, доки не буде запроваджено спеціальну процедуру для надання необхідних документів, які не були пов'язані з діловою діяльністю Meta Platforms Ireland і які також містили конфіденційні особисті дані. Після цієї ухвали Комісія прийняла рішення про внесення змін¹⁶², у якому зазначено, що ці документи можуть бути додані до матеріалів розслідування лише після їх вивчення у віртуальній кімнаті даних у спосіб, визначений в ухвалі про застосування тимчасових заходів.

Компанія Meta Platforms Ireland змінила свою заяву про скасування, щоб врахувати це рішення про внесення змін. П'ята Палата Загального Суду, розширений склад, відхилила позов повністю. У цьому контексті Загальний Суд вперше перевіряв законність запиту на інформацію з використанням пошукових запитів відповідно до Регламенту № 1/2003, а також законність процедури віртуальної кімнати даних для обробки документів, що містять конфіденційні персональні дані.

Висновки Суду

На підтримку свого позову про скасування рішення Meta Platforms Ireland стверджувала, зокрема, що застосування пошукових запитів, зазначених у запиті на інформацію, неминуче призведе до захоплення значної кількості документів, які не мають відношення до розслідування, яке проводить Комісія, що суперечило б принципу необхідності, викладеному в статті 18 Регламенту № 1/2003.

З цього приводу Суд нагадав, що згідно зі статтею 18(1) Регламенту № 1/2003 Комісія може простим запитом або рішенням вимагати від підприємств надання «всієї необхідної інформації» для моніторингу дотримання правил ЄС щодо конкуренції. З цього випливає, що Комісія має право вимагати розкриття лише тієї інформації, яка може дозволити їй розслідувати передбачувані порушення, які виправдовують проведення такого розслідування. Беручи до уваги широкі повноваження щодо розслідування, надані Комісії Регламентом № 1/2003, ця вимога щодо необхідності буде задоволена, якщо Комісія зможе обґрунтовано припустити на момент запиту, що інформація може допомогти їй визначити, чи мало місце порушення правил конкуренції.

На підтримку своїх скарг щодо дотримання принципу необхідності Meta Platforms Ireland оскаржила певні пошукові запити в запиті на інформацію, стверджуючи, що ці конкретні критичні зауваження слід розуміти як невичерпні приклади, призначені для ілюстрації її більш загальної лінії аргументації. На її думку, було б нерозумно, якщо не неможливо, зосереджуватись на кожному пошуковому терміні окремо.

Однак Суд відхиляє такий підхід і вважає, що загальна оцінка відповідності принципу необхідності, викладеному в статті 18 Регламенту № 1/2003, не є прийнятною в цій справі. Той факт, що певні пошукові запити, як стверджує Meta

¹⁶¹ Ухвала від 29 жовтня 2020 року, Facebook Ireland v Commission (T-451/20 R, не опубліковано, EU:T:2020:515).

¹⁶² Рішення Комісії C(2020) 9231 остаточна версія від 11 грудня 2020 року

Platforms Ireland, можуть бути надто розпливчастими, не впливає на той факт, що інші пошукові терміни можуть бути достатньо точними або цілеспрямованими, щоб зробити висновок про те, що вони можуть допомогти Комісії визначити, чи існує порушення правил конкуренції.

Беручи до уваги презумпцію того, що акти інституцій ЄС є дійсними, Суд, відповідно, доходить до висновку, що лише пошукові запити, спеціально оскаржені Meta Platforms Ireland, можуть бути перевірені на предмет дотримання принципу необхідності. Інші пошукові запити, навпаки, слід розглядати як такі, що визначені відповідно до цього принципу.

Крім того, зазначивши, що аргументи щодо пошукових термінів, згаданих уперше на етапі відповіді, є неприйнятними, Суд розглядає лише пошукові запити, згадані в заяві. Вважаючи, що компанія Meta Platforms Ireland не довела, що ці умови суперечать принципу необхідності, Суд відхиляє різні аргументи, висунуті з цього приводу, як необґрунтовані.

У своєму позові про скасування Meta Platforms Ireland також стверджувала, що, вимагаючи надання численних нерелевантних документів приватного характеру, рішення від 4 травня 2020 року зі змінами («оскаржуване рішення») порушувало основоположне право на конфіденційність, закріплене у статті 7 Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія) та статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ).

У зв'язку з цим Суд нагадав, що відповідно до статті 7 Хартії, яка передбачає права, які відповідають правам, гарантованим статтею 8(1) ЄКПЛ, кожен має право на повагу до свого приватного та сімейного життя, житла і кореспонденції.

Що стосується перешкоджання здійсненню такого права, стаття 52(1) Хартії передбачає, що будь-яке обмеження здійснення прав і свобод, визнаних Хартією, повинно бути передбачено законом і поважати суть таких прав і свобод. Крім того, відповідно до принципу пропорційності, обмеження можуть встановлюватися, лише якщо вони є необхідними та насправді відповідають цілям загального інтересу, визнаного Європейським Союзом, або необхідністю захисту прав і свобод інших осіб.

У світлі цих роз'яснень Суд має перевірити, чи створена оскаржуваним рішенням перешкода для реалізації права, передбаченого статтею 7 Хартії, задовольняє умови, що викладені у статті 52(1) цієї Хартії. Зауваживши, що Регламент № 1/2003 надає Комісії повноваження ухвалювати оскаржуване рішення, а отже втручання в приватне життя було передбачено законом, що це рішення відповідало цілям загального інтересу Європейського Союзу та що Meta Platforms Ireland не стверджували, що оскаржуване рішення ставить під загрозу суть права на приватне життя, Суд має перевірити, чи не перешкоджає оскаржуване рішення пропорційній реалізації цього права.

З цього приводу Суд підтверджує, по-перше, що запит на інформацію згідно зі статтею 18(3) Регламенту № 1/2003 є належним заходом для досягнення цілей загального інтересу, які переслідує Комісія, а саме збереження системи конкуренції, передбаченої Договорами.

По-друге, що стосується питання про те, чи виходить оскаржуване рішення за межі того, що було необхідно для досягнення цілей загального інтересу, Суд зазначає, що після винесення проміжного наказу від 29 жовтня 2020 року Комісія запровадила окрему процедуру для обробки документів, створених Meta Platforms Ireland, які на перший погляд, не були пов'язані з її комерційною діяльністю та містили конфіденційні персональні дані (далі – захищені документи).

Відповідно до цієї процедури захищені документи мали бути передані до Комісії на окремому електронному носії та розміщені у віртуальній кімнаті даних, доступній для обмеженої кількості членів відповідальної за розслідування групи у присутності юристів Meta Platforms Ireland з метою відбору документів для включення до матеріалів справи. У разі триваючих розбіжностей щодо класифікації документа, рішення про внесення змін також визначало систему вирішення спорів. Відповідно до цього рішення, захищені документи можуть бути передані до Комісії у відредагованому вигляді з видаленням імен відповідних осіб та будь-якої інформації, яка дозволяє їх ідентифікувати. На вмотивований потребами розслідування запит Комісії ці документи все ж мають бути їй надані у повному обсязі.

Крім того, Суд зауважує, що не підлягає запереченню те, що певні документи, запитовані Комісією, містили конфіденційні персональні дані, які можуть підпадати під дані, зазначені в статті 9 Регламенту 2016/679¹⁶³ та статті 10 Регламенту 2018/1725,¹⁶⁴ стосовно яких можливість здійснювати обробку залежить від таких трьох умов:

- обробка повинна переслідувати значний суспільний інтерес та бути передбаченою правом ЄС;
- обробка повинна бути необхідною для задоволення суспільних інтересів;
- положення права ЄС має бути пропорційним до переслідуваної мети, поважати суть права на захист даних і передбачати відповідні та конкретні заходи для захисту основних прав та інтересів суб'єкта даних.

Оскільки ці умови також мають значення для оцінки того, чи відповідно до статті 52(1) Хартії оскаржуване рішення не виходить за межі того, що необхідно для досягнення цілей загального інтересу, які воно переслідує, Суд нагадує, що по-перше, запит на інформацію, такий як оскаржуване рішення, є відповідним заходом для досягнення цілей загального інтересу, які переслідує Комісія (перша умова), і, по-друге, що обробка персональних даних, яку передбачає оскаржуване рішення, необхідна для реалізації значного суспільного інтересу, який переслідується (друга умова).

¹⁶³ Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського Парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних і про вільний рух таких даних, а також про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент захисту даних) (ОВ 2016 р. L 119, с. 1, і виправлення ОВ 2018 р. L 127, ст. 2).

¹⁶⁴ Регламент (ЄС) 2018/1725 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2018 року про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних інституціями, органами, офісами та агентствами Союзу та про вільний рух такі дані та скасування Регламенту (ЄС) № 45/2001 і Рішення № 1247/2002/ЄС (ОВ 2018 р. L 295, с. 39).

Посилаючись на механізми передачі, ознайомлення, оцінки та вихолощення захищених документів, Суд вважає, що в цій справі третя умова, згадана вище, також була дотримана.

Таким чином, встановивши, що оскільки оскаржуване рішення, яке запровадило процедуру віртуальної кімнати даних, не виходило за межі того, що необхідно для досягнення поставлених цілей загального інтересу, Суд визнає, по-третє, що пов'язані з цією процедурою недоліки також не були непропорційними поставленим цілям.

З урахуванням вищевикладеного Суд доходить висновку, що перешкода реалізації права на недоторканність приватного життя, викликана оскаржуваним рішенням, відповідає умовам, викладеним у статті 52(1) Хартії, і тому відхилив скарги про стверджуване порушення статті 7 Хартії.

Оскільки інші вимоги, висунуті Meta Platforms Ireland, також виявилися необґрунтованими, Суд відхилив позов у повному обсязі.

VIII. Зближення законодавства

1. Авторське право

Рішення Суду (Перша Палата) від 25 травня 2023 року, АКМ (Надання супутникових пакетів в Австрії), C-290/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Запит про попереднє рішення – Інтелектуальна власність – Авторське право та суміжні права, що застосовуються до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції – Директива 93/83/ЄЕС – Стаття 1(2) – Публічне повідомлення через супутник – Концепція – Постачальник супутникового пакету – Трансляція програм в іншій державі-члені – Місце акту використання, за допомогою якого постачальник бере участь у такому спілкуванні

Заявник в основному провадженні, Державне товариство авторів, композиторів і музичних видавців (Staatlich genehmigte Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger Reg. Gen. mbH, далі – АКМ), є австрійським товариством управління авторськими правами. Воно має ліцензію на використання музичних творів, що санкціонує здійснення ним права на трансляцію в Австрії на довірчій основі. Компанія «Canal+ Luxembourg Sàrl» (далі – Canal+) є телевізійним оператором, заснованим у Люксембурзі, який пропонує через супутник в Австрії пакети зашифрованих програм (супутникові пакети) різних організацій мовлення, розташованих в інших державах-членах, як у форматі високої якості, так і стандартної.

Введення кожного з супутникових сигналів, що несуть програму, у ланцюжок зв'язку (вихідна лінія) здійснюється здебільшого самими телерадіомовними організаціями, іноді Canal+ у цих інших державах-членах. Транслюється потік, який містить всю програму в високій якості та додаткову інформацію, таку як аудіодані та дані субтитрів. Після «повторного надсилання» супутником цей потік приймається супутниковим приймальним обладнанням у зоні покриття. Потім цей потік розділяється, і користувач може отримати доступ до кожної програми на терміналі за допомогою декодера. Супутникові пакети, які надає Canal+, містять платні та безкоштовні програми. На відміну від програм платного ТБ, останні не шифруються і кожен житель Австрії завжди може приймати їх у стандартній якості.

Оскільки АКМ вважала, що Canal+ порушує права, якими вона управляє, вона подала позов до австрійських судів, вимагаючи, по суті, судової заборони на трансляцію супутникових сигналів Canal+ в Австрії та виплати компенсації, стверджуючи, що в державах-членах, в яких відбулася трансляція або *публічне сповіщення* через супутник, не було отримано дозволу на таке використання, і така трансляція в Австрії була не дозволена.

Верховний суд (Oberster Gerichtshof), Австрія, до якого було подано апеляцію з питань права (перегляд) на рішення Вищого регіонального суду Відня (Oberlandesgericht Wien), Австрія, який зокрема визнав, що супутникові пакети, про які йде мова, досягли нової публіки, тобто публіки, відмінної від тієї, на яку націлені безкоштовні трансляції операторів мовлення, вирішив направити питання до Суду ЄС для ухвалення попереднього рішення щодо тлумачення Директиви 93/83¹⁶⁵ і, зокрема, її статті 1(2)(b). Згідно з цим положенням, публічне сповіщення за допомогою супутника відбувається тільки в державах-членах, де, під контролем організації мовлення і під її відповідальність, сигнали-носії програм вводяться в безперервний ланцюг каналів зв'язку «супутник – земля».

Висновки Суду

Суд ухвалив, що якщо постачальник супутникового пакету зобов'язаний отримати дозвіл відповідних власників авторського права та суміжних прав для публічного сповіщення через супутник, у якому він бере участь, такий дозвіл має бути отримано, наприклад як наданий відповідній телерадіомовній організації, тільки в державі-члені, в якій сигнали, що несуть програму, вводяться в ланцюг зв'язку, що веде до супутника.

Суд нагадує, перш за все, що для застосування правила, викладеного в статті 1(2)(b) Директиви 93/83, має відбуватися «публічне сповіщення за допомогою супутника» у значенні статті 1(2)(а) і (с), положення якої встановлюють сукупні умови для цього. Таким чином, передача являє собою єдине «публічне сповіщення через супутник», якщо (і) воно ініційовано «актом введення» сигналів, що несуть програму, здійсненим «під контролем та відповідальністю організації мовлення», (ii) ці сигнали вводяться «в безперервний канал зв'язку "супутник – земля"», (iii) ці сигнали «призначені для прийому публікою» та (iv) у випадку, якщо ці сигнали зашифровані, декодує їх пристрій «надається публіці організацією мовлення або за її згодою».

Далі, як непряма, так і пряма трансляція телевізійних програм, які відповідають усім цим сукупним умовам, повинні розглядатися як єдине та неподільне повідомлення для публіки через супутник. І навпаки, неподільність такого зв'язку не означає, що втручання постачальника супутникового пакету в цей зв'язок може відбуватися без дозволу відповідних власників прав.

Нарешті, такий дозвіл має бути отриманий, зокрема, особою, яка ініціює цю комунікацію або яка втручається під час її здійснення, щоб за допомогою цієї комунікації він чи вона зробили охоронювані твори доступними для нової публіки, тобто скажімо, публіки, яка не була взята до уваги авторами охоронюваних творів у рамках дозволу, наданого іншій особі. Публічне сповіщення за допомогою супутника, таке як те, що розглядається в основному провадженні,

¹⁶⁵ Директива Ради 93/83/ЄЕС від 27 вересня 1993 року про узгодження певних правил щодо авторського права та суміжних прав, що застосовуються до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції (ОВ 1993 р. L 248, с. 15).

ініціюється організацією мовлення, під чийм контролем і відповідальністю сигнали, що несуть програму, вводяться в ланцюг зв'язку, що веде до супутника. Крім того, загальновідомо, що, як правило, ця організація таким чином робить охоронювані твори доступними для нової публіки. Отже, ця організація повинна отримати дозвіл, передбачений статтею 2 Директиви 93/83.

Суд також зазначає, що оскільки таке публічне сповіщення за допомогою супутника вважається таким, що має місце лише в державі-члені, в якій сигнали, що несуть програму, вводяться в ланцюг зв'язку, що веде до супутника, організація мовлення повинна отримати такий дозвіл лише в цій державі-члені. Проте він зазначає, що для визначення відповідної винагороди власникам авторського права за таке повідомлення їхніх творів, необхідно брати до уваги відповідну трансляцію, наприклад її фактичну та потенційну аудиторію. З цього він робить висновок, що якщо частина цієї фактичної або потенційної аудиторії знаходиться в державах-членах, відмінних від тієї, в якій сигнали, що несуть програму, вводяться в ланцюг зв'язку, що веде до супутника, то у таких випадках різні відповідні товариства колективного управління правами мають знайти адекватні рішення для забезпечення справедливої винагороди власникам цих прав.

При цьому Суд нагадав, що не можна виключати, що інші оператори можуть втручатися в хід публічного сповіщення за допомогою супутника, у результаті чого вони зроблять охоронювані твори чи об'єкти доступними для більш широкого загалу, ніж той, на який спрямована відповідна організація мовлення. У такій ситуації на втручання цих операторів не поширюється дозвіл, наданий цій організації. Така ситуація може виникнути, зокрема, у випадку, коли оператор розширює коло осіб, які мають доступ до цього сповіщення, і таким чином робить охоронювані твори або об'єкти доступними для нової публіки.

Більше того, Суд вважає, що з пунктів 5, 14 і 15 Директиви 93/83 випливає, що стаття 1(2)(b) має на меті забезпечити те, щоб будь-яке «публічне сповіщення за допомогою супутника» підпадало виключно під дію законодавства про авторське право і суміжні права, що діють у державі-члені, в якій сигнали, що несуть програму, вводяться в ланцюг зв'язку, що веде до супутника. Відповідно, ситуація, за якої постачальник супутникового пакету також повинен був отримати дозвіл від власників відповідних авторських і суміжних прав в інших державах-членах, суперечила б цій меті.

2. Торговельна марка ЄС

Рішення Загального Суду (Десята Палата) від 24 травня 2023 року, *Emmentaler Switzerland v. EUIPO (EMMENTALER)*, T-2/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Торгова марка ЄС – Міжнародна реєстрація, що позначає Європейський Союз – Словесний товарний знак EMMENTALER – Абсолютна підстава для відмови – Описовий характер – Стаття 7(1)(с) Регламенту (ЄС) 2017/1001 – Колективна товарна марка – Стаття 74(2) Регламенту 2017/1001 – Зобов'язання вказати причини – Стаття 94 Регламенту 2017/1001

Emmentaler Switzerland отримала від Міжнародного бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності міжнародну реєстрацію словесної товарної марки EMMENTALER для товарів, що відповідають опису «Сири із захищеним позначенням походження "emmentaler"». ¹⁶⁶

Про цю міжнародну реєстрацію було повідомлено Європейську агенцію інтелектуальної власності (EUIPO), але експерт агенції відхилив заявку на реєстрацію. ¹⁶⁷ Таким чином Emmentaler Switzerland подала апеляцію, яка згодом була відхилена Другою апеляційною радою EUIPO на тій підставі, що заявлена марка була описовою. ¹⁶⁸

Своїм рішенням Загальний Суд відхилив позов, поданий заявником проти рішення апеляційної палати. У цьому рішенні він перевіряв, чи порушила Апеляційна палата статтю 7(1)(с) Регламенту 2017/1001, встановивши, що заявлена товарна марка є описовою. Крім того, він роз'яснив зв'язок між статтею 74(2) цього Регламенту, що стосується описових марок або вказівок, які можуть становити колективні марки, та статтею 7(1)(с) цього Регламенту, що стосується описових марок.

Висновки Суду

По-перше, щодо описового характеру заявленої марки, Суд вважає, що з огляду на докази, взяті до уваги Апеляційною палатою, населення Німеччини одразу сприйме знак EMMENTALER як такий, що позначає сорт сиру. Враховуючи те, що для відмови в реєстрації марки достатньо, щоб марка мала описовий характер у частині Європейського Союзу, яка може бути окремою державою-членом, Суд вважає, що Апеляційна палата мала право зробити висновок, що заявлена марка є описовою, без необхідності розглядати елементи, які не стосувалися ставлення відповідного населення Німеччини до такої назви.

По-друге, щодо захисту марки, яку заявлено як колективну марку, Суд зазначає, що стаття 74(2) Регламенту 2017/1001 передбачає, що шляхом відступу від статті 7(1)(с) цього Регламенту, марки або вказівки, які можуть служити в торгівлі для позначення географічного походження відповідних товарів або послуг, можуть становити колективні марки. Проте цей відступ слід тлумачити вузько. Відповідно,

¹⁶⁶ Товари класу 29 у значенні Ніццької угоди про міжнародну класифікацію товарів і послуг для цілей реєстрації марок від 15 червня 1957 року, переглянутої та з поправками

¹⁶⁷ На підставі статті 7(1)(b) і (с) Регламенту (ЄС) 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року про торговельну марку Європейського Союзу (ОВ 2017 L 154, с. 1) у поєднанні зі статтею 7(2) цього регламенту.

¹⁶⁸ У значенні статті 7(1)(с) Регламенту 2017/1001.

сфера застосування цього відступу не може охоплювати марки, які розглядаються як вказівки на вид, якість, кількість, цільове призначення, вартість, час виробництва чи іншу характеристику відповідних товарів, а лише марки, які будуть розглядатися як зазначення географічного походження таких товарів. Оскільки заявлена марка є описом сорту сиру для відповідного німецького населення та не сприймається як вказівка на географічне походження цього сиру, Суд робить висновок, що вона не є охоронюваною, як колективна марка.

Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 7 червня 2023 року, *Société des produits Nestlé v. EUIPO – European Food (FITNESS)*, T-519/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Торговельні марки ЄС – Процедура відкликання рішень або скасування заявок – Скасування рішення, яке містить очевидну помилку з вини Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO) – стаття 103(1) Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) – Відсутність очевидної помилки

Акціонерне товариство компанія *Société des Produits Nestlé SA* з 20 листопада 2001 року є власником словесного торгового знаку *FITNESS*, зареєстрованого у Європейській агенції інтелектуальної власності, що застосовується до різноманітних товарів.¹⁶⁹ 2 вересня 2011 року Акціонерне товариство компанія *European Food SA* подала заявку про визнання недійсним вказаного знаку,¹⁷⁰ яку було відхилено.

Під час апеляційного провадження *European Food* надала додаткові докази на підтримку своєї заявки. Водночас Четверта Апеляційна Рада Європейської агенції інтелектуальної власності відхилила такі докази, як подані з порушенням строку, без взяття їх до уваги. Загальний Суд, до якого було подано позов,¹⁷¹ скасував зазначене рішення та повернув справу на розгляд до Другої Апеляційної Ради Європейської агенції інтелектуальної власності, яка з урахуванням цих доказів, визнала відповідний знак описовим. Однак, вказане рішення було також скасовано рішенням Суду.¹⁷² Тому справу було повернуто до Першої Апеляційної Ради Європейської агенції інтелектуальної власності, яка після реалізації своїх дискреційних повноважень, встановила, що *European Food* неналежно обґрунтувала подачу доказів з порушенням встановлених строків та, як наслідок, відмовила у позові.

¹⁶⁹ Товари класів 29, 30 та 32 згідно з Ніццькою угодою про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15 червня 1957 року, переглянутою та зміненою.

¹⁷⁰ Відповідно до статті 52(1)(а) Регламенту Ради (ЄС) № 207/2009 від 26 лютого 2009 року про торговельну марку Європейського Союзу (ОВ 2009 L 78, с. 1), читати в поєднанні з статтею 7(1)(b) та (c) цього регламенту (на теперішній час стаття 59(1) та стаття 7(1)(b) та (c) Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001 від 14 червня 2017 року про торговельну марку Європейського Союзу (ОВ 2017 L 154, с. 1)).

¹⁷¹ Рішення від 28 вересня 2016, *European Food v EUIPO – Société des produits Nestlé (FITNESS)* (T-476/15, EU:T:2016:568).

¹⁷² Рішення від 10 жовтня 2019 року, *Société des produits Nestlé v EUIPO – European Food (FITNESS)* (T-536/18, не опубліковано, EU:T:2019:737).

Рішенням Першої Апеляційної Ради Європейської агенції інтелектуальної власності від 27 червня 2022 року («оспорюване рішення») вищезазначене рішення було скасовано («скасоване рішення») з підстав неправильного застосування окремих норм права.

У цьому рішенні Суд розглядає застосування частини 1 статті 103 Регламенту Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001 щодо повноважень Європейської агенції інтелектуальної власності скасовувати власні рішення та застосовує критерії, раніше викладені у судовій практиці.¹⁷³

Висновки Суду

На першому етапі Суд розглядає висновки Апеляційної Ради про те, що було явно помилковим посилатися на норму 50(1) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95¹⁷⁴ стосовно проваджень про заперечення та застосовувати його за аналогією в контексті провадження про недійсність. У зв'язку з цим він зазначає, що незважаючи на те, що це правило не застосовується в контексті проваджень про недійсність з підстав абсолютної недійсності, ні в оскаржуваному рішенні, ні в скасованому рішенні не вказано, що посилання на цю норму могло вплинути на висновки Апеляційної Ради в частині прийняття нових поданих доказів у тій мірі, що допущена помилка не дозволила б залишити резолютивну частину скасованого рішення без нового аналізу.

Висновок, до якого дійшла Апеляційна Рада у скасованому рішенні про те, що у випадку відсутності будь-яких прийнятних обґрунтувань несвоєчасної подачі доказів, вона була зобов'язана негативно реалізувати свої дискреційні повноваження та не приймати додаткові докази вбачається з другого скасованого рішення Суду.¹⁷⁵ Щоб дійти до такого висновку Апеляційна Рада в першу чергу послалась на це рішення, з якого було очевидно, що подані з порушенням строку докази не були автоматично прийнятними і саме сторона, яка надавала такі докази, має обґрунтувати, чому вони не були надані на цій стадії розгляду та довести, що подання доказів до Відділу анулювання протягом розгляду було неможливим. Далі Суд зазначив, що незважаючи на те, що докази, вперше надані на стадії апеляційного провадження були *prima facie* доречними, немає жодних доказів на підтвердження того, що їх неможливо було подати до Відділу анулювання. Насамкінець, Суд констатував, що висновок Відділу анулювання про недостатність первісно поданих доказів не можна розглядати як новий фактор, що виправдовує подання додаткових доказів.

З огляду на вищезазначені міркування вбачається, що не було доведено, що неправильне посилання на норму статті 50(1) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95

¹⁷³ Зокрема, у рішенні від 22 вересня 2021 року, *Marina Yachting Brand Management v EUIPO – Industries Sportswear (MARINA YACHTING)* (T-169/20, EU:T:2021:609).

¹⁷⁴ Регламент Комісії (ЄС) № 2868/95 від 13 грудня 1995 про імплементацію Регламенту Ради (ЄЕС) № 40/94 про торгові знаки Співтовариства (ОВ L 303 15.12.95 с. 1).

¹⁷⁵ Рішення від 10 жовтня 2019 року, *Société des produits Nestlé v EUIPO – European Food (FITNESS)* (T-536/18, не опубліковано, EU:T:2019:737).

вплинуло на аргументацію Апеляційної Ради у скасованому рішенні або на її висновок.

По-друге, Суд досліджує оцінку Апеляційної Ради, наданої у скасованому рішенні про помилковість посилання на рішення у справі *Cesea Group v. OHIM – Mangini & C. (Mangiami)*¹⁷⁶ стосовно застосування норми 22(2) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95, яка застосовувалась у якості доказу використання та того, що прецедентна практика могла бути повністю застосована в даному контексті недійсності. З цього приводу Суд нагадує, що Апеляційна Рада висловила думку про те, що принципи, покладені в основу цього рішення, цілком можна застосувати у контексті недійсності, і як наслідок допустимість надання додаткових доказів, вперше поданих на стадії апеляційного провадження без належного обґрунтування, позбавила б дієвості норму 37(b)(iv) та норму 39(3) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95. Апеляційна Рада також зверталася до вказаного рішення, коли зазначила, що мала перевірити, чи обґрунтував заявник, який звернувся з заявою про скасування, подання додаткових доказів з запізненням та коли вказала, що рішення Відділу анулювання не можна розглядати як новий фактор, що виправдовує подання таких доказів.

Однак, Суд вважає, що можлива помилка, якої припустилася Апеляційна Рада у скасованому рішенні, - припущення про неможливість застосування тверджень, пов'язаних з допустимістю подання додаткових доказів у розумінні подачі за нормою 22(2) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95 щодо проваджень про недійсність, не може кваліфікуватись як очевидна у розумінні статті 103(1) Регламенту Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001. По-перше, у скасованому рішенні Апеляційна Рада не застосовувала це правило; скоріше, вона послалася за аналогією на прецедентне право щодо застосування цього положення. По-друге, норма 22(2) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95, з однієї сторони, та норма 37(b)(iv) і норма 39(3) вказаного регламенту, з іншої сторони, є порівнюваними в процесуальному контексті, враховуючи, що в обох випадках Європейська агенція інтелектуальної власності встановлює обмеження строку для подання доказів і відхиляє заявки, у яких такі докази не подано. Відповідно, сам по собі факт того, що ці процедури є різними, не може бути достатньою підставою для того, щоб вважати, що явно неможливо застосовувати прецедентне право, яке стосується доказу використання, до проваджень про недійсність.

Таким чином, Суд дійшов висновку, що у цій справі просте застосування за аналогією прецедентного права стосовно тлумачення норми 22(2) Регламенту Комісії (ЄС) № 2868/95 не може являти собою очевидну помилку у розумінні статті 103(1) Регламенту Європейського парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001.

¹⁷⁶ Рішення від 22 вересня 2011 року, *Cesea Group v OHIM – Mangini & C. (Mangiami)* (T-250/09, не опубліковано, EU:T:2011:516).

3. Організовані туристичні поїздки, тури та комплексні турне

Рішення Суду ЄС (Друга Палата) від 8 червня 2023 року, UFC – Que choisir та CLCV, C-407/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Попереднє рішення – Туристичні пакети та пов'язані з ними послуги – Директива Європейського Союзу № 2015/2302 – статті 12(2) - (4) – Припинення договору про реалізацію пакетного туру – невідворотні та надзвичайні обставини – пандемія COVID-19 – компенсація платежів, здійснених подорожуючим, які стосуються пакету – Компенсація у формі грошової суми або еквівалентної компенсації у формі кредитності («ваучера») – Зобов'язання повернути подорожуючому кошти не пізніше ніж через 14 днів після розірвання відповідного договору – Тимчасовий відступ від такого зобов'язання – Подолання тимчасових наслідків рішення, прийнятого у відповідності до національного права, що скасовує національне законодавство, яке суперечить такому зобов'язанню

У зв'язку з пандемією COVID-19, французьким урядом було прийнято законодавство, яке мало на меті тимчасове звільнення організаторів пакетних турів від їхнього обов'язку забезпечувати компенсацію платежів, здійснених подорожуючими, у разі закінчення договору про реалізацію пакетного туру.¹⁷⁷ Дві асоціації захисту прав споживачів звернулись до Conseil d'État (Державна рада, Франція) з проханням скасувати вищезазначене законодавство, посилаючись на порушення права подорожуючих, які уклали такий договір, на його розірвання після настання «невідворотних та надзвичайних обставин» з забезпеченням права отримати повне відшкодування будь-яких платежів, здійснених за пакетом, не пізніше ніж через 14 днів після розірвання, як це передбачено положеннями Директиви про організовані туристичні поїздки.¹⁷⁸

Тому суд висловлює сумніви, зокрема щодо тлумачення поняття «відшкодування», передбаченого цією директивою, і відповідності національного

¹⁷⁷ Відповідно до статті 1 ordonnance № 2020-315 від 25 березня 2020 року relative aux conditions financières de résolution de certains contrats de voyages touristiques et de séjours en cas de circonstances exceptionnelles et inévitables ou de force majeure (Наказ № 2020-315 від 25 березня 2020 року про фінансові умови для розірвання окремих договорів про туристичні подорожі та відпочинок у разі невідворотних і надзвичайних обставин або форс-мажору), організаторам подорожей було дозволено у випадку будь-якого «розірвання», про яке було сповіщено між 1 березня і 15 вересня 2020 року, виконати свій обов'язок з відшкодування витрат, запропонувавши відповідному мандрівнику, не пізніше ніж через три місяці після повідомлення про «розірвання» відповідного договору про пакетну подорож, ваучера на суму, що еквівалентна платежу, здійсненому за цей пакет, і така ця пропозиція є дійсною протягом 18-місячного періоду.

¹⁷⁸ Див. статтю 12 Директиви (ЄС) 2015/2302 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2015 року про пакетні подорожі та пов'язані з ними організації подорожей, яка вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 та Директиви 2011/83/ЄС Європейського Парламенту та Ради та скасовує Директиву Ради 90/314/ЄЕС (ОВ 2015 L 326, с. 1; «Директива про пакетні подорожі»). Згідно з першим реченням статті 12(2), подорожуючий має право розірвати договір пакетної подорожі до початку пакету без сплати будь-якої плати за розірвання у випадку невідворотних та надзвичайних обставин, що виникають у місці призначення або безпосередньої поблизу нього та суттєво впливають на реалізацію пакету або суттєво впливають на перевезення пасажирів до місця призначення.

законодавства вказаній директиві стосовно тимчасового звільнення організаторів пакетних подорожей від їх зобов'язань про відшкодування. Своїм рішенням Суд роз'яснює поняття «відшкодування» в контексті Директиви про пакетні подорожі.

Крім того, суд виносить рішення про невідповідність національного законодавства цій директиві¹⁷⁹ та про подолання тимчасових наслідків національного рішення про скасування цього самого законодавства, яке визнано несумісним із правом ЄС.

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що буквальне тлумачення поняття «відшкодування» у значенні Директиви про пакетні подорожі¹⁸⁰ стосується відшкодування будь-яких платежів, здійснених за пакет, виключно у формі грошової суми. Можливість заміни цього зобов'язання з виплати грошової суми за допомогою іншої форми, такої як, зокрема, надання ваучерів, прямо не передбачена в цій директиві. Таке право на грошову компенсацію, яким споживачі можуть вільно розпоряджатися, сприяє меті захисту їхніх інтересів.

По-друге, Суд вважає, що Директива про пакетні подорожі унеможлиблює тимчасове звільнення організаторів пакетних подорожей,¹⁸¹ у світлі пандемії COVID-19, від їхнього обов'язку забезпечити відповідним подорожуючим не пізніше ніж через 14 днів після закінчення договору повного відшкодування будь-яких платежів, здійснених за розірваним договором. Цей висновок залишається незмінним, навіть у випадку коли такий національний інструмент має на меті запобігти, через велику кількість очікуваних претензій щодо відшкодування, впливу на платоспроможність цих організаторів подорожей аж до виникнення загрози їхньому існуванню, і таким чином зберегти життєздатність відповідної галузі.

Суд першочергово аналізує поняття «невідворотних та надзвичайних обставин».¹⁸² Відповідно до принципу правової визначеності у світлі захисту споживачів це поняття може охоплювати пандемію COVID-19, оскільки вона тягне за собою існування «серйозних ризиків для здоров'я людини»¹⁸³ і може застосовуватися до розірвання договорів про пакетні подорожі, якщо таке припинення ґрунтується на наслідках, спричинених такою подією.

¹⁷⁹ Див., зокрема, статтю 4 і статтю 12(2) – (4) Директиви про пакетні подорожі.

¹⁸⁰ Див., зокрема, статті 12(2) і (3) Директиви про пакетні подорожі. Друге речення частини 2 статті 12 передбачає, що у випадку розірвання договору про пакетну подорож такий подорожуючий має право на повне відшкодування будь-яких платежів, здійснених за пакет. Крім того, згідно зі статтею 4 і статтею 12(3)(b) цієї директиви, якщо відповідний організатор туру не може виконати договір про пакетну подорож через «невідворотні та надзвичайні обставини», він може розірвати цей договір і забезпечити подорожуючому повне відшкодування будь-яких платежів, здійснених за пакет, причому таке відшкодування має бути здійснено без надмірної затримки та, в будь-якому випадку, не пізніше ніж через 14 днів після розірвання договору про пакетну подорож.

¹⁸¹ Див. статтю 4 і статтю 12(2) – (4) Директиви про пакетні подорожі.

¹⁸² Як передбачено в статті 12(2) і (3)(b) Директиви про пакетні подорожі. Поняття «невідворотні та надзвичайні обставини» визначено в статті 3(12) вказаної директиви як «ситуація поза волею сторони, яка посилюється на таку ситуацію, і наслідків якої не можна було уникнути, навіть якщо були вжиті всі розумні заходи».

¹⁸³ Відповідно до передмови 31 Директиви про пакетні подорожі, яка уточнює сферу застосування поняття «невідворотні та надзвичайні обставини», серйозні ризики для здоров'я людини підпадають під це поняття.

Далі Суд зауважує, що поняття «невідворотних та надзвичайних обставин» є подібним до поняття «форс-мажору» і являє собою, зокрема, у світлі підготовчих матеріалів для Директиви про пакетні подорожі, вичерпну реалізацію останнього поняття для цілей цієї директиви. Таким чином, держави-члени не можуть звільнити на підставі форс-мажорних обставин, навіть тимчасово, організаторів пакетних подорожей від їхнього зобов'язання щодо відшкодування, встановленого цією директивою, оскільки ця директива не передбачає будь-яких винятків із імперативної природи (характеру) такого зобов'язання.

Зрештою, навіть якби держави-члени могли довести в своїх національних судах, що невідповідність національного законодавства положенням директиви обґрунтована з підстав форс-мажорних обставин, Суд констатує, що національне законодавство, яке з огляду на глобальну кризу в галузі охорони здоров'я, такої як пандемія COVID-19, тимчасово звільняє організаторів пакетних подорожей від своїх зобов'язань надавати відповідним подорожуючим повне відшкодування будь-яких платежів, здійснених за пакет, не відповідає положенням, якими керуються держави-члени при посиланні на форс-мажорні обставини.

Таким чином, по-перше, незважаючи на те, що пандемія COVID-19 пов'язана з обставинами, що знаходяться поза контролем відповідної держави-члена, і ці обставини є ненормальними та непередбачуваними, національне законодавство, яке в загальному порядку звільняє всіх організаторів подорожей від їх зобов'язань щодо відшкодування, не може через свою природу, бути виправданим існуванням форс-мажорних обставин. Загальне тимчасове звільнення від цього зобов'язання щодо відшкодування не бере до уваги конкретні обставини та індивідуальну фінансову ситуацію відповідних організаторів подорожей. По-друге, не було доведено, що фінансові наслідки, які мало на меті врегулювати це законодавство, не можна було б уникнути в інший спосіб, аніж через порушення Директиви про пакетні подорожі, зокрема, шляхом вжиття державою відповідних допоміжних заходів. По-третє, таке національне законодавство, яке передбачає звільнення організаторів пакетних подорожей від їх зобов'язань щодо відшкодування на період до 21 місяця з моменту повідомлення про «розірвання» відповідного договору на пакетну подорож, вочевидь не сформульоване таким чином, щоб обмежити його наслідки періодом, необхідним для усунення труднощів, спричинених подією, яка може становити форс-мажор.

По-третє та наостанок, Суд нагадує, що у випадку розгляду національним судом позову, поданого у відповідності до національного законодавства, про визнання недійсним національного закону, який вважається таким, що суперечить законодавству Європейського Союзу, такий суд зобов'язаний визнати недійсним такий нормативно-правовий акт. У даній справі, Суд вказав, по-перше, що наявна загроза економічним інтересам операторів, які працюють у секторі пакетних подорожей, спричинена пандемією COVID-19, не порівнюється з основними міркуваннями захисту навколишнього середовища або постачання електроенергії у відповідній державі-члені, які є винятковими обставинами, в контексті яких Суд, крім того, визнав, що національні суди мають повноваження регулювати дію своїх рішень

в часі щодо скасування національного законодавства, яке вважається таким, що не відповідає законодавству Європейського Союзу. По-друге, Суд стверджує про неочевидність того, що скасування національного законодавства, яке дозволяє державам-членам звільняти у світлі пандемії COVID-19 організаторів пакетних подорожей від зобов'язань щодо відшкодування, матиме негативні наслідки для сектору пакетних подорожей в такій мірі, що збереження їх наслідків буде потребувати захисту фінансових інтересів операторів у цьому секторі. Таким чином, принцип ширшої співпраці¹⁸⁴ не дозволяє національному суду, який розглядає позов про скасування національного законодавства, яке суперечить Директиві про пакетні подорожі, регулювати часові наслідки свого рішення про скасування такого національного законодавства.

¹⁸⁴ Викладеного у Статті 4(3) Договору про Європейський Союз

ІХ. Економічна та грошово-кредитна політика: пруденційний нагляд за кредитними установами

Рішення Суду (Перша Палата) від 4 травня 2023 року, *ECB v. Crédit lyonnais*, C-389/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Економічна та грошово-кредитна політика – Пруденційний нагляд за кредитними установами – Регламент (ЄС) № 575/2013 – Розрахунок коефіцієнта левериджу – Міра ризику – Стаття 429(14) – Виняток ризиків, що відповідають певним умовам – Часткова відмова у дозволі – Дискреційне право Європейського центрального банку (ЄЦБ) – Позов про скасування – Явна помилка в оцінці – Судовий перегляд

Crédit Lyonnais є публічною акціонерною компанією, зареєстрованою згідно з французьким законодавством і уповноваженою як кредитна установа. Ця кредитна установа є дочірньою компанією Crédit agricole SA і, як така, підлягає прямому пруденційному нагляду з боку Європейського центрального банку (далі – ЄЦБ).

5 травня 2015 року Crédit agricole від свого імені та від імені організацій, що входять до групи Crédit agricole, включно з Crédit lyonnais, звернулася до ЄЦБ за дозволом¹⁸⁵ виключити для цілей розрахунку коефіцієнта левериджу ризику, пов'язані з Caisse des dépôts et consignations (далі – CDC), французькою державною установою, що виникли як результат депозитів, зроблених на різних ощадних книжках, які відповідно до чинного французького законодавства мають бути передані до CDC («регульовані заощадження»).

Рішення від 24 серпня 2016 року, яким ЄЦБ відмовив Crédit agricole у дозволі, про який вона запитувала, було скасовано рішенням Загального Суду.¹⁸⁶ Після цього рішення Crédit agricole повторно подала до ЄЦБ свою заявку на отримання дозволу на виключення ризиків CDC. Рішенням від 3 травня 2019 року¹⁸⁷ ЄЦБ дозволив Crédit agricole та компаніям, що входять до групи Crédit agricole, за винятком Crédit lyonnais, виключити з розрахунку коефіцієнта левериджу всі їхні ризики перед CDC. Crédit lyonnais було дозволено виключити лише 66% таких ризиків. У рішенні, яке розглядається, ЄЦБ, вважаючи, що він мав дискреційні повноваження в цій справі, застосував методологію, яка враховувала три фактори, а саме: кредитоспроможність центрального уряду Франції, ризик термінового розпродажу активів і рівень концентрації впливу на CDC.

¹⁸⁵ Згідно зі статтею 429(14) Регламенту (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних компаній та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 648/2012 (ОВ 2013 L 176, с. 1), зі змінами, внесеними Делегованим Регламентом Комісії (ЄС) 2015/62 від 10 жовтня 2014 року (ОВ 2015 р. L 11, с. 37).

¹⁸⁶ Рішення від 13 липня 2018 року, *Crédit agricole проти ЄЦБ* (T-758/16, EU:T:2018:472).

¹⁸⁷ Рішення ЄЦБ SSM-2019-FRCAG-39 («спірне рішення»).

Позов *Crédit lyonnais* про скасування спірного рішення в тій мірі, в якій воно відмовляло надати їй дозвіл виключити з розрахунку свого коефіцієнта левериджу всі її ризики до CDC, був підтриманий Загальним Судом.¹⁸⁸ Зокрема, Суд встановив, що підстава спірного рішення, яка стосувалася рівня ризику термінового розпродажу активів, була спотворена «незаконністю». Таким чином, він дійшов висновку, що інші два елементи методології, застосованої ЄЦБ, не могли змусити ЄЦБ у спірному рішенні відмовити надати *Credit lyonnais* перевагу виключення всіх ризиків цієї установи перед CDC.

Розглянувши апеляцію, подану ЄЦБ, Суд ЄС скасував оскаржуване рішення; і, ухваливши остаточне рішення у справі, відхилив позов, поданий *Credit lyonnais*. Своїм рішенням Суд уточнює рівень перегляду судами Європейського Союзу при оцінці законності адміністративних рішень, ухвалених ЄЦБ, де останній користується широкими дискреційними повноваженнями.

Висновки Суду

Суд зазначає, що оскільки ЄЦБ має широкі дискреційні повноваження при прийнятті рішень про те, дозволяти чи ні виключення для цілей розрахунку коефіцієнта левериджу ризиків, які відповідають певним умовам, судовий перегляд, який мають здійснювати суди Європейського Союзу щодо суті обґрунтування рішень ЄЦБ, не повинен призводити до заміни зробленої ЄЦБ оцінки їх власною оцінкою. Цей перегляд має на меті переконатися, що таке рішення не ґрунтується на суттєво невірних фактах і що воно не спотворене явною помилкою в оцінці чи зловживанням повноваженнями. У зв'язку з цим суди Європейського Союзу повинні, серед іншого, встановити не тільки те, чи докази, на які посилаються, є фактично точними, надійними та послідовними, але й те чи містять ці докази всю відповідну інформацію, яку необхідно взяти до уваги при оцінці ситуації, яка склалася і чи здатна вона обґрунтувати зроблені з неї висновки. Якщо установа має широкі дискреційні повноваження, дотримання процесуальних гарантій має фундаментальне значення, включаючи зобов'язання цієї установи ретельно та неупереджено вивчати всі відповідні аспекти ситуації, про яку йдеться.

Суд зауважує, що, здійснюючи власну оцінку характеристик регульованих заощаджень та їх кумулятивного ефекту, Загальний Суд вважав, що рівень ризику термінового продажу активів не був достатньо високим, щоб виправдати відмову ЄЦБ виключити з розрахунку коефіцієнта левериджу всі позики *Crédit lyonnais* перед CDC.

Однак зробивши такий висновок, Загальний Суд не поставив під сумнів висновки ЄЦБ щодо характеристик регульованих заощаджень, які привели ЄЦБ до висновку, що ці характеристики не дають можливості повністю виключити будь-який ризик того, що *Crédit lyonnais* може бути змушена здійснити терміновий продаж

¹⁸⁸ Рішення від 14 квітня 2021 року, *Crédit lyonnais v ECB* (T-504/19, EU:T:2021:185; «рішення, яке оскаржується»).

активів. Це стосується, зокрема, висновків ЄЦБ щодо високої ліквідності регульованих заощаджень за відсутності законодавчих норм, що обмежують зняття цих заощаджень, а також зобов'язання Credit Lyonnais відшкодувати вкладникам протягом періоду відстроченого коригування між позиціями Credit Lyonnais та CDC. Отже, аргументація Загального Суду не ставить під сумнів суттєву точність, надійність і послідовність факторів, взятих до уваги в спірному рішенні, а також не встановлює того, що ці фактори не становлять усієї відповідної інформації, яку потрібно було взяти до уваги ЄЦБ.

Крім того, висновок Загального Суду про те, що інформація, взята до уваги ЄЦБ, не могла обґрунтувати висновки, зроблені щодо неї у спірному рішенні, впливає з його власної оцінки рівня ризику термінового продажу активів. Ця оцінка, яка базується на тих самих факторах, які взяв до уваги ЄЦБ, відрізняється від оцінки, зробленої цією установою, не доводячи, що ця оцінка була явно неправильною.

Розмірковуючи таким чином, Загальний Суд не розглядав явну помилку в оцінці, як це від нього вимагалось, а замінив оцінку ЄЦБ своєю власною у ситуації, в якій, більш того, ця установа користується широкими дискреційними повноваженнями.

Крім того, що стосується оцінки Загальним Судом доводів ЄЦБ, заснованих на досвіді останніх банківських криз, Загальний Суд не встановив, чому міркування про те, що регульовані ощадні депозити не можуть бути інвестовані, на відміну від депозитів до запитання, у ризиковані або неліквідні активи, доводили, що оцінка ЄЦБ можливого ризику масового зняття коштів, яка мала бути використана для аналізу ризику розпродажу активів, яких зазнала Credit Lyonnais, була явно неправильною. Те саме стосується міркувань, заснованих на різниці між подвійною гарантією Французької Республіки, якою користуються регульовані ощадні книжки, та механізмом гарантії згідно з Директивою 2014/49.¹⁸⁹

З огляду на вищевказане, Суд дійшов висновку, що Загальний Суд скасував спірне рішення, замінивши своєю власною оцінкою ризику термінового продажу активів, яким була піддана Credit Lyonnais, не встановивши, якою була оцінка ЄЦБ, викладена в цьому рішенні, що у даному випадку було спровоковано явною помилкою в оцінці. Діючи таким чином, він вийшов за межі своїх повноважень. Крім того, неправильно було вважати, що ЄЦБ не виконав свого зобов'язання щодо ретельного та неупередженого вивчення всіх відповідних аспектів ситуації, про яку йде мова.

Після часткового скасування оскаржуваного рішення Суд виніс остаточне рішення щодо позову, поданого до першої інстанції. Аналізуючи аргументи, висунуті Crédit Lyonnais у першій інстанції, Суд доходить висновку, що, беручи до уваги обмежений судовий контроль, який він повинен здійснити в світлі широких дискреційних повноважень ЄЦБ у цій справі, Crédit Lyonnais не може продемонструвати, що оцінка ЄЦБ, викладена в спірному рішенні щодо ризику

¹⁸⁹ Директива 2014/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 року про схеми гарантування вкладів (ОВ 2014 L 173, с. 149).

термінового розпродажу активів і кредитоспроможності уряду Франції, є явно неправильною. Таким чином, Суд підтримує рішення про відмову виключити із розрахунку коефіцієнта леввериджу Crédit lyonnais 34% його ризиків перед CDC.

Х. Громадянство Союзу: похідне право на проживання громадян третіх країн, які є членами сім'ї громадянина Союзу

Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 22 червня 2023 року, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Тайська мати неповнолітньої дитини з Нідерландів), C-459/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Посилання на попереднє рішення – Громадянство Союзу – Стаття 20 ДФЄС – Право вільно пересуватися та проживати на території держав-членів – Рішення держави-члена про відмову в проживанні громадянину третьої країни - батьку неповнолітньої дитини, яка має громадянство цієї держави-члена – Дитина, яка проживає за межами території Європейського Союзу і ніколи не проживала на його території

Х, громадянка Таїланду, легально проживала в Нідерландах, де вона була одружена з А, громадянином Нідерландів. Їхня дитина, громадянин Нідерландів, народився в Таїланді, де він завжди жив. Після народження дитини Х повернулася до Нідерландів. У 2017 році, після розлучення пари, влада Нідерландів анулювала дозвіл на проживання Х. Після розлучення Х у 2019 році подала заяву на проживання в Нідерландах з іншим громадянином цієї держави-члена. У цьому контексті влада Нідерландів прагнула з'ясувати за власною ініціативою, чи може вона отримати похідне право на проживання відповідно до статті 20 ДФЄС, щоб мати можливість проживати зі своєю неповнолітньою дитиною, громадянином Союзу, на території Європейського Союзу. *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (Державний секретар з питань юстиції та безпеки, Нідерланди) відхилив цю заяву 8 травня 2019 року. Того ж дня Х депортували до Таїланду.

За зверненням Х щодо відхилення її заяви, *Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht* (Окружний суд, Гаага, що засідає в Утрехті, Нідерланди), який є судом, що передає справу, має сумніви щодо тлумачення статті 20 ДФЄС у цій справі.

У своєму рішенні Суд встановлює умови, за яких громадянин третьої країни може скористатися похідним правом на проживання на підставі статті 20 ДФЄС, якщо неповнолітня дитина цього громадянина є громадянином Союзу, але знаходиться за межами території Європейського Союзу і ніколи не проживала на його території.

Висновки Суду

На початку Суд нагадує, що стаття 20 ДФЄС перешкоджає національним заходам, включаючи рішення про відмову в праві проживання членам сім'ї громадянина Союзу, які призводять до позбавлення громадян Союзу справжнього користування суттю прав, наданих в силу їх статусу. У цих ситуаціях також повинні існувати залежні відносини між громадянином третьої країни та громадянином

Союзу, який є членом його або її сім'ї, таким чином, що рішення про відмову в праві проживання громадянину третьої країни позбавить члена сім'ї справжнього користування суттю прав, наданих статусом громадянина Союзу. Це той випадок, коли останній змушений поїхати з відповідним громадянином третьої країни та залишити територію Європейського Союзу в цілому або не мати можливості в'їхати та проживати на території держави-члена, громадянство якої він або вона має.

У даному випадку неповнолітня дитина, громадянин Союзу, з моменту народження проживає в третій країні, і ніколи не проживала в Європейському Союзі. За таких обставин Суд вважає, в першу чергу, що відмова від права проживання громадянину третьої країни, який є одним з батьків такої дитини, може вплинути на здійснення останнім своїх прав відповідно до статті 20 ДФЄС, лише якщо буде встановлено, що він або вона буде в'їжджати та проживати на території держави-члена, громадянство якої він або вона має разом з одним з батьків, або приєднається до нього/неї на цій території. Суд, що передає справу, повинен оцінити, чи це так, і чи існують залежні стосунки між громадянином третьої країни та неповнолітньою дитиною.

По-друге, Суд постановляє, що заява про похідне право проживання одного з батьків, від якого залежить дитина-громадянин Союзу, може бути відхилене лише на тій підставі, що переїзд до держави-члена, громадянство якої має дитина, що передбачає здійснення цією дитиною своїх прав як громадянина Союзу, не відповідає реальним або правдоподібним інтересам цієї дитини. Право вільно пересуватися та проживати на території держав-членів, яке надається кожному громадянину Союзу, впливає безпосередньо зі статусу громадянина Союзу без доказу будь-якого інтересу, щоб покладатися на його переваги або за умови досягнення відповідною особою віку, встановленого для набуття дієздатності, особисто для здійснення цих прав як громадянина Союзу.

Це правда, що Суд раніше встановив, що компетентні органи, приймаючи рішення щодо заяви на проживання відповідно до статті 20 ДФЄС, повинні враховувати найкращі інтереси відповідної дитини.¹⁹⁰ Однак цей висновок мав значення не для відхилення заяви про отримання дозволу на проживання, а, навпаки, з метою запобігання прийняттю рішення, яке змусило б цю дитину покинути територію Європейського Союзу.

Нарешті, Суд надає детальну інформацію щодо оцінки, яка повинна бути зроблена в контексті заяви про похідне право на проживання, з питання про те, чи є неповнолітня дитина, яка є громадянином Союзу, залежною від того з батьків, хто є громадянином третьої країни. Зокрема, в ній зазначається, що компетентні органи повинні враховувати ситуацію, яка склалася на момент, коли вони повинні прийняти рішення, оскільки ці органи повинні оцінити передбачувані наслідки свого рішення

¹⁹⁰ Див., з цією метою, рішення від 10 травня 2017 року, Chavez-Vilchez and Others (C-133/15, ЄС:С:2017:354, пункт 71), та від 5 травня 2022 року, Subdelegación del Gobierno en Toledo (Місце проживання члена сім'ї – недостатні ресурси) (C-451/19 та C-532/19, ЄС:С:2022:354, пункт 53).

щодо справжнього користування відповідною дитиною суттю прав, які вона отримує від статусу, наданого їй статтею 20 ДФЄС.

Крім того, ця оцінка завжди повинна ґрунтуватися на вивченні всіх відповідних обставин справи. Зокрема, той факт, що один з батьків, який є громадянином третьої країни не завжди брав на себе повсякденний догляд за цією дитиною, але тепер має одноосібний догляд за цією дитиною, або що інший з батьків, який є громадянином Союзу, може взяти на себе фактичний повсякденний догляд за цією дитиною, не може вважатися вирішальним у цьому відношенні.

XI. Інституційні положення

1. Державні закупівлі установами Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Третя Палата) від 14 червня 2023 року, *Instituto Cervantes v. Commission*, T-376/21

Державні контракти на постачання – Процедура тендеру – Забезпечення мовної підготовки для установ, органів та агенцій Європейського Союзу – Рейтинг учасника тендеру в каскадній процедурі – Зобов'язання вказати причини – Документи в тендері, доступні через гіпертекстове посилання – Явні помилки оцінювання – Зловживання повноваженнями

Повідомленням про контракт від 20 листопада 2020 року Європейська комісія оголосила відкритий конкурс тендерів, що стосуються мовної підготовки для установ, органів та агенцій Європейського Союзу. Контракт був розділений на вісім лотів, включаючи Лот 3 під назвою «Вивчення іспанської мови». Відповідно до специфікацій для процедури тендеру, що розглядається, організація-замовник укладе контракт на основі найбільш економічно вигідної тендерної пропозиції. Правила подання тендерних пропозицій у тендерних специфікаціях передбачали, зокрема, що тендерні пропозиції повинні подаватися через електронну заявку eSubmission.

19 квітня 2021 року, відповідно до рекомендацій оціночної комісії, Комісія ухвалила оскаржуване рішення. Відповідно, було присуджено Лот 3 (іспанська мова) контракту в першу чергу консорціуму CLL Centre de Langues-Allingua («консорціум CLA»), а в другу чергу заявнику, Instituto Cervantes.

Під час тендерної процедури заявник надав через платформу електронного подання eSubmission певні документи, які продемонстрували технічну пропозицію, описану в його тендерній пропозиції, і які були доступні лише через гіпертекстові посилання, включені до тендерної пропозиції. У сітці оцінювання тендерних пропозицій Комісія повідомила заявника про те, що вона відхилила ці документи та не оцінила їх на тій підставі, що вони не відповідають тендерним специфікаціям, і що існує ризик того, що тендерна пропозиція може бути змінена за допомогою цих гіпертекстових посилань після кінцевого терміну подання тендерних пропозицій. Відповідно, Комісія встановила, що документи, які були доступні лише через ці гіпертекстові посилання, були відсутні.

Заслуховуючи позов про скасування оскаржуваного рішення, яке він повністю відхилив, Загальний Суд вирішує нове питання про те, чи можуть учасники торгів використовувати гіпертекстові посилання для подання документів, що входять до їхніх тендерних пропозицій, якщо такий спосіб не був передбачений в специфікаціях, та про наслідки такого використання на етапі оцінювання тендерних пропозицій та виставлення балів.

Висновки Суду

По-перше, Суд відхиляє клопотання, в яких стверджується про порушення обов'язку викласти причини. Першочергово, він відкидає аргумент про те, що неможливо було встановити відносні переваги успішного тендеру. Він вважає, що, хоча оцінки деяких підкритеріїв є лаконічними, (i) можна побачити, що тендерна пропозиція консорціуму CLA містить ряд аспектів, які перевершують тендерну пропозицію заявника; (ii) стандарт якості тендерної пропозиції заявника є відомим і нижчим; (iii) слід мати на увазі, що неповна документація, яка стосується ключового компонента мовного курсу, а саме вправ, представлена як слабкість тендерної пропозиції заявника, яка призвела до втрати балів. Аналогічним чином, оскільки неповна документація була не єдиним недоліком, який виправдовував втрату балів при оцінюванні тендерної пропозиції заявника, Суд відхиляє аргумент, що стверджує явну помилку оцінювання, пов'язану з відсутністю належної кореляції між цим оцінюванням та присудженням балом.

По-друге, Суд відхиляє скаргу, стверджуючи, що неможливо було встановити точну кількість балів, вирахованих внаслідок неповного документування. Він вважає, що тендерні специфікації не встановлювали зважування для різних компонентів, що є частиною опису кожного підкритерію, оскільки вони не були «підпідкритеріями», призначеними для оцінювання окремо, а були описовими щодо змісту кожного підкритерію. Відповідно, не було необхідності надати конкретної ваги кожному позитивному або негативному коментарю, але натомість переконатися, що заявник міг зрозуміти причини, які спонукали Комісію присудити його тендерній пропозиції оцінку, надану для кожного підкритерію, що вона дійсно змогла зробити. Суд вважає, що оціночна комісія вказала відносні переваги успішної тендерної пропозиції за кожним підкритерієм, і що в даному випадку Комісія не може бути зобов'язана присвоїти конкретну вагу кожному позитивному або негативному коментарю, що стосується різних компонентів в описі кожного підкритерію.

У другу чергу, Суд відхиляє скаргу, в якій стверджується про явну помилку оцінювання внаслідок того, що зв'язок між оцінкою певних підкритеріїв та присудженням балом є нераціональним, непропорційним та непрозорим. Відповідно, стосовно твердження про те, що принцип прозорості був порушений, оскільки конкретна вага, надана складовій критерію, на який вплинула неповна документація, не була вказана в договірних документах, Суд зазначає, що неповна документація була не єдиним недоліком, що обґрунтовує втрату балів. Тому зниження загальної оцінки не може бути охарактеризоване як явно несумісне з виявленими недоліками.

Крім того, особливе значення, надане компоненту тендерної пропозиції, та присудження балів за кожен підпідкритерій або кожен компонент підкритерію підпадають під широку свободу дій, доступну Комісії. Таким чином, Суд не може переглянути важливість, як таку, закріплену за конкретним компонентом стосовно підпідкритерію, і просто розглядає, чи була встановлена явна помилка в оцінюванні. У цьому випадку заявник не продемонстрував явну помилку в оцінюванні, оскільки

неповна документація, визначена Комісією, стосується значного компонента мовного курсу і може законно призвести до вирахування балів, тоді як вирахування балів не було доведено як явно неправильне.

По-третє, Суд відхиляє третє клопотання, в якому стверджується про явну помилку в оцінюванні внаслідок виключення компонентів тендерної пропозиції, які були доступні за гіпертекстовим посиланням.

Відповідно до умов тендерних специфікацій, «тендер» повинен був бути завантажений безпосередньо на платформу eSubmission, і лише документи, для яких цей процес дотримувався, були частиною тендеру. Відповідно до мети, яка досягається за допомогою електронної заявки, сприяння поданню тендерних пропозицій за допомогою захищеної заявки, заявник не мав права подавати певні частини своєї тендерної пропозиції за допомогою гіпертекстових посилань, що ведуть до документа, доступного на веб-сайті, який контролюється учасником тендеру. Тому Комісію не можна критикувати за те, що вона не враховує документи, отримані за допомогою відповідних гіпертекстових посилань.

Крім того, Суд зазначає, що подання такої захищеної заяви дозволяє дотримуватися принципу рівного ставлення до учасників торгів, оскільки це гарантує, що організація-замовник може контролювати подані їй документи. Це захищає від будь-якого ризику зміни документів, якщо вони доступні лише через гіпертекстове посилання і, отже, не були завантажені безпосередньо в електронну заявку. Відповідно, Суд приходять до висновку, що обґрунтовано добре поінформований учасник тендеру, який проявляє звичайну турботу, у цьому контексті може знати, що він повинен подати свою тендерну пропозицію в зазначений термін і що він більше не може змінювати тендерну пропозицію після цього терміну. Тому такий учасник тендеру не може зробити висновок з відповідних тендерних специфікацій, що допустимо включати в свою тендерну пропозицію гіпертекстові посилання, які ведуть до документа, доступного на веб-сайті, що знаходиться під його контролем.

Крім того, оскільки заявнику не було дозволено включати гіпертекстові посилання до своєї тендерної пропозиції, Комісія не була зобов'язана ні перевіряти, чи були відповідні документи змінені, ні приймати ці документи. У будь-якому випадку, ці документи були розміщені на веб-сайті під контролем учасника тендеру, і надання доказів заявником, мало на меті продемонструвати, що відповідні документи не були змінені, а не те, що вони не могли бути змінені.

Нарешті, аргумент про порушення права бути заслуханим не може бути успішним, оскільки, хоча учасники тендеру повинні бути поставлені в положення, в якому вони можуть ефективно оприлюднити свою думку щодо інформації, на якій органи влади мають намір базувати своє рішення, це право гарантується під час подання ними своїх тендерних пропозицій, а також тим фактом, що учасники тендеру можуть вимагати роз'яснень щодо положень тендерних специфікацій. Не передбачено жодного наступного етапу, на якому можна було б надати додаткові пояснення після оцінки тендерних пропозицій, тому це не може бути прирівняно до порушення права бути заслуханим.

По-четверте, Суд відхиляє клопотання, в якому стверджується, по суті, що Комісія не виконала своє зобов'язання порівняти технічну пропозицію консорціуму CLA з технічною пропозицією заявника. Фактично, ніщо не свідчить про те, що Комісія не виконала вимогу щодо визначення «найбільш економічно вигідних» тендерних пропозицій на основі об'єктивних критеріїв, які забезпечують дотримання принципів прозорості, недискримінації та рівного ставлення, з метою забезпечення об'єктивного порівняння відносної вартості тендерних пропозицій. Тендерна пропозиція консорціуму CLA була оцінена комітетом у світлі технічних критеріїв присудження, що містяться в тендерних специфікаціях, як і тендерна пропозиція заявника.

По-п'яте, Суд відхиляє клопотання, яким стверджується, по суті, що, присуджуючи всі лоти контракту на мовну підготовку одному постачальнику послуг, тобто консорціуму CLA, Комісія неналежним чином впровадила практику, в результаті якої вона ігнорувала мету, переслідувану законодавством про державні закупівлі, щодо досягнення максимально широкого відкриття ринків інституцій ЄС для конкуренції.

Організація-замовник не може зазнавати перешкод у присудженні всіх лотів за державним контрактом одному і тому ж учаснику тендеру за умови, що його тендерні пропозиції були найбільш економічно вигідними порівняно з усіма іншими учасниками тендеру та за умови дотримання принципу рівного ставлення до учасників тендеру з метою забезпечення здорової та ефективної конкуренції між учасниками відповідної процедури закупівлі.

Суд також нагадує, що вимога неупередженості є двократною. Вона охоплює, по-перше, суб'єктивну неупередженість членів органу, оскільки жоден член відповідного органу не може виявляти упередженість або особисту упередженість (неупередженість, яка передбачається за відсутності доказів протилежного), і, по-друге, об'єктивну неупередженість, оскільки повинні бути достатні гарантії, щоб виключити будь-які законні сумніви щодо упередженості з боку відповідного органу. У цьому випадку, по-перше, не було заявлено, що члени комітету були упередженими, і, по-друге, не було доведено, що відсутність зобов'язання оцінювати якість технічного тендеру до встановлення ціни призвело, зокрема, до порушення принципу рівного ставлення.

2. Привілеї та імунітети Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, *Puigdemont i Casamajó and Others v. Parliament*, T-272/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Інституційне право – Член парламенту – Привілеї та імунітети – Рішення про позбавлення парламентського імунітету – Стаття 9 Протоколу № 7 про привілеї та

іmunітети Європейського Союзу – Компетенція органу, який видав запит про позбавлення іmunітету – Правова визначеність – Явна помилка оцінки – Обсяг розгляду парламентом – Процедура розгляду запиту про позбавлення іmunітету – Права на захист – Неупередженість

Троє заявників зареєструвалися в якості кандидатів на виборах до Європейського парламенту, що відбулися в Іспанії 26 травня 2019 року, після чого 13 червня 2019 року перший та другий заявники були оголошені обраними. 20 червня 2019 року *the Junta Electoral Central* (Центральна виборча комісія, Іспанія) повідомила Парламент про рішення, в якому встановила, що перший та другий заявники не склали присягу із зобов'язанням дотримуватись Конституції Іспанії, що вимагається Законом про вибори Іспанії,¹⁹¹ і, отже, таким чином, оголосили їхні місця в парламенті вакантними. 27 червня 2019 року тодішній голова парламенту повідомив першого та другого заявників, що він не в змозі розглядати їх як майбутніх членів парламенту.

14 жовтня та 4 листопада 2019 року слідчий суддя Кримінальної палати Верховного суду (Верховний суд, Іспанія) видав національний ордер на арешт, європейський ордер на арешт та міжнародний ордер на арешт щодо кожного заявника, щоб їх можна було притягнути до кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень, зокрема, залежно від конкретної особи, заколот, підбурювання до заколоту та зловживання державними коштами.

На пленарному засіданні 13 січня 2020 року парламент взяв до відома рішення у справі *Junqueras Vies*¹⁹² про вибори до парламенту першого та другого заявників, що набрало законної сили 2 липня 2019 року. 16 січня 2020 року віцепрезидент парламенту оголосив у парламенті запити, надіслані головою Верховного суду 13 січня 2020 року, про позбавлення іmunітету першого та другого заявників та передав їх до Комітету парламенту з правових питань.

10 лютого 2020 року, після виходу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з Європейського Союзу 31 січня 2020 року, парламент урахував обрання третього заявника членом з 1 лютого 2020 року. 13 лютого 2020 року віцепрезидент парламенту оголосив у парламенті запит, надісланий головою Верховного суду 10 лютого 2020 року, з проханням про позбавлення іmunітету третього заявника, і передав цей запит до Комітету парламенту з правових питань.

Трьома рішеннями від 9 березня 2021 року¹⁹³ Парламент позбавив іmunітету, передбаченого пунктом (b) першого параграфу статті 9 Протоколу № 7¹⁹⁴ трьох заявників, які в подальшому звернулися з позовом до Суду загальної юрисдикції про скасування цих трьох рішень.

¹⁹¹ Стаття 224(2) *Ley orgánica 5/1985, de régimen electoral general* (Органічний закон 5/1985 про загальну виборчу систему) від 19 червня 1985 року (BOE No 147 of 20 June 1985, p. 19110).

¹⁹² Рішення від 19 грудня 2019 року, *Junqueras Vies* (C-502/19, EU:C:2019:1115).

¹⁹³ Рішення P9_TA(2021)0059, P9_TA(2021)0060 та P9_TA(2021)0061 Європейського Парламенту від 9 березня 2021 року.

¹⁹⁴ Ця стаття Протоколу (№ 7) про привілеї та іmunітети Європейського Союзу (OJ 2010 C 83, с. 266) передбачає, що під час сесій Європейського парламенту його члени користуються іmunітетом від будь-якого заходу затримання та від судового розгляду на території будь-якої іншої держави-члена.

Ухвалюючи рішення у розширеному складі, Суд відхиляє позов заявників, що, зокрема, має наслідком прийняття рішення про застосовність принципу неупередженості до рішення щодо запиту про позбавлення імунітету члена Європейського парламенту, про обсяг цього принципу та про розгляд, який має проводитися парламентом у разі направлення йому такого запиту.

Висновки Суду

По-перше, що стосується вимоги неупередженості, закріпленої в статті 41(1) Хартії основних прав Європейського Союзу, яка застосовується до установ при здійсненні їх місій, Суд нагадує, що ця вимога покликана гарантувати рівне ставлення, яке лежить в основі Європейського Союзу. Вона призначена, зокрема, для уникнення ситуації конфлікту інтересів з боку посадових осіб або агентів, що діють від імені цих установ. Це також стосується членів парламенту, коли вони беруть участь у прийнятті рішень, що належать до його адміністративних функцій. Суд постановляє, що це є однаково обов'язковим для членів парламенту, які, як члени Комітету з правових питань, беруть участь в етапі розслідування (дослідження) запиту про позбавлення імунітету, незважаючи на політичний характер рішення щодо такого запиту. Однак він вказує, що ця вимога обов'язково повинна враховувати той факт, що ці члени, за визначенням, не є політично нейтральними, що відрізняє їх від посадових осіб та інших службовців, які діють від імені інституцій, органів, офісів та агентств Європейського Союзу.

Суд також зазначає, що Комітет з правових питань є політичним органом, склад якого покликаний відображувати плюралізм, який існує в парламенті. Відповідно до системи рівної ротації політичних груп цей комітет призначає з числа своїх членів доповідача. З цього слідує, що якщо завдання доповідача покладається на члена певної політичної групи, то цей член діє в межах комітету, склад якого відображає баланс політичних груп у парламенті.

Суд вважає, що в цьому контексті неупередженість члена на етапі розслідування (дослідження), такого як доповідач, в принципі не може бути оцінена у світлі його або її політичної ідеології, або у світлі порівняння між його або її політичною ідеологією та ідеологією члена, якого стосується запит про позбавлення імунітету. Зокрема, той факт, що доповідач належить до національної політичної партії або до політичної групи, утвореної в парламенті, незалежно від їх цінностей та ідей, і навіть якщо вони можуть виявити чутливість, яка а priori несприятлива для ситуації відповідного члена через запит про позбавлення імунітету, в принципі, не впливає на оцінку неупередженості доповідача.

Суд висновує, що в цій справі той факт, що доповідач належить до політичної групи європейських консерваторів та реформістів, до якої також входять члени політичної партії VOX, що покладено в основу кримінального провадження, порушеного щодо заявників, в принципі, не має значення для оцінки його неупередженості. У зв'язку з цим Суд вважає, що особливе становище членів, які

належать до цієї партії, не може принципово поширюватися на всіх членів політичної групи Європейських консерваторів та реформістів лише на тій підставі, що якщо вони належать до однієї групи, то вони розділяють політичні симпатії. У цьому контексті той факт, що член парламенту, майбутній доповідач у справах про позбавлення заявників імунітету, висловив свою підтримку ідеям політичної партії VOX, що стосуються, зокрема, політичної ситуації в Каталонії та свою незгоду з політичними ідеями, за які виступають заявники, не може бути достатнім для порушення принципу неупередженості.

Зазначивши, що заявники не посилалися на особистий інтерес з боку доповідача у відповідних справах або на його особисте упередження, відокремлені від його політичної ідеології, Суд відхилив скаргу стосовно твердження про відсутність неупередженості з боку доповідача.

По-друге, що стосується розгляду, який має проводитися парламентом, коли він отримує запит про позбавлення імунітету, Суд вказує, що Парламент повинен, по-перше, з'ясувати, чи можуть факти, що породжують такий запит, охоплюватися статтею 8 Протоколу № 7 як спеціальним положенням. Якщо це так, то парламент має прийняти рішення про неможливість позбавлення імунітету. Тільки якщо ця установа дійде негативного висновку, то вона повинна перевірити, по-друге, чи користується відповідний член імунітетом, передбаченим статтею 9 цього Протоколу, стосовно відповідних фактів, і, якщо це так, то повинна прийняти рішення, чи позбавляти імунітету на підставі третього параграфу статті 9 цього Протоколу.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що в оскаржуваних рішеннях парламент зазначив, що факти, що породжують запити про скасування імунітету, не охоплюються дією статті 8 Протоколу № 7.

Стосовно питання про те, чи користувалися заявники імунітетом, передбаченим статтею 9 у світлі розглядуваних фактів, Суд вважає, що, оскільки в контексті своїх повноважень, що стосуються імунітету, парламент повинен забезпечити її ефективність, то він імпліцитно, але неминуче вважав, що за обставин цієї справи лише імунітет, передбачений пунктом (b) першого параграфу статті 9 Протоколу № 7 становив перешкоду для арешту та передачі заявників іспанській владі відповідно до європейських ордерів на арешт.

У зв'язку з цим Суд стверджує, що в оскаржуваних рішеннях парламент взяв до уваги той факт, що іспанське законодавство, як його тлумачать національні суди, не надавало заявникам імунітету з точки зору розглядуваних фактів. Суд вважає, що, оскільки ступінь і обсяг імунітету, передбаченого пунктом (a) першого параграфу статті 9 Протоколу № 7, визначається національним законодавством, парламент мав повне право посилатися на національне законодавство, протлумачене національними судами. Суд також вважає, що заявники не довели, що цей висновок був неправильним.

Суд також постановив, що той факт, що в оскаржуваних рішеннях не йдеться про імунітет, передбачений другим параграфом статті 9 Протоколу № 7, який стосується імунітету членів парламенту під час їх подорожі до або з місця засідання

парламенту, не є таким, що робить їх двозначними, оскільки імунітет, передбачений цим положенням, не надає заявникам захисту окремо від того, яким вони користувалися відповідно до першого параграфу статті 9.

Зрештою, Суд заявив, що Парламент при розгляді питання про доцільність позбавлення імунітету одного з його членів не повинен оцінювати законність актів, прийнятих судовими органами під час національного провадження, про яке йдеться, наприклад, як у цій справі, національного та європейського ордерів на арешт. Це питання належить до виключної компетенції національних органів влади.

XII. Провадження Європейського Союзу: позови про скасування

Постанова Загального Суду (Шоста Палата) від 21 червня 2023 року, *Repasi v. Commission*, T-628/22

Діяльність щодо скасування – Навколишнє середовище – Делегований регламент Комісії (ЄС) 2022/1214 – Таксономія – Економічна діяльність, пов'язана з викопним газом та ядерною енергією – Включення до сталої економічної діяльності - Член Європейського парламенту – Відсутність прямого занепокоєння – Неприпустимість

18 червня 2020 року Європейський парламент та Рада Європейського Союзу прийняли Регламент 2020/852 про створення основи для сприяння стійким інвестиціям.¹⁹⁵ Це положення встановлює критерії для визначення того, чи кваліфікується економічна діяльність як екологічно стійка, у світлі різних екологічних цілей, визначених у ньому. Однією з таких цілей є пом'якшення наслідків зміни клімату.¹⁹⁶ Відповідно до цього положення, перехідні економічні заходи, а саме ті, для яких немає технічно та економічно доцільних низьковуглецевих альтернатив, суттєво сприяють пом'якшенню наслідків зміни клімату, коли вони призводять до кліматичної нейтральності, за умов дотримання певних критеріїв.

Саме в цьому контексті Європейська комісія прийняла Делегований регламент 2022/1214,¹⁹⁷ який встановлює технічні критерії відбору для визначення умов, за яких певна економічна діяльність, пов'язана з викопним газом та ядерною енергією, є частиною перехідної діяльності, яка може сприяти, серед іншого, досягненню мети пом'якшення наслідків зміни клімату.

Беручи до уваги, що Комісія перевищила повноваження приймати делеговані акти, пан René Repasi, член Європейського парламенту, подав позов до Суду про скасування цього положення, стверджуючи, що це положення порушило законодавчу компетенцію Парламенту і, отже, його права як члена Парламенту.

У своїй постанові Суд вперше постановляє рішення щодо статусу члена парламенту, щоб порушити провадження проти делегованого регламенту Комісії, перш ніж відхилити позов як неприйнятний.

Висновки Суду

По-перше, Суд зазначає, що відповідно до четвертого абзацу статті 263 ДФЄС будь-яка фізична або юридична особа може порушити провадження проти дії, яка не адресована цій особі, якщо ця дія має пряме та особисте значення для цієї особи або

¹⁹⁵ Регламент (ЄС) 2020/852 Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2020 року про створення рамок для сприяння сталому інвестуванню та внесення змін до Регламенту (ЄС) 2019/2088 (OJ 2020 L 198, с. 13).

¹⁹⁶ Статті 3 та 9 Регламенту 2020/852.

¹⁹⁷ Делегований регламент Комісії (ЄС) 2022/1214 від 9 березня 2022 року про внесення змін до Делегованого регламенту (ЄС) 2021/2139 щодо економічної діяльності в певних секторах енергетики та Делегованого регламенту (ЄС) 2021/2178 щодо конкретних публічних розкриттів інформації про цю економічну діяльність (OJ 2022 L 188, с. 1).

якщо цей регуляторний акт має безпосереднє відношення до них і не тягне за собою вжиття заходів. Для того, щоб особа була безпосередньо зацікавлена в оскаржуваному акті, повинні бути виконані два сукупні критерії. По-перше, оскаржуваний захід повинен безпосередньо впливати на правове становище особи і, по-друге, він не повинен залишатись на розсуд адресатів, які відповідають за його виконання.

Що стосується правоздатності заявника оскаржити Делегований регламент 2022/1214, з прецедентного права очевидно, що акт Парламенту, який впливає на умови, за яких його члени виконують свої парламентські обов'язки, є актом, який безпосередньо впливає на їх правове становище. Однак Суд стверджує, що ця прецедентна практика стосувалася заходів внутрішньої організації Парламенту, які безпосередньо впливають на його членів і не можуть бути застосовані до цієї справи, в якій права цих членів могли бути порушені лише опосередковано через передбачуване порушення законодавчої компетенції Парламенту. Усі права заявника, пов'язані з реалізацією законодавчої компетенції парламенту, такі як право брати участь у належній законодавчій процедурі, право на повагу до положень про компетенцію та процедуру, право захищати демократичні повноваження парламенту та права голосувати, проявляти ініціативу та брати участь з метою здійснення політичного впливу, призначені для здійснення лише в контексті внутрішніх процедур парламенту і тому не можуть розглядатися як такі, що безпосередньо зазнають впливу через прийняття Делегованого регламенту 2022/1214.

У зв'язку з цим Суд додає, що принципи представницької демократії та верховенства права, на які посилається заявник на підтримку визнання його правоздатності порушувати справи, а також захист інституційного балансу та права на правовий захист меншини, не ставлять під сумнів цей висновок, оскільки парламент має право подавати позови проти актів законодавства ЄС, здатних забезпечити дотримання цих принципів. У зв'язку з цим Суд додає, що принципи представницької демократії та верховенства права, на які посилається заявник на підтримку визнання його правоздатності порушувати справи, а також захист інституційного балансу та права на правовий захист меншини, не ставлять під сумнів цей висновок, оскільки парламент має право подавати позови проти актів законодавства ЄС, здатних забезпечити дотримання цих принципів. Те ж саме стосується аргументів заявника про те, що членів парламенту повинні безпосередньо стосуватися акти, що впливають на правила розподілу компетенцій, фундаментальні положення законодавчої процедури або акти, що становлять зловживання повноваженнями.

У світлі цих міркувань Суд приходить до висновку, що заявник не має права порушувати провадження, оскільки його безпосередньо не стосується Делегований регламент 2022/1214.

Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, *Puigdemont i Casamajó and Comín i Oliveres v. Parliament*, T-115/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Позов про скасування – Інституційне право – Член Європейського парламенту – Відмова голови парламенту задовольнити прохання про захист привілеїв та імунітетів – Неможливість оскарження акту – Неприйнятність

Заявники зареєструвалися в якості кандидатів для участі у виборах до Європейського парламенту, що відбулися в Іспанії 26 травня 2019 року, після чого вони були оголошені обраними.¹⁹⁸ 15 червня 2019 року слідчий суддя the Tribunal Supremo (Верховний суд, Іспанія) відмовився відкликати національні ордери на арешт, видані щодо них іспанськими кримінальними судами у кримінальному провадженні, в якому вони були звинувачені у вчиненні злочинів, пов'язаних, зокрема, із заколотом, підбурюванням до заколоту та зловживанням державними коштами.

17 червня 2019 року the Junta Electoral Central (Центральна виборча комісія, Іспанія) повідомила парламент про список кандидатів, обраних в Іспанії, який не містив імен заявників. 20 червня 2019 року вона повідомила парламент про рішення, в якому встановила, що заявники не склали присягу із зобов'язанням поважати Конституцію Іспанії, як того вимагає Закон про вибори,¹⁹⁹ і, отже, оголосив, що їхні місця в парламенті були вакантними, і що всі привілеї, на які вони могли мати право в силу своїх обов'язків, були призупинені до того часу, поки вони не складуть присягу або дадуть щодо неї обіцянку. Після виборів 26 травня 2019 року перша сесія новообраного парламенту була відкрита 2 липня 2019 року за відсутності заявників.

Електронним листом від 10 жовтня 2019 року член Європейського парламенту, діючи від імені заявників, направив новообраному Голові Парламенту прохання від 38 членів Європейського парламенту, включаючи й себе, про захист парламентом парламентського імунітету заявників, про що йдеться у Протоколі № 7 про привілеї та імунітети Європейського Союзу.²⁰⁰ 10 грудня 2019 року Голова парламенту відхилив це прохання заявивши, зокрема, що парламент не може вважати / розглядати заявників як членів парламенту за відсутності офіційного повідомлення іспанської влади про їх обрання у розумінні Закону про вибори.²⁰¹

¹⁹⁸ Рішення Центральної виборчої комісії від 13 червня 2019 року щодо «Декларації членів, обраних до Європейського парламенту на виборах, що відбулися 26 травня 2019 року» (BOE № 142 від 14 червня 2019 року, с. 62477).

¹⁹⁹ Стаття 224(2) Ley orgánica 5/1985, de régimen electoral general (Органічний закон 5/1985 про загальну виборчу систему) від 19 червня 1985 року (BOE No 147 of 20 June 1985, p. 19110).

²⁰⁰ Імунітет, передбачений у першому та другому параграфах статті 9 Протоколу (№ 7) про привілеї та імунітети Європейського Союзу (OJ 2010 C 83, с. 266).

²⁰¹ Закон про вибори членів Парламенту шляхом прямого загального голосування, що додається до Рішення Ради 76/787/ECSC, ЕЕС, Євратом від 20 вересня 1976 року (OJ 1976 L 278, стор. 1), зі змінами, внесеними Рішенням Ради 2002/772/EC, Євратом від 25 червня та 23 вересня 2002 року (OJ 2002 L 283, стор. 1).

Заявники звернулися з позовом до Загального Суду про скасування цього рішення.

Парламент, за підтримки Королівства Іспанії, заявив про неприйнятність з підстави відсутності акту, який може бути оскаржений в цілях статті 263 Договору про функціонування Європейського Союзу (далі – ДФЕС).

Ухвалюючи рішення в розширеному складі, Суд підтримує цю заяву і, відповідно, відхиляє позов як неприйнятний, оскільки він не стосується дії, яка може бути оскаржена шляхом подачі позову про скасування відповідно до статті 263 ДФЕС.

Висновки Суду

В якості попереднього зауваження Суд нагадує про усталену прецедентну практику, згідно з якою будь-які акти, прийняті установами, незалежно від їх характеру або форми, які мають на меті правові наслідки, здатні вплинути на інтереси заявника, шляхом внесення суттєвої зміни до його або її правового становища, розглядаються як такі, що, можуть бути оскаржені для цілей викладених у статті 263 ДФЕС.

Суд також стверджує, що відповідь установи ЄС на поданий їй запит / прохання не обов'язково є рішенням для цілей четвертого пункту статті 263 ДФЕС і, таким чином, дозволяє адресату цієї відповіді подати позов про скасування. Більше того, коли рішення установи ЄС становить відмову, це рішення потрібно оцінити у світлі характеру запиту / прохання, на який воно є відповіддю. Таким чином, відхилення установою адресованого їй запиту / прохання не є актом, проти якого може бути подано позов про скасування, якщо цей запит / прохання не вимагає вжиття цією установою заходу, що має правові наслідки обов'язкового характеру.

У цій справі, аби визначити, чи є відмова Голови Парламенту у задоволенні запиту / прохання про захист імунітету заявників актом, який може бути оскаржено для цілей статті 263 ДФЕС, Суд з'ясовує, чи було запитоване прохання захисту таким, що здатне мати правові наслідки.

У зв'язку з цим, по-перше, Суд відхиляє аргумент заявників про те, що виключна компетенція парламенту позбавляти імунітету одного з його членів²⁰² надає йому виключну компетенцію [з обов'язковим характером] вирішувати, чи користується цей член імунітетом у даній справі.

По-друге, Суд заявив, що відповідно до Протоколу № 7,²⁰³ на території своєї держави члени парламенту користуються імунітетами, наданими відповідно до національного законодавства членам парламенту своєї держави. Таким чином, ступінь та обсяг імунітету, яким користуються члени Європейського парламенту на своїй національній території, або, іншими словами, матеріальний зміст цього імунітету, повинні визначатися різними національними законами. Виходячи з цього,

²⁰² Відповідно до третього параграфу статті 9 Протоколу № 7.

²⁰³ Відповідно до пункту (а) першого параграфу статті 9 Протоколу № 7.

Суд зазначає, що, якщо законодавство держави-члена передбачає процедуру захисту імунітету членів національного парламенту, що дозволяє парламенту втручатися (впливати на) судові або поліцейські органи, зокрема вимагаючи зупинення переслідування одного з його членів, ті ж самі повноваження надаються парламенту щодо членів Європейського парламенту, обраних від цієї держави.

По-третє, Суд вважає, що положення національного законодавства,²⁰⁴ в тлумаченні національних судів,²⁰⁵ не надають парламенту Іспанії повноважень захищати імунітет одного з його членів, якщо національний суд не визнає цей імунітет, зокрема, вимагаючи зупинення судового провадження, порушеного проти цього члена. Таким чином, Парламент не має, на підставі національного закону, про який йдеться в Протоколі № 7, жодних таких повноважень щодо членів, обраних від Королівства Іспанія.

З цього слідує, що парламент не має компетенції, що впливає з законодавчого акту, приймати рішення про захист імунітету заявників, яке б мало обов'язкові правові наслідки для судових органів Іспанії. Відповідно, парламент, у відповідь на запит / прохання про захист депутатського імунітету заявників, не міг прийняти рішення, що має обов'язкові правові наслідки.

Отже, відмова Голови Парламенту задовольнити цей запит / прохання не є актом, який може бути оскаржено відповідно до статті 263 ДФЄС.

²⁰⁴ Стаття 71 Конституції Іспанії, стаття 751(2) та стаття 753 Ley de Enjuiciamiento Criminal (Кримінальний процесуальний кодекс) та стаття 12 Reglamento del Congreso de los Diputados (Регламент Конгресу депутатів).

²⁰⁵ Зокрема, Конституційним судом (the Tribunal Constitucional, Іспанія) у своєму рішенні 70/2021 від 18 березня 2021 року, яке було дотримано в наступних рішеннях.

XIII. Свобода руху

1. Свобода надавати послуги

Рішення Суду ЄС (Перша Палата) від 8 червня 2023 року, *Prestige and Limousine*, C-50/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Стаття 49 ДФЄС – Стаття 107\(1\) ДФЄС – Транспортні засоби приватного найму \(ТЗПН\) – Схема ліцензування, що передбачає видачу, на додаток до ліцензії на надання послуг міського та міжміського транспорту на всій території країни, другої ліцензії на експлуатацію, щоб мати можливість надавати послуги міського транспорту в столичному районі – Обмеження кількості ліцензій на послуги ТЗПН до однієї тридцятої ліцензій на послуги таксі](#)

Prestige and Limousine, SL ('P&L') надає послуги приватного прокату транспортних засобів («послуги ППТЗ») у столичному районі Барселони (Іспанія). P&L та 14 інших компаній, що надають ті самі послуги, включаючи компанії, пов'язані з міжнародними онлайн-платформами, оскаржують у Вищому суді правосуддя Каталонії (High Court of Justice of Catalonia, Spain) чинність постанови *Àrea Metropolitana de Barcelona* (Барселона, столичний район, Іспанія) («АМВ»), що стосується організації таких послуг у Барселоні. У контексті цього спору цей суд має сумніви щодо сумісності відповідного законодавства, зокрема, зі свободою надання послуг.

На додаток до національної ліцензії, необхідної для надання послуг міського та міжміського ППТЗ в Іспанії, це регулювання вимагає, по-перше, додаткової ліцензії на надання послуг ППТЗ в конурбації Барселони. По-друге, обмежено кількість ліцензій на послуги ППТЗ однією тридцятою частиною ліцензій на послуги таксі, наданих для цієї агломерації. На думку суду, що подав позов, основною метою цього законодавства було зменшення конкуренції між послугами ППТЗ та послугами таксі.

Для обґрунтування розглянутих заходів АМВ посилається, зокрема, на мету забезпечення якості, безпеки та доступності послуг таксі. Зазначається, що ці послуги вважаються «послугою загального інтересу», оскільки діяльність таксі суворо регулюється, а послуги таксі підлягають ліцензійним квотам, регульованим тарифам, зобов'язанню забезпечити універсальний транспорт та доступність для людей з обмеженою мобільністю. У зв'язку з цим АМВ вказує, що економічна життєздатність цієї діяльності, як видається, знаходиться під загрозою через зростаючу конкуренцію з боку послуг ППТЗ.

У своєму рішенні Суд ЄС дійшов висновку, що вимога додаткової спеціальної ліцензії на здійснення послуг ППТЗ в агломерації Барселони може, за певних умов, бути сумісною зі статтею 49 ДФЄС. В свою чергу, ця стаття виключає обмеження кількості ліцензій на послуги ППТЗ, оскільки цей захід, як видається, виходить за

рамки того, що необхідно для досягнення цілей раціонального управління транспортом, рухом та громадським простором у цій агломерації та захисту навколишнього середовища.

Висновки Суду

По-перше, Суд відхиляє доводи, висунуті сторонами основного провадження на підтвердження нібито неприпустимості посилання на попередню ухвалу. На думку Суду, той факт, що відповіді, які повинні бути надані на поставлені питання, чітко впливають з його прецедентного права, не робить таке посилання неприйнятним, але дає йому право відповісти, де це доречно, ухвалою.²⁰⁶ Крім того, той факт, що національний Верховний Суд вже розглядав в контексті спору, подібного до того, який розглядається в основному провадженні, потенційне значення положень законодавства ЄС, на які посилається суд, що передає справу, не є таким, щоб зробити неприйнятним посилання на попереднє рішення, що вимагає рішення Суду про тлумачення цих положень відповідно до статті 267 ДФЄС.

По-друге, дійшовши висновку, що два заходи, передбачені відповідним законодавством, як видається, не надають державної допомоги в розумінні статті 107(1) ДФЄС підприємствам, що надають послуги таксі, Суд розглядає сумісність цих заходів зі статтею 49 ДФЄС. У зв'язку з цим Суд зазначає, насамперед, що вони фактично обмежують доступ до ринку для будь-якого новачка, обмежуючи кількість постачальників послуг ППТЗ, створених в АМВ, і тому повинні бути класифіковані як обмеження свободи надавати послуги, гарантовані цим положенням.

Далі, що стосується існування переважних причин в суспільних інтересах, здатних виправдати такі обмеження, Суд вважає, що мета раціонального управління транспортом, рухом та громадським простором в конурбації та мета захисту навколишнього середовища в такій конурбації можуть бути такими причинами. Однак це не стосується мети забезпечення економічної життєздатності служб таксі, оскільки збереження балансу між двома видами міського транспорту, про які йде мова, є питанням суто економічних міркувань. Той факт, що послуги таксі описані в іспанському законодавстві як «послуга загального інтересу», не має значення в цьому відношенні. Хоча характеристики, висунуті АМВ, безумовно, показують, що регулювання послуг таксі має на меті, зокрема, забезпечити якість, безпеку та доступність послуг таксі на користь користувачів, схоже, що заходи, про які йде мова в основному провадженні, самі по собі не переслідують цих цілей. Суд також вважає, що не схоже, що постачальникам послуг таксі було доручено конкретне завдання з надання громадських послуг, яке може, у відповідних випадках, підпадати під поняття послуги загального економічного інтересу (SGEI) у значенні статті 106(2) ДФЄС.

Нарешті, Суд аналізує пропорційність вимоги щодо додаткової ліцензії та обмеження ліцензій ППТЗ однією тридцятьою ліцензій на таксі. Він приходять до

²⁰⁶ Див. статтю 99 Регламенту Суду.

висновку, що перший захід є доцільним для досягнення зазначених цілей і може вважатися необхідним для їх досягнення. Враховуючи характер відповідної послуги та неможливість розрізнення транспортних засобів, що використовуються для надання послуг ППТЗ, та транспортних засобів, що використовуються приватно на великій міській території, можна вважати, що контроль а posteriori настане занадто пізно, щоб гарантувати його реальну ефективність. Таким чином, вимога додаткової ліцензії може бути обґрунтована, за умови, однак, що таке ліцензування ґрунтується на об'єктивних, недискримінаційних критеріях, які відомі заздалегідь і які виключають будь-яку довільність і не дублюють контроль, який вже був проведений відповідно до національної процедури ліцензування, але які відповідають конкретним потребам відповідної конурбації. Суд повинен визначити чи виконуються ці умови в цій справі.

На противагу, другий захід, як видно, не гарантує досягнення цілей раціонального управління транспортом, дорожнім рухом та громадським простором. Перш за все, аргументи, висунуті на користь послуг ППТЗ, які прагнуть продемонструвати, що ці послуги насправді можуть сприяти досягненню цих цілей, зокрема, шляхом скорочення використання приватних автомобілів, шляхом внеску цих послуг у мету ефективної та інклюзивної мобільності, через їх рівень цифровізації та гнучкості в наданні послуг, а також шляхом використання транспортних засобів на альтернативних джерелах енергії, що заохочуються державними правилами щодо послуг ППТЗ, не були спростовані в Суді.

Далі, не можна виключати, що будь-який вплив автопарку ППТЗ на транспорт, рух і громадський простір в агломерації Барселони може бути адекватно обмежений заходами, які є менш обмежувальними, ніж обмеження через ліцензії. Таким чином, Суд посилається, наприклад, на заходи щодо організації послуг ППТЗ, обмеження цих послуг протягом певних періодів часу або обмеження руху в певних районах. Суд додав, що не можна виключати, що мета захисту навколишнього середовища в конурбації Барселони може бути досягнута за допомогою заходів, менш упереджених для свободи надання послуг, таких як обмеження викидів, що застосовуються до транспортних засобів, що циркулюють у цій конурбації.

2. Свобода заснування

Рішення Суду (Друга Палата) від 13 липня 2023 року, *Xella Magyarország*, C-106/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

[Посилання на попереднє рішення – Вільний рух капіталу – Свобода заснування – Регламент \(ЄС\) 2019/452 – Законодавство держави-члена, що встановлює механізм фільтрації іноземних інвестицій у компанії-резиденти, які вважаються «стратегічними» – Рішення, прийняте на основі цього законодавства, що забороняє придбання компанією-резидентом всіх акцій іншої компанії-резидента – Компанія,](#)

яку купують, вважається «стратегічною» на тій підставі, що її основна діяльність пов'язана з видобутком певних видів сировини, таких як гравій, пісок та глина – Компанія, що придбаває, вважається «іноземним інвестором» на тій підставі, що вона є частиною групи компаній, основна материнська компанія якої заснована в третій країні – Шкода або ризик заподіяння шкоди національним інтересам, громадській безпеці або громадському порядку держави-члена – Мета, спрямована на забезпечення безпеки постачання сировини будівельному сектору, зокрема на місцевому рівні

Janes és Társa – угорська компанія, основним видом діяльності якої є видобуток гравію, піску та глини зі свого кар'єру, розташованого в Lázi (Győr-Moson-Sopron County, Pannonhalma District, Hungary)

Через цю діяльність Janes és Társa вважається «стратегічною компанією» у значенні закону, що встановлює механізм перевірки іноземних інвестицій. Її частка ринку на угорському ринку виробництва відповідної сировини становить 0,52%.

Xella Magyarország – ще одна угорська компанія, яка є частиною групи компаній, основна материнська компанія якої заснована на Бермудських островах, і яка, зрештою, належить громадянину Ірландії. Вона функціонує на угорському ринку будівельних матеріалів і в першу чергу займається виробництвом залізобетонних конструкцій. Вона закуповує близько 90% річного виробництва компанії Janes és Társa з метою переробки цієї сировини в силікатну цеглу на своєму заводі поблизу кар'єру.

У жовтні 2020 року компанія Xella Magyarország уклала договір купівлі-продажу з метою придбання 100% акцій компанії Janes és Társa та клопотала компетентного міністра прийняти до відома відповідну угоду або підтвердити, що ця формальність не є необхідною з огляду на її структуру власності. Рішенням, прийнятим у липні 2021 року, цей міністр заборонив проведення цієї угоди, класифікуючи Xella Magyarország як «іноземного інвестора», оскільки вона опосередковано належить LSF10 XL Investments, компанії, зареєстрованій на Бермудських островах.

Крім того, цей міністр стверджував, що безпека та передбачуваність видобутку та постачання сировини мають стратегічне значення, особливо у світлі серйозних порушень функціонування глобальних ланцюжків поставок, спричинених пандемією COVID-19. Міністр підкреслив, що у виробництві заповнювачів, таких як пісок, гравій та щебінь, для будівельного сектору вже домінують угорські виробники, які належать іноземцям. Відповідно, якщо Janes és Társa опосередковано належить компанії, зареєстрованій на Бермудських островах, то це становитиме довгостроковий ризик для безпеки постачання сировини, наприклад, тієї, про яку йдеться в цій справі, що може завдати шкоди «національним інтересам» у широкому сенсі.

У своєму рішенні Суд ЄС дійшов висновку, що положення ДФЄС про свободу заснування виключають існування механізму перевірки іноземних інвестицій. За

допомогою цього механізму компанії-резиденту, яка є членом групи компаній, заснованої в декількох державах-членах, на яку компанія третьої країни має вирішальний вплив, може бути заборонено набувати права власності на іншу компанію-резидента, яка вважається стратегічною. Таким чином, Суд відхиляє аргумент Угорського уряду про те, що таке придбання завдає шкоди або ризикує завдати шкоди національним інтересам у забезпеченні безпеки постачання будівельного сектору, зокрема на місцевому рівні, щодо основної сировини.

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що національне законодавство, що дозволяє органам влади держави-члена забороняти компанії ЄС з міркувань безпеки та публічного порядку придбавати пакет акцій «стратегічної» компанії-резидента, що дозволяє їй здійснювати певний вплив на управління та контроль цієї компанії, явно є обмеженням свободи заснування цієї компанії в ЄС, у цьому випадку особливо серйозним обмеженням.

По-друге, Суд розглядає, чи може таке обмеження бути виправдане винятковою причиною, що стосується суспільного інтересу. У зв'язку з цим Суд зазначає, що відповідно до його прецедентного права таке виправдання передбачає, що обмеження є доцільним для забезпечення досягнення мети, яку воно переслідує, і що воно не має виходити за межі того, що необхідно для її досягнення.

У цій справі конкретний інтерес, про який йде мова, а саме забезпечення безпеки та безперервності постачання будівельному сектору певної основної сировини, може підпадати під дію статті 52(1) ДФЄС. Це положення передбачає, що обмеження свободи заснування може бути виправдане з підстав публічної політики, громадської безпеки або громадського здоров'я.

Однак, відповідно до прецедентного права, хоча держави-члени все ще вільні визначати вимоги публічної політики та громадської безпеки у світлі своїх національних потреб, на ці підстави можна посилалися лише в тому випадку, якщо існує справжня та достатньо серйозна загроза основоположним інтересам суспільства.

Що стосується конкретно мети, пов'язаної з безпекою постачання будівельного сектору, зокрема на місцевому рівні, певних основних сировинних матеріалів, Суд вважає, що вона не може слугувати основою для забезпечення суспільної безпеки і, тому не може слугувати виправданням перешкоди на шляху реалізації основоположної свободи, що в цій справі є особливо серйозною перешкодою. Не можна вважати, що ця мета стосується «основоположних інтересів суспільства» у значенні прецедентної практики Суду.

Більше того придбання, заборонене рішенням, про яке йде мова в основному провадженні, не видається таким, що дійсно здатне створити «справжню та достатньо серйозну загрозу» у розумінні прецедентної практики Суду. По-перше, до цього придбання компанія, що придбаває, вже придбала близько 90% виробництва

відповідної основної сировини з кар'єру придбаної компанії; решта 10% цієї продукції закупається місцевими підприємствами в будівельному секторі. По-друге, добре відомо, що ця основна сировина за своїм характером має відносно низьку ринкову вартість у порівнянні, перш за все, з витратами на транспортування. Відповідно, ризик того, що значна частина цієї видобутої сировини буде експортуватися, видається малоімовірним або навіть відсутнім на практиці.

XIV. Сільське господарство та рибальство

Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 12 липня 2023 року, *Cunsorzii di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses and Others v. Commission*, T-34/22

[Посилання на скорочений виклад рішення](#)

Охоронюване географічне зазначення – Охоронювана назва місця походження – Заявки на охорону географічних зазначень «Jambon sec de l'Île de Beauté», «Lonzo de l'Île de Beauté» та «Coppa de l'Île de Beauté» – Раніше охоронювані назви місця походження «Jambon sec de Corse – Prisuttu», «Lonzo de Corse – Lonzu» та «Coppa de Corse – Coppa di Corsica» – Прийнятність назв – Ототожнення – Стаття 7(1) (a) та Стаття 13 (1) (b) Регламенту (ЄС) № 1151/2012 – Обсяг контролю Комісією заявок на реєстрацію – Стаття 50(1) та Стаття 52(1) Регламенту № 1151/2012 – Помилка оцінки

У 2014 році назви «Jambon sec de Corse»/«Jambon sec de Corse – Prisuttu», «Lonzo de Corse»/«Lonzo de Corse – Lonzu» та «Coppa de Corse»/«Coppa de Corse – Coppa di Corsica» були зареєстровані як охоронювані зазначення походження (PDO).²⁰⁷

У 2015 році Cunsorzii di i Salamaghji Corsi – Consortium des Charcutiers Corses («Консорціум») подав заяву до французьких національних органів влади відповідно до Регламенту № 1151/2012²⁰⁸ про реєстрацію назв «Jambon sec de l'Île de Beauté», «Lonzo de l'Île de Beauté» та «Coppa de l'Île de Beauté» як охоронюваних географічних зазначень (PGI).

У 2018 році ці органи видали розпорядження про затвердження відповідних специфікацій з метою їх направлення до Європейської комісії для затвердження.

Об'єднання, що володіє специфікаціями PDO «Jambon sec de Corse – Prisuttu», «Coppa de Corse – Coppa di Corsica» та «Lonzo de Corse – Lonzu», подало заяву про скасування цих розпоряджень до Державної ради, Франція (Council of State, France). У заяві стверджувалось, щопоняття "Île de Beauté" імітувало або нагадувало назву «Corsica» і, отже, викликало плутанину з назвами, вже зареєстрованими як PDO. Державна рада (Conseil d'État) відхилила цю заяву на тій підставі, зокрема, що

²⁰⁷ Відповідно, Імплементативним регламентом Комісії (ЄС) № 581/2014 від 28 травня 2014 року про внесення назви до реєстру охоронюваних зазначень походження та охоронюваних географічних зазначень (Jambon sec de Corse/Jambon sec de Corse – Prisuttu (PDO)) (OJ 2014 L 160, с. 23), Імплементативним регламентом Комісії (ЄС) № 580/2014 від 28 травня 2014 року про внесення назви до реєстру охоронюваних зазначень походження та охоронюваних географічних зазначень (Lonzo de Corse/Lonzo de Corse – Lonzu (PDO)) (OJ 2014 L 160, с. 21) та Імплементативним регламентом Комісії (ЄС) № 582/2014 від 28 травня 2014 року про внесення назви до реєстру охоронюваних зазначень походження та охоронюваних географічних зазначень (Coppa de Corse/Coppa de Corse – Coppa di Corsica (PDO)) (OJ 2014 L 160, с. 25).

²⁰⁸ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1151/2012 від 21 листопада 2012 року про схеми якості для сільськогосподарських і харчових продуктів (OJ 2012 L 343, с. 1).

використання різних понять та різниця в захисті, наданому PDO, з одного боку, та PGI, з іншого, були направлені на усунення ймовірності такої плутанини.

Однак, виконуючи Рішення 2021/1879,²⁰⁹ Комісія відмовилася зареєструвати назви «Jambon sec de l'Île de Beauté», «Lonzo de l'Île de Beauté» та «Coppa de l'Île de Beauté» як PGI. Зокрема Комісія вважала добре відомим те, що назва «Île de Beauté» була звичайним перифразом, який, на думку французького споживача, однозначно пов'язаний з Корсикою. Таким чином, імена, щодо яких подано заявку, є порушенням захисту, наданого PDO відповідно до статті 13(1)(b) Регламенту № 1151/2012.²¹⁰ Отже, вони не відповідали умовам для отримання права на реєстрацію, а саме статті 7(1)(a) Регламенту № 1151/2012.²¹¹

Позов, поданий Консорціумом та деякими його членами проти цього рішення, було відхилено Загальним Судом.

Незважаючи на те, що як Суд ЄС, так і Загальний Суд вже мали нагоду ухвалити рішення щодо обсягу розгляду Комісією заяв про реєстрацію, ця справа призводить до того, що Загальний Суд вперше постановляє рішення щодо прийнятності імені для реєстрації, тим більше після того, як національні органи влади та суди встановили, що споживачі, які досить добре поінформовані, розумно спостережливі та обачні, зіштовхуючись з заявкою про реєстрацію як PGI, безпосередньо не будуть мати на увазі в якості еталонного зображення продукту, які користуються перевагами зареєстрованого вже як PDO. Крім того, це також перший випадок, коли Суд ухвалив рішення про те, чи може Комісія відмовити в реєстрації імені на основі комбінованого розгляду статей 7(1)(a) та 13(1)(b) Регламенту № 1151/2012.

Висновки Суду

Загальний Суд відхиляє заяву про те, що Комісія перевищила свої повноваження та порушила принцип *res judicata*.

Що стосується повноважень Комісії, то Суд, по-перше, вважає, що стаття 7(1)(a) Регламенту № 1151/2012, розглянута в поєднанні зі статтею 13(1)(b) цього Регламенту, може бути дійсною правовою основою для відмови в реєстрації імені. Щоправда, стаття 7(1)(a) стосується конкретно «специфікації продукту», назва якого є предметом заявки про охорону. Однак питання, згадуване в статті 13, пов'язане з

²⁰⁹ Імплементативне рішення Комісії (ЄС) 2021/1879 від 26 жовтня 2021 року про відхилення трьох заявок на охорону географічного зазначення відповідно до статті 52(1) Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 1151/2012 «Jambon sec de l'Île de Beauté» (PGI), «Lonzo de l'Île de Beauté» (PGI), «Coppa de l'Île de Beauté» (PGI) (OJ 2021 L 383, с. 1).

²¹⁰ Стаття 13 Регламенту № 1151/2012, що стосується «захисту», передбачає в параграфі 1(b), що «зареєстровані назви повинні бути захищені від ... (b) будь-якого неправильного використання, імітації або ототожнення, навіть якщо вказано справжнє походження продуктів або послуг або якщо захищена назва перекладена або супроводжується виразом, таким як «стиль», «тип», «метод», «як виготовлено в», «імітація» або подібне, включаючи випадки, коли ці продукти використовуються як інгредієнт».

²¹¹ Відповідно до статті 7(1)(a) Регламенту № 1151/2012, під назвою «Специфікація продукту», «1. Охоронювана позначення місця походження або охоронюване географічне зазначення повинні відповідати специфікації, яка повинна включати принаймні: (а) назву, яка підлягає охороні як назва місця походження або географічне зазначення, як воно використовується, будь то в торгівлі або загальноприйнятою мовою».

правом на реєстрацію відповідно до цього положення. Відповідно до статті 50(1) Регламенту № 1151/2012, прочитаної у світлі преамбули 58 Комісія, після детального вивчення, повинна оцінити чи містить специфікація, яка супроводжує заявку на реєстрацію, інформацію, що вимагається цим регламентом, і чи не здається, що ця інформація нівелюється через явні помилки.

Ця специфікація, підготовка якої є необхідним кроком у процедурі реєстрації, повинна включати, зокрема, назву, щодо якої потрібен захист, оскільки вона «використовується у торгівлі або у загальноприйнятій мові». З цього слідує, що Комісія повинна перевірити, що таке використання не порушує захист від ототожнення назв, передбачений статтею 13(1)(b) Регламенту № 1151/2012. Дозволити реєстрацію PGI, коли це буде асоціюватися з вже зареєстрованим PDO, може зробити неефективним захист, передбачений статтею 13(1)(b), оскільки після того, як ця назва буде зареєстрована як PGI, раніше зареєстрована як PDO назва більше не користуватиметься захистом, передбаченим у цьому положенні щодо цього PDO.

Відповідно, Комісія не може бути зобов'язаною дозволяти реєстрацію назви, якщо вона вважає її використання в торгівлі незаконним.

По-друге, Суд уточнює ступінь розгляду Комісією відповідності назв умовам, викладеним у Регламенті № 1151/2012.

У зв'язку з цим Комісія повинна²¹² ретельно, за допомогою відповідних засобів, досліджувати (вивчати) заявки, щоб переконатися у відсутності явних помилок, і в тому що законодавство Союзу та інтереси зацікавлених сторін за межами держави-члена застосування були ураховані.

По-третє, Комісія має різну свободу розсуду залежно від того, чи є вона першим етапом процедури реєстрації назви, а саме етапом, під час якого збираються документи, що складають досье щодо заяви про реєстрацію, яку національні органи можуть надіслати Комісії, або другим етапом цієї процедури, а саме її власний розгляд заяв про реєстрацію.

Хоча з прецедентного права²¹³ очевидно, що стосовно першого з цих двох етапів Комісія має лише «обмежену, якщо така є», дискрецію, вона має незалежну свободу розсуду щодо свого рішення про реєстрацію назви як PDO або PGI у світлі умов прийнятності для реєстрації, викладених у статті 7(1)(a) Регламенту № 1151/2012, розглянутої в поєднанні зі статтею 13(1)(b) цього Регламенту.

Щодо стверджуваного порушення принципу *res judicata*, Загальний Суд також стверджує, що на рішення національного суду, яке стало *res judicata*, яким встановлена відсутність ризику ототожнення зареєстрованих PDO та поданих для реєстрації PGI для достатньо поінформованих, спостережливих і обачних споживачів, не можна посилалися, аби поставити під сумнів незалежну оцінку Комісією цих умов прийнятності.

²¹² Відповідно до преамбули 58 та статті 50(1) Регламенту № 1151/2012.

²¹³ Рішення від 29 січня 2020 року, *GAEC Jeanningros* (C-785/18, EU:C:2020:46) та від 23 квітня 2018 року, *CRM v Commission*, T-43/15, не опубліковано, EU:T:2018:208.

XV. Положення податкового законодавства: строк позовної давності за позовом податкових органів

Рішення Суду (П'ята Палата) від 13 липня 2023 року, *Narfény-Toll*, C-615/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Звернення за попереднім рішенням – Податок на додану вартість (ПДВ) – Національне законодавство, яким передбачено можливість без будь-якого обмеження у часі зупинення строку позовної давності для вжиття податковими органами заходів у випадку судового розгляду – Повторні податкові процедури – Регламент № 2988/95 – Обсяг – Принципи правової визначеності та ефективності права ЄС

Narfény-Toll Kft. є компанією, зареєстрованою відповідно до законодавства Угорщини, яка вирахувала з суми податку на додану вартість (ПДВ), що підлягала сплаті, суму ПДВ за наслідками придбання різних товарів, здійснених у 2010 та 2011 роках.

Після податкової перевірки, розпочатої в грудні 2011 року адміністративним податковим органом першого рівня, частина відрахувань була відхилена, оскільки деякі з рахунків-фактур, які слугували підставою для таких відрахувань, не відповідали жодній реальній господарській операції, а деякі інші були частиною ухилення від сплати податків.

Рішенням від 8 жовтня 2015 року («первинне адміністративне рішення») зазначений адміністративний орган зобов'язав компанію сплатити заборгованість з податків на загальну суму 144 785 000 угорських форинтів (приблизно 464 581 євро) та наклав на неї штраф у розмірі 108 588 000 форинтів (приблизно 348 433 євро), а також штраф за прострочення платежу у розмірі 46 080 000 форинтів (приблизно 147 860 євро).

Розглядаючи скарги від *Narfény-Toll*, адміністративний податковий орган другого рівня скасував первинне адміністративне рішення щодо штрафу за несвоєчасну сплату платежу та відхилив скаргу у решті вимог. *Narfény-Toll* подав позов проти цього першого адміністративного рішення на другому рівні до *Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* (Будапештський адміністративний та трудовий суд, Угорщина), який скасував це рішення та розпорядився про початок нової процедури.

Адміністративний податковий орган другого рівня ухвалив друге рішення, яке по суті залишило в силі первинне адміністративне рішення. Рішенням від 5 липня 2018 року Будапештський адміністративний та трудовий суд, до якого компанія подала позов проти цього другого рішення, скасував його та розпорядився про початок нової процедури.

Оскільки третє рішення адміністративного податкового органу другого рівня залишило в силі первинне адміністративне рішення, Napfény-Toll подав апеляційну скаргу на це рішення до Szegedi Törvényszék (Високий суд Сегеда, Угорщина), запитуючого суду (суд, що передав справу).

Цей суд стверджує, що відповідно до законодавства та національної адміністративної практики, строк позовної давності щодо права податкових органів нараховувати ПДВ має зупинитися на весь час судового перегляду рішення цим органом, незалежно від кількості повторних адміністративних податкових процедур після цих переглядів та без обмеження загальної тривалості зупинення цього строку.

Відповідно, не існує обмежень щодо того, як довго може тривати зупинення строку позовної давності у випадках судового перегляду, внаслідок чого право податкового органу на нарахування сум ПДВ, що підлягають поверненню, може бути продовжено на кілька років або навіть десятиліть, як це відбувається в цій справі.

Суд, що передав справу, поставив Суду ЄС питання щодо сумісності цих правил та практики, що впливає з них, з принципами правової визначеності та ефективності права ЄС.

У своєму рішенні Суд по суті постановляє, що ці принципи не виключають національне законодавство або національну адміністративну практику, якими передбачено, що строк позовної давності щодо права податкових органів на нарахування ПДВ зупиняється на весь час судового перегляду, незалежно від того, скільки разів повторювалась адміністративна податкова процедура після цих переглядів і без обмеження сукупної тривалості призупинення цього періоду.

Висновки Суду

В якості попереднього зауваження Суд зазначає, що право ЄС не встановлює обмеження строку позовної давності щодо права податкових органів нараховувати ПДВ, і тим більше не визначає обставини, за яких такий строк повинен бути зупинений. Дійсно, Регламент № 2988/95²¹⁴ встановлює певні вимоги до розрахунку та зупинення строків позовної давності для проваджень щодо порушень, зазначених у цьому регламенті. Однак перешкоджання отриманню надходжень від ПДВ не підпадає під дію цього регламенту, оскільки цей податок не стягується безпосередньо від імені Європейського Союзу, як передбачено в цьому регламенті.

Таким чином, саме державам-членам належить встановлювати та застосовувати правила щодо строків позовної давності стосовно права податкових органів нараховувати ПДВ, що підлягає сплаті, включаючи процедури зупинення та/або переривання цього строку позовної давності. Однак, така компетенція повинна здійснюватися у спосіб, що узгоджується із правом ЄС, яке вимагає встановлення розумних строків, які захищають як платника податків, так і відповідний орган.

²¹⁴ Регламент Ради (ЄС, Євратом) № 2988/95 від 18 грудня 1995 року про захист фінансових інтересів Європейських Співтовариств (ОJ 1995 L 312, с. 1).

У зв'язку з цим Суд зазначає, що навіть якщо його прецедентне право вже містить певну інформацію щодо строку позовної давності стосовно права податкового органу нараховувати ПДВ, що підлягає сплаті, таке прецедентне право не вирішує питання про те, чи може такий строк позовної давності бути зупинений на весь час судового розгляду без порушення права ЄС і, зокрема, принципів права ЄС про правову визначеність та ефективність.

Щоб відповісти на це питання, Суд насамперед нагадує, що принцип правової визначеності, якого повинні дотримуватись держави-члени при здійсненні своїх повноважень, спрямований на забезпечення передбачуваності ситуацій і вимагає, щоб податковий статус платника податків щодо його чи її прав та обов'язків по відношенню до податкових органів не можна було оскаржувати протягом невизначеного строку. Тому платник податків повинен мати можливість розраховувати на конкретну правову ситуацію.

Оскільки податковий орган до спливу строку позовної давності, встановленого для цієї мети, повідомив відповідного платника податків про намір переглянути податковий статус цього платника податків і, таким чином, неявно, скасувати своє рішення прийняти декларацію цієї оподаткованої особи, остання не може розраховувати на ситуацію, яка виникла на підставі цієї декларації.

Більше того, вимоги, що випливають з принципу правової визначеності, не є абсолютними. Держави-члени повинні зважати на інші вимоги, що виникають з їх членства в Європейському Союзі, зокрема, щодо виконання зобов'язань, які виникають з Договорів або з актів, прийнятих органами на підставі цих Договорів. Національні нормативно-правові акти, що регулюють зупинення строку позовної давності для права податкового органу на нарахування ПДВ, який підлягає сплаті, повинні віднайти баланс між вимогами, що випливають з принципу правової визначеності, та вимогами, що дозволяють ефективно та якісно впроваджувати Директиву 2006/112²¹⁵.

У зв'язку з цим, хоча законодавство та практика, описані в цій справі, здатні призводити до продовження тривалості цього строку позовної давності, вони однак, в принципі, не здатні призвести до того, аби ситуація платника податків може бути оскаржена протягом невизначеного строку. Передбачене ними зупинення строку забезпечує ефективну та результативну реалізацію Директиви 2006/112, яка не може бути поставлена під загрозу через затягування провадження, й тому така реалізація не підривається через системний ризик того, що дії, які кваліфікуються як порушення цієї директиви, можуть залишитися безкарними.

Далі Суд досліджує, чи порушує ці законодавство та практика принцип ефективності, що визначає межі процесуальної автономії, яким держави-члени користуються при визначенні конкретних норм для реалізації прав, наданих фізичним особам правовим порядком ЄС у випадку, якщо право ЄС не містить з цього приводу спеціального законодавства.

²¹⁵ Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість (ОJ 2006 L 347, с. 1).

Національні норми щодо часових обмежень прав та обов'язків, встановлених Директивою 2006/112, та щодо умов зупинення цих часових обмежень, становлять собою правила реалізації положень цієї директиви, і відтак, на цій підставі, повинні відповідати принципам ефективності та еквівалентності. Такі процесуальні норми не повинні формулюватися таким чином, щоб на практиці зробити неможливим або надмірно складним реалізацію прав, наданих правовим порядком ЄС.

Однак, обмежувальні норми, про які йде мова в цій справі, на практиці не є такими, що роблять реалізацію прав, наданих правовим порядком ЄС, неможливою або хоча б надмірно важким. Більше того, вони жодним чином не перешкоджають цьому платнику податків використовувати права, надані правовим порядком ЄС та, зокрема, Директивою 2006/112, а навпаки, вони призначені для того, аби дозволити цьому платнику податків ефективно відстоювати права, які походять з права ЄС, із одночасним збереженням прав податкових органів.

Незважаючи на те, що ані принцип правової визначеності, ані принцип ефективності не виключає відповідне законодавство чи адміністративну практику, платник податків має право на врегулювання його чи її ситуації протягом розумного строку у відповідності до права на належне управління, а у разі судового розгляду – право на розгляд його чи її справи протягом розумного строку згідно з параграфом другим статті 47 Хартії основних прав Європейського Союзу.

Тому, у разі поновлення процедури розгляду становища платника податків у світлі правил спільної системи ПДВ, тривалість такого розгляду, а в деяких випадках і подальших судових розглядів, не повинні бути надмірними з урахуванням обставин у кожному конкретному випадку.

Це може мати місце в тих випадках, коли ця адміністративна процедура має бути повторена з причини явного неврахування таким органом основоположних вказівок, викладених у судовому рішенні, щодо даної адміністративної процедури.

Водночас, надмірна тривалість як адміністративного, так і судового провадження, може слугувати підставою для виправдання скасування рішення, прийнятого за наслідками процедури тільки у випадку, коли тривалість розгляду вплинула на здатність особи захистити себе.

Оскільки, платники податків мають забезпечити збереження всіх відповідних підтверджуючих документів для податкової звітності до того часу, як податкові рішення не стануть остаточними, а також з урахуванням переважаючої ролі податкової декларації та документального підтвердження у спільній системі ПДВ для цілей встановлення достовірності повернень платника податків, тому лише за виняткових обставин може бути визнано, що надмірна тривалість адміністративної чи судової процедури могла вплинути на здатність особи захистити себе.

XVI. Спільна торговельна політика

1. Антидемпінг

Рішення Загального Суду (П'ята Палата, розширений склад) від 5 липня 2023 року, *Nevinnomyskiy Azot and NAK 'Azot' v. Commission*, T-126/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Демпінг – Імпорт аміачної селітри, що вироблена в росії – Остаточні антидемпінгові мита – Запит про перегляд по закінченню строку дії – Стаття 11 (2) Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1036 – Стаття 5 (3) та (9) Регламенту № 2016/1036 – Встановлений законом строк – Достатність доказів – Недоліки процедури – Подання відомостей поза межами встановленого законом строку

У 2018 році після проміжного перегляду демпінгових заходів, застосованих до імпорту аміачної селітри, що вироблена в росії («відповідний товар»), Європейською комісією було прийнято Імплементативний Регламент 2018/1722, який залишає чинним остаточне антидемпінгове мито на цей імпорт²¹⁶.

21 червня 2019 року Комісія отримала запит про ініціювання перегляду по закінченню строку дії цих антидемпінгових заходів на підставі статті 11(2) Регламенту (ЄС) № 2016/1036²¹⁷ («початковий запит»), поданого Fertilizers Europe, асоціацією Європейських виробників добрив. На запит Комісії 20 серпня 2019 року компанія Fertilizers Europe надала додаткові відомості, які були включені до зведеної версії початкового запиту.

Комісія висловила думку про достатність доказів для ініціювання перегляду у зв'язку із закінченням строку та проведення розслідування. Після цього розслідування вона вирішила продовжити дію зазначених заходів на п'ятирічний строк, прийнявши Імплементативний Регламент (ЄС) № 2020/2100 про встановлення остаточного антидемпінгового мита на імпорт відповідного товару, виробленого в росії²¹⁸ («оскаржуваний регламент»).

АО Nevinnomyskiy Azot and АО Novomoskovskaya Aktsionernaya Kompania NAK «Azot», – дві компанії засновані у росії, які виробляють та експортують відповідний товар, подали позов про скасування оскаржуваного регламенту.

²¹⁶ Імплементативний Регламент (ЄС) 2018/1722 від 14 листопада 2018 року, який вносить зміни до Імплементативного Регламенту (ЄС) № 999/2014 та встановлює остаточне антидемпінгове мито на імпорт аміачної селітри, виробленої в росії з подальшим періодичним переглядом у відповідності до Статті 11(3) Регламенту (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2016/1036 (OJ 2018 L 287, с. 3).

²¹⁷ Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2016/1036 від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами Європейського Союзу (OJ 2016 L 176, с. 21) («загальний регламент»).

²¹⁸ Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2020/2100 від 15 грудня 2020 року, що встановлює остаточне антидемпінгове мито на імпорт аміачної селітри, виробленої в росії з подальшим переглядом у зв'язку із завершенням строку дії у відповідності до Статті 11(2) Регламенту (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2016/1036 (OJ 2020 L 425, с. 21).

Загальний Суд своїм рішенням, ухваленим розширеним складом палати, підтримує цей позов і скасовує оскаржуваний регламент. З огляду на це Суд роз'яснює зміст запиту про перегляд завершення строку дії антидемпінгових заходів, поданого виробниками Союзу або від їхнього імені на основі статті 11(2) основного регламенту, а також характер додаткових відомостей, які можуть бути подані скаржником протягом трьох місяців, що передують даті завершення строку дії відповідних антидемпінгових заходів.

Висновки Суду

В обґрунтування свого позову заявники стверджують, зокрема, що Комісія припустилася помилки, розпочавши процедуру перегляду по завершенню строку дії, незважаючи на відсутність достатніх доказів для цього, тим самим нехтуючи вимогами статті 11(2) основного регламенту.

У зв'язку із цим з цього слідує, що запит про перегляд повинен бути поданий виробниками Союзу або від їхнього імені не пізніше ніж за три місяці до дати завершення дії антидемпінгових заходів («встановлений законом строк»). Крім того, для виправдання початку перегляду, такий запит повинен містити не пізніше цієї дати достатні докази того, що завершення строку дії заходів, може призвести до продовження або повторного виникнення демпінгу та шкоди.

На думку Суду, вимоги щодо встановленого законом строку, визначені таким чином, аби переслідувати подвійну мету. Ця система сприяє, по-перше, забезпеченню правової визначеності, дозволяючи операторам ринку вчасно знати, чи будуть антидемпінгові заходи скоріше за все збережено. По-друге, це дає можливість Комісії здійснити оцінку доказів, що містяться у запиті про перегляд, поданого в межах встановленого законом строку, і переконатися, що докази є достатніми та належними, перш ніж вирішити, чи розпочинати перегляд. З цією метою Комісія має право отримувати або витребувати додаткові відомості після встановленого законом строку та протягом трьох місяців, що передують даті завершення строку дії відповідних антидемпінгових заходів, в результаті чого складається зведена версія запиту. Зважаючи на це, такі додаткові відомості можуть лише доповнювати або підтверджувати достатні докази, подані протягом встановленого законом строку; тому вони не можуть бути новим доказом або усувати недостатність доказів, поданих протягом цього строку.

Таким чином, Суд вважає, що Комісія припустилася помилки вважаючи, що три місяці, які передували даті завершення строку дії антидемпінгових заходів, були включені у встановлений законом строк, і що умова, яка стосується достатності доказів, повинна бути виконана лише в момент прийняття рішення про ініціювання перегляду через завершення строку дії.

Зрештою, Суд вважає, що таке тлумачення статті 11(2) основного регламенту не може бути поставлене під сумнів іншими положеннями основного регламенту

щодо процедур і проведення розслідувань, які застосовуються в контексті первинного розслідування, наприклад статті 5(3) і (9) цього регламенту.

Стаття 5(9) основного регламенту, згідно з яким Комісія повинна ініціювати провадження, «якщо є очевидною достатність доказів для виправдання» такого ініціювання, стосується часових обмежень для ініціювання первинних антидемпінгових розслідувань; тому у відповідності до статті 11(5) цього регламенту вона не може застосовуватись до процедур перегляду після завершення строку дії.

В свою чергу, стаття 5(3) основного регламенту, стосується лише перевірки Комісією достовірності та достатності доказів, що містяться в скарзі з тим, аби визначити наявність достатніх доказів для виправдання ініціювання первинного розслідування. Ніщо в цьому положенні не вказує на те, що викладені в ньому стандарти доказування, застосовуються до проваджень, окрім ініціювання первинних антидемпінгових розслідувань, або що ці стандарти можуть бути застосовані до розслідувань щодо завершення строку дії після запиту на перегляд, поданого Союзом або від імені виробників Союзу.

У світлі вищевикладених міркувань у цій справі впливає, що початковий запит, поданий Fertilizers Europe протягом встановленого законом строку, мав відповідати умові про достатність доказів, що містяться у запиті про перегляд, і що додаткові відомості, подані після встановленого законом строку, однак в межах трьох місяців, що передували даті завершення строку дії антидемпінгових заходів, могли лише доповнити або підтвердити ці докази.

У цій справі Суд підкреслив, що існують суттєві відмінності між доказами, викладеними в початковому запиті щодо розрахунку демпінгової маржі, та доказами, викладеними в додаткових відомостях. Незважаючи на те, що докази наведені в початковому запиті, базувалися на звичайній розрахунковій вартості, докази, що містилися в додаткових відомостях, стосувалися звичайної вартості, визначеної на основі фактичних внутрішніх цін на російському ринку.

Крім того, з цього слідує, що докази, які містяться в додаткових відомостях, базуються на іншому методі розрахунку та інших даних, а також мають окрему правову основу та стосуються інших обставин, а тому їх не можна розглядати як просте уточнення доказів, що містяться в початковому запиті. Швидше за все, мова йде про нові докази, які суттєво змінили визначення демпінгової маржі, викладеної в початковому запиті, і змінили суть останнього. Оскільки такі докази були подані після закінчення встановленого законом строку, Комісія, вирішуючи питання про початок перегляду у зв'язку із завершенням строку дії, не могла на них покладатися.

З міркувань Суду щодо оскаржуваного регламенту, повідомлення про початок (ініціювання) та зауважень Комісії чітко впливає, що оскаржуваний регламент не можна розглядати як такий, згідно якого встановлено, що початковий запит містив достатні докази того, що завершення строку дії заходів, ймовірно, призведе до продовження демпінгу. Натомість, з оскаржуваного регламенту стає очевидним, що без уточнень, які містяться в додаткових відомостях, включених до зведеної версії початкового запиту, у Комісії не було б необхідності розпочинати перегляд у зв'язку із

завершенню строку дії. За таких обставин Суд вважає, що запит, з яким Комісія звернулася до залученої сторони з метою отримання звичайної вартості, визначеної на основі фактичних цін на російському внутрішньому ринку, не може розглядатися як такий, що доповнює докази, викладені у початковому запиті, оскільки цей доказ ґрунтувався виключно на звичайній розрахунковій вартості, а такий, що мав на меті усунути неповноту наданих відомостей. Також, Суд не вправі замінювати своєю власною оцінкою те, чи є докази, що містяться в початковому запиті, достатніми для оцінки Комісією, викладеної в повідомленні про початок (ініціювання) та оскаржуваному регламенті. Таким чином, умови, необхідні для початку цього перегляду, не були дотримані, а тому оскаржуваний регламент має бути скасований у зв'язку з порушенням статті 11(2) основного регламенту.

2. Обмежувальні заходи третіх країн

Рішення Загального Суду (Шоста Палата, розширений склад) від 12 липня 2023 року, IFIC Holding v. Commission, T-8/2121

Торговельна політика – Запобігання наслідкам екстериторіального застосування законодавства, прийнятого третьою країною – Обмежувальні заходи США, прийняті проти Ірану – Вторинні санкції, що перешкоджають фізичним або юридичним особам ЄС мати комерційні відносини з підприємствами, на які поширюються ці заходи – Заборона дотримуватись такого законодавства – Другий параграф статті 5 Регламенту (ЄС) № 2271/96 – Рішення Комісії, що дозволяє юридичній особі ЄС дотримуватись цього законодавства – Обов'язок зазначати підстави – Зворотна дія дозволу – Врахування інтересів підприємств, на які поширюється дія обмежувальних заходів третьої країни – Право бути заслуханим

У 2018 році Сполучені Штати Америки вийшли з іранської ядерної угоди, підписаної в 2015 році, яка мала на меті контроль над іранською ядерною програмою та зняття економічних санкцій проти Ірану. За наслідками такого виходу США у відповідності до Закону «Про свободу Ірану та протидію розповсюдженню зброї» у 2012 року США повторно наклали санкції на Іран та ряд осіб.²¹⁹ З цієї дати будь-якій особі знову заборонено торгувати за межами території США з будь-якою особою чи установами, включеними до списку SDN.

Після цього рішення, Європейський Союз для захисту своїх інтересів прийняв Делегований регламент № 2018/1100²²⁰ про внесення змін до додатку до Регламенту № 2271/96²²¹ з метою зазначення у ньому посилання на вищезгаданий закон США

²¹⁹ Список «спеціально позначених громадян та заблокованих осіб» («список SDN»).

²²⁰ Делегований Регламент Комісії (ЄС) від 6 червня 2018 року, який вносить зміни у Додаток до Регламенту Ради (ЄС) № 2271/96 про захист від наслідків екстериторіального застосування законодавства, прийнятого третьою країною та заснованих на ньому або внаслідок нього дій (OJ 2018 L 199I, с. 1).

²²¹ Регламент Ради (ЄС) № 2271/96 від 22 листопада 1996 року про захист від наслідків екстериторіального застосування законодавства, прийнятого третьою країною та дій, заснованих на ньому або які з нього випливають (OJ 1996 L 309, с. 1), із змінами, внесеними Регламентом (ЄС) Європейського Парламенту та Ради від 15 січня 2014 року,

2012 року про свободу та протидію розповсюдженню зброї в Ірані. Цей регламент, спрямований на забезпечення захисту від екстериторіального застосування доданих до нього законів, зокрема, заборону відповідним особам²²² виконувати вимоги законів, про які йде мова, або діяти відповідно їх положень (стаття 5, перший параграф), окрім випадків, коли це дозволено Європейською Комісією, якщо недотримання цих іноземних законів суттєво зашкодить інтересам осіб, на яких поширюється дія регламенту, або ж інтересам Європейського Союзу (стаття 5, другий параграф). Також було прийнято Імплементативний Регламент № 2018/1101, який встановлює критерії для застосування другого параграфу статті 5 Регламенту № 2271/96.²²³

IFIC Holding AG («IFIC») є німецькою компанією, акції якої опосередковано належать іранській державі, та яка сама володіє частками в різних німецьких підприємствах, в силу чого має право на отримання дивідендів. Clearstream Banking AG є єдиним уповноваженим банком-депозитарієм цінних паперів у Німеччині. Після включення в листопаді 2018 року IFIC до списку SDN США, Clearstream Banking перервав виплату IFIC її дивідендів та заблокував ці дивіденди на окремому рахунку. 28 квітня 2020 року, після подачі запиту про надання дозволу, у розумінні другого параграфу статті 5 Регламенту № 2271/96, від Clearstream Banking, Комісія прийняла остаточне Імплементативне Рішення C(2020) 2813, яким уповноважила вказаний банк дотримуватись певних законів, що стосуються цінних паперів або коштів заявника, строком на 12 місяців («оскаржуваний дозвіл»). В подальшому цей дозвіл було продовжено у 2021 та 2022 роках остаточними Імплементативними Рішеннями C(2021) 3021 та C(2022) 2775²²⁴ («оскаржувані рішення»). У зв'язку з цим, IFIC на підставі статті 263 TFEU звернулася до Суду з вимогою скасувати рішення, прийняті Комісією, на вимогу Clearstream Banking, який втрутився у провадження (процес).

Загальний Суд відхиляє позов IFIC, і в той же час вирішує нові правові питання, що стосуються Регламенту № 2271/96. Суд вважає, зокрема, що оскаржувані рішення не мають зворотної сили, і що Комісія не припустилася помилки під час оцінки, не взявши до уваги інтереси заявника або не розглянувши наявність менш обтяжливих альтернатив. Він також дотримується позиції, що обмеження Комісією права заявника бути заслуханим у контексті прийняття цих рішень, та у розумінні цілей, переслідуваних Регламентом № 2271/96, було необхідним і пропорційним.

який вносить зміни до окремих положень, що стосуються спільної торговельної політики в частині процедур застосування окремих заходів (ОJ 2014 L 18, с. 1) та Делегованим Регламентом 2018/1100 («регламент»).

²²² Особи, зазначені у Статті 11 Регламенту № 2271/96, до числа яких, зокрема, віднесено, по-перше, фізичних осіб, які постійно проживають на території Європейського Союзу та є громадянами держав-членів, та, по-друге, юридичних осіб, заснованих у Європейському Союзі (Стаття 11(1) та (2)).

²²³ Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2018/1101 від 3 серпня 2018 року, який встановлює критерії для застосування другого параграфу статті 5 Регламенту Ради (ЄС) № 2271/96 про захист від наслідків екстериторіального застосування законодавства, прийнятого третьою країною та дій, заснованих на ньому або з нього випливають (ОJ 2018 L 199, с. 7).

²²⁴ Остаточне Імплементативне Рішення Комісії C(2021) 3021 від 27 квітня 2021 року та Остаточне Імплементативне Рішення Комісії C(2022) 2775 від 26 квітня 2022 року.

Висновки Суду

Суд вважає, по-перше, що оскаржувані рішення не мають зворотної сили, оскільки у цих рішеннях чітко зазначається, що вони набирають чинності з дати сповіщення на період 12 місяців.²²⁵ Як наслідок, оскаржуваний дозвіл не має зворотної сили і не поширюється на дії, які мали місце до дати набрання чинності оскаржуваними рішеннями, за винятком дій, які мали місце після цієї дати.

По-друге, з приводу вимоги заявника, яка ґрунтується на помилці в оцінці, відповідно до якої Комісія, в першу чергу, не врахувала інтереси заявника, а лише інтереси Clearstream Banking, Суд постановив, що Комісія не зобов'язана брати до уваги ці інтереси. Суд зазначає, що Регламент № 2271/96²²⁶ передбачає, що надання дозволу на дотримання законів, що додаються до нього, здійснюється за умови, що недотримання цих законів завдасть серйозної шкоди інтересам особи, яка звертається за дозволом, або інтересам Європейського Союзу, однак це положення не стосується інтересів третіх осіб, на яких поширюються обмежувальні заходи третьої країни. Суд зробив той самий висновок щодо несуккупних критеріїв, викладених у Імплементативному Регламенті № 2018/1101,²²⁷ який Комісія повинна враховувати при оцінці запиту про надання дозволу. Крім того, жоден з критеріїв не стосується питання узгодженості інтересів третіх осіб з інтересами заявника або інтересами Європейського Союзу. Більше того, навіть якщо третя особа, зазначена в обмежувальних заходах, підпадає під дію регламенту № 2271/96²²⁸ і, таким чином, підпадає під дію окремих положень цього регламенту, це не призводить, в контексті застосування винятку, передбаченого в другому параграфі статті 5 цього Регламенту, до врахування інтересів, відмінних від тих, що передбачені цим регламентом. Що стосується, по-друге, доводу заявника про те, що Комісія мала можливість вдатися до застосування менш обтяжливих альтернатив або можливості для заявника вимагати компенсації, Суд зазначає, що Імплементативний Регламент № 2018/1101²²⁹ не покладає такі обов'язки на Комісію. Оцінка Комісії полягає в з'ясуванні того, чи дозволяють подані заявником докази, з урахуванням критеріїв, встановлених Імплементативним Регламентом № 2018/1101²³⁰, дійти висновку про те, що у разі недотримання доданих до нього законів, інтересам заявника або Європейського Союзу буде заподіяна значна шкода, у значенні другого параграфу статті 5 Регламенту № 2271/96. У випадку, якщо Комісія дійде до висновку, що існує достатньо доказів того, що мало місце завдання значної шкоди цим інтересам, немає необхідності перевіряти, чи є альтернативи наданню дозволу.

По-третє, що стосується твердження про порушення права бути заслуханим, Суд вважає, що законодавчий орган ЄС обрав створення системи, в якій інтереси

²²⁵ Див. Статтю 3 кожного з оскаржуваних рішень.

²²⁶ Див. Статтю 5, другий параграф Регламенту № 2271/96.

²²⁷ Див. Статтю 4 Імплементативного Регламенту № 2018/1101.

²²⁸ Див. Статтю 11 Імплементативного Регламенту № 2271/96.

²²⁹ Див. Статтю 3 Імплементативного Регламенту № 2018/1101.

²³⁰ Див. Статтю 4 Імплементативного Регламенту № 2018/1101.

третіх сторін, зазначених у обмежувальних заходах, не повинні братися до уваги, і ці треті сторони не повинні брати участь у провадженні відповідно до другого параграфу статті 5 Регламенту № 2271/96. Прийняття рішення відповідно до цієї статті відповідає цілям загального інтересу, який полягає у захисті інтересів Європейського Союзу або осіб, які реалізують права відповідно до системи Договору про функціонування Європейського Союзу, від значної шкоди, яка може бути спричинена внаслідок недотримання законів, доданих до регламенту.

У цьому контексті не тільки реалізація права зацікавлених третіх осіб бути заслуханими в рамках відповідного провадження не відповідає цілям загального інтересу, що переслідуються зазначеним законодавством, а також існують ризики поставити під загрозу досягнення цих цілей через неконтрольоване поширення інформації, яка може привернути увагу влади третьої країни, яка прийняла закони додані до регламенту. Таким чином, ці органи могли дізнатися про той факт, що певна особа звернулася за дозволом, і що ця особа може, як наслідок, не дотримуватись екстериторіального законодавства третьої країни, що тягне за собою ризики з точки зору розслідувань та санкцій проти цієї особи, і відповідно заподіяння шкоди інтересам такої особи та, в залежності від обставин, Європейському Союзу.

Більше того, жоден фактор, притаманний індивідуальним обставинам таких третіх осіб не належить до числа факторів, які повинні бути включені до запиту про отримання дозволу²³¹ або до критеріїв, які враховуються Комісією при оцінці такої заяви.²³² Відтак в системі, встановленій Регламентом № 2271/96, треті особи, проти яких спрямовані обмежувальні заходи, не можуть посилатися перед Комісією на недоліки або фактори, що пов'язані з їх індивідуальними обставинами. Таким чином, обмеження права третіх осіб, на яких поширюються обмежувальні заходи в контексті такого провадження, бути заслуханими, з урахуванням відповідної правової системи та цілей, що переслідуються цією системою, не є непропорційним та не становить неповагу до основного змісту цього права. З зазначеного вбачається, що в світлі конкретних обставин цієї справи, таке обмеження права бути заслуханим у розумінні прецедентного права є виправданим, необхідним та пропорційним, враховуючи цілі, переслідувані Регламентом № 2271/96 та, зокрема, другим параграфом статті 5 цього регламенту. Тому Комісія не була зобов'язана заслуховувати заявника в контексті провадження, за результатами якого прийнято оскаржувані рішення.

Також заявник стверджував, що для дотримання свого права бути заслуханим Комісія повинна була оприлюднити хоча б резолютивну частину оскаржуваних рішень. Однак, відсутні підстави вважати, що Комісія має таке зобов'язання щодо оприлюднення. По-перше, у жодному з відповідних положень не передбачено правової підстави для такого зобов'язання; по-друге, оприлюднення

²³¹ У розумінні статті 3(2) Імплементативного Регламенту 2018/1101: «заяви повинні містити імена та контактні дані заявників, повинні вказувати на конкретні положення перелічених екстериторіальних законів або відповідні подальші дії, і повинні описувати сферу застосування запитуваного дозволу та шкоду, яку може бути завдано через недотримання».

²³² У розумінні критеріїв, передбачених у Статті 4 Імплементативного Регламенту 2018/1101, який має на меті встановити чи виникає серйозна шкода для охоронюваних інтересів, як це передбачено у другому параграфі статті 5 Регламенту № 2271/96.

оскаржуваних рішень після їх прийняття не здатне вплинути на реалізацію будь-якого права заявника бути заслуханим в адміністративному провадженні. Зрештою, Суд з тих самих підстав відхиляє аргумент заявника, що в якості альтернативи Комісія мала б поінформувати його про оскаржувані рішення після їх прийняття. З огляду на вищевикладене, не можна вважати, що Комісія, не здійснивши оприлюднення або доведення до відома заявника оскаржуваних рішень, порушила його право бути заслуханим.

XVII. Раніше винесені судові рішення

1. Зближення законодавств

1.1. Промислові зразки Співтовариства

Рішення Загального Суду (Третя Палата, розширений склад) від 22 березня 2023 року, *V&Bartoni v. EUIPO – Hypertherm* (Електрод для вставки в пальник), T-617/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Промисловий зразок Співтовариства – Провадження про недійсність – Зареєстрований зразок Співтовариства, що представляє собою електрод для вставлення в пальник – Підстава для визнання недійсності – Стаття 4(2) Регламенту (ЄС) № 6/2002 – Складова частина складного продукту

Hypertherm, Inc. є власником промислового зразка Співтовариства, який представляє собою електрод для вставлення в пальник, який є частиною системи плазмового різання. Компанія V&Bartoni spol. s r.o подала заяву на визнання недійсним цього зразка Співтовариства до Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO) на тій підставі, що він не відповідає вимогам щодо охорони промислового зразка Співтовариства, оскільки електрод не було видно під час звичайного використання факелу²³³. Цю заяву спочатку підтримав Відділ недійсності (the Invalidity Division), але згодом її відхилила Апеляційна рада, яка вирішила, що продукт, представлений у оскаржуваному зразку Співтовариства, а саме електрод, про який йде мова, не можна розглядати як складову частину складного продукту.

Засідаючи як палата у розширеному складі, Загальний Суд тлумачить поняття «складової частини складного продукту», як це викладено в статті 4(2) Регламенту № 6/2002. Це перший випадок, коли Суд вирішує питання, чи може витратний матеріал, такий як електрод у цій справі, становити складову частину складного продукту.

Висновки Суду

На початку Суд зазначає, що питання про те, чи підпадає продукт під поняття «складова частина складного продукту», має оцінюватися в кожному конкретному випадку відповідно до сукупності відповідних факторів. Таким чином, щоб оцінити, чи спірний електрод є складовою частиною складного виробу, Суд перевіряє

²³³ Згідно зі статтею 4 Регламенту Ради (ЄС) № 6/2002 від 12 грудня 2001 року про зразки Співтовариства (ОВ 2002 L 3, р. 1) промисловий зразок, застосований або включений у продукт, який є складовою частиною складного продукту, вважається новим і має індивідуальний характер лише в тому випадку, якщо складова частина після того, як вона була включена в складний продукт, залишається видимою під час нормального використання останнього.

релевантність чотирьох факторів, які врахувала Апеляційна рада в оскаржуваному рішенні.

По-перше, Суд вважає, що витратний характер електрода є важливим фактором для оцінки того, чи є електрод складовою частиною складного продукту. Зокрема, оскільки поняття «складова частина складного продукту» не було визначено в Регламенті № 6/2002, стандартні характеристики витратного матеріалу, такі як відсутність міцного та довговічного зв'язку зі складним продуктом і регулярні придбання та заміна електрода через його короткий термін служби є важливими факторами для визначення того, що є складовою частиною складного продукту. У зв'язку з цим Суд зауважує, що складові частини складного виробу – це компоненти, призначені для збирання в складний промисловий або ремісничий виріб, які можна замінити, що дозволяє розібрати та повторно зібрати такий виріб. Електрод, про який йде мова, як витратний матеріал для пальника, призначений для легкого кріплення до пальника, швидкого витрачання та використання та легкої заміни кінцевим користувачем без необхідності розбирання та повторного складання цього пальника. Крім того, кінцевий користувач, який регулярно купує та замінює електроди, може сприймати та оцінювати їх характеристики, незалежно від їх видимості після вставлення в пальник.

По-друге, Суд вважає, що питання про те, чи вимагає заміна продукту розбирання та повторного збирання складного продукту, також є важливим фактором, який слід брати до уваги при визначенні того, чи є такий продукт складовою частиною цього складного продукту. Взяття до уваги Апеляційною радою «розбирання» та «повторного збирання» ґрунтується на Регламенті № 6/2002 27²³⁴ та на прецедентному праві Суду ЄС²³⁵. Таким чином, продукт, який під час заміни не потребує розбирання та повторного збирання продукту, в який він включений, і який спеціально призначений для регулярної та простої заміни кінцевими користувачами, з меншою ймовірністю стане складовою частиною складного продукту, ніж продукт, який зазвичай замінюють професіонали з певним досвідом для виконання цієї заміни. У даному випадку заміна електрода залишається простою операцією для кінцевого користувача, яка не може розглядатися як «розбирання» та «повторне збирання» пальника в розумінні Регламенту № 6/2002.

По-третє, Суд вважає, що, в першу чергу, повнота складного продукту, без електрода, про який йде мова, є важливим фактором для цілей оцінки концепції «складової частини».

У цьому відношенні Суд пояснює, що, купуючи ліхтарик без електрода або коли електрод знято з ліхтарика, кінцевий користувач не сприйматиме цей ліхтарик як зламаний або неповний. Навпаки, без складових частин складний продукт, в принципі, не буде сприйматися кінцевим споживачем як повний продукт, який можна використовувати в нормальних умовах, або як продукт у хорошому стані. Крім

²³⁴ Зокрема, стаття 3(8) Регламенту № 6/2002.

²³⁵ Рішення від 20 грудня 2017 року, Tibor-Trans (C-451/16, EU:C:2017:992, пункт 65).

того, хоча пальник і система плазмового різання не можуть виконувати свою функцію, а саме різати або довбати метал без електрода, встановленого в пальнику, це не означає, що електрод слід розглядати як складову частину складного продукту. Дійсно, твердження, що у випадку, коли продукт не може виконувати функцію, для якої він призначений, без іншого продукту, цей інший продукт повинен у всіх випадках розглядатися як складова частина першого продукту означало б, що велика кількість окремих продуктів, зокрема, споживаного характеру, без яких складні продукти не можуть виконувати функцію, для якої вони призначені, будуть неправильно розглядатися як складові частини цих складних продуктів.

По-друге, той факт, що пальник може пропонуватися на ринку без електрода і що електрод зазвичай рекламується та продається окремо, також є важливим фактором для визначення того, чи є електрод, про який йде мова, складовою частиною складного продукту. Це правда, що кожен виробник залишається вільним продавати складний продукт разом із його складовими частинами або продавати їх окремо, і таке комерційне рішення не є вирішальним фактором при оцінці того, чи продукт є складовою частиною комплексного продукту. Однак при придбанні складного продукту відсутність у ньому фактичних складових частин видалась би незвичною. У цій справі складний продукт, про який йде мова, а саме пальник, продається з електродами або без них.

По-четверте й востаннє, Суд вважає, що взаємозамінність електрода є фактором, який слід брати до уваги під час цього аналізу. Продукт, який не може бути замінений іншим неідентичним продуктом або використаний в інших складних продуктах, у принципі, швидше за все, буде міцно та адаптовано пов'язаний із цим складним продуктом і, таким чином, стане його складовою частиною. Отже, той факт, що спірний електрод можна замінити іншим електродом і що ліхтарі різних типів можуть використовувати спірний електрод, є фактором, який слід брати до уваги при визначенні того, що цей електрод не є компонентом складного продукту.

У світлі вищевикладеного Суд вважає, що фактори, на які посилалася Апеляційна рада, є доречними, і робить висновок, що вона не помилилася, встановивши, що спірний електрод є окремим продуктом, а не складовою частиною складного продукту.

Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 26 квітня 2023 року, *Activa – Grillküche v. EUIPO – Targa (Apparatus for grilling)* (Пристрій для смаження), T-757/21

[Посилання на судові рішення, опубліковане у формі витягу](#)

[Промисловий зразок Співтовариства – Процедура визнання недійсним – Зареєстрований зразок Співтовариства, що представляє пристрій для смаження – Розкриття попереднього промислового зразка – Стаття 7\(2\) Регламенту \(ЄС\) № 6/2002](#)

5 квітня 2016 року Targa GmbH подала заявку на реєстрацію промислового зразка Співтовариства, що являє пристрій для смаження²³⁶ відповідно до Регламенту № 6/2002.²³⁷

14 листопада 2018 року компанія Activa – Grillküche GmbH подала заявку на визнання недійсним такого промислового зразка, стверджуючи, що зразку не вистачає новизни та індивідуального характеру та покладаючись, зокрема, на більш ранню корисну модель, яка була оприлюднена в Китаї 24 червня 2015 року компанією «Guangzhou Hungkay» («китайська корисна модель»).

Після оприлюднення китайська корисна модель стала предметом двох угод про передачу. За першою угодою, укладеною 26 листопада 2016 року, Guangzhou Hungkay передала Targa GmbH усі права інтелектуальної власності щодо китайської корисної моделі на території Європейського Союзу, включаючи Великобританію, починаючи з 7 жовтня 2014 року. За другою угодою, укладеною 28 листопада 2016 року, А, початковий розробник китайської корисної моделі та співробітник Guangzhou Hungkay, передав останньому всі права інтелектуальної власності, що стосуються цієї китайської корисної моделі, також починаючи з 7 жовтня 2014 року.

Ця заявка на визнання недійсною була відхилена Відділом анулювання Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO). Так само апеляція, подана Activa – Grillküche GmbH на це рішення, була відхилена Апеляційною радою. Тоді Activa – Grillküche GmbH подала позов до Загального Суду з вимогою скасувати рішення Апеляційної ради.

Суд відхилив цей позов і вперше, серед іншого, розглянув наслідки угод про ретроактивну передачу в контексті вивчення застосовності винятку, згідно з яким розкриття промислового зразка, яке передбачено статтею 7(2) Регламенту № 6/2002²³⁸, не береться до уваги.

Висновки Загального Суду

Перш за все, Суд зазначив, що для застосування винятку, встановленого в статті 7(2) Регламенту № 6/2002 у контексті провадження про визнання недійсним, власник зразка, який є предметом заявки про недійсність, повинен підтвердити, що він є або розробником зразка, на якому ґрунтується заявка, або правонаступником такого розробника. У даній справі розробник китайської корисної моделі передав свої права інтелектуальної власності Guangzhou Hungkay за допомогою договору передачі із ретроактивною дією. Останній зробив китайську корисну модель, яка є ідентичною оскаржуваному зразку, доступною для широкого загалу шляхом

²³⁶ Зразок було зареєстровано стосовно «пристроїв для смаження» в класі 07.02 Локарнської угоди про встановлення Міжнародної класифікації промислових зразків від 8 жовтня 1968 року зі змінами.

²³⁷ Регламент Ради (ЄС) № 6/2002 від 12 грудня 2001 року про зразки Співтовариства (ОВ 2002 L 3, с. 1).

²³⁸ Згідно зі статтею 7(2) Регламенту № 6/2002, розкриття інформації не береться до уваги з метою застосування статей 5 і 6 цього Регламенту, якщо дизайн, для якого заявлена охорона відповідно до зареєстрованого зразка Співтовариства, був оприлюднений: (а) дизайнером, його правонаступником або третьою особою в результаті наданої інформації або дій, вжитих дизайнером або його правонаступником; та (б) протягом 12-місячного періоду, що передує даті подання заявки або, якщо заявлено пріоритет, даті пріоритету.

оприлюднення після реєстрації цієї корисної моделі в Китаї. Він також передав Targa GmbH деякі права інтелектуальної власності на промисловий зразок, що відповідає китайській корисній моделі.

Далі, стосовно питання про те, чи застосовується виняток, викладений у статті 7(2) Регламенту № 6/2002, у цій справі, Суд зазначив, що угоди про передачу регулюються застосовним національним законодавством і посилаються, з одного боку, на роль принципу договірної свободи в праві ЄС, а з іншого боку, на цілі Регламенту № 6/2002. Право сторін укласти договори про передачу майнових прав ґрунтується на принципі договірної свободи і, отже, не може бути обмежене за відсутності норм ЄС, які встановлюють спеціальні обмеження в цьому відношенні. З цього випливає, що за умови, якщо договірне положення, яке передбачає таку передачу, не суперечить меті, переслідуюній застосовними правилами ЄС та не містить жодного ризику шахрайства, таке положення не може вважатися незаконним.

У цій справі, по-перше, щодо того, що стосується змісту застосовних норм ЄС, Регламент № 6/2002 не забороняє контракти, підписані після дати подання заявки на реєстрацію зразка та які заднім числом передають права інтелектуальної власності щодо попереднього зразка, які відповідно до національного законодавства не беруться до уваги в контексті заяви про визнання недійсності.

Водночас, що стосується мети застосовних правил ЄС, то мета винятку, передбаченого статтею 7 Регламенту № 6/2002, полягає в тому, щоб запропонувати автору або його правонаступнику можливість продати зразок, протягом 12 місяців, перш ніж розпочати формальності із поданням документів. Відповідно, протягом цього періоду розробник або його правонаступник має можливість переконатися, що відповідний дизайн має комерційний успіх, перш ніж нести витрати, пов'язані з реєстрацією, не побоюючись, що розкриття інформації, яке відбувається у даний момент, може бути успішно порушене під час будь-якої процедури визнання недійсності, які будуть розпочаті після можливої реєстрації відповідного зразка. Отже, метою винятку, передбаченого статтею 7(2) Регламенту № 6/2002, є захист інтересів розробника та його правонаступника. У цій справі такі інтереси були захищені врахуванням укладених договорів передачі.

Крім того, стосовно ризику шахрайства Суд постановив, що не було жодних ознак шахрайства чи змови під час передачі майнових прав за допомогою угод про передачу.

Звідси випливає, що законодавство ЄС у цій справі не перешкоджало сторонам надавати ретроактивну дію своїм угодам.

Нарешті, Суд визнав, що оскільки компанія «Guangzhou Hungkau» оприлюднила китайську корисну модель в Китаї 24 червня 2015 року, а Targa GmbH, діючи як правонаступник компанії «Guangzhou Hungkau», подала заявку на реєстрацію ідентичного зразка як зразка Співтовариства 5 квітня 2016 року, тобто менш ніж через 12 місяців, виняток, передбачений статтею 7(2) Регламенту № 6/2002, був застосовним у цій справі.

1.2. Торговельна марка ЄС

Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 28 червня 2023 року, CEDC International v. EUIPO – Underberg (Форма травинки у пляшці), T-145/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Торговельна марка ЄС – Процедура оскарження – Заявка на об'ємну (тривимірну) торговельну марку ЄС – Форма травинки у пляшці – Попередні національні торговельні марки – Відносна підстава для відмови – Стаття 8 (3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94 (чинна Стаття 8 (3) Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2017/1001) – Концепція «агента» або «представника» – Вимога щодо прямого договору

У 1996 році Underberg AG («залучена сторона») подала заявку до Європейської агенції інтелектуальної власності (EUIPO) на реєстрацію об'ємної (тривимірної) торговельної марки, що складається з форми травинки в пляшці та застосовується до алкогольних напоїв і лікерів. У 2003 році правовий попередник компанії-заявника CEDC International sp. z o.o. подала заперечення проти цієї заявки на реєстрацію на підставі низки раніше встановлених марок, зокрема, в різних державах-членах Європейського Союзу. Відділ розгляду заперечень, а в подальшому Четверта Апеляційна Рада EUIPO відхилили заперечення та апеляцію відповідно.

Загальний Суд своїм рішенням від 11 грудня 2014 року скасував рішення Четвертої Апеляційної Ради та повернув справу до Четвертої Апеляційної Ради, яка, вважаючи, що наданих доказів недостатньо для підтвердження характеру використання раніше заявлених марок, відхилила апеляцію. Вказане рішення було частково скасовано рішенням Загального Суду від 23 вересня 2020 року з підстав відсутності обґрунтування. Після перерозподілу П'ята Апеляційна Рада також відхилила апеляцію з підстав того, що, по-перше, залучена сторона не могла вважатися такою, що діяла як агент або представник заявника та, по-друге, не було доведено використання незареєстрованої марки.

Загальний Суд, до якого було подано позов, розглянув застосування статті 8 (3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94, що стосується відмови у реєстрації торговельної марки, у випадку коли агент або представник власника торговельної марки подає заяву про її реєстрацію на своє ім'я без згоди власника, і роз'яснив свою прецеденту практику щодо походження більш ранньої торговельної марки, поняття агент або представник, та вимоги щодо прямого договору.

[Висновки Суду](#)

В першу чергу, Суд розглянув умову, відповідно до якої опонент повинен бути власником більш ранньої, щоб заперечення було успішним на підставі статті 8 (3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94. У зв'язку з цим, він підкреслив, перш за все, що це положення стосується «власника торговельної марки», безвідносно до виду торговельної марки. У значенні даного положення поняття «торговельна марка» охоплює, окрім зареєстрованих торговельних марок, також ті, які не є зареєстрованими, тією мірою, якою законодавство країни походження визнає права такого типу. У цьому відношенні не має значення, чи застосовуються права, пов'язані з більш ранньою маркою в Європейському Союзі, оскільки це положення не містить жодного посилання на відповідну «територію». Далі Суд зазначив, що принцип, згідно з яким стаття 8(3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94 не обмежує сферу своєї дії на торговельні марки, зареєстровані в державі-члені або такі, що діють у цій державі, вже був підтриманий у рішенні *Adamowski v. OHIM – Fagumit (FAGUMIT)*,²³⁹ що стосується двох заяв про визнання недійсності. Зрештою, Суд зауважив, що поняття «власник» слід тлумачити з урахуванням статті 6 *septies* Паризької конвенції,²⁴⁰ яка стосується реєстрації торговельних марок, здійснених агентом або представником власника без його або її дозволу, в результаті чого власник, зареєстрований в одній з держав-учасниць цієї Конвенції, може звернутись за захистом на підставі статті 8(3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94, у випадку коли її або його агент чи представник подав заявку про реєстрацію марки в Європейському Союзі без його чи її згоди.

По-друге, Суд ухвалив рішення про умову, пов'язану з існуванням агентського договору або договору про представництво. З цього приводу він зазначив, що для досягнення мети запобігання неправомірному використанню більш ранньої торговельної марки агентом або представником власника цієї марки, поняття «агент» та «представник» вимагають широкого тлумачення, з тим, аби охопити усі форми взаємовідносин, засновані на домовленості у вигляді договору, за яким одна зі сторін представляє інтереси іншої, незалежно від того, як юридично класифікується такий вид відносин. Таким чином, достатньо, щоб між сторонами була певна угода про комерційну співпрацю, яка породжує «фідуціарні» відносини, покладаючи на того, хто подає заявку на торговельну марку, прямо чи побічно, загальний обов'язок довіри та лояльності щодо інтересів власника більш ранньої марки.

Суд вказав, що, тим не менш, повинна існувати якась договірна угода, у письмовій чи ні формі, укладена безпосередньо між сторонами, а не через третіх сторін. Отже, той факт, що «побічні» відносини можуть бути достатніми, означає лише те, що вирішальним критерієм для застосування статті 8(3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94 є існування та правова природа договірної угоди про комерційну співпрацю, укладеної по суті, а не за її формальною класифікацією. Окрім того, існування договірних відносин не може бути доведено за допомогою ймовірностей або припущень, а має бути продемонстровано шляхом надання переконливих та

²³⁹ Рішення від 29 листопада 2012 року, *Adamowski v OHIM – Fagumit (FAGUMIT)* (T-537/10 та T-538/10, EU:T:2012:634, параграф 19).

²⁴⁰ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 із змінами та доповненнями.

об'єктивних доказів. Більше того, необов'язковим є те чи була все ще чинною угода між сторонами на момент подання заявки на торговельну марку, однак, за умови, що минуло достатньо часу для наявності вагомих підстав припускати, що зобов'язання довіри і конфіденційності все ще існували на момент такого подання.

Враховуючи те, що тягар доведення існування агентського договору чи відносин представництва у цій справі покладається на опонента, а саме на власника більш ранньої марки, саме заявник мав довести, що така договірною угода або комерційна співпраця безпосередньо існувала між залученою особою (стороною) і ним на час подачі заявки на марку. У світлі вищезазначених міркувань, Суд констатував, перш за все, що між заявником (або його попередником) і залученою стороною (або її попередником) не було укладено договірної угоди. Далі Суд вказав, що з існування договірних відносин між залученою стороною та сторонньою компанією не вбачається, що залучена сторона була агентом або представником заявника. Зрештою, Суд висловив думку, що існування «неявних» або «де-факто» комерційних відносин між заявником (або його попередником) та залученою стороною (або її попередником) не було підтверджено поданими заявником доказами. Відповідно, не було доведено безпосереднього або хоча б неявного чи фактичного існування між сторонами договірної угоди про комерційну співпрацю, внаслідок чого не було встановлено жодного обов'язку залученої сторони (або її попередника) щодо довіри та лояльності перед заявником (або його попередником).

Таким чином, Суд підтримав оцінку, надану Апеляційною Радою, що заявнику не вдалося довести існування фідуціарних договірних відносин між ним і залученою стороною, і заявник не виконав покладеного на нього обов'язку доказування для цілей встановлення факту існування безпосереднього агентського договору або договору про представництво, а тому не було доведено дотримання однієї з сукупних умов, передбачених у статті 8(3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94. Оскільки не було дотримано умови щодо існування агентського договору або договору про представництво, Суд ухвалив, що Апеляційною Радою не було порушено статтю 8(3) Регламенту Ради (ЄС) № 40/94.

1.3. Хімікати

Рішення Загального Суду (Четверта Палата) від 29 березня 2023 року, Nouryon Industrial Chemicals and others v. Commission, T-868/19

[Посилання на судові рішення, опубліковане у формі витягу](#)

[REACH – Оцінка реєстраційних досьє та перевірка відповідності інформації, наданої реєстрантами – Запит на подальші дослідження для цілей реєстраційного досьє для диметилового ефіру – Дослідження токсичності внутрішньоутробного розвитку – Розширене дослідження репродуктивної токсичності в одному поколінні – Попереднє визначення діапазону доз дослідження – Стаття 51\(7\) Регламенту \(ЄС\) № 1907/2006](#)

– Випробування на тваринах – Стаття 25 Регламенту № 1907/2006 – Явна помилка оцінки – Пропорційність

Заявники є виробниками або імпортерами диметилового ефіру, заснованими в Європейському Союзі, або ексклюзивними представниками, які діють від імені виробників цієї хімічної речовини, заснованих за межами Європейського Союзу. Відповідно до принципу «немає даних – немає ринку»²⁴¹, вони подали до Європейського хімічного агентства (ЕСНА) заявку на реєстрацію диметилового ефіру для виробництва або імпортування у кількості 1000 тонн або більше на рік на виробника чи імпортера.

У контексті процедури перевірки відповідності реєстрації²⁴², оскільки Комітет держав-учасниць ЕСНА не досяг одностайної згоди щодо проекту рішення ЕСНА, ЕСНА надіслала досьє до Європейської Комісії для прийняття остаточного рішення²⁴³. У цьому рішенні ("оскаржуваному рішенні") Комісія дійшла висновку, що реєстрація диметилового ефіру не відповідає вимогам до інформації щодо двох різних ефектів, пов'язаних з репродуктивною токсичністю, а саме впливу на внутрішньоутробний розвиток і впливу на розмноження в одному поколінні. Отже, в оскаржуваному рішенні Комісія вимагала від реєстрантів надати інформацію щодо цього після проведення додаткового тестування на кроликах і щурах.

Розглядаючи позов про скасування, який він відхиляє, Загальний Суд надає важливі роз'яснення, у світлі положень Регламенту REACH та додатків, що його стосуються, зокрема, повноважень Комісії щодо перевірки відповідності реєстраційного досьє, лабораторного тестування на тваринах, яке є обов'язковим для проведення або яке може вимагатися, а також умов для проведення такого тестування, умов для адаптації вимог, викладених у рішенні, прийнятому після такої перевірки відповідності, і роль суду, до якого подається позов на це рішення.

Висновки Суду

По-перше, Суд відхиляє заяву про те, що Комісія порушила Регламент REACH, ухваливши оскаржуване рішення, яке частково охоплює аспекти, щодо яких Комітет держав-учасниць досяг одностайної згоди.

У зв'язку з цим, перш за все, Суд вважає, що, всупереч тому, що стверджують заявники, зі статті 51(7) Регламенту REACH не випливає, що якщо розбіжності в Комітеті держав-учасниць стосуються лише частини проекту рішення ЕСНА, ЕСНА має розділити остаточне рішення на одну частину, предмет угоди, яка буде ухвалена

²⁴¹ Принцип, викладений у статті 5 Регламенту (ЄС) № 1907/2006 Європейського Парламенту та Ради від 18 грудня 2006 року щодо реєстрації, оцінки, авторизації та обмеження хімічних речовин (REACH), заснування Європейського хімічного агентства, внесення змін до Директиви 1999/45/ЄС та скасування Регламенту Ради (ЄС) № 793/93 і Регламенту Комісії (ЄС) № 1488/94, а також Директиви Ради 76/769/ЄЕС і Директиви Комісії 91/155/ЄЕС, 93/67/ЄЕС, 93/105/ЄС та 2000/21/ЄС (ОJ 2006 L 396, р. 1; «Регламент REACH»).

²⁴² На підставі статті 41 Регламенту REACH.

²⁴³ Стаття 51(7) Регламенту REACH

ним на основі пункту 6 цієї статті, та на іншу частину, предмет розбіжностей, яка буде прийнята Комісією відповідно до пункту 7 цієї статті. Дотримуючись буквального, контекстуального та телеологічного підходу, Суд приходять до висновку, що пункт 7 цієї статті, який є правовою основою для оскаржуваного рішення, можна розуміти лише так, що будь-яка розбіжність у Комітеті держав-учасниць щодо аспекту проекту Рішення ЄСНА, розглянутого в контексті перевірки відповідності реєстрацій, є незгодою щодо цього проекту, що розглядається в цілому, що надає Комісії повноваження підготувати новий проект рішення, який оцінює реєстраційне досье, а потім приймає остаточне рішення щодо цього.

По-друге, Суд стверджує, що цей висновок не ставиться під сумнів аргументом про те, що заявники отримали б більше гарантій, якби остаточне рішення щодо аспектів, щодо яких Комітет держав-учасниць досяг однотайної згоди, було прийняте ЄСНА, оскільки перевірка, проведена Апеляційною радою ЄСНА, не обмежується, як у випадку Загального Суду, перевіркою наявності явних помилок. Ця різниця є результатом вибору законодавчого органу щодо встановлення, у деяких випадках, перегляду адміністративного характеру, а в інших випадках – перегляду судового характеру.

Також, Суд відхиляє заяву про те, що Комісія порушила Регламент²⁴⁴ REACH і допустила явну помилку в оцінці, вимагаючи проведення тестів, які суперечать застосовним правовим вимогам і є технічно небезпечними. Суд визнає, що аргументи, наведені на підтримку цього твердження, не мають фактичної основи і що заявники жодним чином не довели, що в оскаржуваному рішенні Комісія вимагала, всупереч юридично застосовним положенням, досягнення небезпечних концентрацій для тестів на гостру інгаляційну токсичність. Суд також вважає, що з матеріалів справи випливає, що деякі лабораторії вважають, що вони спроможні провести тести, про які йдеться.

По-третє, Суд відхиляє заяву про те, що Комісія допустила явну помилку в оцінці, вимагаючи тестів, які не дають жодної відповідної інформації щодо диметилового ефіру.

Відзначивши структуру та роль додатків до Регламенту REACH, Суд зазначає, серед іншого, що інформація, яка, в принципі, повинна бути надана, стосується хімічних речовин і призначена, як зазначено в статті 1 Регламенту REACH, щоб гарантувати, що безпека, пов'язана з цими речовинами під час виробництва, розміщення на ринку та використання, відома, і що ці речовини під час їх використання не впливають негативно на здоров'я людини чи навколишнє середовище. З цього Суд робить висновок, що в світлі потенційної небезпеки хімічних речовин і застосування принципу обережності, а також беручи до уваги мету запобігання непотрібним тестам на хребетних тваринах, законодавець уже зробив вибір, щоб вимагати від реєстрантів проводити дослідження на хребетних тваринах, лише якщо ці дослідження видаються доречними з огляду на відповідну кількість

²⁴⁴ Стаття 13(3) Регламенту REACH.

речовини. Відповідно, оскільки вони не оскаржують законність цих додатків, заявники не можуть правомірно стверджувати, що вони звільнені від проведення досліджень, які в усіх випадках мають проводитися відповідно до положень цих додатків, на тій підставі, що ці дослідження є невідповідними.

Далі Суд розглядає аргументи, висунуті на підтримку третього твердження, спрямованого на те, щоб поставити під сумнів оцінку Комісії щодо корисності різних запитаних досліджень, оскільки ці дослідження ні в якому разі не є обов'язковими. Суд зазначає, що, оскільки така оцінка підпадає під категорію оцінок надзвичайно складних наукових і технічних фактів, здійснених адміністративним органом, він повинен обмежитися встановленням того, чи є така оцінка явною помилкою чи зловживанням повноваженнями, або чи цей орган явно перевищив межі свого розсуду. Відхиливши клопотання заявників про залучення незалежного експерта, оскільки він не є потрібним для вирішення цього позову, Суд визнає, що стосується аргументів пов'язаних з випробуваннями на людях та оцінкою і управлінням ризиками у зв'язку з цим, які прагнуть продемонструвати, що, коли речовина використовується в її промисловому, професійному чи домашньому застосуванні, вона не може призводити до наркотичних ефектів у людей, що реєстрація речовини не призначена виключно для забезпечення її нешкідливого використання в її звичайному застосуванні, але також для того, щоб знати про речовину та її вплив на живі організми та навколишнє середовище як таке, іншими словами, знати її внутрішні характеристики, що може вимагати випробувань із відтворення умов, які відрізняються від умов її звичайного застосування. Суд приходить до висновку, що Комісія не допустила явної помилки в оцінці, вимагаючи тестів, перелічених у оскаржуваному рішенні.

По-четверте, Суд відхиляє аргумент про те, що Комісія допустила помилку в праві, спотворивши обсяг формулювання «особливі проблеми», викладеного в додатку до Регламенту REACH²⁴⁵. Він вважає, що, незважаючи на відсутність точного визначення того, що є особливою проблемою нейротоксичності для розвитку, із самого формулювання, використаного в положенні, про яке йде мова, впливає, що для існування такого занепокоєння необхідна інформація певного характеру, якою володіють реєстранти або яку компетентний орган повинен встановити, що відповідна речовина має нейротоксичний вплив на розвиток, або навіть просто надати розумні підстави побоюватися, що ця речовина може мати такі ефекти. Якщо є така інформація, метою розширеного дослідження репродуктивної токсичності в одному поколінні, включаючи когорти 2A і 2B, є уточнення, підтвердження або спростування нейротоксичних ефектів речовини на розвиток. Таким чином, компетентний орган, за відсутності спонтанної ініціативи щодо цього з боку реєстрантів, має розглянути, чи існують сумніви щодо нейротоксичності розвитку. Таким чином, у цій справі від Комісії не вимагалось надавати докази на тому етапі, що диметилловий ефір має серйозні та сильні нейротоксичні ефекти.

²⁴⁵ Абзац другий графі 2 розділу 8.7.3. Додатку X до Регламенту REACH.

По-п'яте, Суд відхиляє заяву про те, що Комісія допустила помилку в законі²⁴⁶, вимагаючи, щоб розширеному дослідженню репродуктивної токсичності в одному поколінні передувало попереднє дослідження визначення діапазону доз. По-перше, Суд вирішує, що Комісія має право вимагати проведення попереднього дослідження діапазону доз перед розширеним дослідженням репродуктивної токсичності водному поколінні. Далі, оскільки, з огляду на кількості, заявлені в цій справі, було досягнуто рівня речовин, вироблених або імпортованих на рік на виробника чи імпортера в кількості 1000 тонн або більше, заявники не можуть покладатися на можливості адаптації, застосування яких стосується речовин, вироблених або імпортованих у кількості 10 тонн або більше. Нарешті, що стосується аргументу про те, що проведення попереднього дослідження визначення діапазону доз нехтує метою²⁴⁷ проведення тестів на хребетних тваринах лише за відсутності іншого рішення, у цій справі Суд визнає, що факт того, що це дослідження було запропоновано в контексті проведення розширеного дослідження репродуктивної токсичності в одному поколінні, дозволив узгодити принцип запобіжних заходів з вимогою скоротити тестування на тваринах.

По-шосте, Суд відхиляє заяву про те, що Комісія допустила помилку в праві²⁴⁸ на тій підставі, що оскаржуване рішення не дозволяє заявникам виправити невідповідність реєстрації диметилового ефіру шляхом подання адаптацій досліджень, запитаних у цьому рішенні. Суд зазначає, що відповідні загальні положення Регламенту REACH та мета обмеження тестування на тваринах означають, що реєстрант, якого ЕСНА попросило доповнити його реєстраційне досьє на основі дослідження, що включає тестування на тваринах, має, наскільки це можливо, з наукової та технічної точки зору, можливість і навіть зобов'язання відповісти на цей запит, надавши відповідну інформацію в світлі підстав, що виправдовують цей запит, але з інших джерел, ніж це дослідження. Крім того, ЕСНА має відповідне зобов'язання перевірити відповідність такої альтернативної інформації застосовним вимогам і, точніше, визначити, чи слід класифікувати її як адаптацію відповідно до правил, викладених у відповідних додатках до Регламенту REACH. На думку Суду, немає причин, чому слід використовувати інше рішення, якщо, як у цій справі, рішення з вимогою до реєстранта доповнити його реєстраційне досьє на основі дослідження, що включає випробування на тваринах, приймається²⁴⁹ не ЕСНА, а Комісією через відсутність одностайності в Комітеті держав-учасниць щодо проекту рішення ЕСНА. Таким чином, Суд приходить до висновку, що оскаржуване рішення не можна тлумачити як таке, що забороняє заявникам реагувати на нього, пропонуючи адаптації, і, отже, у технічній справі, відповідну інформацію у світлі підстав, які виправдовували б запити на дослідження на тваринах, викладені в цьому рішенні, але з джерел, відмінних від цих досліджень.

²⁴⁶ Порушення графі 1 розділу 8.7.3. Додатку X до та статті 25 Регламенту REACH

²⁴⁷ Викладено в статті 25(1) Регламенту REACH.

²⁴⁸ Порушення статті 41 і Додатку XI до Регламенту REACH.

²⁴⁹ У контексті процедури, викладеної в статті 51 Регламенту REACH щодо прийняття рішень під час оцінки досьє.

Що стосується аргументу про те, що, вимагаючи проведення дослідження токсичності внутрішньоутробного розвитку на кроликах, Комісія допустила, зокрема, помилку в праві та явну помилку в оцінці²⁵⁰, Суд відхиляє це аргумент. Він вважає, що помилка в застосуванні права не встановлена, оскільки положення Додатку IX, згідно з яким «дослідження спочатку проводиться на одному виді», а «рішення про необхідність проведення дослідження на цьому рівні тоннажу або наступному – на другому виді повинно ґрунтуватися на результатах першого тесту та всіх інших відповідних доступних даних»²⁵¹, про що наголошено заявниками, означає лише те, що вимога щодо дослідження другого виду речовини, виготовленої або імпортованої в кількості від 100 тонн і 999 тонн на рік на виробника або на імпортера, якщо умови для проведення такого дослідження виконуються, можливо, може бути відкладена до тих пір, поки речовина не досягне «наступного рівня», а саме коли речовина виробляється або імпортується в кількості 1000 тонн або більше на рік на виробника чи імпортера. Однак це положення Додатку IX саме по собі не переноситься на останній рівень, який є предметом Додатку X.

Таким чином, щодо явної помилки в оцінці, яку нібито було допущено під час запиту на проведення дослідження токсичності внутрішньоутробного розвитку на другому виді, коли умови не були дотримані, Суд постановляє, що вимога в колонці 1 Розділу 8.7. 2. Додатку X для проведення «дослідження токсичності ... окремого виду» слід тлумачити як відмінність від вимоги, викладеної аналогічними термінами в колонці 1 Додатку IX для того самого розділу, що означає, що обидва дослідження, про які йде мова, повинні стосуватися кожного окремого виду. Оскільки в Розділі 8.7.2 не передбачено адаптації з цього приводу Додатку X, дослідження токсичності внутрішньоутробного розвитку, проведеного на другому виді, є обов'язковим, якщо речовина виробляється або імпортується на рівнях, зазначених у Додатку X, за винятком випадків, коли можливі адаптації згідно з положеннями, викладеними в інших місцях.

1.4. Телекомунікації

Рішення Суду (П'ята Палата) від 20 квітня 2023 року, DIGI Communications, C-329/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Запит про попереднє рішення – Телекомунікації – Електронні комунікаційні мережі та послуги – Директива 2002/21/ЄС (Рамкова директива) – Стаття 4(1) – Директива 2002/20/ЄС (Директива про дозвіл) – Стаття 7 – Присудження прав на використання частоти – Процедура аукціону – Холдингова компанія, не зареєстрована як постачальник електронних комунікаційних послуг у відповідній державі-члені –

²⁵⁰ Порушення графі 2 розділу 8.7.2. Додатку IX до Регламенту REACH.

²⁵¹ Положення, викладене у графі 2 розділу 8.7.2. Додатку IX до Регламенту REACH

Виключення з процедури присудження – Право оскарження рішення про присудження

18 липня 2019 року Національне управління зв'язку та ЗМІ (Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság Hivatala, далі – NMNH), Угорщина, розпочало аукціон для надання прав на використання радіочастот для додаткових послуг бездротового широкосмугового зв'язку на підтримку розгортання 5G. Детальні правила були викладені в консультаційному файлі, опублікованому того ж дня.

DIGI Communications, компанія, заснована в Нідерландах, але не зареєстрована в Угорщині як постачальник електронних комунікаційних послуг, подала заявку на участь у цьому аукціоні. NMNH прийняло точку зору, що ця заявка була формально недійсною, оскільки, на думку цього органу, DIGI Communications зловживала своїм правом брати участь у цьому аукціоні та вчинила дії, спрямовані на обхід процедури, намагаючись ввести в оману NMNH. Дійсно, DIGI Communications подала заявку замість своєї угорської дочірньої компанії, зареєстрованої в Угорщині, яка надає там послуги електронного зв'язку. Заявку від цієї дочірньої компанії було б виключено з процедури аукціону через підставу для виключення, передбачену в консультаційному файлі.

NMNH продовжило аукціон після рішення виключити з нього DIGI Communications. DIGI Communications звернулася до суду, щоб оскаржити це рішення про виключення. Її позов був відхилений у першій інстанції, а потім і у другій інстанції Верховним судом (Kúria), Угорщина. Тим часом NMNH прийняло рішення про закриття оскаржуваного аукціону, яким надало права користування радіочастотами, що були предметом цього аукціону, трьом постачальникам електронних комунікаційних послуг, присутнім на ринку Угорщини.

За позовом, поданим до Високого суду Будапешта (Fővárosi Törvényszék), Угорщина, який є судом, який звернувся із запитом про попереднє рішення, DIGI Communications вимагала скасування оскаржуваного рішення про присудження, обґрунтовуючи своє право на подання позову своїм статусом «компанії, яка постраждала» у значенні статті 4(1) Рамкової Директиви.²⁵²

У запиті про попереднє рішення національний суд просив Суд ЄС надати тлумачення цього поняття, звертаючи увагу на відсутність його визначення в Рамковій Директиві та посилаючись, зокрема, на рішення у справах *Tele2 Telecommunication*²⁵³ і *T-Mobile Austria*.²⁵⁴ Для того, щоб встановити, що компанія зазнала впливу у значенні Рамкової Директиви він послався, зокрема, на три умови, розглянуті Судом у цих двох рішеннях. На думку національного суду ці умови полягають у встановленні:

²⁵² Директива 2002/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про загальну нормативну базу для електронних комунікаційних мереж і послуг (ОВ 2002 р. L 108, с. 33), зі змінами, внесеними Директивою 2009/140/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року (ОВ 2009 L 337, с. 37) («Рамкова Директива»).

²⁵³ Рішення від 21 лютого 2008 року, *Tele2 Telecommunication* (C 426/05, EU:C:2008:103).

²⁵⁴ Рішення від 22 січня 2015 року, *T-Mobile Austria* (C 282/13, EU:C:2015:24).

- по-перше, того, що відповідне підприємство надає електронні комунікаційні мережі або послуги та конкурує з тими особами, яким адресовано рішення відповідного національного регуляторного органу («НРО»);
- по-друге, що це рішення прийнято в контексті процедури, спрямованої на захист конкуренції;
- по-третє, що це рішення може вплинути на позицію відповідної компанії на ринку.

Своїм рішенням Суд уточнює, зокрема, персональну сферу застосування статті 4(1) Рамкової Директиви щодо можливості для компанії, яка сама по собі не є постачальником електронних комунікаційних послуг на відповідному ринку, але яка вже брала участь, як заявник, у процедурі аукціону, подібній до тієї, що розглядається в цій справі, а саме стосовно подання позову проти рішення НРО про припинення цієї процедури, навіть якщо дана компанія вже була виключена з цієї процедури на попередній стадії і таке виключення вже було підтверджено судовим рішенням, яке стало остаточним.

Висновки Суду

По-перше, Суд перевіряє, чи, у значенні Директиви про дозвіл²⁵⁵, процедура відбору для присудження прав на використання частот і рішення про присудження, що впливає з цієї процедури, мають на меті захистити конкуренцію. У зв'язку з цим Суд вважає, що з нормативно-правової бази, застосованої в цій справі²⁵⁶, очевидно, що така процедура, як процедура оскаржуваного аукціону, і, як наслідок, рішення про присудження, яке впливає з цієї процедури, спрямовані на сприяння та розвиток ефективної та неспотвореної конкуренції, з дотриманням принципів рівного ставлення та пропорційності.

Крім того, Суд зазначає, що національний суд прагне з'ясувати, чи ставиться під сумнів ця мета тим фактом, що окремим рішенням відповідний НРО відмовив у реєстрації заявки компанії, яка, як наслідок, більше не є адресатом рішення про закриття процедури оскаржуваного аукціону. Що стосується процедур присудження радіочастот, то нормативно-правова база, застосовна в цій справі, дозволяє скоротити кількість прав користування, які надаються для радіочастот, з огляду на дефіцит таких радіочастот та необхідність забезпечити їх ефективне використання. На думку Суду, що стосується характеру та детальних правил процедур надання частот, які вони організовують, держави-члени користуються дискреційними повноваженнями, і немає нічого, що вказує на те, що така процедура не може включати етап перевірки заявок на відповідність тендерним специфікаціям, визначеним НРО, що передбачає, у відповідних випадках, виключення з цієї процедури деяких суб'єктів, які подали тендер, за умови, що ця процедура взята в

²⁵⁵ У значенні статті 7 Директиви 2002/20/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 7 березня 2002 року про авторизацію електронних комунікаційних мереж і послуг (ОВ 2002 L 108, с. 21), зі змінами, внесеними Директивою 2009/140 («Директива про дозвіл»).

²⁵⁶ Стаття 7(1)(а) і (3) Директиви про дозвіл та стаття 8 Рамкової Директиви.

цілому, може розглядатися як така, що відповідає вимогам та умовам, викладеним в Директиві про дозвіл.²⁵⁷

По-друге, Суд розглядає тлумачення статті 4(1) Рамкової директиви. З цього приводу він зазначає, що це положення є вираженням принципу ефективного судового захисту.²⁵⁸

Суд нагадує, що ані Рамкова директива, ані Директива про дозвіл не містять визначення «постачальника електронних комунікаційних послуг». Таким чином, Суд визначив сферу застосування цієї концепції, посилаючись на законодавчу базу, встановлену Директивою про дозвіл і на цілі, які переслідують усі відповідні положення.²⁵⁹ З вищевикладеного випливає, що в державі-члені, такий як Угорщина, яка вимагає від зацікавлених компаній подавати повідомлення за змістом Директиви про дозвіл,²⁶⁰ ці компанії повинні подавати таке повідомлення лише до початку фактичного надання електронних комунікаційних мереж або послуг. Таким чином, не можна виключити, що компанія, яка має намір розпочати таку діяльність, може брати участь у такій процедурі, як процедура оскарженого аукціону, перш ніж подати таке повідомлення до відповідного НРО.

Для того, щоб бути визнаною компанією, яка «надає електронні комунікаційні мережі та/або послуги», у значенні статті 4(1) Рамкової директиви, компанія не обов'язково має подати до Суду офіційне повідомлення до компетентних органів відповідної держави-члена, а лише у тих випадках, коли таке повідомлення вимагатиметься законодавством цієї держави-члена відповідно до Директиви про дозвіл²⁶¹, а також, у більш загальному плані, коли вона вже не повинна бути присутньою на ринку цієї держави-члена, за умови, що ця компанія відповідає об'єктивним умовам, яким підлягає загальний дозвіл, згаданий у цьому положенні держави-члена, що повинен з'ясувати національний суд. Отже, компанія, навіть якщо вона ще не вийшла на ринок, брала участь як заявник у такому аукціоні, вважається такою, що відповідає вищезазначеним вимогам, за умови, що вона виконує ці об'єктивні умови, незалежно від того, чи має вона дочірню компанію, яка сама присутня на ринку.

По-друге, що стосується умови, викладеної в статті 4(1) Рамкової директиви, згідно з якою на компанію має «вплинути» рішення, прийняте НРО, яке вона має намір оскаржити, то така умова виконується, якщо рішення відповідного НРО може потенційно вплинути на права компанії, про яку йдеться, через його зміст та діяльність, яку така компанія здійснює або планує здійснювати. Таким чином, компанія, яка брала участь як заявник у такій процедурі, як процедура оскаржуваного аукціону, «зазнає впливу» у значенні статті 4(1) Рамкової директиви (як тлумачить Суд, зокрема у рішенні у справі T-Mobile Austria) через рішення, прийняте НРО

²⁵⁷ Точніше, статтю 7 Директиви про дозвіл.

²⁵⁸ Як гарантовано статтею 47 Хартії основних прав Європейського Союзу.

²⁵⁹ Стаття 3(2) і стаття 6(1) Директиви про дозвіл.

²⁶⁰ У значенні статті 3(2) Директиви про дозвіл.

²⁶¹ Згідно зі статтею 3(2) Директиви про дозвіл.

наприкінці цієї процедури, якщо це рішення за своїм змістом впливає на передбачену цією компанією діяльність.

У зв'язку з цим Суд вважає, що в контексті позову, поданого згідно зі статтею 4(1) Рамкової Директиви – який відрізняється від позову, поданого згідно з положеннями Директиви 89/665²⁶² – компанією з метою оскарження рішення про присудження, яке закриває процедуру аукціону, в якій ця компанія бере участь, подавши заявку, але з якої її було виключено попереднім рішенням, яке стало остаточним, правова зацікавленість такої компанії у поданні позову може бути виведена, серед іншого, з того факту, що вона могла би брати участь у новій процедурі аукціону, пов'язаній з присудженням тих самих прав на використання радіочастот, та у відповідних випадках, отримати ці права у разі, якщо після скасування відповідного рішення замовник вирішив запустити таку процедуру.

І нарешті, Суд нагадує про важливість, як у правопорядку Європейського Союзу, так і в національних правопорядках принципу *res judicata*. Якщо компанія, яка була виключена з процедури аукціону, такої як оскаржуваний аукціон, за рішенням НРО, яке стало остаточним після судового рішення, подає позов відповідно до статті 4(1) Рамкової директиви, щоб оскаржити рішення про припинення цієї процедури, то така дія не повинна підривати силу *res judicata* вищезазначеного судового рішення.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що сила *res judicata* поширюється на питання факту та права, які фактично або обов'язково вирішуються судовим рішенням. Таким чином, застосування принципу *res judicata* в цій справі залежить, згідно цього правила, від змісту позову, поданого DIGI Communications з метою оскарження спірного рішення про присудження, а отже, від будь-якого збігу між змістом позовних вимог і змістом судового рішення, яким її позов про оскарження рішення про виключення її з оскаржуваної процедури аукціону було остаточно відхилено.

2. Інституційні положення

2.1. Державні закупівлі установами Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Шоста Палата) від 26 квітня 2023 року, *ОНВ System v. Commission*, T-54/21

²⁶² Директива Ради 89/665/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про координацію законів, підзаконних актів та адміністративних положень, що стосуються застосування процедур перегляду до присудження державних контрактів на постачання та виконання робіт (ОВ 1989 р. L 395, с. 33).

Державні контракти на поставку – Тендерна процедура – Конкурентний діалог – Закупівля перехідних супутників Galileo – Відхилення пропозиції учасника тендеру – Критерії виключення – Серйозні професійні порушення з боку учасника тендеру – Відсутність остаточного судового або остаточного адміністративного рішення – Передача до колегії, передбачена статтею 143 Фінансового регламенту – Рівне ставлення – Пропозиція з незвичайно низькою вартістю – Явна помилка в оцінці

У повідомленні про контракт від 15 травня 2018 року²⁶³ Європейське космічне агентство (ESA), діючи від імені та за дорученням Комісії, запустило тендерну процедуру на поставку перехідних супутників у контексті програми Galileo, метою якої є впровадження та експлуатація європейської системи супутникової навігації та позиціонування для цивільних цілей. Таку процедуру було розпочато у формі конкурентного діалогу, оскільки Комісія вже визначила свої потреби, але ще не визначила найбільш прийнятні засоби задоволення цих потреб. ESA відповідала за організацію тендерної процедури, а Комісія залишалася замовником.²⁶⁴ Було вирішено, що можна вибрати двох переможців тендеру, і що контракт повинен бути укладений на основі найбільш економічно вигідної пропозиції.

Наприкінці першого етапу конкурентного діалогу, ESA обрало трьох учасників тендеру, а саме OHB System AG (далі – заявник), Airbus Defense and Space GmbH (ADS) і Thales Alenia Space Italia (TASI), запрошуючи їх подати заявку на участь. Після другого етапу, метою якого було визначення відповідних засобів задоволення потреб замовника, та третього етапу, під час якого ESA запрошувала учасників тендеру подати свою «остаточну пропозицію», такі остаточні пропозиції (тендери) були оцінені оціночною комісією, яка представила свої результати у звіті про оцінку. На основі цього звіту Комісія прийняла рішення не приймати тендерну пропозицію заявника, а також рішення про присудження контракту компаніям TASI та ADS (разом «оскаржувані рішення»), про які було повідомлено заявнику листом від 19 січня 2021 року.

До ухвалення оскаржуваних рішень заявник листом від 23 грудня 2020 року повідомив Комісію та ESA, що один із колишніх співробітників заявника (його колишній головний операційний директор), який мав широкий доступ до проектних даних і повинен був брати участь у підготовці тендеру, був найнятий ADS у грудні 2019 року. Заявник стверджував, що існують ознаки того, що цей колишній співробітник отримав конфіденційну інформацію, і що національне кримінальне розслідування було відкрито за скаргою, поданою заявником проти нього. Відповідно, заявник попросив Комісію призупинити спірний конкурентний діалог, провести розслідування

²⁶³ Повідомлення про контракт, опубліковане в Додатку до Офіційного журналу Європейського Союзу від 15 травня 2018 року (OJ 2018/S 091-206089).

²⁶⁴ Згідно зі статтею 15(1) Регламенту (ЄС) № 1285/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про впровадження та використання європейських систем супутникової навігації та про скасування Регламенту Ради (ЄС) № 876/2002 та Регламент (ЄС) № 683/2008 Європейського Парламенту та Ради (ОВ 2013 L 347, с. 1), Комісія уклала угоду про делегування повноважень з ESA для етапу розгортання програми Galileo.

цього питання та, якщо необхідно, виключити ADS з цього діалогу. Листом від 20 січня 2021 року Комісія повідомила заявника про відсутність достатніх підстав для такого призупинення, а також про те, що не було жодних підстав для виключення ADS із конкурентного діалогу, про який йдеться, оскільки звинувачення були предметом розслідування національними органами влади, за відсутності остаточного судового або адміністративного рішення щодо цих звинувачень.

Розглядаючи позов про скасування оскаржуваних рішень, який він повністю відхиляє, Загальний Суд надає, зокрема, роз'яснення щодо (i) застосування критеріїв для виключення учасника тендеру та (ii) передачі питання на розгляд колегії відповідно до Фінансового регламенту 2018 року²⁶⁵. Він також надає роз'яснення щодо зобов'язання перевірити склад тендерної пропозиції з незвичайно низькою вартістю, та автономності рішення про присудження контракту у випадках, коли замовник просто підтверджує аргументацію, викладену у звіті про оцінку.

Висновки Загального Суду

По-перше, Суд відхиляє скаргу на підставі ймовірного порушення критеріїв для виключення учасника тендеру, які встановлені Фінансовим регламентом 2018 року. Водночас, перш ніж це зробити, він нагадує, що замовник повинен виключити учасника тендеру з участі в тендерній процедурі, якщо він опиняється в одній або кількох ситуаціях, що відповідають трьом критеріям виключення, які встановлені Фінансовим регламентом 2018 року.

У цій справі Суд визнає, що за відсутності на момент конкурентного діалогу остаточного судового або остаточного адміністративного рішення, яке встановлює серйозні професійні порушення з боку відповідного учасника тендеру або з боку фізичної (юридичної) особи, яка була членом адміністративного, управлінського чи наглядового органу або мала повноваження представництва, прийняття рішень чи контролю щодо цього учасника торгів, перші два критерії не застосовуються. Згідно з третім критерієм виключення, який є єдиним критерієм, який можна застосувати в цій справі, за відсутності остаточного судового або остаточного адміністративного рішення замовник може прийняти рішення про виключення учасника тендеру з тендерної процедури лише на основі попередньої класифікації²⁶⁶ і лише після отримання рекомендації від комісії, зазначеної в статті 143 Фінансового регламенту 2018 року, згідно з якою, з огляду на наявні факти та висновки, встановлено професійні неправомірні дії з боку учасника.

Спочатку Суд перевіряє, чи порушила Комісія свої зобов'язання, не передавши питання на розгляд колегії, тим самим порушивши третій критерій виключення.

²⁶⁵ Регламент (ЄС, Євратом) 2018/1046 Європейського Парламенту та Ради від 18 липня 2018 року про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу, внесення змін до Регламентів (ЄС) № 1296/2013, (ЄС) № 1301 /2013, (ЄС) № 1303/2013, (ЄС) № 1304/2013, (ЄС) № 1309/2013, (ЄС) № 1316/2013, (ЄС) № 223/2014, (ЄС) № 283/2014 , а також Рішення № 541/2014/ЄС, яке скасовує Регламент (ЄС, Євратом) № 966/2012 (ОВ 2018 р. L 193, с. 1), а точніше його статті 136 і 145.

²⁶⁶ У значенні статті 136(2) Фінансового регламенту 2018 року.

У зв'язку з цим він зазначає, що основною метою передачі справи на розгляд колегії є захист фінансових інтересів Союзу, і що попередня класифікація в законі, яка призначена лише для колегії, обов'язково стосується поведінки самих учасників торгів, а також фактів або висновків, встановлених в контексті аудитів або розслідувань, проведених компетентними органами Європейського Союзу або, у відповідних випадках, держав-членів. Суд робить висновок із зазначеного, що замовник повинен передати справу на розгляд колегії лише тоді, коли наявні у нього встановлені факти є доказами, а не просто підозрами, достатніми для підтвердження презумпції невинуватості учасника торгів. Однак у цій справі він вважає, що, по-перше, лист від 23 грудня 2020 року був єдиним доступним Комісії доказом щодо ймовірного випадку протиправної поведінки з боку ADS. По-друге, твердження заявника в цьому листі не були фактами та висновками, встановленими в контексті перевірок або розслідувань, проведених компетентними органами Європейського Союзу або державами-членами. По-третє, цей лист не супроводжувався жодними доказами, які б підтверджували згадані в ньому звинувачення. По-четверте, подані скарги стосувалися не поведінки ADS, а стверджуваної поведінки колишнього працівника заявника.

З цього Суд робить висновок, що такі твердження не можна розглядати як факти чи висновки, які можуть стати достатніми доказами для підтвердження презумпції вини ADS, що виправдало б передачу справи на розгляд колегії.

Дійшовши такого висновку, Суд має з'ясувати, чи була Комісія все-таки зобов'язана розслідувати вищенаведені твердження. У зв'язку з цим Суд зазначає, що єдиною поведінкою, в якій звинувачували ADS, було прийняття на роботу одного з колишніх співробітників заявника під час тендерної процедури, але в принципі, цей факт сам по собі не є доказом поведінки, яка може вважатися серйозним професійним проступком.

Аналогічно, щодо скарги заявника про те, що його колишній працівник порушив ділову таємницю, оскільки він незаконно отримав конфіденційну інформацію про заявника, що могло дати ADS несправедливу перевагу під час спірного конкурентного діалогу Суд вважає, що таке порушення ні в якому разі не буде доказом неправомірної поведінки з боку самої ADS і, отже, не зможе встановити презумпцію вини з боку останньої. Крім того, за відсутності конкретних аргументів і доказів, наданих заявником у його листі від грудня 2020 року, Суд вважає, що твердження щодо отримання конфіденційної інформації, що ймовірно, дало ADS несправедливу перевагу, було розпливчастим і гіпотетичним, внаслідок чого воно не може бути доказом. Більше того, Суд зазначає, що колишній працівник заявника звільнився незабаром після подання останнім переглянутої тендерної пропозиції в контексті другої фази конкурентного діалогу, внаслідок чого він у будь-якому випадку не мав змоги отримати інформацію щодо діалогу, який відбувся між заявником та ESA під час третього етапу, а також змісту остаточної тендерної пропозиції заявника.

Таким чином, оскільки твердження, що містилися в листі від грудня 2020 року, не могли стати достатнім доказом для встановлення презумпції вини з боку ADS,

виправдовуючи передачу справи на розгляд колегії, Комісія не була зобов'язана проводити розслідування щодо цих звинувачень.

По-друге, Суд відхиляє скаргу про невиконання зобов'язань щодо розгляду тендерних пропозицій з незвичайно низькою вартістю. Він нагадує, що відповідно до положень Фінансового регламенту 2018 року, оцінка замовником наявності тендерних пропозицій з незвичайно низькою вартістю та концепція, яка оцінюється по відношенню до складу тендерної пропозиції і відповідного постачання, відбувається в два етапи²⁶⁷. Перш за все, замовник повинен оцінити, чи містять подані тендерні пропозиції докази, які можуть викликати підозру, щодо заниження їх ціни. Зокрема у випадку, якщо є впевненість, що тендер відповідає чинному законодавству, а також, що запропонована ціна включає всі пов'язані з технічними аспектами тендеру витрати. Те саме стосується випадків, коли запропонована ціна є значно нижчою, ніж ціна інших тендерів або звичайна ринкова ціна. Крім того, якщо такі докази існують, замовник повинен перевірити склад тендерної пропозиції, надавши учаснику тендеру можливість обґрунтувати свою ціну. Якщо, незважаючи на надані пояснення, замовник визначить, що тендерна пропозиція є надзвичайно низькою, він повинен відхилити цю пропозицію.

У цьому випадку Суд визнає, що різниця між ціною остаточної тендерної пропозиції ADS та ціною інших тендерних пропозицій сама по собі не може свідчити про надзвичайно низький характер цієї тендерної пропозиції з огляду на специфіку відповідного контракту. По-перше, тендерна процедура була запущена у формі конкурентного діалогу, оскільки Комісія ще не визначилася з конкретними способами задоволення своїх потреб. Таким чином, ціни тендерних пропозицій залежали від різних рішень і технічних засобів, запропонованих кожним учасником. По-друге, з конкретних характеристик розглянутих супутників випливає, що вони не є товарами, для яких існує стандартна або ринкова ціна. Разом з тим, окрім різниці в ціні, заявник не надав жодного конкретного аргументу на підтримку свого твердження про те, що тендерна пропозиція ADS мала бути незвично низькою.

Суд доходить висновку, що не було встановлено, що існували такі докази, які б викликали у Комісії підозру відносно того, що тендерна пропозиція ADS могла бути незвично низькою. Отже, Комісія не була зобов'язана перевіряти склад тендерної пропозиції ADS, задля переконання, що тендерна пропозиція не була незвично низькою.

По-третє, Суд відхиляє скаргу на те, що Комісія не виконала свого зобов'язання ухвалити незалежне рішення щодо присудження контракту, просто підтвердивши висновки, викладені у звіті про оцінку.

Комісія дійсно несе загальну відповідальність за програму Galileo і на етапі розгортання цієї програми має укласти угоду про делегування повноважень з ESA, в якій визначаються завдання останнього, зокрема щодо укладання контрактів, пов'язаних із системою. Саме в рамках угоди про делегування, яка була укладена між Комісією та ESA, останнє, діючи від імені та за дорученням першої, відповідало за

²⁶⁷ Додаток I, глава 1, розділ 2, пункти 23.1, перший абзац, і пункт 23.2 Фінансового регламенту 2018 року.

організацію конкурентного діалогу, про який йдеться, тоді як Комісія залишалася замовником. Однак, відповідальність за програму Galileo не може змінювати чи доповнювати зобов'язання Комісії, як замовника.

Разом з тим, у випадках, коли замовник призначає колегію з оцінки відповідно до Фінансового регламенту 2018 року, саме ця колегія повинна оцінювати тендерні пропозиції у своєму звіті про оцінку. Хоча замовник не зв'язаний цим звітом, він має право покладатися на нього для присудження даного контракту. Відповідно, той факт, що оскаржувані рішення були обґрунтовані посиланням на звіт про оцінку, а Комісія підтримала висновок оціночної комісії, відповідальної за оцінку поданих тендерних пропозицій, жодним чином не применшує той факт, що ці рішення були ухвалені незалежно.

2.2. Витрати та грошова допомога членів Європейського Парламенту

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 7 червня 2023 року, *ТС v. Parliament*, T-309/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Законодавство, що регулює інституції – Норми, що регулюють витрати та утримання членів Парламенту – Виплати помічникам парламентарям – Повернення неправомірно виплачених сум – Розумний строк – Тягар доказування – Право бути заслуханим – Захист персональних даних – Стаття 9 Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2018/1725 – Стаття 26 Положення про персонал

Рішенням Загального Суду від 7 березня 2019 року у справі *L v. Parliament*²⁶⁸ було скасовано рішення Європейського Парламенту про припинення контракту L як уповноваженого помічника депутата («УПД») – уповноваженого для надання допомоги ТС – заявнику та депутату Європейського Парламенту, у зв'язку з втратою взаємної довіри з підстав того, що УПД не дотримувався правил про надання дозволів на участь у зовнішній діяльності. Суд встановив, як вбачалося з матеріалів справи, що зовнішня діяльність УПД була не лише відома заявнику, а й здійснювалась за його безпосередньою ініціативою.

Після вищезазначеного рішення, Генеральний Секретаріат Європейського Парламенту повідомив заявника про початок процедури щодо повернення неправомірно виплачених сум²⁶⁹ у зв'язку з допомогою, яку заявникові надавав УПД. Водночас заявнику було запропоновано у строк протягом 2-х місяців надати зауваження та докази для спростування попередніх висновків Парламенту про зовнішню діяльність, яку здійснював УПД та довести, що останній дійсно виконував

²⁶⁸ Рішення від 7 червня 2019 року, *L v Parliament* (T-59/17, EU:T:2019:140).

²⁶⁹ Відповідно до Статті 68 Рішення Бюро від 19 травня та 9 липня 2008 року про реалізацію заходів щодо Статуту членів Європейського Парламенту (OJ 2009 C 159, с. 1; «the IMS»).

обов'язки уповноваженого помічника депутата. У відповідь заявник надіслав зауваження та додаткові докази до Парламенту, вимагаючи низку документів та інформацію, що стосуються особової справи УПД у Парламенті, копії листування УПД з представниками Парламенту щодо його роботи та всі матеріали справи, які стали підставою для ухвалення рішення від 7 березня 2019 року. Парламент частково задовольнив запит заявника про надання документів та інформації.

Рішенням від 16 березня 2021 року (надалі – «оскаржуване рішення») Генеральний Секретар Парламенту вважав, що ця установа безпідставно виплатила суму грошей у зв'язку з роботою УПД, і що її слід стягнути з заявника.²⁷⁰ Як наслідок, 31 березня 2021 року Генеральний фінансовий директор Парламенту видав дебет-ноту з вимогою повернути цю суму.

Загальний Суд, розглядаючи позов про скасування оскаржуваного рішення та залишаючи його без змін, постановляє у цій справі про право боржника посилатися на порушення принципу розумного строку, якщо установа надсилає йому дебет-ноту протягом п'ятирічного періоду, встановленого Фінансовим регламентом, та підтверджує важливість дотримання принципу права бути заслуханим у провадженнях щодо стягнення витрат депутатську допомогу, розпочатих Парламентом щодо своїх членів, і, нарешті, приймає нове рішення з питання щодо права розраховувати, як гарантія права бути заслуханим, на підстави суспільного інтересу з метою забезпечення передачі персональних даних.

Висновки Суду

Першочергово, Суд відхилив заяву про порушення принципу розумного строку на тій підставі, що Парламент покладав в основу оскаржуваного рішення відомості зі справи *L v. Parliament*, щодо якої у квітні 2017 року було подано заяву.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що стаття 41(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу встановлює принцип розумного строку, який є невід'ємною частиною права на належне урядування, і що існує обов'язок у всіх випадках діяти протягом розумного строку, коли за відсутності будь-якої законодавчої норми, принципи правової визначеності або захисту законних очікувань перешкоджають установам ЄС, фізичним чи юридичним особам діяти без будь-яких часових обмежень. З іншого боку, якщо адміністрація діє в межах строку, спеціально встановленого тим чи іншим положенням, не можна достовірно стверджувати, що вимоги, які впливають з права будь-якої особи на вирішення її справи впродовж розумного строку, ігноруються.

На відміну від попередніх норм,²⁷¹ які застосовуються в даному випадку,²⁷² тепер передбачено, що уповноважена посадова особа негайно надсилає дебет-ноту

²⁷⁰ Згідно з Статтею 68(1) IMS.

²⁷¹ Регламент (ЄС, Євратом) Європейського Парламенту та Ради № 966/2012 від 25 жовтня 2012 про фінансові правила, застосовані до загального бюджету Союзу, та про скасування Регламенту Ради (ЄС, Євратом) № 1605/2002 (OJ 2012 L 298, с. 1), і Делегований Регламент Комісії (ЄС) № 1268/2012 від 29 жовтня 2012 року про правила застосування Регламенту (ЄС, Євратом) № 966/2012 (OJ 2012 L 362, с. 1).

після встановлення суми дебіторської заборгованості та не пізніше п'яти років з моменту, коли установа ЄС набула права вимагати свою заборгованість.

Таким чином, у цій справі відсутня потреба звертатися до принципу розумного строку з метою надання оцінки строку, протягом якого було надіслано дебет-ноту. Також, Суд зазначає, по-перше, що дебет-ноту в оскаржуваному рішенні було надіслано заявнику одразу після визначення суми дебіторської заборгованості та, по-друге, момент у який Парламент зміг заявити вимогу щодо свого боргу збігається з поданням заяви у справі *L v. Parliament* або прийняттям рішення у зазначеній справі, в результаті чого Парламентом був дотриманий п'ятирічний строк, встановлений чинним Фінансовим регламентом.

По-друге, Суд підтримує заяву про порушення права бути заслуханим. Насамперед, він зазначає, що право кожної особи бути заслуханим до того, як буде вжито будь-який індивідуальний захід, який може негативно вплинути на нього чи неї, гарантується, зокрема, IMS,²⁷³ згідно з якою відповідний член Парламенту повинен бути заслуханий до прийняття будь-якого рішення з цього питання. Це право гарантує кожній особі можливість ефективно висловлювати свої погляди під час адміністративної процедури та до прийняття будь-якого рішення, яке може негативно вплинути на його чи її інтереси.

У цій справі Суд визнає, що декілька запитів заявника до Парламенту про надання документів та інформації було відхилено, за винятком документів, що стосуються закінчення контракту з УПД.

Слід врахувати, що у разі виникнення сумнівів щодо доцільності використання витрат на парламентську допомогу, що виплачуються УПД, саме член Парламенту має встановити, що цей УПД працював на нього чи неї у зв'язку з його або її депутатським мандатом, протягом усього періоду, за який були сплачені ці витрати. Крім того, на прохання надати такі докази, депутат повинен надати парламенту, протягом встановленого терміну інформацію, якою він володіє. Якщо інша інформація видається доречною, він або вона може вимагати її розкриття від установ, органів, офісів та агенцій Європейського Союзу, які володіють цією інформацією, на основі права бути заслуханим і запитувана інформація надає йому або їй можливість ефективно висловити свої зауваження щодо запропонованого заходу стягнення. Парламент, який отримує такий запит, не може відмовити у наданні запитуваних даних, не порушуючи права бути заслуханим, якщо тільки він не обґрунтовує свою відмову з підстав, що можуть вважатися виправданими з огляду, по-перше, на обставини справи і, по-друге, на застосовні правила.

Таким чином, Суд досліджує, чи є обґрунтованими підстави, на які посилається Парламент, для нерозкриття даних, запитуваних заявником.

²⁷² Підпараграф 2 Статті 98(2) Регламенту (ЄС, Євратом) Європейського Парламенту та Ради 2018/1046 від 18 липня 2018 року про фінансові правила, що застосовуються до загального бюджету Союзу, про внесення змін до регламентів (ЄС) № 1296/2013, (ЄС) № 1301/2013, (ЄС) № 1303/2013, (ЄС) № 1304/2013, (ЄС) № 1309/2013, (ЄС) № 1316/2013, (ЄС) № 223/2014, (ЄС) № 283/2014, та Рішення № 541/2014/EU, та про скасування Регламенту (ЄС, Євратом) № 966/2012 (OJ 2018 L 193, с. 1).

²⁷³ Стаття 68(2) IMS.

По-перше, Суд відхиляє підстави, на які посилався Парламент для відмови у задоволенні запиту заявника щодо розкриття «всіх електронних листів за 2015, 2016 та 2019 роки» та листування заявника з відповідними службами Парламенту щодо роботи УПД. Він зазначає, що кожна установа організує свою роботу відповідно до застосованих правил та які вона може встановити, і вважає, що в даному випадку Парламент мав право обмежити період зберігання електронних листів депутатів, дозволивши їх збереження в особистих папках. Однак Суд визначає, чи була вказана політика реалізована в цій справі таким чином, щоб забезпечити дотримання права бути заслуханим.

Суд зазначає, що з початку 2016 року Парламенту стало відомо про конфліктну ситуацію між заявником та УПД стосовно того, чи здійснював останній свою діяльність для заявника відповідно до правил, що регулюють надання парламентської допомоги. Отже, з того часу Парламенту необхідно було забезпечити збереження електронних листів, які могли б встановити точний характер діяльності УПД під час процедури звільнення та, якби ця процедура мала наслідком інші судові чи адміністративні провадження, й під час процедури стягнення, доки інші провадження залишаються відкритими.

Крім того, можливість особистого архівування не може призвести до звільнення Парламенту від зобов'язання забезпечити збереження всіх електронних листів, які мають відношення до встановлення того, що згідно з правилами, які установа встановила для себе, УПД ефективно та виключно здійснював свою діяльність для члена, за яким він або вона був закріплений, у безпосередньому зв'язку з повноваженнями останнього. Він додає, що така можливість не може звільнити Парламент від обов'язку оприлюднити збережені електронні листи, якщо відповідно до права бути заслуханим, яке є основоположним у правовому порядку Європейського Союзу, запит щодо цього здійснюється відповідним депутатом, який, як і в цій справі, є суб'єктом процедури стягнення за неналежне використання витрат на парламентську допомогу.

По-друге, Суд відхиляє підстави, на які посилався Парламент для відмови у задоволенні запиту щодо «особової справи» УПД (усіх документів, що стосуються його працевлаштування та роботи), включно з інформацією про кількість запитів, які надходили до охорони Парламенту стосовно УПД та даних про його присутність, що можуть бути отримані з картки, що забезпечує доступ до Парламенту.

Що стосується підстави того, що передача цих даних суперечила положенням про захист персональних даних щодо обробки персональних даних установами, органами, офісами та агентствами Європейського Союзу та вільного обігу таких даних,²⁷⁴ за загальним визнанням, Суд відзначає, що, оскільки вони повинні були використані для його захисту в процедурі стягнення, дані, запитувані заявником, не могли вважатися «необхідними для виконання завдання, яке здійснюється в

²⁷⁴ Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2018/1725 від 23 жовтня 2018 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних установами, органами, офісами та агентствами Європейського Союзу, та про вільний рух таких даних, і про скасування Регламенту (ЄС) № 45/2001 та Рішення № 1247/2002/ЄС (ОJ 2018 L 295, с. 39).

інтересах суспільства або під час реалізації владних повноважень, наділеною особою».²⁷⁵ З тієї ж причини не можна вважати, що передача цих даних заявникові слугувала «конкретній меті в інтересах суспільства».²⁷⁶

Однак Суд зазначає, що запит Парламенту про надання зауважень, надісланий заявнику з метою надання останньому можливості реалізувати своє право бути заслуханим у цій справі ґрунтується на інформації, яка зберігається цією установою, і є невідомою в даному випадку заявнику або на основі інформації, яка була відома заявнику, коли він був безпосереднім керівником УПД, але яка більше не є доступною.

Відтак, з урахуванням важливості, яка вкладається у зміст права бути заслуханим, той факт, що така інформація може бути відшукана в «особовій справі» УПД, сам по собі не може перешкоджати розкриттю інформації заявнику, щоб він міг ефективно висунути свої зауваження під час реалізації цього права.

Право на захист персональних даних не є абсолютним, але його слід розглядати у світлі його призначення в суспільстві та з урахуванням цього порівнювати з іншими фундаментальними правами, у спосіб, який забезпечує кожному із зазначених прав належне місце в правовій системі ЄС, з огляду на обставини справи, відповідно до принципу пропорційності. Необхідність досягнення такого балансу між правом на захист персональних даних та іншими основоположними правами, визнаними в цій правовій системі, наголошується законодавчим органом ЄС у регламенті про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та про вільний обіг таких даних,²⁷⁷ відповідно до якого регулювання захисту персональних даних персональних даних установами, органами, офісами та агентствами ЄС є рівнозначним.

Суд висновує, що не можна погодитись з тим, що Парламент може надати можливість заявнику ефективно висловити свою точку зору щодо інформації, яка може міститися в особовій справі УПД, без надання йому доступу до цієї інформації, як у даній справі, беручи до уваги, з одного боку, зацікавленість УПД в нерозповсюдженні інформації, яка його стосується, третім особам та, з іншого боку, зацікавленість заявника в ефективному наданні своїх зауважень у контексті процедури стягнення, розпочатої проти нього.

З приводу доводів, що передача цих даних суперечила положенням Правил щодо персоналу Європейського Союзу стосовно персональних даних посадових осіб чи інших службовців,²⁷⁸ які застосовуються до помічників депутатів, Суд вважає, що на конфіденційність документів не можна посилаючись щодо заявника, який, крім того, є автором деяких документів, про які йдеться, як безпосередній керівник УПД, у

²⁷⁵ У розумінні Статті 9(1)(а) Регламенту 2018/1725.

²⁷⁶ У розумінні Статті 9(1)(b) Регламенту 2018/1725.

²⁷⁷ Пункт 4 декларативної частини Регламенту (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) (ОJ 2016 L 119, с. 1).

²⁷⁸ Стаття 26 Регламенту № 31 (ЄЕС), 11 (ЄСАЕ) встановлює Правила щодо посадових осіб та умов працевлаштування інших службовців Європейської економічної спільноти та Європейської спільноти з атомної енергії у новій редакції.

тій мірі, в якій це необхідно для того, щоб заявник міг реалізувати своє право бути заслуханим.

Зрештою, і по-третє, Суд відхиляє підстави, на які посилався Парламент для відмови у задоволенні запиту заявника щодо матеріалів справи, яка стала підставою для ухвалення рішення від 7 березня 2019 року. Щодо надання Судом анонімності УПД під час провадження, яке призвело до ухвалення цього рішення, Суд зазначає, що анонімність має на меті виключення імені сторони спору чи інших осіб, згаданих у зв'язку з провадженням, або іншої інформації в документах, що стосуються справи, до якої є публічний доступ. Натомість анонімність, надана Судом, не стосується конфіденційності матеріалів, що знаходяться у матеріалах цих проваджень, за межами цих проваджень, у контексті відносин між сторонами та третіми особами. Отже, рішення Суду щодо анонімності не перешкоджало Парламенту розкрити заявнику документи, обмін якими здійснювався в рішенні від 7 березня 2019 року, і ймовірно, були релевантними до реалізації заявником свого права бути заслуханим.

3. Сільське господарство та рибальство

Рішення Загального Суду (Перша Палата) від 8 березня 2023 року, *Bulgaria v. Commission*, T-235/21

EAGF та EAFRD – Витрати, виключені з фінансування – Витрати, понесені Болгарією – Стимулюючі заходи – Звіт про розслідування OLAF – Підтвердження відповідності – Зобов'язання вказати причини

У 2017 році Європейська комісія розпочала процедуру перевірки відповідності щодо певних видатків, понесених Республікою Болгарія в рамках Європейського фонду гарантій сільському господарству (European Agricultural Guarantee Fund, далі – EAGF) і в рамках Європейського фонду сільського розвитку (European Agricultural Fund for Rural Development, далі – EAFRD). У повідомленні про висновки, надісланому цій державі-члену, зазначено, що відповідно до статті 52 Регламенту № 1306/2013²⁷⁹ та з огляду на інформацію, отриману в результаті розслідування, проведеного Європейським управлінням з питань запобігання та зловживанням та шахрайству (European Anti-Fraud Office, далі – OLAF), Комісія вивчила можливість виключення частини цих витрат із фінансування ЄС.

Перша двостороння зустріч між Комісією та болгарською владою відбулася в липні 2017 року. Потім Комісія надіслала первинний остаточний звіт OLAF до Республіки Болгарія, а потім, у травні 2018 року, запросила Республіку Болгарія на

²⁷⁹ Регламент (ЄС) № 1306/2013 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року про фінансування, управління та моніторинг спільної сільськогосподарської політики та про скасування Регламентів Ради (ЄЕС) № 352/78, (ЄС) № 165/94, (ЄС) № 2799/98, (ЄС) № 814/2000, (ЄС) № 1200/2005 та (ЄС) № 485/2008 (ОВ 2013 р. L 347, с. 549). Стаття 52 встановлює процедуру застосування виправлень у контексті оформлення у разі недоліків у системах управління та контролю держав-членів.

другу двосторонню зустріч. У виклику Комісія посилалася на статтю 54²⁸⁰ Регламенту № 1306/2013 і рекомендувала вимагати стягнення платежів, які згідно звіту були здійснені неналежним чином. У своїх зауваженнях щодо виклику Республіка Болгарія чітко повідомила Комісію, що вона не має наміру негайно починати процес стягнення, оскільки рішення ще не було винесено в рамках попереднього кримінального провадження, відкритого з цього приводу. У вересні 2018 року Комісія надіслала другий остаточний звіт, підготований OLAF, про порушення, що стосуються відповідних витрат.

У серпні 2020 року у своєму остаточному висновку Комісія заявила, що вона зберігає свою позицію щодо застосування до Республіки Болгарія фінансової корекції на основі статті 54(5)(a) і (c) Регламенту № 1306/2013, у зв'язку з тим фактом, що платіжне агентство проявило недбалість, не вимагаючи від бенефіціарів відшкодування спірних витрат у терміни, встановлені цими положеннями.

У лютому 2021 року згідно з імплементаційним рішенням (ЄС) 2021/261²⁸¹ («оскаржуване рішення») Комісія виключила суму в розмірі 7 656 848,97 євро з фінансування ЄС.

Республіка Болгарія вимагала скасування цього рішення в Загальному Суді. Звинувачення, які нею висувалися, стосувалися, зокрема, порушення її процесуальних прав, неправильного визначення початкової точки періоду, встановленого для повернення неналежних платежів, і помилки в оцінці обов'язку платіжного агентства бути обачним відносно такого стягнення.

Суд відхиляє позов і в цьому контексті ухвалює рішення щодо безпрецедентного питання тлумачення статті 52 і статті 54(5) (a) і (c) Регламенту № 1306/2013.

Висновки Загального Суду

Перш за все, Суд відхиляє заяву Республіки Болгарія про те, що під час процедури перевірки відповідності вона не скористалася процесуальними гарантіями, зазначеними в статті 52 Регламенту № 1306/2013 та статті 34 Імплементаційного регламенту № 908/ 2014 рік.²⁸²

Суд погоджується з тим, що причини фінансової корекції, наведені в оскаржуваному рішенні, лише частково відповідають підставам, викладеним Комісією у повідомленні про висновки щодо виправдання початку процедури перевірки відповідності. Однак, з огляду на зміст запрошення на другу двосторонню

²⁸⁰ Це положення стосується процедури стягнення неналежних платежів.

²⁸¹ Виконавче рішення Комісії (ЄС) 2021/261 від 17 лютого 2021 року про виключення з фінансування Європейського Союзу певних видатків, понесених державами-членами в рамках Європейського фонду сільськогосподарських гарантій (EAGF) і в рамках Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських районів (EAFRD) (ОВ 2021) L 59, стор. 10).

²⁸² Імплементаційний регламент Комісії (ЄС) № 908/2014 від 6 серпня 2014 року, що встановлює правила застосування Регламенту № 1306/2013 Європейського Парламенту та Ради щодо платіжних установ та інших органів, фінансового менеджменту, клірингу рахунків, правила щодо чеків, цінних паперів і прозорості (ОВ 2014 р. L 255, с. 59). Стаття 34 визначає різні етапи процедури підтвердження відповідності.

зустріч, зокрема зазначення порушень, які можуть виправдати фінансову корекцію, а також коригувальних заходів, які необхідно передбачити, а саме таких, як відшкодування витрат, таке запрошення можна вважати таким, яке адаптувало повідомлення про висновки.

Отже, Республіка Болгарія не може стверджувати, що вона не була в змозі зрозуміти, що до неї може бути застосовано фінансову корекцію, якщо вона не розпочне процедуру відшкодування витрат, про які йдеться, відповідно до статті 54 Регламенту № 1306/2013. Крім того, усі питання, пов'язані із застосуванням цього положення, обговорювалися пізніше на наступних етапах процедури перевірки відповідності.

Далі Суд відхиляє аргумент, висунутий Республікою Болгарія, що лише повідомлення про оскаржуване рішення, а не остаточні звіти OLAF, є часом отримання «контрольного звіту чи подібного документа», а отже початковою точкою відліку 18-місячного періоду для повернення відповідних платежів.²⁸³

У цьому відношенні Суд зазначає, що у разі, якщо законодавець мав намір встановити початкову точку для цього періоду на момент офіційного завершення процедури перевірки відповідності, викладеної в статті 52 Регламенту № 1306/2013, він би прямо посилався на виконавчі акти, такі як оскаржуване рішення. Крім того, він не посилався на контрольний звіт чи подібний документ, оскільки використання цих двох понять передбачає, що вони можуть бути різними видами документів, тоді як лише рішення можуть завершити процедуру перевірки відповідності.

Крім того, метою контрольного звіту чи подібного документа є вказівка на наявність порушення, а не визначення суми витрат, які слід виключити з фінансування ЄС. Таким чином, всупереч тому, що стверджує Республіка Болгарія, той факт, що остаточні звіти OLAF не дозволяли остаточно зафіксувати суму видатків, які повинні були бути виключені з фінансування ЄС та могли автоматично призвести до порушення адміністративного чи судового розгляду на національному рівні, не перешкоджає їх класифікації як контрольних звітів або подібних документів.

Нарешті, Суд відхиляє твердження про те, що Комісія допустила помилку в оцінці, встановивши, що платіжне агентство Республіки Болгарія не діяло з належною обачністю та діяло недбало, не вимагаючи відшкодування спірних витрат від бенефіціарів у межах строків, встановлених статтею 54(2) Регламенту № 1306/2013.

Відповідно до прецедентного права, по-перше, саме держави-члени мають обрати відповідні засоби забезпечення ефективності контролю та швидкого повернення неправомірно виплаченої допомоги. Однак порушення кримінальної справи не обов'язково означає, що компетентні органи можуть утриматися від будь-яких заходів, спрямованих якщо не на стягнення, то принаймні на забезпечення позову внаслідок неналежної виплати. Крім того, тривалість адміністративного або судового провадження, ініційованого платіжним агентством, не може виправдати

²⁸³ Згідно зі статтею 54(1) Регламенту № 1306/2013, «для будь-якого неналежного платежу внаслідок порушення або недбалості держави-члени вимагають відшкодування від бенефіціара протягом 18 місяців після схвалення та, у відповідних випадках, отримання платником агентство або орган, відповідальний за відновлення звіту про контроль або подібного документа, який свідчить про те, що мало місце порушення».

недотримання обов'язку обачності, який вимагає від держав-членів вжити всіх необхідних заходів для забезпечення ефективного захисту фінансових інтересів Європейського Союзу та відшкодування неправомірно сплачених сум.

Однак на дату ухвалення оскаржуваного рішення Республіка Болгарія не порушувала жодного цивільного чи адміністративного провадження щодо відшкодування витрат, про які йдеться. Єдине провадження, порушене на той час, мало кримінальний характер і перебувало на стадії попереднього слідства. Термін його завершення не вказаний.

Крім того, накази платіжного агентства, які, як стверджує Республіка Болгарія, були анульовані її власними національними судами, мали на меті призупинити платежі, пов'язані з програмами, які стосуються шахрайства, про яке йдеться в остаточних звітах OLAF, а не відшкодувати витрати, про які йдеться. Відповідно, Республіка Болгарія не може виправдовувати відсутність заходів щодо стягнення, стверджуючи, що заходи, вжиті платіжним агентством, можуть бути скасовані і тому виявляться неефективними та дорогими. Більше того, немає жодних підстав вважати, що заходи для відшкодування витрат, про які йдеться, були предметом заяви про скасування в національних судах або могли бути скасовані цими судами.

У цьому контексті Суд зазначає, що згідно з другим абзацом статті 54(2) Регламенту № 1306/2013, у разі якщо б Республіка Болгарія вжила заходи адміністративного стягнення і національні суди Болгарії в той же час дійшли висновку про відсутність жодних порушень, то він міг би визнати фінансовий тягар, який вона понесла щодо спірного фонду, витратами.

4. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 8 березня 2023 року, *Assaad v. Council*, T-426/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи, прийняті проти Сирії – Заморожування коштів – Помилки оцінки – Ретроактивність – Законні очікування – Правова визначеність – *Res judicata*

Заявник, пан Nizar Assaad, є бізнесменом, який має сирійське, ліванське та канадське громадянство і за даними Ради Європейського Союзу, має тісні зв'язки з сирійським режимом.

У 2011 році Рада включила його ім'я до списків осіб та організацій, які підпадають під обмежувальні заходи проти Сирійської Арабської Республіки,²⁸⁴ а

²⁸⁴ Рішення Ради (CFSP) 2022/515 від 23 серпня 2011 року про внесення змін до Рішення 2011/273/CFSP щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (OJ 2022 L 218, с. 20) та Імплементативний регламент Ради (ЄС)

потім, за відсутності точної ідентифікації, після виправлення та додавання додаткової ідентифікаційної інформації,²⁸⁵ Рада вважала, що його не було внесено до цих списків, тому знову включила його до них у 2020 році²⁸⁶ та залишила в цих списках у 2021 і 2022 роках²⁸⁷ на тій підставі, що за даними Ради він був провідним бізнесменом із тісними зв'язками з режимом, був пов'язаний з сім'ями Assaad і Makhlouf, а також, що він, будучи засновником і керівником компанії «Lead Contracting & Trading Ltd», був одним із найбільших інвесторів у нафтовому секторі.

Ці підстави базувалися на критерії «провідних бізнесменів, які працюють у Сирії»²⁸⁸; критерії «асоціації з сирійським режимом»²⁸⁹; критерії «асоціації з особами чи організаціями, щодо яких застосовуються обмежувальні заходи» (на думку Ради, через зв'язки заявника з родинами Assaad та Makhlouf).²⁹⁰

Заявник подав позов про скасування актів, прийнятих у 2021 та 2022 роках, у тій частині, в якій вони стосуються його. Загальний Суд підтримав цей позов, розглядаючи, серед іншого, вперше питання про те, чи може Рада законно надати зворотної сили актам, ухваленим у контексті режиму обмежувальних заходів. Суд також розглянув питання про силу *res judicata* попереднього судового рішення щодо питання, чи Рада та Суд зобов'язані користуватись висновком, зробленим у цьому рішенні, щодо особи, включеної до списку.

Висновки Загального Суду

Що стосується заяви про помилки в оцінці, то Суд перш за все розглядає критерій статусу провідного бізнесмена, який працює в Сирії, з огляду на підстави для включення до списку, на які Рада посилалася відносно заявника. Хоча з доказів, поданих Радою, було очевидно, що заявник справді був інвестором у сирійському

2022/ 2011 від 23 серпня 2011 року про впровадження статті 8а Регламенту (ЄС) № 442/2011 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Білорусі (ОВ 2022 L 218, с. 1).

²⁸⁵ Рішення Ради 2011/735/CFSP від 14 листопада 2011 року про внесення змін до Рішення 2011/273/CFSP (ОJ 2011 L 296, с. 53) та Регламент Ради (ЄС) № 1150/2011 від 14 листопада 2011 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 442/2011 (ОВ 2011 L 296, с. 1).

²⁸⁶ Рішення Ради (CFSP) 2020/719 від 28 травня 2020 року про внесення змін до Рішення 2013/255/CFSP щодо обмежувальних заходів проти Сирії (ОJ 2020 L 168, с. 66) та імплементаційний Регламент Ради (ЄС) 2020/716 від 28 травня 2020 року, яким імплементувався Регламент (ЄС) № 36/2012 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Сирії (ОВ 2020 L 168, с. 1).

²⁸⁷ Імплементаційне рішення Ради (CFSP) 2021/751 від 6 травня 2021 року про імплементацію Рішення 2013/255/CFSP щодо обмежувальних заходів проти Сирії (ОJ 2021 L 160, с. 115) та Імплементаційний регламент Ради (ЄС) 2021/743 від 6 травня 2021, який імплементує Регламент (ЄС) № 36/2012 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Сирії (ОВ 2021 L 160, с. 1); Рішення Ради (CFSP) 2022/849 від 30 травня 2022 року про внесення змін до Рішення 2013/255/CFSP (ОJ 2022 L 148, с. 52) та Імплементаційний регламент Ради (ЄС) 2022/840 від 30 травня 2022 року про імплементацію Регламенту (ЄС) № 36/2012 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію в Сирії (ОJ 2022 L 148, с. 8) («оскаржувані акти»).

²⁸⁸ Див. статтю 27(2)(а) і статтю 28(2)(а) Рішення 2013/255/CFSP зі змінами, внесеними Рішенням (CFSP) 2015/1836, і статтю 15(1а)(а) Регламенту (ЄС) № 36/2012 зі змінами, внесеними Регламентом (ЄС) 2015/1828.

²⁸⁹ Див. статтю 27(1) і статтю 28(1) Рішення 2013/255/CFSP зі змінами, внесеними Рішенням (CFSP) 2015/1836, і статтю 15(1)(а) Регламенту (ЄС) № 36/2012, зі змінами, внесеними Регламентом (ЄС) 2015/1828.

²⁹⁰ Див. останнє речення статті 27(2) і останнє речення статті 28(2) Рішення 2013/255/CFSP зі змінами, внесеними Рішенням (CFSP) 2015/1836, а також останнє речення статті 15(1а) Регламенту (ЄС) № 36/2012 зі змінами, внесеними Регламентом 2015/1828.

нафтовому секторі, по-перше, заявник продемонстрував, що він більше не має жодних інтересів у компанії «Lead Syria»,²⁹¹ яка перебувала в стані ліквідації, коли оскаржувані акти були прийняті, і, по-друге, Рада не надала жодного аргументу, який би поставив під сумнів надійність доказів, наданих заявником, або спростував відставку заявника з Lead UAE,²⁹² в результаті чого заявника можна вважати як такого, який більше не бере участь у цій компанії. Те ж саме стосується відсутності участі заявника в кількох інших сирійських організаціях, а також в різних торгових палатах. Тому Рада не змогла належним чином обґрунтувати те, що заявник мав комерційні інтереси в Сирії або був членом певних організацій, пов'язаних з торгівлею. Суд доходить висновку, що під час ухвалення оскаржуваних актів Рада не змогла продемонструвати, що заявник був провідним бізнесменом, який працює в Сирії відповідно до критерію, викладеного в Рішенні 2013/255.

Відносно зв'язків заявника з членами сім'ї Assaad, Суд зазначає, що заявник не є членом цієї сім'ї і що зв'язки, приписані йому Радою, мають лише професійний характер, зокрема у зв'язку з діяльністю у нафтовому секторі. Проте вивчення Судом доказів, наданих Радою з цього приводу, приводить його до висновку, що Рада не надала достатньо конкретних, точних і послідовних доказів на підтримку такого висновку. Суд доходить висновку щодо відсутності зв'язків заявника з сім'єю Makhlouf.

Нарешті, щодо стверджуваного зв'язку заявника з сирійським режимом внаслідок підтримки ним цього режиму або вигоди, яку він отримує від політики, яку проводить цей режим, Суд визнає, насамперед, що заявник може бути пов'язаний із сирійським режимом не через його ділову діяльність в Сирії, його зв'язки із членами сімей Makhlouf і Assaad, або інші обов'язки чи діяльність Lead Syria. Навпаки, він дистанціювався від цього режиму, зокрема у 2012 році. Тому Рада не змогла продемонструвати відповідно до належного правового стандарту, що заявник пов'язаний із сирійським режимом і, відповідно, Суд підтримує перше клопотання заявника щодо необґрунтованості причин включення його до списку, на які посилалася Рада.

Що стосується посилання, зробленого Радою в оскаржуваних актах на дату початкового включення заявника до списку 23 серпня 2011 року, Суд перевіряє, по-перше, чи мають ці акти, за своїм змістом, ретроактивну дію. Акти, прийняті у 2021 році, які є продовженням попередніх актів, до яких вони вносять зміни та які були ухвалені після того, як Рада визнала помилку щодо відповідної особи, мають таку дію. Зміна в цих актах дати початкового внесення заявника до переліку має ретроактивну дію для його правової ситуації. Це стосується його репутації та чесності, а також питань його правової ситуації у Франції у світлі рішення міністерства від 12 лютого 2020 року, заснованого на актах 2019 року, яке заморозило його кошти в цій державі-члені.

²⁹¹ Провідна підрядна та торгова компанія.

²⁹² Lead Contracting and Trading Limited.

Далі Суд розглядає можливе порушення принципів правової визначеності та захисту законних очікувань через таку ретроактивність. Що стосується можливого існування суспільного інтересу, він вказує на те, що юридична визначеність може бути гарантована, а ефективність обмежувальних заходів забезпечена, лише якщо відповідні особи та організації чітко визначені Радою в актах, про які йдеться. Таким чином, є законним і необхідним, щоб Рада могла виправляти помилки, допущені щодо особи з метою забезпечення досягнення цілей обмежувальних заходів шляхом надання третім сторонам інформації про те, хто є суб'єктом цих заходів, а заінтересована особа могла подати, у разі необхідності, позов проти цих заходів. Щодо наявності законного очікування з боку заявника, заснованого на ситуації до виправлення цієї помилки ідентифікації, Суд нагадує, що немає необхідності в тому, щоб заявник був адресатом дій, в результаті яких виникли суб'єктивні права, для того, щоб він міг покладатися на захист своїх законних очікувань, так само як він не повинен доводити, що він отримав точні, безумовні та послідовні гарантії, такі як запевнення в існуванні законних очікувань з його боку. У світлі обставин цієї справи, а саме обміну листуванням між Радою та представниками заявника, виправлень, прийнятих Радою на основі цих обмінів²⁹³, і позиції, зайнятої Радою в попередній справі, *Assaad v. Council*,²⁹⁴ Суд визнає, що Рада кілька разів підтверджувала заявнику, що він не є тією особою, про яку спочатку згадувалося в актах, прийнятих у 2011 році. У зв'язку з цим Суд відхиляє аргумент Ради про те, що будь-який висновок щодо особи, яка підлягає обмежувальним заходам, є лише декларативним та зазначає, що листи, про які йде мова, разом із різними актами, ухваленими Радою, викликали у заявника припущення, що він не є такою особою. Суд доходить висновку, що Рада не поважала законні очікування заявника та принцип правової визначеності, ухваливши проти нього заходи із ретроактивною дією.

Що стосується заяви про порушення у цій справі принципу *res judicata* ухвали, винесеної у попередній справі *Assaad v. Council*, яка визнала, що позов заявника був неприйнятним, оскільки, не будучи особою, згаданою в списках 2011 року, він не був зацікавлений у порушенні справи, Суд визнає, що, зазначивши в оскаржуваних актах, що заявник був суб'єктом заходів 2011 року, Рада прийняла рішення та заходи, які суперечили, або навіть були несумісними з точки зору їх наслідків із правопорядком ЄС і, отже, порушила принцип *res judicata* вищезгаданої ухвали відносно актів 2011 року. Водночас, оскільки принцип *res judicata* не може бути розширений таким чином, щоб ухвала вирішувала питання, що стосуються інших правових актів, прийнятих на основі інших доказів і які стосуються інших основних актів, Суд доходить висновку, що заявник не має підстав стверджувати, що починаючи з 2020 року, оскаржувані заходи були прийняті з порушенням принципу *res judicata*.

²⁹³ Рішення 2011/735/CFSP про внесення змін до Рішення 2011/273/CFSP (ОВ 2011 L 296, с. 53) та Регламенту Ради (ЄС) № 1150/2011 від 14 листопада 2011 року про внесення змін до Регламенту № 442/2011 (ОВ 2011 L 296, п. 1), а також виправлення до Імплементативного рішення Ради 2013/185/CFSP від 22 квітня 2013 року про імплементативне Рішення Ради 2012/739/CFSP щодо обмежувальних заходів проти Сирії та до Імплементативного регламенту Ради (ЄС) № 363/2013 від 22 квітня 2013 року, яким імплементувався Регламент № 36/2012 (ОВ 2013 L 123, С. 28).

²⁹⁴ Постанова від 24 травня 2012 року, *Assaad v. Council* (T-522/11, не опубліковано, EU:T:2012:266).

У світлі вищезазначеного Суд скасовує оскаржувані акти в тій частині, в якій вони стосувалися заявника, зберігаючи дію Рішення 2022/849 щодо заявника до дати закінчення строку для подання апеляції або, якщо апеляція буде подана протягом цього періоду до будь-якого відхилення такої апеляції.

5. Спільна торговельна політика: антидемпінг

Рішення Загального Суду (Четверта Палата) від 21 червня 2023 року, *Hangzhou Dingsheng Industrial Group and Others v. Commission*, T-748/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Демпінг – Поширення дії остаточного антидемпінгового мита, накладеного на імпорт певного виду алюмінієвої фольги виробництва Китаю, на імпорт алюмінієвої фольги певного виду, поставленої з Таїланду – Антидемпінгове розслідування – Обхід антидемпінгових заходів – Стаття 13 Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1036 – Достатній доказ – Очевидна помилка в оцінці – Зобов'язання вказувати підстави

У контексті політики Європейського Союзу сфері захисту торгівлі у 2009 році Рада прийняла Регламент (ЄС) № 925/2009 про встановлення остаточного антидемпінгового мита та остаточне стягнення тимчасового мита на імпорт певних видів алюмінієвої фольги, яка походить з Вірменії, Бразилії та Китайської Народної Республіки.²⁹⁵

Імплементативним Регламентом Комісії № 2015/2384²⁹⁶ дія вказаних антидемпінгових заходів була поширена на Китайську Народну Республіку. Такі заходи були поширені на інші категорії алюмінієвої фольги Імплементативним Регламентом Комісії № 2017/271.²⁹⁷

У 2020 році після скарги анонімного користувача, Комісія ініціювала розслідування щодо можливого обходу цих антидемпінгових заходів, за наслідками чого вона ухвалила Імплементативний Регламент № 2021/1474,²⁹⁸ який поширює

²⁹⁵ Регламент (ЄС) № 925/2009, який встановлює остаточне антидемпінгове мито та остаточне стягнення тимчасового мита на імпорт окремого виду алюмінієвої фольги, яка походить з Вірменії, Бразилії та Китайської Народної Республіки (ОJ 2009 L 262, с. 1).

²⁹⁶ Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2015/2384 від 17 грудня 2015 року, який встановлює остаточне антидемпінгове мито та остаточне стягнення попереднього мита на імпорт окремого виду алюмінієвої фольги, яка походить з Китайської Народної Республіки та скасовує мито на імпорт окремого виду алюмінієвої фольги, яка походить з Бразилії у зв'язку з переглядом за закінченням строку його дії, у відповідності до Статті 11(2) Регламенту Ради (ЄС) № 1225/2009 (ОJ 2015 L 332, с. 63).

²⁹⁷ Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2017/271 від 16 лютого 2017 року, який поширює дію остаточного антидемпінгового мита, встановленого Регламентом Ради № 925/2009 щодо імпорту окремого виду алюмінієвої фольги, яка походить з Китайської Народної Республіки, на імпорт дещо видозміненого виду алюмінієвої фольги (ОJ 2017 L 40, с. 51).

²⁹⁸ Імплементативний Регламент Комісії (ЄС) 2021/1474 від 14 вересня 2021 року, який поширює дію остаточного антидемпінгового мита, встановленого Імплементативним Регламентом (ЄС) 2015/2384 та Імплементативним Регламентом (ЄС) 2017/271 щодо імпорту окремого виду алюмінієвої фольги, яка походить з Китайської Народної

зазначені заходи на імпорт алюмінієвої фольги певного виду («відповідна продукція»²⁹⁹), відправленої з Таїланду, незалежно від того, чи зазначено Таїланд як країну походження чи ні.

Hangzhou Dingsheng Industrial Group Co., Ltd, Dingheng New Materials Co., Ltd і Thai Ding Li New Materials Co., Ltd, які належать до Dingsheng Group, китайської багатонаціональної компанії, яка працює у секторі виробництва алюмінієвих виробів, а також здійснює діяльність у Таїланді. Вони подали позов про скасування Імплементативного Регламенту № 2021/1474, оскаржуючи те, що Комісія, зокрема, обмежилася твердженнями, викладеними у скарзі, щоб розпочати своє розслідування, не пересвідчившись у тому, що мала достатньо інформації у розумінні вимог Регламенту № 2016/1036.³⁰⁰

Суд відхиляє позов, користуючись нагодою роз'яснити значення факторів, які дозволяють порушити розслідування щодо обходу антидемпінгових заходів.

Висновки Суду

Насамперед, Суд нагадує, що відповідно до статті 13(1) основного регламенту необхідними є наявність чотирьох умов для встановлення факту наявності обходу антидемпінгових заходів. По-перше, має відбутися зміна в моделі торгівлі між третьою країною та Європейським Союзом або між окремими компаніями в країні, щодо якої застосовуються заходи, та Європейським Союзом. По-друге, ця зміна має впливати з практики, процесу чи роботи, для яких немає достатньої належної причини чи економічного обґрунтування, окрім встановлення обов'язку. По-третє, повинні бути докази завдання шкоди промисловості ЄС або того, що коригуючі наслідки антидемпінгового мита послаблюються з точки зору цін чи кількості подібної продукції. По-четверте, повинні бути докази демпінгу відносно звичайних цін, раніше встановлених для подібної продукції.

Окрім цього, зі статті 5 (3) основного регламенту, який також застосовується до антидемпінгового розслідування,³⁰¹ вбачається, що Комісія повинна, наскільки це можливо, дослідити достовірність і відповідність доказів, наданих у скарзі, щоб визначити чи є докази достатніми для виправдання початку розслідування.

З цього приводу Суд зазначає, що кількість і якість доказів, необхідних для задоволення критерію достатності доказів для початку розслідування, відрізняється від тих, які необхідні для цілей остаточного визначення наявності обходу антидемпінгових заходів. Тому не обов'язково, щоб скарга містила аналіз будь-якої

Республіки на імпорт окремого виду алюмінієвої фольги, відправленої з Таїланду, незалежно від того, чи заявлено країною походження Таїланд, чи ні (ОJ 2021 L 325, с. 6).

²⁹⁹ Товарами, яких стосується цей регламент є товари, які визначені у Регламенті № 925/2009 та Імплементативному Регламенті 2017/271.

³⁰⁰ Регламент (ЄС) Європейського Парламенту та Ради 2016/1036 від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, які не є членами Європейського Союзу (ОJ 2016 L 176, «загальний регламент»).

³⁰¹ Статтею 13 загального регламенту під назвою «Обхід» передбачено в третьому підпараграфі статті 13(3), що «Відповідні процедурні положення цього Регламенту стосуються щодо ініціювання та проведення розслідувань застосовуються у відповідності до даної Статті».

наданої інформації або щоб ця інформація становила неспростовний доказ існування стверджуваних фактів. Крім того, достатність інформації залежить від обставин кожного випадку і, відповідно, повинна оцінюватися залежно від конкретного випадку.

У світлі цих міркувань Суд відхиляє, перш за все, доводи скарги про відсутність достатніх доказів, що вказують на зміни в моделі торгівлі. З цього приводу Суд зазначає, що перша вимога сформульована таким чином, що містить лише дуже загальні положення, що в свою чергу надає установам ЄС широкі дискреційні повноваження по визначенню її характеру та ознак.

У цій справі, в першу чергу, зі скарги вбачається, що між 2017 та 2019 роками значно зріс імпорт алюмінієвої фольги з Таїланду до Європейського Союзу. Хоча такий імпорт не обмежувався конкретними товарами, ймовірним є те, що частка цього імпорту була значною.

Таким чином, оскільки запровадження антидемпінгового мита може ґрунтуватися на ризику обходу, якщо цей ризик є реальним, а не просто гіпотетичним, Комісія може встановити, чи існував такий ризик на момент початку розслідування. По-друге, скарга містила статистичні дані, що стосувалися імпорту в Таїланд сировини, необхідної для виробництва відповідної продукції з Китаю, за період з 2015 по 2019 рік. Ці дані свідчать про збільшення обсягів імпорту протягом зазначеного періоду, і як наслідок Комісія не допустила очевидної помилки при оцінці, вважаючи, у світлі цих доказів, що такий імпорт був здатний забезпечити виробництво відповідної продукції в Таїланді, щоб потім її можна було експортувати до Європейського Союзу в обхід антидемпінгового мита, накладеного на експорт цих продуктів з Китаю.

По-третє, не може погодитись з доводами заявників про недоведеність того, що експорт з Китаю до Європейського Союзу був замінений експортом з Таїланду. Суд зазначає, що заміщення імпорту, що походить із країни, яка є об'єктом антидемпінгового мита, імпортом із країни обходу, не входило до переліку вимог, які мають бути дотримані для встановлення факту обходу у розумінні статті 13(1) основного регламенту.

По-четверте і наостанок, хоча Комісія не показала, що вона отримала більш детальні дані за період 2019-2020 років, Суд вважає, що вона не була зобов'язана це робити, оскільки скарга містила достатньо доказів на підтримку висновку про те, що наявність обходу і значних операцій зі збору відповідної продукції в Таїланді.

Далі Суд відхиляє заперечення про те, що в скарзі було недостатньо доказів, що стосуються третьої умови, а саме послаблення коригуючих наслідків первісних мит, оскільки скарга не містила достатньої інформації про розрахунок беззбиткової вартості.

З цього приводу Суд зазначає, що зі статті 13 (1) основного регламенту слідує, що послаблення коригуючих наслідків може бути встановлено або на основі ціни подібних товарів або на основі кількості таких товарів, і два зазначених показники є альтернативними. Отже, в даному випадку Комісія могла посилатися лише на

показник, який стосується імпортованої кількості подібних товарів, без необхідності посилання на ціни таких товарів.

Зрештою Суд відхиляє скаргу щодо відсутності достатніх доказів згідно з четвертою умовою, а саме існування демпінгу щодо звичайної вартості, попередньо встановленої для подібних товарів.

Що стосується визначення звичайної вартості, то зі скарги вбачається, що прояв демпінгу ґрунтувався на даних, використаних у Імплементативному Регламенті № 2015/2384 у зв'язку з переглядом за закінченням строку його дії. З цього слідує, що скарга була подана з урахуванням раніше встановленої звичайної вартості товару, зазначеної в цьому регламенті.

По-перше, слід зазначити, що згідно з прецедентною практикою, якщо відповідна продукція містить декілька типів товару, як у цьому випадку, основний регламент не вимагає, щоб скарга містила інформацію про всі типи товарів. Натомість зі статті 13(1) і (3) цього регламенту вбачається, що Комісія може обґрунтовано вважати, що вона має достатньо доказів для початку розслідування, якщо наявні докази дозволяють встановити існування факту демпінгу товару в цілому, а не лише незначної підкатегорії такого товару.

Оскільки заявники не стверджували, що товар, згаданий в Імплементативному Регламенті № 2015/2384, становить незначну підкатегорію відповідних товарів, Комісія могла зробити висновок, що докази, пов'язані з демпінгом цього товару, були достатніми для виправдання початку розслідування.

По-друге, товари, про які йде мова, слід розглядати як товар, згаданий в Імплементативному Регламенті № 2015/2384. З цього слідує, що врахування у скарзі звичайної вартості, попередньо встановленої для єдиного товару, згаданого в Імплементативному Регламенті № 2015/2384, узгоджується з положеннями статтею 13 основного регламенту.

Що стосується визначення експортної ціни, то незважаючи на те, що вона була визначена на основі широкого асортименту товарів, які не обмежуються відповідними товарами, Суд дійшов висновку, що в будь-якому випадку з аналізу вищезазначеного стає очевидним, що Комісія могла, не допускаючи очевидної помилки в оцінці, дійти висновку, що скарга містила достатні докази, які були оцінені в цілому, і покладатися на сукупність послідовних доказів, щоб прийняти рішення про початок антидемпінгового розслідування.

З урахуванням, зокрема, цих міркувань, Суд відхиляє позов заявників у повному обсязі.

Огляд практики Суду Європейського Союзу (квітень – липень 2023 року). Відп. за вип.: Перший заступник керівника Апарату Верховного Суду, д. ю. н. Р. Ш. Бабанли. Опрацювання та переклад рішень: Д. П. Мордас, О. Ю. Тарасенко, Д. О. Мудрак, А. А. Петренко. Київ, 2023. – 190 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду Європейського Союзу підготовлено на матеріалах Бюлетенів Суду Європейського Союзу, розміщених на вебсайті:

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення із підходом Суду Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду Європейського Союзу

https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/

3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

4. Переклад здійснено працівниками департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 [@supremecourt_ua](https://wa.me/supremecourt_ua)